

**Strategische
Meerjarenplanning
2014-2019**

Realisaties 2015 - Vooruitblik 2016

**INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK**

Vlaanderen
is wetenschap

Voorwoord

Deze publicatie is de weerslag van de intensieve inzet van de medewerkers van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek in 2015, en een toekomstgerichte vooruitblik op wat wij zoal zullen doen aan biodiversiteitsbeleidondersteunend werk in 2016. 2015 werd gekenmerkt door ingrijpende veranderingen op allerlei vlak. In 2015 doofde enerzijds het begin 2014 opgestarte strategische onderzoeksprogramma uit en werd een start genomen met de specifiek in de huidige legislatuur (2014-2019) opgedragen taken in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof en de Databank Passende Beoordeling. Het PAS-DPB programma werd stap voor stap opgestart in 2015, met zowel monitoring-, onderzoeks- als dienstverlenende taken, en zal in 2016 volledig in uitvoering zijn. Daarnaast werd nagedacht over meer toekomstgericht, en daarmee dus vooral met de verwachte klimaatveranderingen rekening houdend, onderzoek. Dit gebeurt met het oog op het beter onderbouwen van de expliciete INBO-opdracht betreffende de erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal. Dit onderzoek zal in 2016 ook ten volle worden uitgerold.

Bij de voormelde ommekeer in het INBO-programma was meer dan 25% van het INBO-personeel betrokken, wat een hele omslag in het denken en doen van de collega's vereiste. We zijn in die omslag in de loop van 2015 met brio geslaagd, en hebben nu een horizon, waarbij - meer nog dan in het verleden - niet alleen onderzoeksdoeleinden integraal beleidsondersteunend gericht zijn, maar waarbij tegelijkertijd een belangrijke wetenschappelijke vooruitgang kan gemaakt worden. Het INBO loopt daarbij voorop in het ontwikkelen van nieuwe methoden, die de biodiversiteits- en abiotiekmonitoring naar de toekomst toe efficiënter en effectiever zal moeten doen verlopen dan nu het geval is.

Door en met alle medewerkers werd in 2015 een intensieve oefening gedaan voor het intern hertekenen van de organisatiestructuur, die de motivatie en betrokkenheid van de medewerkers moet verhogen, en die tot gedragen resultaten moet leiden. Er werd een organisatie-model uitgewerkt dat van het INBO een innovatieve arbeidsorganisatie zal maken met gedreven, nog meer verantwoordelijkheid opnemende, resultaatgerichte medewerkers, gebaseerd op zelfsturende teams elk met hun inhoudelijke, organisatorische of strategische takenpakketten. Dit organisatie-model zal tegen eind 2016 geïmplementeerd worden. Het zal van het INBO een nog performantere, goed geoliede organisatie maken, die snel kan inspelen op nieuwe beleidsondersteunende onderzoeksnoten. Sleutelwoorden blijven daarbij vanzelfsprekend beleidsrelevantie, transparantie, objectiviteit, innovatie en wetenschappelijkheid, maar dit met nog meer gemotiveerde en gedreven medewerkers, die in onderling vertrouwen samenwerken aan de doelstellingen van het INBO. De leidinggevende medewerkers werken daarbij faciliterend en coachend, eerder dan controlerend en superviserend.

Betekent die tijdsinvestering in het mee denken over het organiseren van de organisatie dat het INBO daarom minder aan de inhoud heeft gewerkt in 2015? Zeker niet, ook in 2015 realiseerde het INBO een sterke en zeer diverse output. In bijlages 8 tot en met 12 staan onder meer 43 rapporten, 5 mededelingen, 88 adviezen en 65 A1-publicaties opgesomd. Daarnaast werd heel wat niet geschreven output gerealiseerd in de vorm van (de uitbreiding van) databanken, methoden, protocollen, presentaties, vulgariserende publicaties, enz.

Voor 2016 staat een even intensief programma op stapel, waaraan ons gediversifieerde team van experts, hun onderzoeksmedewerkers en technici, en hen ondersteunende administratieve, logistieke en leidinggevende collega's enthousiast zullen werken, zodat het biodiversiteitsgerelateerd beleid optimaal zal worden ondersteund. Ook elke burger of organisatie die hierin geïnteresseerd is, kan gebruik maken van die kennis en expertise betreffende biodiversiteit en alles wat daar mee samenhangt. Het INBO staat daar in 2016 opnieuw garant voor.

Maurice Hoffmann
Wvd. administrateur-generaal
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

Inhoud

Voorwoord.....	1
Inleiding	5
Hoofdstuk 1. Omgevingsanalyse	6
Hoofdstuk 2. Beleidsdoelstellingen	11
Beleidsprioriteiten	11
Vlaams Regeerakkoord.....	13
Beleidsnota 2014-2019 Omgeving	15
Koppeling van de INBO-projecten aan OD65	15
Hoofdstuk 3. Beheerdoelstellingen	18
Strategisch kader van het INBO.....	18
Stand van zaken realisatie kerntakenplan.....	23
Procesindicatoren om de algemene werking op te volgen	24
Verandertraject	24
Hoofdstuk 4. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken	27
Maturiteit organisatie	27
Risicoanalyse	28
Hoofdstuk 5. Doelstellingen m.b.t. welzijn.....	29
HR beleidsplan	29
HR-beleid: realisaties 2015 en vooruitblik 2016.....	30
Personeelsplan	31
Globaal Preventieplan	31
Doelstellingen m.b.t. diversiteit en gelijke kansen.....	31
Maatregelen om psychosociale belasting veroorzaakt door het werk te voorkomen	32
Bijlages.....	33
Bijlage 1: Kerntakenplan.....	34
Bijlage 2: Overzicht van alle INBO-projecten, die afliepen in 2015, die doorlopen in 2016 of die nieuw opstarten in 2016	53
Leeswijzer	53
Wettelijk vastgelegde taken	55
Advisering	55
Biologische Waarderingskaart.....	58
Erkenning Bosbouwkundig Teelmateriaal.....	59
Jachtdecreet	64

Kaderrichtlijn Mariene Strategie	66
Kaderrichtlijn Water	68
Licentiejacht	70
Monitoring Bosreservaten.....	71
Natura 2000.....	72
Natuurrapportering	92
Palingverordening.....	94
Het PAS-DPB programma op het INBO.....	95
Soortenbesluit	106
Vraaggestuurd onderzoek via enveloppes	111
Enveloppe Agentschap Natuur en Bos	111
Enveloppe Departement Leefmilieu, Natuur en Eenergie	126
Enveloppe Vlaamse Landmaatschappij	130
Enveloppe Vlaamse Milieumaatschappij.....	132
Enveloppe departement Mobiliteit en Openbare Werken	138
Enveloppe middenveld	139
Enveloppe departement Landbouw en Visserij.....	140
Enveloppe departement Ruimte Vlaanderen.....	140
Vraag kabinet.....	141
Vraaggestuurd onderzoek via raamovereenkomsten	142
Raamovereenkomst met de Afdeling Maritieme Toegang van het Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken	142
Raamovereenkomst met Waterwegen & Zeekanaal	144
Raamovereenkomst Commercialisatie Veredeling	156
Wetenschap ondersteunende projecten	158
Bijlage 3: Procesindicatoren	160
Bijlage 4: Beheersmaatregelen organisatiebeheersing.....	162
Bijlage 5: HR Beleidsplan 2014-2019	168
Bijlage 6: Personeelsplan.....	179
Bijlage 7: Globaal preventieplan 2016-2020	180
Bijlage 8: A1-publicaties 2015 met een INBO-medewerker als 1ste auteur of co-auteur	187
Bijlage 9: Gepubliceerde INBO-rapporten 2015.....	193
Bijlage 10: Gepubliceerde INBO-mededelingen 2015	197
Bijlage 11: Door het INBO verstrekte adviezen in 2015	198
Bijlage 12: Antwoorden op parlementaire vragen waaraan het INBO in 2015 bijdroeg	201

Inleiding

Dit is een actualisatie van het ondernemingsplan 2014-2019 van het INBO en omvat de beleids- en beheerdoelstellingen (zowel meerjarig als voor het jaar 2016) voor het INBO en de operationele vertaling ervan in projecten en processen. Daaraan is een rapportering toegevoegd over de gerealiseerde mijlpalen en outputs in 2015 en een vooruitblik naar 2016.

Dit document staat vooreerst stil bij de kadering van het INBO in het beleid van de Vlaamse Regering en bij de manier waarop onze organisatie haar kerntaken, het wetenschappelijk onderzoek, de (biologische) monitoring en adviezen ten behoeve van een functioneel biodiversiteitsbeleid¹, ondersteunt. We staan met andere woorden stil bij de aanleiding voor het bestaan van het INBO, de manier waarop we onze organisatorische doelen doen bijdragen tot de corebusiness, de onderzoeksprojecten. Deze staan opgesomd en toegelicht in [bijlage 2](#), inclusief de gerealiseerde output in 2015 en de geplande output in 2016.

Het ondernemingsplan van het INBO is opgebouwd volgens de structuur die voorgesteld wordt in de nota van de Vlaamse Regering van 5 december 2014 over de opvolging van doelstellingen in de regeerperiode 2014-2019.

In een eerste hoofdstuk wordt stilgestaan bij **de omgevingsanalyse** van het INBO. Hierbij wordt het INBO gesitueerd en haar taken en opdrachten kort toegelicht.

In een tweede hoofdstuk worden de **beleidsdoelstellingen** uit de doeken gedaan. De opdrachten van het INBO worden gesitueerd in het huidige Regeerakkoord en de Beleidsnota van het beleidsdomein Omgeving.

In een derde hoofdstuk komen de **beheerdoelstellingen** aan bod. Hier wordt het strategisch kader meegegeven dat het raamwerk vormt waarbinnen de beleidsdoelstellingen van het INBO gerealiseerd kunnen worden. Daarnaast wordt er ook toegelicht hoe de organisatiedoelstellingen gerealiseerd zullen worden via een multivariaat verandertraject.

In het vierde hoofdstuk komen de doelstellingen aan bod die uit **regeringsafspraken** voortvloeien. Het gaat hier over de maturiteit van het INBO en de opvolging van de aanbevelingen van Audit Vlaanderen.

Tenslotte gaat hoofdstuk 5 over de **doelstellingen met betrekking tot welzijn**. Zo wordt het HR beleidsplan toegelicht en wordt er stil gestaan bij de acties die het INBO onderneemt rond gelijke kansen en diversiteit.

Wie meer wil weten over de feitelijke corebusiness van het INBO, die wordt volwaardig bediend in de bijlagen. Hier worden de lopende en op stapel staande projecten toegelicht, waaruit de lezer zal kunnen leren wat het INBO zoal doet en plant om haar beleidsondersteunende rol ook in 2016 waar te maken.

¹ Doorheen deze tekst wordt met de term "biodiversiteit" gerefereerd naar alle niveaus van biologische en ecologische diversiteit, inclusief genen, soorten, taxa, populaties, levensgemeenschappen, ecosystemen en biomen en de interacties daartussen, met het milieu en met de mens.

Hoofdstuk 1. Omgevingsanalyse

Situering van het INBO

Het INBO is een wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid. Dat betekent dat het INBO het als haar opdracht beschouwt de Vlaamse overheid – en daarmee ook de Vlaamse Regering – op een objectieve en transparante manier de wetenschappelijke basisinformatie aan te leveren voor gefundeerde beslissingen betreffende vraagstellingen die verband houden met de toestand en veranderingen in biodiversiteit en haar abiotische omgeving, het duurzaam gebruik ervan en de ecosystemendiensten die erdoor geleverd worden.

Hiervoor onderzoekt het INBO de noodzakelijke randvoorwaarden voor het duurzaam beheer van biodiversiteit in overeenstemming met het wettelijk kader betreffende biodiversiteit, en hoe dit beheer zo optimaal mogelijk in overeenstemming kan worden gebracht met het overige gebruik van de open ruimte. Diezelfde informatie kan op toegankelijke wijze overgemaakt worden aan het maatschappelijk middenveld, zodat ook daar een gedegen wetenschappelijke basis aanwezig is om maatschappelijke discussies met de nodige wetenschappelijke achtergrond te kunnen voeren.

Deze opdracht voert het INBO uit binnen een snel wijzigend Europees en internationaal kader. Het INBO onderschrijft daarbij de stelling om het biodiversiteitsonderzoek niet alleen een plaats te geven binnen de natuursector maar ook binnen andere beleidsdomeinen betrokken en begaan met open ruimte en stedelijk gebied.

De activiteiten van het INBO gebeuren met financiering vanuit de Vlaamse overheid. Het INBO beschikt ook over een aparte rechtspersoon: het 'Eigen Vermogen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek' (EVINBO).

Deze rechtspersoon geeft het INBO de mogelijkheid externe financiering te ontvangen voor het uitvoeren van onderzoek dat past binnen de missie en visie van het INBO. Via het EVINBO kunnen projecten uitgevoerd worden met het doel het INBO-onderzoek te complementeren voor zover de rechtstreeks toegekende overheidsmiddelen niet zouden volstaan voor een volwaardig en toekomstgericht onderzoeksprogramma. Het biedt de mogelijkheid om nieuwe onderzoeksthema's aan te snijden die soms onmiddellijk, maar vaak op de (middel)lange termijn beleidsrelevantie hebben. De beleidsrelevantie blijft ook bij het EVINBO-onderzoek een principiële voorwaarde voor het uitvoeren van onderzoek.

De opdracht en de taken van het INBO

De taken en opdrachten van het INBO staan beschreven in het oprichtingsbesluit van 23 december 2005.

Het INBO heeft van de Vlaamse Regering als missie meegekregen:

“Instaan voor beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke dienstverlening inzake instandhouding, bevordering, duurzaam beheer en gebruik van biodiversiteit en haar natuurlijk milieu en de periodieke opmaak van de natuurrapportage.”

Het oprichtingsbesluit bepaalt dat het INBO bij de realisatie van zijn missie volgende doelen stelt:

1° multidisciplinair wetenschappelijk onderzoek te conceptualiseren en te initiëren op basis van de beleidsbehoeften en -vragen;

2° wetenschappelijk beleidsvoorbereidend en ondersteunend onderzoek zelf te organiseren, te verrichten en erin te participeren;

3° de verworven inzichten te vertalen en te integreren ter ondersteuning van beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie;

4° wetenschappelijke diensten te verlenen ter ondersteuning van het beleid en van de doelgroepen, onder andere door advisering, experimentele analyses, het aanreiken van producten, technieken, concepten en documentatie; hiertoe kunnen constructies van cofinanciering van eigen initiatieven of medefinanciering van projecten op initiatief van derden worden opgezet;

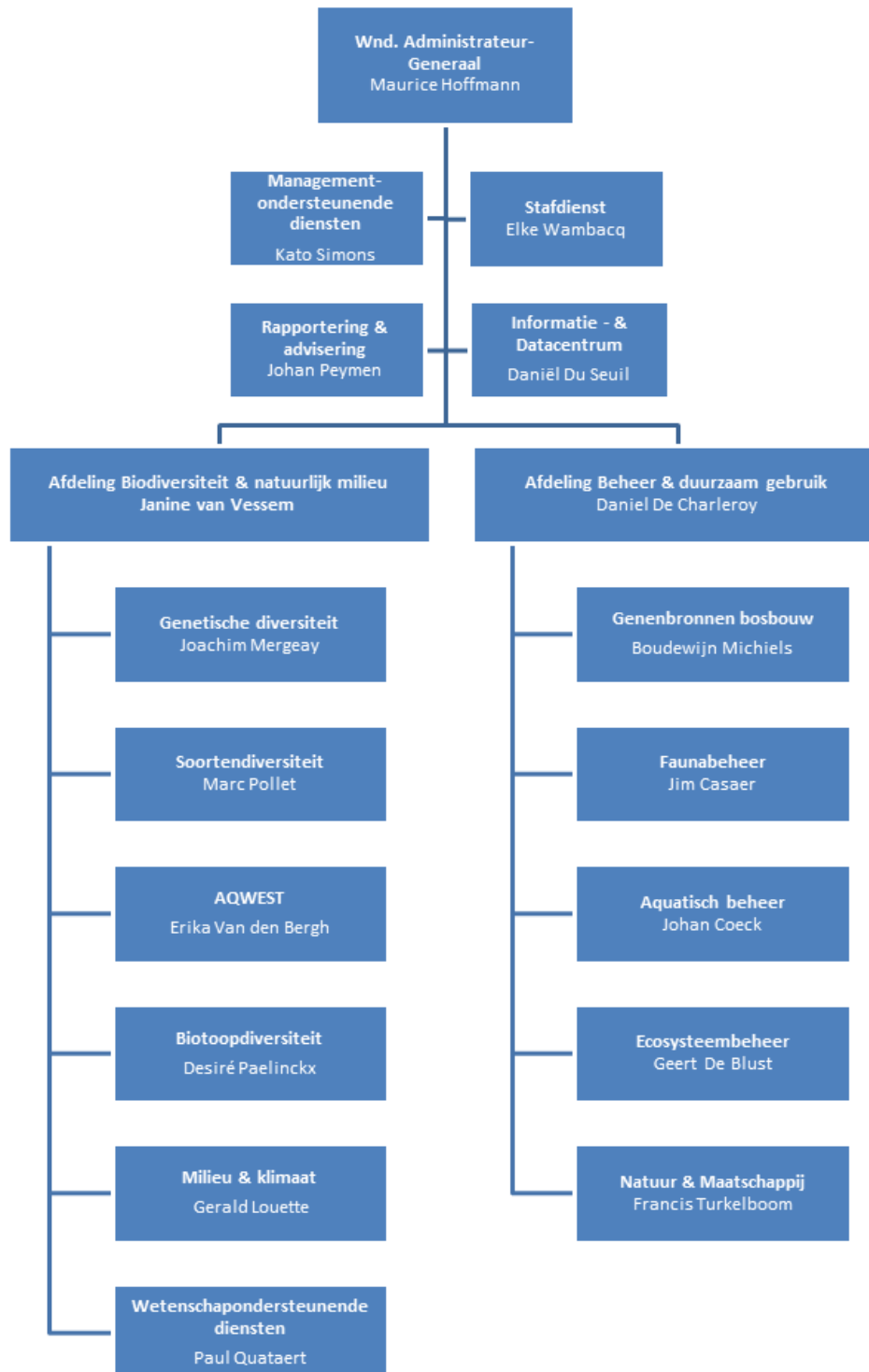
5° beleidsrelevante kennis op te bouwen en te verspreiden, onder meer via wetenschappelijke publicaties, onderzoeksrapportering en voordrachten;

6° te zorgen voor de monitoring van de biodiversiteit, het duurzame gebruik van de natuur en van de milieukwaliteit voor zover dat relevant is voor de natuur en het natuurlijke milieu;

7° periodiek te rapporteren over de toestand van de natuur en het natuurlijke milieu, en over de effecten van het milieubeleid en de mate waarin de vooropgestelde milieubeleidsdoelstellingen werden bereikt, en toekomstverkenningen te maken en de kennis en de monitoring ervan te evalueren.

Organisatiestructuur

De organisatiestructuur van het INBO ziet er anno 2016 uit zoals hieronder schematisch weergegeven. Gelet op de in 2016 op stapel staande, stapsgewijze invoer van een innovatieve arbeidsorganisatie, is het waarschijnlijk dat de organisatiestructuur er in de loop van 2016 anders zal gaan uitzien.

INBO binnen de Vlaamse overheid

Als onderdeel van de Vlaamse overheid, bestaat er een rechtstreekse link tussen het INBO en het beleid. Het INBO staat dicht bij de eindgebruiker, heeft een grote betrokkenheid, is ad hoc en snel inzetbaar en kan zo een efficiënte ondersteuning bieden. Het INBO heeft enkel het algemeen belang voor ogen, en dit wordt niet beïnvloed door bijkomende belangen. Tenslotte kan het INBO, meer dan andere organisaties, zorgen voor een grote continuïteit op het vlak van onderzoek, kennisaanbod, databeheer en monitoring. Het draagt dus ook bij tot het middellange- en langetermijndenken over het beleid.

Binnen de overheid doet het INBO niet zelf aan beleidsvoorbereiding of -uitvoering, maar ondersteunt het met gegevens, informatie, kennis en onderzoek de instanties die daarvoor verantwoordelijk zijn, zoals het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (het toekomstige departement Omgeving), het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Milieumaatschappij, de Vlaamse Landmaatschappij en de buiten het milieubeleidsdomein gesitueerde departementen en agentschappen met sterke relevantie en verantwoordelijkheid voor de biodiversiteit en het natuurlijk milieu. Het INBO bekleedt dan ook een centrale strategische positie inzake het uitbouwen van op beleid afgestemde informatie- en kennissystemen en van het daartoe vereiste wetenschappelijk onderzoek.

In het opzetten, aansturen, programmeren en in een aantal gevallen uitvoeren van monitoring in het kader van wetenschappelijk onderzoek, beleidsevaluatie, trendanalyses, enz. positioneert het INBO zich eveneens strategisch in een coördinerende en deels uitvoerende rol. Deze strategische positie behelst ook het overzicht van en de interne relaties met de diverse binnen en buiten de overheid bestaande monitoringsprogramma's relevant voor natuur en bos.

INBO binnen de wetenschappelijke wereld

De Vlaamse onderzoekswereld die zich richt op het wetenschappelijk onderzoek en de wetenschappelijke dienstverlening rond instandhouding, ontwikkeling, beheer en duurzaam gebruik van ecosystemen, de biologische diversiteit en het natuurlijk milieu, is heterogeen samengesteld. Het is een continuüm waar zowel universitaire onderzoeksgroepen actief zijn, die zich onder andere richten op fundamenteel onderzoek, als studie bureaus die vooral toepassingsgerichte kortetermijnopdrachten realiseren. Een troef voor het INBO is de garantie die een overheidsinstituut in principe kan bieden inzake de continuïteit van het onderzoek en de monitoring. Dit verzekert dat toestand- en trendanalyses over korte maar ook en vooral lange termijn goed onderbouwd kunnen worden.

Het INBO heeft als beleidsondersteunende wetenschappelijke instelling binnen de Vlaamse overheid een specifieke rol in het genereren en aanbieden van kennis over deze materie, waarmee rekening wordt gehouden bij het vastleggen van prioriteiten en het continueren van deze kennis over de langere termijn. Hierbij wordt ernaar gestreefd om overlap en duplicatie van onderzoek tussen de verschillende actoren binnen het onderzoekslandschap te vermijden, en in plaats daarvan elkaar complementerende samenwerking te maximaliseren.

Het INBO werkt nauw samen met Vlaamse, federale, Europese en internationale onderzoeksinstituten. De wederzijdse informatiestromen zorgen zowel binnen het INBO als bij deze onderzoeksinstituten voor een verhoogde kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek.

INBO en het maatschappelijk middenveld

Het INBO wil niet alleen uitstekend wetenschappelijk onderzoek verrichten. Het wil dat onderzoek ook maatschappelijk kaderen met aandacht voor alle gebruikers van natuur.

Specifiek voor het INBO is de samenwerking met belangengroepen die bij wetenschappelijk onderzoek betrokken zijn, zoals natuurverenigingen, wildbeheereenheden en bosgroepen. Zij zijn een belangrijke bron van informatie en dragen zo bij tot kennisdeling. Op die manier kan het INBO mee zijn steentje bijdragen tot een objectieve onderbouwing van een duurzame omgang met onze biodiversiteit. Onder meer met het oog op transparantie streeft het INBO dan ook een maximale open-data-politiek na, waarbij iedereen op objectieve wijze de beschikbare data kan raadplegen en gebruiken.

INBO buiten Vlaanderen

De deelname van het INBO aan internationale netwerken garandeert het gebruik van de meest moderne en algemeen aanvaarde onderzoeksmethodes met het oog op beleidsrelevant onderzoek. Bovendien geeft het de mogelijkheid om standpunten en situaties vanuit Vlaanderen mee te vertalen in de context van internationaal onderzoek rond biodiversiteit. Op deze wijze kan proactief en vanuit een Vlaamse beleidscontext gewogen worden op het Europees beleid en de daarbij horende rapporteringen.

Zo geniet het INBO aanzien in netwerken zoals ALTER-Net (lead partner), ILTER, LTER-Europe, EFI, ICOS, IUFRO, EIFAC, SER, ... Het INBO levert ook expertise ter ondersteuning van internationale organisaties en conventies zoals Wetlands International, de conventies van Bonn en Bern, AEWA, MCPFE, CBD, ... Het is de bedoeling dat deze (internationaal) erkende expertise binnen INBO wordt behouden en verder ontwikkeld.

Het INBO is, samen met het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ), ook verantwoordelijk voor de Vlaamse invulling van het ESFRI-project (opbouw van Europese onderzoeksinfrastructuur) LifeWatch. Dit project stelt het INBO in staat om innovatieve monitoringsmethodes uit te testen en ter beschikking te stellen van derden.

Hoofdstuk 2. Beleidsdoelstellingen

In dit hoofdstuk wordt toegelicht aan welke Vlaamse beleidsdoelstellingen het INBO een bijdrage levert via een koppeling van de projecten aan de regeringsbeslissing van 23 april 2014 (Programmatische Aanpak Stikstof), het Vlaams Regeerakkoord en de Beleidsnota 2014-2019 Omgeving.

Beleidsprioriteiten

Gevolg gevend aan de beslissing van de Vlaamse regering van 23 april 2014 heeft het INBO haar kernopdrachten geheroriënteerd voor de uitwerking van de **Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)** en de opmaak van en monitoring ten behoeve van de **Databank Passende Beoordeling (DPB)**.

In 2015 zijn de projecten uitgewerkt en is de invulling ervan verfijnd. Een aantal ervan is al opgestart in de tweede helft van 2015, de anderen zijn begin 2016 opgestart. De invulling en gekoppelde mijlpalen en outputs zijn te raadplegen in [bijlage 2](#).

1. PAS-ondersteuning

Het INBO geeft input in een aantal stuur- en werkgroepen die werden opgericht in het kader van de VPAS (voorlopige PAS), met name 1. het PAS-regiebureau, 2. de stuurgroep PAS-admin, en de werkgroepen 3. ecologische en economische impact, 4. herstelbeheer, 5. modellenbouw, 6. meettechnieken en monitoring, 7. voortoets en praktische wegwijzers (inclusief het platform Passende Beoordeling), en 8. ondersteuning bij het uitwerken van gebiedsanalyses herstelbeleid in complexe gebieden. Verder blijft het INBO ondersteuning bieden aan 9. de Gewestelijke Overleggroep Instandhoudingsdoelstellingen (GOI) en 10. het actualiseren van de effectindicatormatrix.

2. PAS-onderzoek

1	INBOPRJ-10806	Aanmaak en periodieke actualisering Zoekzonemodel
2	INBOPRJ-10795	Wetenschappelijke ondersteuning bij de opmaak van gebiedsvisies per SBZ i.v.m. herstelmaatregelen per habitatvlek
3	INBOPRJ-10637	Evaluatie en ontwikkeling herstelbeheer in het kader van PAS, Programmatische Aanpak Stikstof
4	INBOPRJ-10832	Ammoniakcaptatie door bosbomen en –struiken

3. PAS-monitoring

In het kader van PAS dienen minstens twee monitoringsactiviteiten op te starten, waarin een zekere betrokkenheid van het INBO mag verondersteld worden, met name 1. De opvolging van de effectiviteit van herstelmaatregelen die genomen worden in het kader van mitigatie van negatieve effecten van N-depositie op de staat van instandhouding van habitats en soorten, en 2. De opvolging van de N-immissie in en in de omgeving van Natura2000 gebieden.

4. DPB-onderzoek

1	INBOPRJ-9690	Onderzoek naar mogelijkheden qua efficiëntie- en nauwkeurigheidswinst in habitatkartering en LSVI-bepaling via Remote Sensing
2	INBOPRJ-10636	HABNORM: abiotische en biotische karakteristieken van Natura2000 habitattypen

en regionaal belangrijke biotopen in relatie tot milieudrukken met het oog op het bepalen van referentiewaarden en normen voor de duurzame instandhouding ervan

- 3 INBOPRJ-10799 Ontwikkelen en implementeren van contextafhankelijke populatiemodellerings technieken
- 4 INBOPRJ-10602 Genetische Populatieschattingen
- 5 INBOPRJ-10603 eDNA monitoring voor PAS-DPB
- 6 INBOPRJ-10826 Bepaling van grenswaarden voor effectgroepen van een selectie van relevante soorten
- 7 INBOPRJ-10808 Monitoringstechnieken voor moeilijk op te volgen, waarneembare of te registreren soorten
- 8 INBOPRJ-8930 Actualisatie en evaluatie van POTNAT, een GIS-tool voor het bepalen van standplaatsgeschiktheid
- 9 INBOPRJ-10765 Ontwikkeling en implementatie van een methodiek om de datakwaliteit van de datalagen op te volgen en te garanderen

5. DPB-monitoring

- 1 INBOPRJ-10798 Databank Passende Beoordeling - partim abiotiek oppervlaktewater
- 2 INBOPRJ-10801 Databank passende beoordeling - partim LSVI oppervlaktewateren
- 3 INBOPRJ-10686 Databank passende beoordeling - partim LSVI terrestrische systemen en versneld karteren van habitattypen
- 4 INBOPRJ-10766 Kwaliteitszorg veldonderzoek en opstellen veldprotocollen

De DPB-monitoring kan maar ten volle uitgevoerd worden in budgettaire samenspraak met andere agentschappen uit het beleidsdomein.

6. Interne PAS-DPB ondersteuning

Het totaal van het PAS-DPB programma heeft onontbeerlijke nood aan wetenschaps- en IDC-ondersteuning inzake databankontwikkeling en –beheer, GIS-ondersteuning, kwaliteitsopvolging, ontwikkeling en/of implementatie van populatiemodellerings technieken en fysisch-chemische laboratoriumanalyses.

Vlaams Regeerakkoord

Het onderzoek van het INBO situeert zich in hoofdstuk X van het Regeerakkoord, met name 'Leefmilieu en Natuur'.

Het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) heeft voor de opvolging van het Regeerakkoord en op vraag van de Diensten Algemeen Regeringsbeleid (DAR) een voorstel geformuleerd van een vijftal doelstellingen per hoofdstuk. INBO zal samen met ANB onderstaande doelstelling opvolgen:

Doelstelling:

Voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt tegen 2020 70% van de benodigde oppervlakte onder correct beheer gebracht en 16 habitats worden in een gunstige of verbeterde staat van instandhouding gebracht (cf. beleidsnota OD 49)

Indicatoren:

- Staat van instandhouding van Europees te beschermen habitats (Doel: verbetering voor 16 van de 47 habitats in 2020)
- Percentage van de benodigde oppervlakte onder correct beheer in functie van het bereiken van de gunstige staat van instandhouding van Europees te beschermen habitats en soorten (Doel: 70% in 2020)

In het kader van de **opvolging van de instandhoudingsdoelstellingen**, heeft INBO volgende projecten in haar portefeuille:

A. Soorten, inclusief de monitoring voor de Kaderrichtlijn Water

- 1 INBOPRJ-9684 Meetnetten Natura 2000: implementatie soortenmeetnetten
- 2 INBOPRJ-458 Monitoring vissen i.k.v. uitvoering Kaderrichtlijn Water (KRW) en Habitatrichtlijn (HR)
- 3 INBOPRJ-590 Monitoring bijzondere broedvogels (BBV)
- 4 INBOPRJ-591 Algemene broedvogel monitoring (ABV)
- 5 INBOPRJ-592 Monitoring overwinterende watervogels
- 6 INBOPRJ-594 Monitoring habitatrichtlijnsoorten vaatplanten (*Liparis loeselii*, *Apium repens* en *Luronium natans*)
- 7 INBOPRJ-434 Monitoring en evaluatie van het Linkerscheldeoevergebied
- 8 INBOPRJ-7713 Monitoring van de aanwezigheid van carnivoren aan de hand van fotovallen in het kader van de Natura2000 rapportage
- 9 INBOPRJ-7731 Marternetwerk
- 10 INBOPRJ-9683 Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg
- 11 INBOPRJ-9412 Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitatrichtlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013
- 12 INBOPRJ-9413 Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - vogelrichtlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013
- 13 INBOPRJ-9673 EU-rapportage: actualisatie van de EU-gebiedendatabank (Standard Data Formats, SDF) - partim vogelrichtlijnsoorten
- 14 INBOPRJ-595 Verfijning van de bestaande KRW en HR monitoringstrategie
- 15 INBOPRJ-589 Vlaamse floradatabank
- 16 INBOPRJ-604 Vlaams flora meetnet uitwerken
- 17 INBOPRJ-7711 Monitoring habitatrichtlijnsoorten: coördinatie en inhoudelijke opvolging van de implementatie

- 18 INBOPRJ-766 EU-rapportage inzake staat van instandhouding Natura 2000-habitatrichtlijnsoorten
- 19 INBOPRJ-10899 EU-rapportage inzake staat van instandhouding Natura 2000-vogelrichtlijnsoorten

B. Habitats

- 1 INBOPRJ-736 Biologische waarderingskaart en kartering Natura 2000 habitattypen, incl. optimalisatie van de methodologie
- 2 INBOPRJ-7702 Monitoring Natura2000 habitatkwaliteit (incl. inhoudelijke aspecten van de implementatie)
- 3 INBOPRJ-434 Monitoring en evaluatie van het Linkerscheldeoevergebied
- 4 INBOPRJ-9683 Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg
- 5 INBOPRJ-414 EU-rapportage inzake de regionale staat van instandhouding Natura 2000 habitats
- 6 INBOPRJ-9431 Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitattypen: actualisering (versie 3)
- 7 INBOPRJ-581 Vlaamse vegetatiedatabank (INBOVEG)

C. Milieu

- 1 INBOPRJ-9685 Meetnetten Natura 2000: ontwikkeling en implementatie meetnetten natuurlijk milieu
- 2 INBOPRJ-9430 Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: oppervlaktewater
- 3 INBOPRJ-473 Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: grondwater
- 4 INBOPRJ-8928 Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: atmosferische depositie
- 5 INBOPRJ-9429 Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: bodem
- 6 INBOPRJ-434 Monitoring en evaluatie van het Linkerscheldeoevergebied
- 7 INBOPRJ-9683 Meetnetten N2000: permanente kwaliteitszorg
- 8 INBOPRJ-8929 Bepaling van bodemkundige, hydrologische en hydrochemische referentiewaarden voor de duurzame instandhouding van Europese habitattypen
- 9 INBOPRJ-8927 Onderzoek naar de effecten van luchtverontreiniging en klimaatverandering op de biogeochemie van een boscysteem (De Inslag, Brasschaat)
- 10 diverse Abiotiek databanken: WATINA, BODINA, Niche-Vlaanderen, ...

Bovenstaande projecten worden meer in detail toegelicht in [bijlage 2](#). Daarnaast is er een duidelijke link met het nieuwe PAS/DPB-programma, waarvan de projecten eveneens toegelicht worden in [bijlage 2](#).

Beleidsnota 2014-2019 Omgeving

De beleidsnota 2014-2019 bevat de grote strategische keuzes op het vlak van de ruimtelijke ordening en het milieu- en natuurbeleid van de Vlaamse Regering voor de periode 2014-2019. De nota geeft de visie van de functioneel bevoegde minister weer. De opdrachten van het INBO vallen allen onder operationele doelstelling 65:

OD65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid

Ik maak een vertaalslag van het Europese natuur- en milieubeleid in Vlaanderen om werk te maken van het behoud, beheer en duurzaam gebruik van onze leefomgeving.

Om dit te realiseren verfijn en verbeter ik de manier waarop de toestand en trends, evenals het beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en natuur worden opgevolgd en geëvalueerd en doe dit conform de Europese natuur- en milieurichtlijnen en via lerende netwerken met alle betrokkenen.

Binnen het kader van de nieuwe Europese richtlijnen zal ik speciale aandacht geven aan de problematiek van invasieve exoten.

Ik zet in op de ontwikkeling van innovatieve methoden en technieken, zodat een steeds efficiëntere en effectievere opvolging van de toestand en het beheer van de biodiversiteit in Vlaanderen gerealiseerd wordt. Ook neem ik het voortouw bij het beter identificeren van de maatschappelijke voor- en nadelen van natuur en biodiversiteit in Vlaanderen (de zogenaamde 'ecosysteemdiensten' en 'disservices') en het doorvertalen van de bevindingen naar het beleid.

Vlaanderen zorgt voor baanbrekend vakmanschap. Ik draag hier mijn steentje toe bij door deel uit te maken van internationale wetenschappelijke netwerken. Hiermee zorg ik dat Vlaanderen sterk bijdraagt tot, maar ook maximaal beroep kan doen op internationale kennis ter zake.

Koppeling van de INBO-projecten aan OD65

Om dit te realiseren verfijn en verbeter ik de manier waarop de toestand en trends, evenals het beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en natuur worden opgevolgd en geëvalueerd en doe dit conform de Europese natuur- en milieurichtlijnen en via lerende netwerken met alle betrokkenen.

In de ruime zin zou je alle INBO-projecten hieronder kunnen catalogeren. In beperkte zin gaat het hier echter om wetenschapsmethodologie: de procedures en werkwijzen die gebruikt worden om kennis te verwerven. Het INBO besteedt bijzondere aandacht aan het opstellen van gestandaardiseerde protocols om de kwaliteit en de reproduceerbaarheid van het veldonderzoek te verhogen, en het uitbouwen van meetnetten om een kwalitatieve en kostenefficiënte gegevensinzameling te garanderen.

1	INBOPRJ-9430	Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: oppervlaktewater
2	INBOPRJ-473	Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: grondwater
3	INBOPRJ-8928	Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: atmosferische depositie
4	INBOPRJ-9685	Meetnetten Natura 2000: ontwikkeling en implementatie meetnetten natuurlijk milieu
5	INBOPRJ-9684	Meetnetten Natura 2000: implementatie soortenmeetnetten
6	INBOPRJ-9683	Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg
7	INBOPRJ-591	Algemene broedvogel monitoring (ABV)

8	INBOPRJ-590	Monitoring bijzondere broedvogels (BBV)
9	INBOPRJ-757	Naar een wetenschappelijke accreditatie van de gegevensinzameling
10	INBOPRJ-711	Ontwikkelen en verhogen interne expertise inzake gegevensinzameling, gegevensverwerking en modelbouw
11	INBOPRJ-9690	Remote sensing: methodologisch onderzoek naar de inzetbaarheid voor vegetatiemonitoring door het INBO
12	INBOPRJ-10603	eDNA monitoring voor PAS-DPB
13	INBOPRJ-10808	Monitoringstechnieken voor moeilijk op te volgen, waarneembare of te registreren soorten
14	INBOPRJ-10686	Databank passende beoordeling, partim LSVI terrestrische systemen en versneld karteren van habitattypen
15	INBOPRJ-10194	Implementatie leidraad beheerevaluatie
16	INBOPRJ-10218	Analyse en rapportage van jachtwilddata in Vlaanderen
17	INBOPRJ-10637	Evaluatie en ontwikkeling herstelbeheer in het kader van PAS, Programmatische Aanpak Stikstof
18	INBOPRJ-10806	Aanmaak en periodieke actualisering Zoekzonemodel (ZZM)
19	INBOPRJ-10636	HABNORM - Milieukwaliteitsnormen voor Europees beschermde habitattypen en leefgebieden van soorten
20	INBOPRJ-10602	Genetische Populatieschattingen
21	INBOPRJ-10799	Ontwikkelen en implementeren van contextafhankelijke populatiemodelleringsstechnieken
22	INBOPRJ-10826	Bepaling van grenswaarden voor effectgroepen van een selectie van relevante soorten
23	INBOPRJ-10798	Databank Passende Beoordeling, partim abiotiek oppervlaktewater
24	INBOPRJ-10801	Databank Passende Beoordeling, partim LSVI oppervlaktewateren
25	INBOPRJ-8930	Actualisatie en evaluatie van POTNAT, een GIS-tool voor het bepalen van standplaatsgeschiktheid
26	INBOPRJ-10765	Ontwikkeling en implementatie van een methodiek om de datakwaliteit van de datalagen op te volgen en te garanderen
27	INBOPRJ-10766	Kwaliteitszorg veldonderzoek en opstellen veldprotocollen

Om dit te realiseren verfijn en verbeter ik de manier waarop de toestand en trends, evenals het beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en natuur worden opgevolgd en geëvalueerd en doe dit conform de Europese natuur- en milieurichtlijnen en via lerende netwerken met alle betrokkenen.

Het INBO neemt deel aan verscheidene Europese projecten en internationale netwerken, zoals ALTER-Net (A Long-Term Biodiversity, Ecosystem and Awareness Research Network), ILTER, LTER-Europe (Long-Term Ecosystem Research Network of Europe), BEES (Belgium Ecosystem Services Network), LifeWatch, ICOS (Integrated Carbon Observation System), IUFRO (International Union of Forest Research Organizations), EIFAC (European Inland Fisheries Advisory Commission) KNEU-Biodiversity Knowledge en SPIRAL-Interfacing Biodiversity and Policy.

Daarnaast is het instituut vertegenwoordigd in tal van klankbordgroepen, advies- en beheercommissies, stuurgroepen en overlegorganen.

Binnen het kader van de nieuwe Europese richtlijnen zal ik speciale aandacht geven aan de problematiek van invasieve exoten.

- 1 INBOPRJ-9454 Best practices voor invasieve exoten
- 2 INBOPRJ-10217 Monitoring exoten ikv EU- verordening IAS : Coördinatie, voorbereiding en opvolging van implementatie
- 3 INBOPRJ-7848 Bepaling en monitoring van de toestand en trends van invasieve vissoorten
- 4 INBOPRJ-10202 Ondersteuning en optimalisatie van de bestrijding van stierkikker
- 5 INBOPRJ-10201 Negatieve impact en populatiedynamiek brandganzen in Vlaanderen

Ook neem ik het voortouw bij het beter identificeren van de maatschappelijke voor- en nadelen van natuur en biodiversiteit in Vlaanderen (de zogenaamde 'ecosysteemdiensten' en 'disservices') en het doorvertalen van de bevindingen naar het beleid.

- 1 INBOPRJ-412 Opmaak natuurrapport (NARA)
- 2 INBOPRJ-10811 Afwegingskader van ecosysteemdiensten bij ruimtelijk beleid

In [bijlage 2](#) worden deze projecten meer in detail toegelicht.

Hoofdstuk 3. Beheerdoelstellingen

Het INBO is voortdurend in beweging. Omwille van de lineaire besparingen binnen de Vlaamse overheid en de bijkomende opdrachten rond PAS, DPB en IHD, werkt het INBO actief aan de uitbouw van een wendbare, innovatieve en performante organisatie. De strategische en operationele doelstellingen werden hiertoe bijgestuurd en er werd een sterker organisatorisch beleidsplan uitgewerkt.

In dit hoofdstuk wordt in eerste instantie het strategisch kader meegegeven dat het raamwerk vormt waarbinnen de beleidsdoelstellingen van het INBO gerealiseerd kunnen worden. Binnen het strategisch kader bestaat er een set aan doelstellingen die door de organisatie regelmatig gemeten en opgevolgd worden. Hiervoor werden indicatoren uitgewerkt, zowel op niveau van de operationele doelstellingen als op niveau van de processen. Omdat de organisatiedoelstellingen een grote impact hebben op de manier waarop het INBO zich de komende jaren zal organiseren, wordt er een verandertraject voorzien om dit waar te maken.

Strategisch kader van het INBO

Het strategisch kader omvat de missie, visie, waarden, strategische doelstellingen en operationele doelstellingen van het INBO.

De missie vertolkt de bestaansgrond van het INBO. De visie werpt een blik op de toekomst en geeft aan waar het INBO wil staan op langere termijn. Een missie en een visie worden gedragen door een waardenkader. Het INBO kreeg bij haar oprichting een set aan **waarden** mee die ze als rode draad doorheen haar activiteiten laat lopen:

- Objectief
- Transparant
- Innovatief
- Wetenschappelijk

De strategische doelstellingen zijn een concrete vertaalslag van de visie en de missie. Deze doelstellingen vormen op hun beurt het raamwerk voor de operationele organisatiedoelstellingen. Op deze operationele organisatiedoelstellingen wenst het INBO in te zetten zodat ze haar inhoudelijke ambities kan waarmaken.

Het INBO heeft samen met haar interne belanghebbenden de visie en de missie opgefrist en bijgestuurd naar de nieuwe context waarin we ons bevinden en waar de organisatie op langere termijn wil naartoe groeien.

Missie

Het INBO geeft inzicht in natuur en bos via kwaliteitsvol onderzoek en onderbouwt zo beleid voor een duurzame samenleving.

Visie

Het INBO wil het eerste aanspreekpunt zijn in Vlaanderen om het beleid en de uitvoering hiervan te ondersteunen met biodiversiteit gerelateerd onderzoek en doet dit in overleg met partners uit maatschappij, wetenschap en beleid.

Strategische organisatorische doelstellingen 2014-2019

Op basis van de geactualiseerde visie en missie werden ook de strategische doelstellingen uitgewerkt. Deze laatste weerspiegelen in grote lijnen de kernopdrachten van het INBO en zetten ook telkens de klant centraal. De opdrachten weergegeven in het kerntakenplan (zie [bijlage 1](#)) zijn perfect te plaatsen onder de drie grote strategische organisatorische doelstellingen (SOD) die het INBO heeft uitgewerkt:

SOD1. Het INBO voert de door de Vlaamse Regering toegewezen taken kwaliteitsvol uit en ondersteunt daarmee bestaande en toekomstige regeringsinitiatieven binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen

Het grootste deel van de onderzoeksprojecten dat het INBO uitvoert, vloeit voort uit wettelijke en decretale verplichtingen, zowel op Vlaams, Europees als internationaal niveau. Deze regelgeving werd gegroepeerd volgens een aantal thema's. In alfabetische volgorde zijn dit:

- Advisering
- Biologische Waarderingskaart
- Databank Passende Beoordeling: INBO-datalagen
- Erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal
- Jachtdecreet
- Kaderrichtlijn Mariene Strategie
- Kaderrichtlijn Water
- Licentiejacht
- Monitoring Bosreservaten
- Natura2000
- Natuurrapportering
- Palingverordening
- Programmatische Aanpak Stikstof
- Soortenbesluit (inclusief EU verordening invasieve soorten)

Deze thema's werden overgenomen in het Kerntakenplan (zie [bijlage 1](#)) en worden gebruikt als projecttypes binnen het INBO. De projecten die onder elk thema vallen, met de daaraan gekoppelde mijlpalen en outputs, kan men in [bijlage 2](#) raadplegen.

SOD2. Het INBO ondersteunt partners uit beleid en maatschappij met klantgestuurd onderzoek

Het INBO werkt voor deze ondersteuning met twee systemen: enveloppes en raamovereenkomsten. Bij enveloppes wordt per klant een aantal VTE gereserveerd die hij kan invullen met onderzoeksvragen die hij essentieel ziet om beantwoord te worden binnen de uitvoering van zijn decretaal vastgelegde taken, uiteraard rekening houdend met de op het INBO beschikbare expertise en experttijd. De financiering van deze projecten valt dus onder de INBO-werking. Bij raamovereenkomsten wordt de financiering door de opdrachtgever gedragen via een kredietoverdracht, die vastgelegd is in een raamovereenkomst.

Momenteel voert het INBO onderzoek uit via raamovereenkomsten met het Agentschap Maritieme Toegang (aMT) en met Waterwegen & Zeekanaal (W&Z). In [bijlage 2](#) kan de lijst geraadpleegd

worden van projecten die in 2015 en 2016 in het kader van deze raamovereenkomsten uitgevoerd worden, met daaraan de gekoppelde mijlpalen en outputs.

Enveloppes worden door het INBO zelf gefinancierd. Het enveloppessysteem is in 2014 opgestart met het bedienen van twee entiteiten binnen het beleidsdomein LNE (ANB en VMM). Voor 2015 werden ook enveloppes vastgelegd voor het departement LNE en VLM. In 2016 komen er enveloppes bij voor het departement Mobiliteit en Openbare Werken, het departement Ruimte Vlaanderen (tijdens deze legislatuur samen te voegen met het departement LNE tot het departement Omgeving), het departement Landbouw en Visserij en het Maatschappelijk Middenveld (via de Minaraad en daarna zijn opvolger, de Omgevingsraad). In [bijlage 2](#) zit de lijst met projecten en gekoppelde mijlpalen en outputs die het INBO in 2015 uitvoerde en in 2016 zal uitvoeren.

In 2016 wordt de enveloppefinanciering geëvalueerd en wordt onderzocht wat de meerwaarde is van het systeem, hoe we op een klantgerichte manier deze samenwerkingsverbanden kunnen verbeteren, en hoe we in het totaal van de enveloppeprojecten meer coherentie kunnen brengen. Zo moet gedacht worden aan synergieën om de onderzoeksvragen van de klanten meer op elkaar af te stemmen en te doen samenspannen met de overige INBO-opdrachten.

SOD3. Het INBO onderzoekt biodiversiteitsgerelateerde problemen met mogelijke impact op toekomstige beleidsvoering in Vlaanderen

Om tegemoet te komen aan de wetenschappelijke invulling van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2020 (cfr. zevende Milieuactieprogramma) had INBO begin 2014 een aantal strategische onderzoeksprojecten opgestart. Het INBO zorgde er op deze wijze voor dat de nodige basiskennis aanwezig zou zijn om het Vlaamse beleid in het komende decennium in staat te stellen Europese regelgeving in acties om te zetten.

Door de besparingen werd evenwel beslist om al deze onderzoeksprojecten on hold te zetten. Om hieraan toch de nodige aandacht te kunnen geven, wordt in de komende jaren via het Eigen Vermogen naar externe financiering gezocht om een aantal meer op langere termijn georiënteerde projecten te kunnen opstarten. Door middel van het EVINBO kunnen projecten uitgevoerd worden met het doel het INBO-onderzoek te complementeren voor zover de rechtstreeks toegekende overheidsmiddelen niet volstaan voor een volwaardig en toekomstgericht onderzoeksprogramma. Het biedt de mogelijkheid om nieuwe onderzoeksthema's aan te snijden die soms onmiddellijk, maar vaak op de (middel)lange termijn beleidsrelevantie hebben. De beleidsrelevantie blijft ook bij het EVINBO-onderzoek een principiële voorwaarde voor het uitvoeren van onderzoek.

Operationele organisatorische doelstellingen 2014-2019

Om de organisatorische strategische doelstellingen te realiseren, werden ook een aantal organisatorische operationele doelstellingen uitgewerkt. Om dit op een doordachte manier te doen, heeft het INBO een SWOT-analyse gemaakt van de eigen werking en gekeken hoe de zwaktes en bedreigingen opgelost konden worden. De oefening werd ondersteund via het project "duurzame werking" binnen de Vlaamse overheid dat gecoördineerd werd door de Diensten Algemeen Regeringsbeleid (DAR). Het INBO wil namelijk haar managementprocessen niet alleen op een duurzame manier uitwerken, maar ook in lijn brengen met de tendensen binnen de Vlaamse overheid.

De organisatorische operationele doelstellingen (OOD's) zijn ambities die gelden voor de volledige regeerperiode. Per jaar worden er telkens concrete outputindicatoren geformuleerd om de voortgang in de richting van de einddoelstellingen te meten. Hieronder wordt enerzijds een stand van zaken gegeven voor de geformuleerde outputindicatoren voor 2015 en worden er anderzijds nieuwe geformuleerd voor 2016.

OOD 1: Het INBO is een wendbare organisatie

Een wendbare organisatie is een organisatie die in staat is snel in te spelen op externe veranderingen.

Outputindicatoren voor 2015

- ❖ Er is een basisanalyse 'wendbare organisatie'.
 - *Gerealiseerd*
- ❖ Er is een inventaris van de kritische knelpunten in administratieve procedures en processen (overlap, efficiëntie- en effectiviteitstoets).
 - *Lopende*
 - *Er is een proces van administratieve vereenvoudiging ingezet dat de komende jaren wordt verder gezet.*

Outputindicator voor 2016

- ❖ Er is een implementatietraject Innovatieve Arbeidsorganisatie (IAO) afgelegd

OOD2: Het INBO voert een doelgroepgerichte, kwaliteitsvolle externe communicatie en bouwt het merk INBO uit als wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid

Outputindicator voor 2015

- ❖ Er is een strategisch communicatieplan dat afgestemd is op de strategie belanghebbendenmanagement.
 - *Gerealiseerd*

Outputindicator voor 2016

- ❖ Het identificeren van prioriteiten in het strategisch communicatieplan

OOD3: Het INBO is eerste aanspreekpunt voor haar klanten voor beleids- en beheervraagstukken

Outputindicatoren voor 2015

- ❖ Het INBO gebruikt interactieve processen om het onderzoeksaanbod af te stemmen op de beleids- en beheernoden.
 - *Lopende*
 - *Dit is een continu proces: er is afstemming met het Wetenschappelijk AdviesComité, met het middenveld (via de Minaraad), met andere Vlaamse Wetenschappelijke Instellingen (via een leernetwerk) en met de enveloppeklanten. Daarnaast is er voor de uitbouw van het PAS/DPB-programma interactie met partners en belanghebbenden zoals ANB, VMM, VLM en VITO om op zoek te gaan naar maximale synergieën voor de uitvoering van dat programma.*

- ❖ Er is een eerste tussentijdse evaluatie met relevante klanten omtrent de mate waarin vraag en aanbod op elkaar zijn afgestemd.
 - *Lopende*
 - *Dit is een continu proces met de enveloppeklanten en met de opdrachtgevers van de raamovereenkomsten.*
- ❖ Er is een uitgewerkte strategie belanghebbendenmanagement.
 - *Gerealiseerd*

Outputindicator voor 2016

- ❖ Optimalisatie van de interacties met het middenveld

OOD4: INBO heeft een open databeleid en waarborgt hierbij de kwaliteit

Outputindicatoren voor 2015

- ❖ Uitvoeren open data actieplan door middel van opstellen datamanagementplannen.
 - *Uitgesteld naar 2016*
- ❖ Uitwerken en maximaal digitaliseren van de dataketen van verzamelen, verwerken en publiceren.
 - *Lopende*
 - *In 2016 wordt geconcentreerd op de reductie en selectie van papieren documenten ten behoeve van archivering en digitalisering*
- ❖ INBO werkt een procedure uit om aan kwaliteitsborging te doen.
 - *Lopende*
 - *Er zijn gevalstudies uitgewerkt en op termijn volgt er ook een algemene procedure.*

Outputindicatoren voor 2016

- ❖ Opstellen visietekst open access beleid INBO
- ❖ Uitrol nieuw datacenter in de cloud en migratie van eerste applicaties en databanken

OOD5: Het INBO streeft naar een optimale afstemming met onderzoekspartners

Outputindicator voor 2015

- ❖ Er is gestructureerd overleg met wetenschappelijke partners.
 - *Lopende*
 - *Enerzijds is er het gestructureerd overleg met de Wetenschappelijke Adviescommissie en anderzijds is er een aftastende vergadering geweest rond de installatie van een lerend netwerk met de Vlaamse Wetenschappelijke Instellingen. Dit wordt aangevuld met informeel overleg met ILVO en VITO over mogelijkheden tot samenwerking en afstemming.*

Outputindicatoren voor 2016

- ❖ Opstart lerend netwerk *Vlaamse Wetenschappelijke Instellingen*
- ❖ Intensivering van contacten met Vlaamse, Belgische en buitenlandse onderzoeksinstituten en universiteiten via het EVINBO-bureau (programmamanager)

Stand van zaken realisatie kerntakenplan

	Bruto VTE Totaal	Impact op VTE	Entiteits- eigen (ja of neen)	Status (op schema/ op te starten/ afgerond	Wat/ wie is er nog nodig om beslissing uit te voeren? (regelgeving aanpassen, betrokken partijen, financiën...)
INBO	47,16				
Optimalisatie aangewezen	0	0	/	/	/
Vatbaar voor afbouw					
Viskweekprogramma i.k.v. soortenherstel- programma's	7,44	0	Ja	Op schema	ANB, visserijcommissie.
Veredeling boomsoorten	10,23	0	Ja	Op schema	Bossector (KULeuven, UGent, vzw Bos+, boomkwekers, Bosgroepen) en ANB.
Strategisch onderzoek	29,49	0	Ja	Afgerond	

Door het niet langer leveren van vislarven aan ANB en de Visserijcommissie, ontstaat een gebrek aan het benodigde basismateriaal voor het in stand houden van specifieke vispopulaties in Vlaanderen, die belangrijk zijn voor het soortbehoud en doelstellingen gekoppeld aan de Europese Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water. Een piste die momenteel onderzocht wordt in samenspraak met ANB is of er via het Visserijfonds financiering mogelijk is voor de verderzetting van deze activiteit in 2017 en verder.

Door vertegenwoordigers van de bossector werd er op gewezen dat onder de inheemse boomsoorten op termijn een toenemend risico op boomsterfte zal optreden omwille van het niet voorradig zijn van ziekteresistente en/of voor de klimaatverandering resistente boomsoorten. Het niet proactief en gericht onderzoeken van deze verschijnselen zal op middellange termijn leiden tot een verminderde vitaliteit van onze bossen en tot het afsterven van bosbestanden van niet resistente, weinig veerkracht vertonende soorten. Zij bepleiten dan ook een inspanning door het INBO voor het klimaatadaptatie- en veerkrachtgericht boomonderzoek. Gelet op de wettelijk vastgelegde taak van het INBO om in te staan voor de erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal, acht het INBO het noodzakelijk om dit verder te blijven onderbouwen met dergelijk klimaatgericht onderzoek. We voorzien daarom vanaf 2016 gradueel de vooropgestelde inzet van het INBO-personeel voor de veredeling van boomsoorten (zie tabel hierboven) voor deze wettelijk vastgelegde taak. Er zal verder nagegaan worden in hoeverre deze activiteiten kunnen worden uitgebreid door middel van samenwerking met universiteiten, wetenschappelijke instellingen en de private sector. Deze heroriëntering zal geen impact hebben op de engagementen die genomen werden in het kader van de PAS-DPB opdrachten. Deze heroriëntering heeft evenmin een impact op het totaalplaatje van het kerntakenplan.

Het strategisch onderzoek gaf invulling aan de nood voor basisinformatie over toekomstige vragen uit Europa. Het stopzetten van strategisch onderzoek kan in de toekomst leiden tot een gebrek aan wetenschappelijke kennis ter zake voor het beleid in Vlaanderen en daarbuiten.

Ingevolge de lineaire besparingen zal de vestiging in Groenendaal gesloten worden. Het bijkomend sluiten van de vestiging in Linkebeek is nog niet opportuun in 2016. Voorbij 2016 hangt de instandhouding onder meer af van het al dan niet vinden van externe financieringsmogelijkheden voor de continuering van de kweek van niet-commerciële, maar in het kader van de Europese habitat- en kaderrichtlijn water relevante vissoorten. In afwachting van deze oplossing wordt de vestiging in Linkebeek ook ingezet voor de huisvesting van het personeel van de vestiging Groenendaal. Daarmee worden twee activiteiten in het kader van het behoud en de monitoring van de Vlaamse visfauna samengebracht op één locatie, waardoor een logische eenheid ontstaat die zal leiden tot functionele synergieën. De vestiging in Groenendaal zal eerder dan voorzien in het kerntakenplan gesloten worden (verwacht tegen begin maart 2016).

De vrijgekomen middelen worden ingezet voor de realisatie van de gevraagde bijdrage aan PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) en de databank PB (Passende Beoordeling).

Het volledige kerntakenplan kan geraadpleegd worden in [bijlage 1](#).

Procesindicatoren om de algemene werking op te volgen

Naast outputindicatoren op het niveau van de doelstellingen, volgt het INBO ook procesindicatoren op. De procesindicatoren situeren zich op organisatie- en onderzoeksniveau en volgen de algemene werking van het INBO op. De voortgang van deze indicatoren wordt halfjaarlijks voorgelegd aan de directieraad, waarbij mogelijke verbeteracties geformuleerd worden. Begin 2015 zijn de procesindicatoren geëvalueerd en zijn er beperkte optimalisaties doorgevoerd. Een overzicht van alle procesindicatoren is terug te vinden in [bijlage 3](#).

Verandertraject

Het implementeren van de operationele organisatorische doelstellingen vergt een degelijk verandertraject. Dit traject omvat een aantal concrete projecten die de werking van het INBO volledig zullen bijsturen in functie van haar vernieuwde doelstellingen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld over de organisatiestructuur, de verhuis naar het VAC Brussel en een efficiënter beheer van de financiële middelen.

Tijdens het verandertraject is er sterke aandacht voor de betrokkenheid van de medewerkers van het INBO.

Binnen het verandertraject zijn er twee concrete doelstellingen waarop het INBO zal inzetten tijdens deze legislatuur. De gekozen doelstellingen maken integraal deel uit van het strategisch kader van het INBO. Onder deze doelstellingen worden dan doorheen de regeerperiode projecten gedefinieerd.

Doelstelling 1: INBO is een wendbare organisatie

De besparingen binnen de Vlaamse overheid en de nieuwe opdrachten die het INBO heeft meegekregen vergen een organisatie die zich wendbaar kan opstellen. Er zijn een aantal principiële keuzes gemaakt om financiële ruimte te creëren die tegelijk een grote impact hebben op het personeel. Zo zorgt het afbouwen van de site in Groenendaal op termijn voor minder overhead, maar zal de verhuis van het personeel met zorg moeten gebeuren zodat talenten op een goede manier hun plek blijven vinden in de organisatie.

In 2015 en 2016 trekken we bewust de kaart van het uitbouwen van een wendbare organisatie. Dit soort organisatie vertrekt vanuit het principe dat processen, systemen, mensen en structuren op een integrale manier moeten passen in de strategie van de organisatie. Deze integrale benadering heeft als voordeel dat de organisatie stap voor stap evolueert naar een lerende organisatie waarbij medewerkers hun talenten optimaal kunnen inzetten om de opdrachten van het INBO te voltooien.

Hierna volgen een aantal acties waarop het INBO in 2015 heeft ingezet en zich in 2016 zal engageren om deze wendbare organisatie uit te bouwen:

Afbouw van het aantal INBO-vestigingen

De verhuis van de vestiging in de Kliniekstraat te Anderlecht naar het nieuwe VAC aan Tour & Taxis is in volle voorbereiding. Daarbij wordt de nodige aandacht geschonken aan alle aspecten waarop de verhuis impact heeft: informatiebeheer, ICT, Het Nieuwe Werken en de facilitaire dienstverlening. In het eerste kwartaal van 2016 zal daarenboven de vestiging van Groenendaal definitief de deuren sluiten. De medewerkers en het materiaal verhuizen naar de site in Linkebeek. Om de concentratie van het materiaal op een beperkt aantal locaties mogelijk te maken zal in de loop van 2016 ook gestart worden met de bouw van een loods op de terreinen aan de Gaverstraat 4 (opdracht reeds gegund). Het Facilitair Bedrijf plant voor 2016 de opstart van de aanpassing van het kantoorgebouw in de Gaverstraat 4 naar Het Nieuwe Werken. De uitvoering van deze werken is voorzien in 2017.

Het uitvoeren van een financiële doorlichting met het oog op een performantere aanwending van financieringsbronnen

In 2015 werd een kostenallocatiemodel en een meerjarenbegroting uitgewerkt met het oog op een verhoogde financiële transparantie van het INBO en het EVINBO. We wensten immers een verbeterd zicht in onze bestedingen alsook in de aanwending van de verschillende financieringsbronnen te krijgen. Dit model en deze begroting zullen in 2016 geïmplementeerd worden. Met behulp van ons kostenallocatiemodel zullen we in 2016 inzicht krijgen in hoe kosten van projecten of andere activiteiten berekend worden. Ook wensen we op basis hiervan na te gaan of er eventuele rationaliseringen mogelijk zijn. Er werd tevens een meerjarenbegroting opgemaakt in 2015, die vanaf 2016 zal gebruikt worden. Tot slot zullen we in 2016 kosten projectgewijs kunnen toewijzen.

Implementatie van Het Nieuwe Werken (HNW) en de uitbouw van een Innovatieve Arbeidsorganisatie (IAO)

In de komende jaren zal enerzijds gefocust worden op de implementatie van het Nieuwe Werken om van het INBO een wendbare organisatie te maken die soepel kan inspelen op nieuwe tendensen en vragen. Anderzijds wordt ingezet op de uitbouw van een innovatieve arbeidsorganisatie. De principes van IAO (klantgericht organiseren/wendbare organisatie/creëren van actieve jobs/resultaatgericht leidinggeven,...) zijn complementair aan het werken in HNW-context.

De **innovatieve arbeidsorganisatie** vertrekt vanuit een duidelijke visie en strategie en kenmerkt zich door een doorgedreven klantgerichtheid. Minimale hiërarchie, natuurlijk samengestelde operationele teams, een tactisch team en een strategisch team, elk met hun eigen rol en autonomie in de organisatie, vereenvoudigde procedures, coachend en faciliterend leiderschap en anders en beter leren, vormen daarbij essentiële elementen. De innovatieve arbeidsorganisatie streeft een synergie na tussen de kwaliteit van de organisatie en de kwaliteit van het werk in de vorm van **betrokkenheid en uitdagende jobs**. Medewerkers worden in hun job gestimuleerd tot **creativiteit en innovatie**. We willen het INBO zo organiseren dat

medewerkers voldoende regelruimte krijgen om de opdrachten tot een goed einde te brengen. We hebben ook oog voor een optimale samenwerking met onze belanghebbenden zodat de organisatie voldoende klantgericht haar diensten kan aanbieden. Een gezamenlijke gedrevenheid voor het totaal van de INBO-doelstellingen bij elk individu en team is daarbij de leidraad, elk met zijn specifieke verantwoordelijkheid.

In 2015 werden een reeks workshops georganiseerd rond de organisatiestructuur, waarbij een aanzienlijk deel van het personeel betrokken was. Zij kregen de vrijheid om onafhankelijk van de top van de organisatie na te denken over hoe het INBO beter georganiseerd kan worden zodat de medewerkers meer 'goesting' krijgen in het werk, de organisatie sneller kan reageren op externe veranderingen en beter kan inspelen op toekomstige evoluties. Er werd een voorstel van nieuwe organisatiestructuur voorgesteld. De directieraad engageerde zich om in 2016 samen met de werkgroep en regelmatige terugkoppeling met alle medewerkers via groepsgewijze overlegmomenten het implementatietraject verder vorm te geven.

Doelstelling 2: Er wordt gestreefd naar een maximale expertiseuitwisseling tussen INBO en het Eigen Vermogen (EVINBO) voor biodiversiteit gerelateerd onderzoek met mogelijke impact op toekomstige beleidsvoering in Vlaanderen

Het is belangrijk om naast de lopende opdrachten ook een perspectief uit te bouwen op langere termijn en de organisatie voor te bereiden op toekomstige onderzoeksvragen. Door de expertise die aanwezig is in het INBO en het Eigen Vermogen optimaal uit te wisselen, en middelen voor biodiversiteit gerelateerd onderzoek te vinden via externe financiering, kan ingespeeld worden op toekomstige beleidsvragen in Vlaanderen, zoals onderzoek naar de potentiële effecten van klimaatverandering op biodiversiteit en welke maatregelen er mogelijk zijn om aan de negatieve effecten ervan te remediëren.. Het EVINBO heeft als doel het INBO-onderzoek te complementeren voor zover de rechtstreeks toegekende overheidsmiddelen niet volstaan voor een volwaardig en toekomstgericht onderzoeksprogramma. Het biedt de mogelijkheid om nieuwe onderzoeksthema's aan te snijden die soms onmiddellijk, maar vaak op de (middel)lange termijn beleidsrelevantie hebben. De beleidsrelevantie blijft ook bij het EVINBO-onderzoek een principiële voorwaarde voor het uitvoeren van onderzoek.

In 2015 werd een SWOT-analyse uitgevoerd, waarvan de resultaten nog verwerkt moeten worden om in 2016 verder te werken aan een optimalere complementariteit tussen INBO en EVINBO. Daarnaast werd ook in de structuuroefening aandacht besteed aan deze integratie en wordt in het implementatietraject voor de IAO rekening gehouden met de nood aan een versterkte kennisuitwisseling tussen INBO en EVINBO.

Hoofdstuk 4. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken

Maturiteit organisatie

Het INBO heeft geen openstaande aanbevelingen van Audit Vlaanderen meer en bevindt zich voor alle thema's uit de leidraad organisatiebeheersing op niveau 3. Het INBO stelt zich als doel om tegen het einde van deze legislatuur voor een aantal thema's van organisatiebeheersing een maturiteitscore 4 te behalen, onder voorwaarde van een goede begeleiding door Audit Vlaanderen, die tot op heden geen indicaties heeft gegeven hoe niveau 4 behaald kan worden.

Dit zullen we realiseren door jaarlijks beheersmaatregelen en acties te definiëren die zorgen voor een efficiëntere en effectievere werking en een geïntegreerde opvolging van organisatiebeheersing. Jaarlijks worden volgende stappen doorlopen:

- ❖ Begin jaar X: bepalen beheersmaatregelen organisatiebeheersing
- ❖ Juli en december: evaluatiemomenten beheersmaatregelen organisatiebeheersing
- ❖ September: zelfevaluatie + bepalen aandachtspunten

De geformuleerde beheersmaatregelen komen uit verschillende documenten die opgemaakt worden binnen de organisatie, o.a. aandachtspunten uit de zelfevaluatie en resultaten uit bevragingen of studies. Ook de resultaten van de risicoanalyse worden hierin meegenomen. Zo komen we tot een globaal en geïntegreerd beeld van de acties die ondernomen moeten worden om door te groeien als kwaliteitsvolle organisatie. In het overzicht staan steeds verantwoordelijken en deadlines weergegeven. Resultaten van de acties worden steeds bezorgd aan Audit Vlaanderen en opgenomen in de zelfevaluatie.

Begin 2015 maakte INBO een overzicht van de taken en beheersmaatregelen die gerealiseerd moesten worden om de organisatiebeheersing binnen INBO te optimaliseren. Dit overzicht werd opgemaakt op basis van de zelfevaluatie die INBO elk jaar maakt en de aandachtspunten die daarin vermeld staan. De resultaten van de beheersmaatregelen werden gerapporteerd aan de leden van de directieraad in juni 2015. Een volledige rapportage van 2015 staat gepland in februari 2016. Taken die niet voltooid werden in 2015, worden mee opgenomen in de lijst van 2016.

In 2015 werden volgende actiepunten extra benadrukt:

- ❖ Cultuur en integriteit
 - INBO zit momenteel in een verandertraject waarbij de menselijke begeleiding van veranderingen voorop staat. Er is hierbij extra aandacht voor cultuur en de waarden van het INBO. Er wordt volop ingezet op een grotere betrokkenheid van het personeel door het geven van meer inspraak en zo een draagvlak te creëren om het verandertraject te doen slagen. INBO werkt vooral bottom-up en geeft de personeelsleden de kans om impact te hebben op de koers die het INBO inzet.

- ❖ Efficiëntie en effectiviteit
 - INBO streeft naar efficiëntiewinsten door administratieve processen onder de loep te nemen en vereenvoudiging na te streven. Dit is een proces dat verder loopt in de komende jaren en dat vermeld staat als outputindicator. Bij alle taken en beheersmaatregelen die vermeld staan in het kader van organisatiebeheersing maakt INBO de reflectie of er efficiëntie- en effectiviteitswinsten te halen zijn.

- ❖ Uitgebouwde indicatorenset
 - INBO heeft in 2015 de indicatorenset bijgestuurd en rapporteerde in 2015 via een effectieve rapporteringswijze over de resultaten van de indicatoren. Daarbij wordt voldoende aandacht geschonken aan indicatoren die hun streefdoel niet halen door concrete acties uit te werken zodat de organisatie op verschillende niveaus opgevolgd en bijgestuurd kan worden.

Risicoanalyse

Het INBO werkt aan een uitgebreid risicomanagement op verschillende niveaus.

Risicomanagement op procesniveau

Na het bepalen van de kritische processen (20 in totaal) werden de risico's en beheersmaatregelen per proces verder bepaald. Deze worden opgevolgd in de overzichtslijst organisatiebeheersing zoals beschreven in het vorige hoofdstuk. Wanneer de vermelde beheersmaatregelen gerealiseerd zijn, zullen ook de niet-kritische processen geëvalueerd worden op vlak van risicomanagement. Zo wenst het INBO tegen het einde van deze legislatuur risicomanagement te hebben toegepast voor alle processen binnen de organisatie.

Risicomanagement op projectniveau

Daarnaast doen we systematisch aan risicomanagement op projectniveau door de risico's en beheersmaatregelen in de projectfiche op te nemen bij het starten van een nieuw project. In 2015-2016 zal bekeken worden via welk systeem deze beheersmaatregelen en risico's beter opgevolgd kunnen worden.

De beheersmaatregelen risicoanalyse maken deel uit van de globale lijst beheersmaatregelen organisatiebeheersing, die geraadpleegd kan worden in [bijlage 4](#).

Hoofdstuk 5. Doelstellingen m.b.t. welzijn

HR beleidsplan

Het HR beleidsplan geeft de prioriteiten weer op het vlak van HR-processen en -projecten voor de periode 2014-2019. Het nieuwe beleidsplan houdt rekening met de uitdagingen op het vlak van HRM die voortvloeien uit de strategie van het INBO en dat in een context van budgettaire matiging.

Naast de nieuwe strategie van het INBO werd er bij het uitwerken van het HR beleidsplan ook rekening gehouden met:

- De mededeling aan de leden van de Vlaamse Regering betreffende een modern HR-beleid voor de Vlaamse overheid (VR 2013 1101 MED.0011/1) en meer bepaald de vijf strategische doelstellingen van het sleutelproject modern HR-beleid en de waarden van de Vlaamse overheid
- De resultaten van de personeelspeiling 2012; in die zin is dit HR-beleidsplan tevens het actieplan gekoppeld aan de personeelspeiling
- De visienota 'Naar een talentenbeleid binnen de Vlaamse overheid'
- Het cultuurplan van het INBO
- De doelstellingen die Audit Vlaanderen oplegt in het hoofdstuk HRM van de leidraad organisatiebeheersing

De HR-kernuitdagingen van het INBO situeren zich op het vlak van inzetbaarheid, leiderschap, loopbaan- en beloningsbeleid. Uit de nieuwe organisatiestrategie worden daarnaast twee bijkomende kernuitdagingen afgeleid, zijnde klantgerichtheid en innovatie. In het beleidsplan werd gekozen voor die processen en projecten die maximaal een bijdrage leveren aan deze uitdagingen.

Hieronder worden kort de hoofdlijnen van het HR-beleidsplan toegelicht per kernuitdaging.

Inzetbaarheid

Het HR-beleid moet er toe bijdragen dat de INBO-medewerkers de nodige kennis en competenties bezitten om op meerdere processen en/of onderzoekstopics ingezet te kunnen worden. Om dit te realiseren wordt er in het HR-beleidsplan ingezet op competentieontwikkeling. Naast deze top down benadering waarbij gekeken wordt welke competenties de organisatie nodig heeft en hoe deze ontwikkeld kunnen worden bij de medewerkers (competentiemanagement) heeft het HR beleidsplan ook oog voor een bottom-up benadering waarbij gekeken wordt hoe medewerkers zo goed mogelijk ingezet kunnen worden op hun talenten. De ontwikkeling van competenties vraagt immers een grote inspanning van zowel de medewerker als de leidinggevende. Bovendien zijn niet alle competenties goed ontwikkelbaar en focust deze competentiegerichte benadering op wat men nog niet goed kan, wat demotiverend kan werken. Met de talentenbenadering daarentegen ligt de focus op wat medewerkers wel goed kunnen en graag doen. Dit is een positieve benadering die veel efficiënter met de middelen omgaat.

Leiderschap

Zoals al gesteld is leiderschap een kritische succesfactor in het behalen van de resultaten. Leidinggevendenden moeten vooreerst geloven in de cultuurkenmerken van de Vlaamse overheid en de eigen organisatie en die ook op een geresponsabiliseerde manier uitdragen. Om deze cultuur te belichamen moeten leidinggevendenden de vier rollen van een leidinggevende, zijnde die van leider, ondernemer, manager en coach opnemen en hier voortdurend tussen overschakelen. Onze leidinggevendenden zijn sleutelfiguren in de

vertaling van het beleid naar de medewerkers. Het HR-beleid wil de leidinggevendenden ondersteunen en wapenen zodat ze in staat zijn om aan deze verwachtingen te beantwoorden.

Loopbaan en beloning

Uit de resultaten van de laatste en alle voorgaande personeelspeilingen blijkt dat de medewerkers hogere verwachtingen hebben van de horizontale en verticale loopbaanmogelijkheden bij het INBO en meer transparantie wensen aangaande de interne selecties van personeel. Om hieraan tegemoet te komen zal het INBO als pilootorganisatie instappen in het vernieuwd loopbaan- en beloningsbeleid van de Vlaamse overheid. Ook op het vlak van rekrutering en selectie worden er in het HR beleidsplan een aantal bijstellingen voorgesteld.

Klantgerichtheid

De nieuwe projectindeling legt de klemtoon op het feit dat het INBO zich ten dienste stelt van het beleid en van haar andere klanten. Een klantgerichte houding is daarbij van groot belang. Deze strategische HR-doelstelling hangt nauw samen met de processen die gevolgd worden en de cultuur die er heerst binnen een organisatie.

In [bijlage 5](#) worden deze kernuitdagingen vertaald naar een concreet actieplan voor de periode 2014-2019. Bij elke actie wordt een stand van zaken gegeven.

HR-beleid: realisaties 2015 en vooruitblik 2016

In 2015 lag de focus van het HR-beleid op de evolutie in de richting van Het Nieuwe Werken (HNW) en dit vanuit een talentgerichte benadering. HNW omvat een andere kijk op leiderschap en samenwerken en maakt zo deel uit van een verschuiving in het management in de richting van dialoog en co-constructie. HNW vertrekt vanuit vertrouwen in het talent van mensen en organiseert het werk zodanig dat er een optimale autonomie voor mensen en teams ontstaat binnen de klijtlijnen van de INBO-taakstelling. Zo kunnen deze de ambities van de organisatie mee realiseren. In 2015 werden een entiteitseigen kader en teamkaders plaats- en tijdsafhankelijk werken (PTOW) op maat van het INBO uitgewerkt. Daarnaast werd er een project opgestart om een talentenbeleid uit te werken voor de organisatie.

In 2016 zullen we de inzake talentmanagement geformuleerde acties samen met PTOW uitrollen in drie onderzoeksgroepen. Verder zullen we in 2016 een leiderschapstraject uitrollen afgestemd op de noden van HNW.

Personeelsplan

Om het personeel binnen het INBO zo optimaal mogelijk in te zetten en de personeelsbegroting op langere termijn te kunnen opvolgen, heeft het INBO een personeelsplan opgemaakt. Dit personeelsplan is in [bijlage 6](#) te raadplegen. Tegen 2017 zal dit personeelsplan geactualiseerd worden op basis van de functiefamilies binnen de Vlaamse overheid.

Globaal Preventieplan

Het INBO heeft in 2015 verder gewerkt aan de uitvoering van haar Globaal Preventieplan 2011-2015 (bijlage 10 in het Ondernemingsplan 2015). Eind 2015 werd een nieuw Globaal Preventieplan 2016-2020 opgemaakt ([bijlage 7](#)). Het Globaal Preventieplan wordt jaarlijks geconcretiseerd in een jaaractieplan. De uitvoering hiervan wordt opgevolgd door de preventieadviseur en het EOC.

Dit globaal preventieplan wordt opgesteld in overleg met de leden van de hiërarchische lijn en de Gemeenschappelijke Dienst voor Preventie en Bescherming op het werk (GDPB).

Het plan bevat volgende punten:

1. het resultaat van de identificatie van de risico's en de bepaling, de omschrijving en de evaluatie van de risico's
2. de te nemen preventiemaatregelen
3. de belangrijkste doelstellingen
4. de te ontwikkelen activiteiten en uit te voeren opdrachten om deze doelstellingen te bereiken
5. de toe te wijzen organisatorische, materiële en financiële middelen
6. de opdrachten, de verplichtingen en de hulpmiddelen van alle betrokken personen
7. de wijze waarop het globaal preventieplan kan aangepast worden bij verandering van omstandigheden
8. de evaluatiecriteria van het welzijnsbeleid ten opzichte van de werknemers tijdens de uitvoering van hun werk.

Doelstellingen m.b.t. diversiteit en gelijke kansen

- INBO selecteert kandidaten voor vacatures en taakverdelingen op de werkvloer op basis van geschiktheid voor de functie of taken. Geslacht, afkomst of handicap zijn daarbij geen bijkomende selectiecriteria. Nieuwe vacatures worden steeds verspreid via KifKif en uitgestuurd naar kansengroepen. Het INBO heeft de ervaring dat er op haar vacatures weinig reacties komen van personen van allochtone oorsprong of van personen met beperkingen.
- In het kader van statutaire benoemingen wordt een organisatiebrede uniforme behandeling gehanteerd, gebaseerd op twee objectieve criteria, met name jaren anciënniteit en positieve evaluaties.

Maatregelen om psychosociale belasting veroorzaakt door het werk te voorkomen

De personeelsdienst heeft in 2015 infosessies gegeven voor medewerkers en leidinggevenden i.v.m. stress en burn-out. Daarnaast werd een externe consultant ingeschakeld voor het verbeteren van de samenwerking binnen teams. In 2016 zal er een psychosociale risicoanalyse uitgevoerd worden. Deze zal de basis vormen van het psychosociale welzijnsbeleid.

Het talentenbeleid is een in 2015 gestarte strategie om psychosociale belasting veroorzaakt door het werk te voorkomen. Ingezet worden op de dingen die men graag doet en goed kan, geeft immers energie en 'goesting' om te werken.

Ook de werkgroepen rond het uitwerken van de innovatieve arbeidsorganisatie binnen het INBO dragen bij tot het verhogen van de motivatie en betrokkenheid van het personeel.

Bijlages

[Bijlage 1](#): Kerntakenplan

[Bijlage 2](#): Overzicht van alle INBO-projecten, die afliepen in 2015, die doorlopen in 2016 of die nieuw opstarten in 2016

[Bijlage 3](#): Procesindicatoren

[Bijlage 4](#): Beheersmaatregelen risicoanalyse

[Bijlage 5](#): HR Beleidsplan 2014-2019

[Bijlage 6](#): Personeelsplan

[Bijlage 7](#): Globaal Preventieplan 2011-2015

[Bijlage 8](#): In 2015 tot nu toe gepubliceerde A1-publicaties met een INBO-medewerker als 1ste auteur of coauteur

[Bijlage 9](#): In 2015 gepubliceerde INBO-rapporten

[Bijlage 10](#): In 2015 gepubliceerde INBO-mededelingen

[Bijlage 11](#): In 2015 door het INBO verstrekte en gepubliceerde adviezen

[Bijlage 12](#): Antwoorden op parlementaire vragen waaraan het INBO in 2015 bijdroeg

Bijlage 1: Kerntakenplan

Inleidende toelichting:

Het zware Excel-sjabloon voor het Kerntakenplan omzetten naar Word heeft er toe geleid dat een aantal kolommen werden verwijderd:

- ➔ De kolom 'Beleidsveld' werd verwijderd, want dit is steeds 'Leefmilieu en natuur'
- ➔ De kolom 'Begrotingsartikel' werd verwijderd want dit is steeds 'LC0/1LC-H-2-F/WT'
- ➔ De kolom 'Regelgeving: is er een Vlaams regelgevend kader' en de kolom 'Is dit verdrag onderhevig aan federale, Europese of internationale regels?' zijn weggelaten, maar de antwoorden volgen uit de informatie in de laatste kolom.

Dit kerntakenplan werd opgemaakt in het najaar van 2014. Intussen zijn er twee kernprocessen bijgekomen:

- Kaderrichtlijn Mariene Strategie
 - Regelgevend kader: Richtlijn 2008/56/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (Kaderrichtlijn mariene strategie).
 - Personeelsinzet van 29 mensdagen op niveau A
- Palingverordening
 - Regelgevend kader: Verordening (EG) nr.1100/2007 van de Raad van 18 september 2007 tot vaststelling van maatregelen voor het herstel van het bestand van de Europese aal.
 - Personeelsinzet van 40 mensdagen op niveau A

Na de tabel werd ook de Managementsamenvatting toegevoegd die voor het INBO werd ingediend voor samenvoeging met het Beleidsdomein Omgeving.

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
1	AS IS	Natuur-rapportering	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Elke twee jaar brengt het INBO voor de Vlaamse Overheid een rapport uit over de toestand van de natuur in Vlaanderen. Deze rapportering dient ook Europese en internationale doelen (zie laatste kolom).</p>	Behouden in huidige vorm	De uitvoering van deze kerntaak volgt uit de wettelijk vastgelegde taken vermeld in de laatste kolom	Kern-proces	9	0	0	0	9	152.800,00	Vlaamse Overheid, Europees Milieuagentschap, European Topic Centre on Biological Diversity	<p><u>Vlaams:</u> 21 OKTOBER 1997. — Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu</p> <p><u>Europees:</u> De Natuurrapportering geeft invulling aan de rapporteringsbijdrage van het Europese Milieuagentschap en aan de MAES-rapportering (MAES = Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services)</p> <p><u>Internationaal:</u> De Natuurrapportering draagt bij aan TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity), IPBES (Intergovernmental science-policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services), Global Biodiversity Outlook, 2-jaarlijkse rapportering aan AICHI Biodiversity Targets (doelstellingen conventie biologische diversiteit)</p>

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
2	AS IS	Advisering i.f.v. wettelijk vastgelegde taken	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Advisering in kader van erkenning wildbeheereenheden • Advisering in kader van subsidiëring voor (her)bebossing • Kennisopbouw en advisering m.b.t. impact windturbines op fauna • Advisering i.k.v. ruimtelijke structuur- en uitvoeringsplannen • Advisering i.k.v. verificatiecommissie MAP (Mestactieplan) 	Activiteit versterken	De uitvoering van deze kerntaak volgt uit de wettelijk vastgelegde taken vermeld in de laatste kolom. Daarnaast is een versterking van deze kerntaak noodzakelijk door de bijkomende opdrachten in het kader van het decreet complexe projecten.	Kern-proces	3,5	0	0	0	3,5	59.600,00	Vlaamse Overheid	<p><u>Vlaams:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 21 OKTOBER 1997. — Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu • 1 DECEMBER 1998. — Besluit van de Vlaamse regering houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder afzonderlijke jachtterreinen vrijwillig tot grotere beheereenheden kunnen worden samengevoegd en van de criteria waaronder beheereenheden kunnen worden erkend • 28 APRIL 2000. — Besluit van de Vlaamse regering tot aanwijzing van de gewestelijke administraties en instellingen die advies uitbrengen over een ontwerp van provinciaal ruimtelijk structuurplan • 17 JULI 2000. — Omzendbrief inplanting windturbines: Omzendbrief EME/2000.01 van 17 juli 2000 Afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van windturbines • 27 JUNI 2003. — Besluit van de Vlaamse regering betreffende de subsidiëring van beheerders van openbare en privé-bossen • 10 DECEMBER 2003. — Omzendbrief LNW/B&G/01 inzake bebossing van landbouwgronden en de criteria te hanteren bij de adviesverlening door de afdeling Natuur, de afdeling Land, de administratie Land- en Tuinbouw (ALT), het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (IBW) en de afdeling Bos & Groen • 11 JUNI 2004. — Ministerieel besluit houdende wijziging van het ministerieel besluit van 18 december 2003 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 10 oktober 2003 betreffende het sluiten van beheersovereenkomsten in uitvoering van de verordening (EG) nr. 1257/1999 van de Raad van 17 mei 1999 inzake steun voor plattelandsontwikkeling • 14 JUNI 2005. — Ministerieel besluit houdende wijziging van het ministerieel besluit van 18 december 2003 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
														<p>10 oktober 2003 betreffende het sluiten van beheersovereenkomsten in uitvoering van de Verordening (EG) nr. 1257/99 van de Raad van 17 mei 1999 inzake steun voor plattelandsontwikkeling</p> <ul style="list-style-type: none"> • 9 SEPTEMBER 2005. — Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van de regelgeving betreffende de wildbeheereenheden en de vogelbescherming • 3 JULI 2009. — Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de vergoeding van wildschade of van schade door beschermde soorten en tot wijziging van hoofdstuk IV van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu • 15 MEI 2009. — Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer • 30 APRIL 2010. — Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de inventarisatie, de kennisgeving, de aanvraag tot correctie en de oprichting en de werking van de Verificatiecommissie, vermeld in artikel 41bis van het mestdecreet van 22 december 2006, en betreffende wijziging van artikelen 13 en 33 van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 2008 betreffende het sluiten van beheersovereenkomsten en het toekennen van vergoedingen ter uitvoering van verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	Totaal			
3	AS IS	Advisering ad hoc	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Naast de wettelijk vastgelegde advisering is er ook een ad hoc dienstverlening aan een breed gamma aan eindgebruikers: dit kunnen andere overheidsagentschappen, universiteiten, studie bureaus, maar ook de gewone burger zijn.</p>	Behouden in huidige vorm	Dienstverlening naar derden.	Kern-proces	2,1	0	0	0	2,1	35.700	Vlaamse Overheid, maatschappelijk middenveld, universiteiten, studie bureaus en de Vlaamse burger	<ul style="list-style-type: none"> • 20 JUNI 2014. — Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van het Vlaams Natura 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats
4	AS IS	Methodologie-ontwikkeling	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Innovatieve projecten die nodig zijn voor het in de toekomst effectief en efficiënt uitvoeren van de wettelijk vastgelegde taken en enveloppes.</p>	Behouden in huidige vorm	Beoogt efficiëntie- en effectiviteitswinsten.	Kern-proces	2,72	1,79	0,16	0,26	4,93	83.700	Vlaamse overheid, enveloppeklanten, Europese Commissie	<p><u>Europees:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • The EU Biodiversity Strategy to 2020 • European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI)

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
5	AS IS	Biologische Waarderings-kaart	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Voor de zesjaarlijkse rapportage van de staat van instandhouding van de Natura2000 habitattypen moet de verspreiding en oppervlakte van Natura2000 habitattypen opgevolgd worden. Het Vlaamse beleid heeft ook nood aan gelijkaardige informatie over de biotopen beschermd via de Vlaamse wetgeving. Op regelmatige basis worden alle beschikbare gegevens geïntegreerd en publiek toegankelijk gemaakt.</p>	Behouden in huidige vorm	Deze kerntaak is wettelijk vastgelegd (zie laatste kolom).	Kern-proces	1,8	2,23	0,11	0	4,14	70.400	Vlaamse overheid, Europa	<p><u>Vlaams:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 21 OKTOBER 1997. — Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu • 1 JANUARI 2006. — Oprichtingsbesluit Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek • 30 APRIL 2010. — Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de inventarisatie, de kennisgeving, de aanvraag tot correctie en de oprichting en de werking van de Verificatiecommissie, vermeld in artikel 41bis van het mestdecreet van 22 december 2006, en betreffende wijziging van artikelen 13 en 33 van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 2008 betreffende het sluiten van beheersovereenkomsten en het toekennen van vergoedingen ter uitvoering van verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling • 20 JUNI 2014. — Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van het Vlaams Natura 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats <p><u>Europees:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora • Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
6	AS IS	Erkenning Bosbouw-kundig Teeltmateriaal	<p>Het betreft hier een invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Deze kerntaak beoogt de implementatie van het Besluit van de Vlaamse regering betreffende de procedure tot erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal (okt/2003). Concreet betekent dit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De actualisatie van de lijsten en het register inzake erkend bosbouwkundig teeltmateriaal - De opvolging en opkweek van plantmateriaal en de aanleg en opvolging van zaadtuinen (dit gebeurt in samenwerking met ANB) - De aanleg en opvolging van afstammingstesten ter beoordeling van de genetische waarde van de zaadtuinen - De voorbereiding en het opstellen van adviezen inzake de erkenning van bosbouwkundig teeltmateriaal die bezorgd worden aan de bevoegde minister ter goedkeuring - Onderzoek naar de klimaatbestendigheid en ziekteresistentie van inheemse boomsoorten 	Behouden in huidige vorm; onderzoek ter zake versterken	Deze kerntaak is wettelijk vastgelegd (zie laatste kolom).	Kern-proces	1,2	2,17	1,7	1,47	6,54	111.000	Vlaamse overheid	<p><u>Vlaams:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 OKTOBER 2003. — Besluit van de Vlaamse regering betreffende de procedure tot erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	Totaal			
7	AS IS	Licentiejacht	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD8. Het beleid wordt wetenschappelijk onderbouwd, opgevolgd en geëvalueerd en is georiënteerd op internationale en Europese beleidskaders OD 17. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid in Vlaanderen</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Doel van dit onderzoek is de evaluatie van de haalbaarheid, de mogelijkheden en de voor- en nadelen van licentiejacht als beheerinstrument voor reewild en bij uitbreiding andere wildsoorten in Vlaanderen (overeenkomst ANB/BL-FF/WILDBEHEER/4/2009). Het pilootproject vindt plaats in de domeinbossen Gewestbos Ravels en de Hoge Vijvers Arendonk. Vanaf 2013 wordt de opvolging van een aantal bijkomende gebieden in deze regio die tevens verpacht zullen worden mee opgevolgd voor het INBO.</p>	Behouden in huidige vorm	Deze kerntaak is wettelijk vastgelegd (zie laatste kolom).	Kern-proces	0,34	0,71	0	0	1,05	17.800	Vlaamse overheid	<p><u>Vlaams:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 FEBRUARI 2009. — Besluit van het hoofd van het Agentschap voor Natuur en Bos inzake het uitvoeren van een proefproject licentiejacht in de domeinbossen Gewestbos Ravels en de Hoge Vijvers Arendonk

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	Totaal			
8	AS IS	Jachtdecreet	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Conform het besluit op de wildbeheereenheden worden de gegevens van de erkende wildbeheereenheden betreffende de voorjaarsstand en het afschot van bejaagbare soorten jaarlijks aan ANB gerapporteerd. Deze gegevens worden voor verdere verwerking door ANB overgemaakt aan het INBO. Het INBO voert analyses uit op de verzamelde gegevens. De resultaten hiervan geven een beeld op de huidige populatie-evoluties en de bejaging en het beheer van deze soorten in Vlaanderen. Zo vormen ze de basis van de wetenschappelijke onderbouwing van het beleid voor en het beheer van deze soorten.</p>	Behouden in huidige vorm	Deze kerntaak is wettelijk vastgelegd (zie laatste kolom).	Kern-proces	0,95	1,28	0	0	2,23	37.800	Vlaamse overheid, Europa	<p><u>Vlaams:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 24 JULI 1991. — Decreet jachtdecreet • 1 december 1998 — Besluit van de Vlaamse regering houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder afzonderlijke jachtterreinen vrijwillig tot grotere beheereenheden kunnen worden samengevoegd en van de criteria waaronder beheereenheden kunnen worden erkend (Belg. Staatsblad 12 /02/1999) • 15 MEI 2009. — Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer • 3 JULI 2009. — Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de vergoeding van wildschade of van schade door beschermde soorten en tot wijziging van hoofdstuk IV van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu • 28 JUNI 2013. — Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de jachtopeningstijden in het Vlaamse Gewest voor de periode van 1 juli 2013 tot en met 30 juni 2018 • 25 APRIL 2014. — Besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder de jacht kan worden uitgeoefend • 25 APRIL 2014. — Besluit van de Vlaamse Regering houdende de administratieve organisatie van de jacht in het Vlaamse Gewest

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	Totaal			
9	AS IS	Kaderrichtlijn Water	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> De belangrijkste milieudoelstelling van de Europese Kaderrichtlijn Water is om tegen 2015 een goede oppervlakte- en grondwatertoestand in de verschillende Europese watersystemen te bereiken. De lidstaten moeten inspanningen leveren en de gemaakte vorderingen rapporteren. In het bijzonder zijn de lidstaten verplicht voor de oppervlaktewateren een specifieke ecologische monitoring uit te bouwen en uit te voeren. Het vismeetnet verzamelt jaarlijks de nodige data om aan deze Europese rapportageverplichting te voldoen.</p>	Behouden in huidige vorm	Deze kerntaak is wettelijk vastgelegd (zie laatste kolom)	Kern-proces	1,69	4,59	1,03	2,55	9,86	167.200	Vlaamse overheid, Europa	<p><u>Vlaams:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 26 APRIL 2013. — Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van het geactualiseerde monitoringprogramma van de watertoestand ter uitvoering van artikel 67 en 69 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid <p><u>Europees:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 22 DECEMBER 2000. — Europese Kaderrichtlijn Water

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
10	AS IS	Monitoring Bosreservaten	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege:</p> <p>SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren.</p> <p>OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Doelstelling van dit proces is de monitoring van de oppervlakte-doelstellingen zoals vastgelegd in de instandhoudingsdoelstellingen, met inachtneming van de gezondheidstoestand van bossen.</p>	Behouden in huidige vorm	Deze kerntaak is wettelijk vastgelegd (zie laatste kolom).	Kern-proces	1,61	3,54	0,32	0	5,47	92.700	<p><u>Vlaams:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 20 JANUARI 1993. — Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van regelen betreffende de aanwijzing of erkenning en het beheer van de bosreservaten • 21 OKTOBER 1997. — Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu <p><u>Europees:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora 	

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
11	AS IS	Soortenbesluit & Monitoring invasieve soorten	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege:</p> <p>SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren.</p> <p>OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Hieronder gebeurt monitoring in het kader van het soortenbesluit, dat een gedeeltelijke omzetting van de Europese habitat- en soortenrichtlijn inhoudt. Het gaat hierbij vooral over de opvolging van invasieve soorten en het opmaken van Rode Lijsten.</p>	Behouden in huidige vorm	Deze kerntaak is wettelijk vastgelegd (zie laatste kolom).	Kern-proces	1,83	1,1	0	0,26	3,19	53.600	Vlaamse overheid, Europa	<p><u>Vlaams:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 21 OKTOBER 1997. — Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu • 15 MEI 2009. — Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer <p><u>Europees:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora • Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds • Regulation of the European Parliament and of the Council of 29 september 2014 on the prevention and management of the introduction and spread of invasive alien species

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	Totaal			
12	AS IS	Natura2000	<p>Het betreft hier een minimale invulling van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Hieronder vallen o.a. de monitoring van habitats, habitatrichlijnsoorten, vogelrichtlijnsoorten, en de opmaak en opvolging van de instandhoudingsdoelstellingen (IHD). Ook de ontwikkeling, het onderhoud en de ontsluiting van databanken zoals de vegetatiedatabank, gebiedendatabank en floradatabank vallen hieronder.</p>	Activiteit versterken	Deze kerntaak is reeds wettelijk vastgelegd (zie laatste kolom), maar versterking is aangewezen in het kader van de extra opdrachten inzake IHD (instandhoudingsdoelstellingen), PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) en Passende Beoordeling.	Kern-proces	20,68	11,94	6,21	0,11	38,94	660.400	Vlaamse overheid, Europa	<p><u>Vlaams:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 21 OKTOBER 1997. — Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu • 3 APRIL 2009. — Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen • 15 MEI 2009. — Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer • 20 JUNI 2014. — Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van het Vlaams Natura 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats <p><u>Europees:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora • Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	Totaal			
13	AS IS	Raam-overeenkomsten	<p>Het betreft hier een dienstverlening van de in de laatste kolom vermelde regelgeving.</p> <p>Deze kerntaak geeft invulling aan de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege: SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren. OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid</p> <p><u>Korte omschrijving:</u> Dit betreft onderzoek voor administraties die dit financieren via een kredietoverdracht, die vastgelegd is in een raamovereenkomst. Momenteel voert het INBO onderzoek uit via raamcontracten met Agentschap Maritieme Toegang (aMT) en met Waterwegen & Zeekanaal (W&Z)</p>	Behouden in huidige vorm	Het gaat hier over projecten gefinancierd door andere agentschappen.	Kern-proces	10,24	6,52	5,09	0,09	21,94	372.100	aMT, W&Z	Regelgeving waarvoor aMT en W&Z verantwoordelijk zijn.
14	AS IS	Viskweek-programma i.k.v. soortenherstel-programma's	<p><u>Korte omschrijving:</u> Het betreft hier ondersteuning aan ANB en de Visserijcommissie.</p>	Vatbaar voor afbouw	Aangezien het INBO een aantal nieuwe opdrachten heeft gekregen (PAS, Passende Beoordeling) die prioritair ingevuld moeten worden, is er de keuze gemaakt dit onderzoek de komende drie jaar af te bouwen.	Kern-proces	2,59	1,58	1,14	2,13	7,44	126.200	ANB, Visserijcommissie	

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
15	AS IS	Veredeling boomsoorten	<u>Korte omschrijving:</u> Het betreft hier historisch onderzoek, overgenomen van Swedish Match en de daaruit voortvloeiende federale instelling (later IBW).	Vatbaar voor afbouw	Aangezien het INBO een aantal nieuwe opdrachten heeft gekregen (PAS, Passende Beoordeling) die prioritair ingevuld moeten worden, is er de keuze gemaakt dit onderzoek de komende drie jaar af te bouwen.	Kern-proces	2,5	1,97	0,76	5	10,23	173.500	Private bedrijven	
16	AS IS	Strategisch Wetenschappelijk onderzoek	<u>Korte omschrijving:</u> Deze onderzoeksprojecten geven een wetenschappelijke invulling aan de Europese Biodiversiteitsstrategie 2020 (cfr. zevende Milieuactieprogramma). Het INBO zorgt er op deze wijze voor dat de nodige basiskennis aanwezig is om het Vlaamse beleid in het komende decennium in staat te stellen Europese regelgeving en acties om te zetten.	Vatbaar voor afbouw	Aangezien het INBO een aantal nieuwe opdrachten heeft gekregen (PAS, Passende Beoordeling) die prioritair ingevuld moeten worden, is er de keuze gemaakt dit onderzoek af te bouwen, met ingang vanaf 01/01/2015.	Kern-proces	17,46	7,47	3,48	1,08	29,49	500.000	Vlaamse overheid, Europa	<u>Europees:</u> • The EU Biodiversity Strategy to 2020

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
17	AS IS	Dienstverlening naar agentschappen van de Vlaamse overheid en het maatschappelijk middenveld (enveloppefinanciering)	Momenteel biedt het INBO aan twee entiteiten binnen het beleidsdomein (ANB en VMM) een 'enveloppe' aan die ze kunnen invullen met onderzoeksvragen die zij essentieel zien om beantwoord te worden binnen de uitvoering van hun decretaal vastgelegde taken. Voor 2015 zijn ook reeds enveloppes vastgelegd voor LNE en VLM, maar deze werden niet in de tabel opgenomen omdat gewerkt werd met de cijfers voor 2014. In 2015 zal de enveloppe stijgen van 11,88 VTE naar 15,17 VTE.	Activiteit versterken	De doelstelling is om deze dienstverlening ook aan te bieden aan een aantal entiteiten buiten het beleidsdomein: Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed (sinds deze legislatuur samengevoegd met LNE), Beleidsdomein Landbouw en Visserij, Middenveld (via Omgevingsraad). Door deze uitbreiding zou de enveloppefinanciering stijgen van 15,17 VTE naar 18,33 VTE.	Kern-proces	8,42	2,21	1,2	0,05	11,88	201.500	Vlaamse overheid, maatschappelijk middenveld	
18	TO BE (nieuw)	Programatische Aanpak Stikstof	Deze kerntaak zal uitgebouwd worden in de toekomst n.a.v. de regelgeving vermeld in de laatste kolom.	Nieuw in te voeren	Het gaat hier om een nieuwe decretaal vastgelegde taak die ten dele nominatief door het INBO moet ingevuld worden.	Kern-proces	0	0	0	0	0	0	Vlaamse overheid, Europa, enveloppeklanten	<u>Vlaams:</u> <ul style="list-style-type: none"> • 21 OKTOBER 1997. — Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu • 20 JUNI 2014. — Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van het Vlaams Natura 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats <u>Europees:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992

Nr.	AS IS / TO BE	Productie-proces	Kwalitatieve beoordeling van bijdrage tot de doelstellingen	Kwalitatieve beoordeling van kerntaak	Beschrijvende informatie over de kwalitatieve beoordeling van de kerntaak	Proces-categorie	Actuele bruto VTE over juni 2014					Budget (werking)	Klanten/ Doelgroepen / Belanghebbenden	Aan welke regelgeving is dit proces onderhevig?
							A	B	C	D	To-taal			
													on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora • Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds	
19	TO BE (nieuw)	Passende Boordeling: INBO-datalagen	Deze kerntaak zal uitgebouwd worden in de toekomst n.a.v. de regelgeving vermeld in de laatste kolom.	Nieuw in te voeren	Het gaat hier om een nieuwe decretaal vastgelegde taak die ten dele nominatief door het INBO moet worden ingevuld.	Kern-proces	0	0	0	0	0	0	Vlaamse overheid, Europa, enveloppeklanten	<u>Vlaams:</u> • 21 OKTOBER 1997. — Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu • 20 JUNI 2014. — Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van het Vlaams Natura 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats <u>Europees:</u> • Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora • Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds
20	AS IS	Ondersteuning	Hieronder vallen de taken uitgevoerd door de managementondersteunende functies: facility, financiën & begroting, personeelsdienst, interne controle en staf (beleidsvoorbereiding, planning, organisatieontwikkeling, communicatie).	Behouden in huidige vorm	Bij de ondersteunende diensten werd reeds een optimalisatie uitgevoerd (dienstencentrum LNE).	Ondersteunend proces	6,8	3,4	5,2	2	17,4	295.000		<u>Vlaams:</u> • Leidraad interne controle/organisatiebeheersing Vlaamse Overheid • Vlaams Personeelsstatuut - Besluit van de Vlaamse Regering van 13 januari 2006 houdende vaststelling van de rechtspositie van het personeel van de diensten van de Vlaamse overheid
21	AS IS	Management-processen	Het betreft hier de aansturing van de eigen organisatie. Hieronder vallen de personeelsleden die de functie uitoefenen van administrateur-generaal, afdelingshoofd, onderzoeksgroepsleider of diensthoofd.	Behouden in huidige vorm	Er zal wel een reorganisatie gebeuren binnen het management, maar verwacht wordt dat het aantal management-functies hetzelfde blijft.	Management-proces	11,57	0	0	0	11,57	196.000		

Kerntakenplan beleidsdomein Omgeving (INBO)

Managementsamenvatting

Data politiek ambtelijk overleg

Voor INBO is er op 30 september 2014 overleg geweest tussen minister Schauvliege, kabinetschef Sam De Smedt en Jurgen Tack, administrateur-generaal van het INBO. Op 6 november volgde nog een nabespreking met Hugo Geerts.

Strategische (en waar mogelijk operationele) doelstellingen op beleidsdomeinniveau

*Beleidsnota Omgeving 2014–2019 van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege:
SD 9. Het omgevingsbeleid wordt wetenschappelijk onderbouwd. We stimuleren de doorwerking van het omgevingsbeleid in relevante beleidsvelden en sectoren.
OD 65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid*

Beide hebben hun oorsprong in het Vlaams regeerakkoord.

Kerntaken

De productieprocessen die tot de kerntaken van het beleidsdomein behoren zijn terug te vinden in de bijlage

Opmerkingen

De kerntaken van het INBO vloeien allen voort uit wettelijk vastgelegde taken of zijn een noodzakelijke ondersteuning voor de uitvoering ervan. De productieprocessen werden samengevoegd tot overkoepelende kerntaken die geclusterd werden volgens de wetgeving waar ze toe bijdragen. Het INBO beschikt door de geleverde inspanningen in de opbouw van een managementinstrumentarium over meer gedetailleerd cijfermateriaal maar een verdere verfijning van het cijfermateriaal werd niet in het kerntakenplan opgenomen omdat het niet essentieel is om beleidsrelevante beslissingen te nemen.

In uitvoering van de Beleidsnota Omgeving 2014–2019 dient het INBO een invulling te geven aan de ondersteuning van de regelgeving rond Instandhoudingsdoelstellingen (IHD), de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en de Databank Passende Beoordeling.

Voor de personeelsinschattingen werden de cijfers voor 2014 gebruikt. Het totaal komt uit op 200,9 VTE. Dit verschilt lichtjes met de situatie in juni 2014 toen het totaal uitkwam op 200,2 VTE. Het verschil is te wijten aan het feit dat de gegevens afkomstig zijn uit een begrotingsoefening van eind 2013 en er intussen kleine personeelwijzigingen zijn geweest zoals het opstarten en stopzetten van deeltijdse verlofstelsels.

In de tabel werd maar één begrotingsartikel vermeld, met name dat voor werking: LC0/1LC-H-2-F/WT. Naast een begrotingsartikel voor personeel (LC0/1LA-H-2-Z/LO), zijn er voor INBO nog twee kleine begrotingsartikels: één voor schadevergoedingen aan derden (LC0/1LA-H-2-Z/WT) en één voor de doorrekening van INBO-kosten naar het Eigen Vermogen (LC0/1LC-H-4-F/WT). Het budget voor werking bedroeg voor 2014 € 3.429.000, maar er is in de tabel reeds rekening gehouden met de begrotingsaanpassing van november, waardoor het budget verlaagd werd tot € 3.407.000. Dit bedrag werd versleuteld in kolom N van het kerntakenplan.

Af te bouwen processen

1- Viskweekprogramma i.k.v. soortenherstelprogramma's

Eerste impactanalyse:

Door het niet langer leveren van vislarven aan ANB en de Visserijcommissie, ontstaat mogelijkerwijze een gebrek aan het benodigde basismateriaal voor het in stand houden van specifieke vispopulaties in Vlaanderen. Voor vissoorten van belang voor het soortherstel in Vlaanderen kan deze rol overgenomen worden door ANB.

Budget en VTE:

Budget: € 126.200

VTE-A: 2,59 / VTE-B: 1,58 / VTE-C: 1,14 / VTE-D: 2,13 / Totaal: 7,44

2- Veredeling boomsoorten

Eerste impactanalyse:

Mogelijkerwijze leidt het niet aanhouden van dit onderzoek op termijn tot een grotere boomsterfte omwille van het niet voorradig zijn van resistente variëteiten. Mogelijks kunnen deze activiteiten overgenomen worden door private spelers.

Budget en VTE:

Budget: € 173.500

VTE-A: 2,5 / VTE-B: 1,97 / VTE-C: 0,76 / VTE-D: 5 / Totaal: 10,23

3- Strategisch onderzoek

Eerste impactanalyse:

Het strategisch onderzoek geeft invulling aan de nood voor basisinformatie over toekomstige vragen uit Europa. Dit kan in de toekomst leiden tot een gebrek aan wetenschappelijke kennis over voor Europa (en dus ook voor Vlaanderen) belangrijke onderwerpen.

Budget en VTE:

Budget: € 500.000

VTE-A: 17,46 / VTE-B: 7,47 / VTE-C: 3,48 / VTE-D: 1,08 / Totaal: 29,49

De kernprocessen hierboven opgesomd worden afgebouwd om de invulling van de prioritaire opdrachten PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) en Passende Beoordeling te kunnen invullen.

Naast de afbouw van deze kernprocessen zullen ook twee vestigingen (Linkebeek en Groenendaal) gesloten worden om te kunnen voldoen aan de opgelegde lineaire besparing. Op deze wijze komen ook werkingsmiddelen vrij om bijkomend te investeren in de beleidsdoelstellingen PAS en Passende Beoordeling.

Volgende stappen

In het eerste kwartaal van 2015 zal een consultant ingeschakeld worden om efficiëntiewinsten te bereiken in het gebruik van de werkingsmiddelen.

Ook zal de organisatie geherstructureerd worden om te voldoen aan de invulling van de prioritaire opdrachten PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) en Passende Beoordeling. Hiervoor zullen de nodige personeelsverschuivingen gerealiseerd worden.

Voorstel van beslissing

De minister gaat akkoord met het kerntakenplan en de voorgestelde volgende stappen van beleidsdomein Omgeving

Bij niet akkoord: volgende extra informatie/ aanpassingen worden voorgesteld:

Bijlage 2: Overzicht van alle INBO-projecten die afliepen in 2015, die doorlopen in 2016 of die nieuw opstarten in 2016

Leeswijzer

De projecten zijn geordend in hoofdstukken volgens de projectrubrieken die we onderscheiden op het INBO. In de projecttitel wordt telkens verwezen naar

1. **een uniek projectnummer**, die als sleutel dient voor het project in de digitale bestanden van het INBO en verwijzingen in dit JOP;
2. **de titel van het project**;
3. **de verschillende rubrieken waartoe een project kan behoren, met name:**
 - **de wettelijk vastgelegde taken (WVT), met de rubricering daarbinnen:**
 - A: Advisering
 - BWK: Biologische Waarderingskaart
 - EBT: erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal
 - JD: Jachtdecreet
 - KMS: Kaderrichtlijn Mariene Strategie
 - KRW: Kaderrichtlijn Water
 - LJ: Licentiejacht
 - MB: Monitoring Bosreservaten
 - N2000: Natura 2000, instandhoudingsdoelstellingen
 - NARA: Natuurrapportering
 - PV: Palingverordening
 - PAS-DPB: Programmatische Aanpak Stikstof en Databank Passende Beoordeling
 - SB: Soortenbesluit
 - **projecten uitgevoerd op vraag van klanten:**
 - raamovereenkomsten (RO), met de respectievelijke klanten
 - W&Z
 - aMT
 - CV: Commercialisatie Veredeling
 - klantenveloppes (ENV), met hun respectievelijke klanten
 - ANB
 - VMM
 - VLM
 - LNE
 - RWO (Ruimte Vlaanderen)
 - MOW
 - L&V
 - MM (maatschappelijk middenveld))
4. **de bijdragen tot de verschillende beleidsdoelstellingen, met name**
 - a) beslissing Vlaamse regering van 23 april 2014 inzake Programmatische Aanpak Stikstof en Databank Passende Beoordeling (Besl. Vlaamse Reg. 2014)
 - b) Vlaamse Regeerakkoord

Outputs en mijlpalen

Sinds deze legislatuur maakt het INBO in haar projectmanagement onderscheid tussen mijlpalen en outputs en dit om een vollediger opvolging van de projectwerking te kunnen garanderen. Het is immers niet steeds mogelijk om voor elk project ieder jaar een output te realiseren. Via de introductie van de mijlpalen kunnen we de voortgang van de projecten beter monitoren. Aan de projectleiders werd gevraagd voor elk project minstens één mijlpaal of output per jaar te definiëren.

- **Mijlpalen** zijn tussengelegen doelen om de beheersbaarheid en sturing van een project te vergroten. Deze leiden tot de realisatie van de streefdoelen (outputs). Het kan gaan om een zichtbaar deelresultaat, het einde van een projectfase, een belangrijke gebeurtenis, een communicatiemoment of een beslispunt.
- **Outputs** zijn concrete deliverables, dus ofwel een document (rapport, publicatie, actieve bijdrage aan een wetenschappelijke manifestatie), de actualisatie van een datasysteem (databank), of een duidelijk afgelijnde activiteit (bv. organisatie van een workshop).

In onderstaand projectenoverzicht wordt bij elk project weergegeven wat de realisaties waren voor 2015 en wat vooropgesteld wordt voor 2016. Bij een beperkt aantal outputs 2015 werd '(extra)' toegevoegd omdat de output niet vooropgesteld was in de planning, maar wel bijkomend werd gerealiseerd.

De kleur van de titelbalk is rood voor projecten die in 2015 afliepen, maar die zijn opgenomen in dit overzicht omwille van gerealiseerde outputs en mijlpalen, is blauw voor in 2016 doorlopende projecten, en is groen voor in 2016 nieuw op te starten projecten.

Daarnaast werden in bijlage ook aparte lijsten toegevoegd van volgende realisaties in 2015:

- A1-publicaties waarbij een INBO-auteur eerste auteur of coauteur is ([bijlage 8](#))²
- INBO-rapporten ([bijlage 9](#))³
- INBO-mededelingen ([bijlage 10](#))⁴
- Door het INBO verstrekte adviezen ([bijlage 11](#))
- Antwoorden op parlementaire vragen waaraan het INBO bijdroeg ([bijlage 12](#))

² **A1-publicatie:** Artikels opgenomen in één van de ISI Web of Science databanken 'Science Citation Index', 'Social Science Citation Index' of 'Arts and Humanities Citation Index', beperkt tot publicaties van het type: article, review, letter, note, proceedings paper

³ **Rapport:** een eindverslag van een project of verslag van een onderzoek. Het wordt extern verspreid. Rapporten krijgen een ISSN-nummer.

⁴ **Mededeling:** publicatie over een afgerond onderzoek bestemd voor een ruim publiek (Rode Lijsten, Natuurrapport, atlanten,...); elke mededeling krijgt een individueel ISBN nummer.

Wettelijk vastgelegde taken

Het betreft hier aan INBO toebedeelde taken vanuit decreten, besluiten en beslissingen van de Vlaamse Regering. Ook de basiskennis nodig om deze taken tot een goed einde te brengen wordt hieronder gecatalogeerd. De 'wettelijk vastgelegde taken' van het INBO worden systematisch onderworpen aan een toetsing op efficiëntie en effectiviteit. De inhoudelijke kwaliteit wordt getoetst door externe experts uit de academische wereld.

Advisering

Te continueren projecten

INBOPRJ-454		Advisering i.k.v. verificatiecommissie MAP (Mestactieplan)												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014		Vlaams Regeerakkoord						OD65 Beleidsnota Omgeving						

Voor elk perceel grasland in de gebieden, vermeld in artikel 41bis, § 1, eerste lid, van het Mestdecreet van 22 december 2006, vermeldt de Mestbank in zijn databank of het perceel een intensief grasland is of niet. De Mestbank gebruikt daarvoor de recentste Biologische Waarderingskaart van het INBO, aangevuld met de gegevens uit het verslag dat een deskundige in opdracht van de Mestbank opmaakte naar aanleiding van een recent plaatsbezoek. Binnen zeven werkdagen na ontvangst van het verslag deelt het INBO aan de VLM haar kwalificatie van het betreffende perceel mee, samen met de gegevens waarop deze kwalificatie is gebaseerd.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Adviezen Mestactieplan (MAP)

Beschrijving: In het kader van de verificatiecommissie voor het Mestactieplan heeft het INBO de Vlaamse Landmaatschappij ondersteund door bij discussie de juistheid van de opgegeven eenheden te verifiëren.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Ad hoc Adviezen Mestactieplan (MAP)

INBOPRJ-455		Advisering i.k.v. ruimtelijke structuur- en uitvoeringsplannen												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014		Vlaams Regeerakkoord						OD65 Beleidsnota Omgeving						

In het kader van de realisatie van de Agrarische en Natuurlijke Structuur (AGNAS) biedt het INBO ondersteuning aan ANB door overleg en uitwerking van gebiedsnota's.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Adviezen ruimtelijke processen

Beschrijving: In het kader van de realisatie van de Agrarische en Natuurlijke Structuur (AGNAS) heeft het INBO ondersteuning geleverd aan ANB door overleg en uitwerking van gebiedsnota's.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Adviezen ruimtelijke processen (RUP)

INBOPRJ-691													
Updaten en uitwerken van ecosysteemkwetsbaarheidskaarten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Om de mogelijke impact van effecten op biodiversiteit op een snelle manier te kunnen inschatten, is er nood aan pragmatische beslissingsinstrumenten. Ecosysteemkwetsbaarheidskaarten (zoals risicoatlas windturbines, prioriteitenatlas ontsnippering, ecosysteemkwetsbaarheidskaart verdroging, ...) zijn instrumenten die daar een invulling aan kunnen geven.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Update van bestaande prioriteitenatlas ontsnippering

Beschrijving: Voor de update van de bestaande prioriteitenatlas ontsnippering werd er voor gekozen om niet enkel nieuwe data te gebruiken, maar werd er ook voor geopteerd om een volledig nieuwe methodologie uit te werken. Hiervoor zijn de eerste concepten uitgewerkt. Belangrijk hierbij is dat deze ontsnipperingsatlas aan het Ruimtemodel Vlaanderen zou gekoppeld worden, zodat er op termijn ook op basis van deze ontsnipperingsatlas beleidsscenario's m.b.t. versnippering door te rekenen zijn. De verdere uitwerking van deze methode gebeurt met VITO.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Update ecosysteemkwetsbaarheidskaarten verdroging, eutrofiëring en verzuring
Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Omdat de afstemming over de basiscijfers meer tijd vroeg dan gepland, zal deze update pas in 2016 gerealiseerd worden.

OUTPUT 2015: Geoloket ecosysteemkwetsbaarheidskaarten

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Is uitgesteld naar 2016 omdat de update van de ecosysteemkwetsbaarheidskaarten eerst afgewerkt moet zijn.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Update ecosysteemkwetsbaarheidskaarten verdroging, eutrofiëring en verzuring

OUTPUT 2016: Geoloket ecosysteemkwetsbaarheidskaarten

MIJLPAAL 2016: Presentatie op IENE-congres over de opgemaakte Ontsnipperingstool voor Vlaanderen

INBOPRJ-748													
Kennisopbouw en advisering m.b.t. impact windturbines op fauna													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Er werd een risicoatlas windturbines m.b.t. de impact op avifauna ontwikkeld en beschreven. Deze tool is een nuttig instrument voor de advisering m.b.t. de impact van windturbines (bijdrage van INBO aan de

interdepartementele windwerkgroep en ANB). Naast de verfijning en update van deze risicoatlas windturbines wordt ook gewerkt aan een significantiekader voor de beoordeling van de impact. Ook wordt er rechtstreeks advies gegeven aan het beleid (in eerste instantie ANB) over de ontwikkeling van nieuwe windturbineparken.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Databestanden m.b.t. avifauna en vleermuizen in Vlaanderen
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Wetenschappelijk rapport 'Risico's voor vogels en vleermuizen bij geplande windturbines in Vlaanderen. Dynamisch beslissingsondersteunend instrument, update versie 2015'
Beschrijving: Everaert J. & Peymen J. (2015). Risico's voor vogels en vleermuizen bij geplande windturbines in Vlaanderen. Dynamisch beslissingsondersteunend instrument, update versie 2015. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.R.2015.6498022. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), Brussel.
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Ad hoc adviesverlening m.b.t. impact windturbines op avifauna en vleermuizen

MIJLPAAL 2016: Doorwerking van wetenschappelijk rapport 'Risico's voor vogels en vleermuizen bij geplande windturbines in Vlaanderen. Dynamisch beslissingsondersteunend instrument, update versie 2015'

MIJLPAAL 2016: Databestanden m.b.t. avifauna en vleermuizen in Vlaanderen

INBOPRJ-10189 Vlaams overlegplatform (GOI)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Na het proces van de IHD (instandhoudingsdoelen, 2009-2014), volgt nu het proces van de IHM (instandhoudingsmaatregelen). Er zal een gewestelijke overleginstantie (GOI) worden opgericht, bestaande uit o.a. de betrokken middenveldorganisaties en administraties (waaronder ook INBO), die de voortgang van het Vlaams Natura 2000-programma bewaakt. Daarenboven zal de overleginstantie ook advies kunnen verlenen over de managementplannen Natura 2000 en beleidsmatige problemen die opduiken bij de realisatie van het instandhoudingsbeleid.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Deelname aan overlegmomenten
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Deelname aan het GOI en intern terugkoppelen met INBO

Biologische Waarderingskaart

Aflopende projecten

INBOPRJ-756 Biologische waarderingskaart en N2000 habitatkartering: periodieke optimalisatie van de methodologie													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Om de karteringen in de toekomst verder te standaardiseren is het essentieel dat de veldprotocols verder verfijnd worden. Zo moet de karteermethodologie evolueren naar een monitoringmethodologie voor de zesjaarlijkse rapportage van de staat van instandhouding van de Natura2000 habitattypen. Bij de opmaak van de protocols worden relevante internationale bevindingen geïmplementeerd en wordt een integratie nagestreefd van de in Vlaanderen gangbare typologieën.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: De veldprotocollen voor determinatie en kartering van bossen, graslanden en moerassen zijn deels in ontwerp opgemaakt en uitgetest op terrein

Beschrijving: Het veldprotocol voor de bossen is, samen met dit van de wateren en heiden in finaal ontwerp. Deze zullen samen met de algemene karteerregels in de eerste helft van 2016 gepubliceerd worden. Voor graslanden is er sinds het voorjaar een grondig uitgewerkt ontwerp, dat het hele verdere veldseizoen is uitgetest. Verfijnen en verder testen in 2016 is noodzakelijk. Een eerste ontwerp voor moerassen is in het najaar in testfase gegaan.

Status: Gerealiseerd

Te continueren projecten

INBOPRJ-7682 Biologische waarderingskaart in kader van GRUP, Mestdecreet en RUP's (gemeentelijk, provinciaal)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Naar aanleiding van de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur is het nodig om te beschikken over kennis van de bestaande toestand m.b.t. het landgebruik (Biologische Waarderingskaart). Dit is vooral belangrijk voor de zones die mogelijk een groene bestemming krijgen, of van een groene naar een andere bestemming overgaan. Als dit voorkomt wordt de Biologische Waarderingskaart geactualiseerd.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Indien er gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen voorliggen, wordt waar relevant de BWK geëvalueerd en bijgesteld.

Beschrijving: Er is slechts een zeer beperkte aanvulling nodig geweest.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Evaluatie en bijwerking van BWK op basis van ad hoc terreinwerk in kader van uitwerking RUP

Erkenning Bosbouwkundig Teelmateriaal

Aflopende projecten

INBOPRJ-664		Herkomstgebiedafbakening: dossiers (voorheen: 'Erkenning bosbouwkundig uitgangsmateriaal en in de handel brengen bosbouwkundig teeltmateriaal')											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Recent wetenschappelijk onderzoek, op vraag van de privésector, wees uit dat de huidige officiële herkomstgebiedsindeling in Vlaanderen te kleinschalig is. Privékwekers ondervonden zowel administratieve als teelttechnische problemen bij het opkweken van herkomsten uit de te kleine herkomstgebieden. Deze gebiedsindeling zal, samen met Waalse collega's, aangepast worden. Hiertoe worden alle bestaande dossiers van erkende herkomsten aangepast en wordt dit gecommuniceerd naar alle stakeholders.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Wettelijk verplichte dossiers, lijsten en registers zijn voorhanden

Beschrijving: De dossiers werden door de minister ondertekend.

Status: Gerealiseerd

Nieuwe projecten

INBOPRJ-10827		Adaptatiepotentieel van inheemse bomen en struiken aan wijzigend klimaat (serreproeven)											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Klimaatadaptatie van bomen wordt bestudeerd op basis van de plasticiteit van genetische entiteiten. Plasticiteit is het vermogen van een genotype om verschillende fenotypes te ontwikkelen indien blootgesteld aan verschillende omgevingsfactoren. Dit onderzoek gaat uit van de studie van de adaptieve kenmerken fenologie en groei onder verschillende klimatologische omstandigheden van temperatuur en vochtvoorziening. In 2016 willen we via serreproeven inzicht verwerven in de respons van verschillende herkomsten van zwarte els (*Alnus glutinosa*) en beuk (*Fagus sylvatica*) op verschillen in temperatuur tijdens kieming en/of knopuitloop en bij droogtestress gedurende het groeiseizoen.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Zaden zijn voorhanden en gestratificeerd van geselecteerde herkomsten van beuk

OUTPUT 2016: Rapport over het uitlopen van stekken van zwarte els onder verschillende temperatuurcondities

INBOPRJ-10828		Adaptatiepotentieel van inheemse bomen en struiken aan wijzigend klimaat (veldproeven)											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Volgens alle klimaatsveranderingsmodellen zal ons klimaat gemiddeld warmer worden en zal de kans op extreme klimatologische condities verhogen, inclusief langere zomerse droogteperiodes en intensievere periodes van neerslag. Daarom is het aanpassingsvermogen van bomen en struiken ten aanzien van veranderende groeiomstandigheden belangrijk. Hierbij wensen we vooral de verschillende herkomsten/genotypes binnen de soorten te bestuderen. Via bestaande en nieuw aan te leggen veldproeven zullen we het aanpassingsvermogen van verschillende genetische entiteiten in beeld brengen door observaties uit te voeren in jaren met verschillende klimatologische condities, en in veldproeven die op sterk verschillende standplaatsen werden aangelegd.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Een lijst van proefaanplantingen van boskers die geschikt zijn voor de bepaling van plasticiteit/aanpassingsvermogen aan de voorspelde klimaatsverandering

MIJLPAAL 2016: Nieuwe veldproeven van boskers en esdoorn werden aangelegd en plan van aanleg is beschikbaar

MIJLPAAL 2016: Adaptieve kenmerken werden opgemeten voor haagbeuk, zomereik, wintereik, sleedoorn, zwarte els en meidoorn en zijn beschikbaar in Excel-bestand

OUTPUT 2016: De data van de observatie van adaptieve kenmerken (meidoorn, sleedoorn,...) werden statistisch verwerkt en gerapporteerd

OUTPUT 2016: Rapport over de plasticiteit/stabiliteit van de genotypes van boskers

INBOPRJ-10829		Genetische diversiteit bosbouwkundig uitgangsmateriaal in kader van klimaatwijziging											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Mogelijk is natuurlijke verjonging voor bosregeneratie niet meer voldoende genetisch divers in het licht van de klimaatwijziging. Dit probleem is groter in de kleine en gefragmenteerde bossen van Vlaanderen dan in grote bosbestanden. Gebruik van autochtoon plantsoen biedt een goede uitgangspositie gezien de lokale oorsprong van het materiaal en is dus goed aangepast aan lokale groeiomstandigheden, maar de vraag stelt zich of de bronpopulaties waar zaad betrokken wordt voor commerciële opkweek voldoende divers zijn. Daarom bepalen we de genetische diversiteit van het commercieel beschikbare teeltmateriaal, met het oog op de voorspelde klimaatwijziging en onderzoeken we de noodzaak van bijplant bij natuurlijke verjonging.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Er wordt gezocht naar een geschikte kandidaat voor een doctoraatsbeursaanvraag

INBOPRJ-10830		Essenziekte in Vlaanderen											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

De overleving van de gewone es wordt in Vlaanderen bedreigd door een invasieve schimmel *Hymenoscyphus pseudoalbidus*. Es wordt nochtans beschouwd als een belangrijke, sociale boomsoort van verschillende bosecystemen. Met dit project willen wij de mogelijkheden tot behoud en herstel van essenbestanden in Vlaanderen onderzoeken. Wij zullen de vitaliteit van de es en de verspreiding en evolutie van essenziekte in Vlaanderen systematisch opvolgen, waarbij onderzocht zal worden of de infectiegraad van de bomen beïnvloed wordt door specifieke standplaatseigenschappen. De genetische diversiteit en erfelijkheid van de resistentie zal geëvalueerd worden, uitgaande van internationale herkomstproeven. Via deze weg hopen wij een nieuwe zaadtuin met gezonde essen aan te leggen, die gezond plantsoen voortbrengt en kan opgenomen worden in de lijst van aanbevolen herkomsten.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Zaden geoogst op resistente genotypes uit de internationale herkomstproef zijn uitgezaaid

MIJLPAAL 2016: Serreproef is opgestart voor de studie van het verloop van de ziekte bij variabel vochtregime

MIJLPAAL 2016: Inventarisatie (2016) van de gezondheidstoestand van es in Vlaanderen werd uitgevoerd

OUTPUT 2016: Operationele databank met resultaten van de inventarisatie gezondheidstoestand es 2014-2015 is beschikbaar

OUTPUT 2016: Rapport over de gevoeligheid van internationale herkomsten van es aan de essenziekte en selectie van resistente genotypes

OUTPUT 2016: Rapport over de inventarisatie van de gezondheidstoestand es in Vlaanderen (2014-2015)

INBOPRJ-10833		Herkomstgebiedafbakening van autochtone zaadboomgaarden											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Hoge genetische diversiteit in het plantsoen bij (her)bebossing kan slechts bekomen worden door te zorgen dat er voor alle inheemse boom- en struiksoorten voldoende erkend uitgangsmateriaal aanwezig is en dat dit uitgangsmateriaal over een hoge genetische diversiteit beschikt, aangepast is aan lokale groeicondities en een hoog aanpassingsvermogen kent. Dit wordt bereikt door de aanleg van genetisch variabele zaadboomgaarden uitgaande van materiaal aanwezig in de diverse natuurlijke autochtone populaties die we nog kennen in Vlaanderen. Eens de boomgaarden zaad produceren, wordt de oogst erin verder opgevolgd. In afwachting van functionele zaadboomgaarden wordt oogst in de natuurlijke populaties zelf gestimuleerd en opgevolgd.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: In overleg met Waalse collega's werden nieuwe herkomstgebieden gedefinieerd voor België en Vlaanderen - verslag werd opgemaakt

MIJLPAAL 2016: Aanpassing van enkele eerste erkenningsdossiers van alle inheemse boom- en struiksoorten werd uitgevoerd

MIJLPAAL 2016: Rapport over samenvoegen van herkomstgebieden werd opgestart

INBOPRJ-10834 Aanbevolen herkomsten van inheemse populier- (zwarte populier, trilpopulier, grauwe abeel) en wilgensoorten (schietwilg, kraakwilg)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Het INBO is verantwoordelijk voor de kwaliteit van Vlaams erkend uitgangsmateriaal van bomen en struiken en het bewaken van het register ervan. De huidige lijst van aanbevolen herkomsten van boom- en struikplantsoen vertoont tekortkomingen. Voor enkele soorten, waarvoor gerichte belangstelling is vanuit de bossector, zijn er geen aanbevolen herkomsten aanwezig op de lijst. Het gevolg hiervan is dat er geen erkende herkomsten kunnen aangeboden worden door de Vlaamse boomkwekers. Dit project beoogt de uitbreiding van de lijst van aanbevolen herkomsten met geschikte herkomsten/genotypes van inheemse populier (*Populus nigra*, *Populus tremula* en *Populus x canescens*) en inheemse wilg (*Salix alba*, *Salix fragilis*, *Salix x rubens*).

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Veldproef werd aangelegd met Vlaamse en Europese herkomsten/genotypes van zwarte populier en plan van aanleg is beschikbaar

MIJLPAAL 2016: Databestand met fenotypische en fenologische kenmerken van de verschillende herkomsten/genotypes van zwarte populier

OUTPUT 2016: Rapport over de uitgebreide collectie van grauwe abeel en bosbouwkundige kenmerken

OUTPUT 2016: Rapport over de genetische controle op klonaliteit en verwantschap van de collecties trilpopulier en grauwe abeel

INBOPRJ-10835 Doorlichting van de lijst van aanbevolen herkomsten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Bomen die vandaag geplant worden, zullen de klimaatwijziging aan den lijve ondervinden. Gezien het belang van geschikt plantsoen bij bebossing, bosvorming en bosregeneratie, is een uitgebreide lijst van erkende herkomsten uitermate belangrijk. Rekening houdend met klimaatadaptatie, kent de huidige lijst van aanbevolen herkomsten verscheidene hiaten. In overleg met de belangrijkste stakeholders (privé-kwekerijsector, Agentschap voor Natuur en Bos en Bosgroepen) wordt de lijst doorgelicht en noden aan

uitbreiding geformuleerd. De snelste manier om de lijst uit te breiden met het oog op de verhoging van de genetische diversiteit in het teeltmateriaal is door erkenning van bijkomende in situ zaadbestanden.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Eindverslag is beschikbaar over het overleg met ANB, bosgroepen en boomkwekers omtrent hiaten in de lijst van aanbevolen herkomsten en prioriteiten omtrent uitbreiding

MIJLPAAL 2016: Terreinbezoeken werden uitgevoerd en mogelijke bestanden geïdentificeerd die in aanmerking komen voor erkenning. Een lijst van nieuwe bestanden is beschikbaar.

OUTPUT 2016: Wettelijk verplichte dossiers, lijsten en registers zijn voorhanden

Jachtdecreet

Te continueren projecten

INBOPRJ-10188 Ontwikkelen indicatorenset everzwijnendraagvlak (art. 56)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Met het oog op de optimalisatie van de regelgeving in functie van het maatschappelijk draagvlak voor de aanwezigheid van de wilde zwijnen en voor de aanpak van problemen, meet het instituut jaarlijks een aantal indicatoren die toelaten het maatschappelijk draagvlak te beoordelen. (Jachtdecreet, art 56)

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Eerste ontwerp voor bevraging is afgewerkt

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Resultaten bevraging draagvlak everzwijn - stakeholdergroepen – Limburg

INBOPRJ-10218 Analyse en rapportage van jachtwilddata in Vlaanderen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In het kader van dit project worden de beschikbare jachtwilddata in Vlaanderen, waaronder de cijfers van de wilddata van de wildbeheereenheden en de informatie van de afschotmeldingsformulieren voor grofwildsoorten, op een gestandaardiseerde manier verwerkt en gerapporteerd. Ook de kwaliteitscontrole van de biologische parameters, die van belang zijn in het kader van het beheer en gebeurt via het verzamelen en analyseren van onderkaken van grofwildsoorten, maakt een deel uit van dit project.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Verkennende analyse dataverwerking WBE-statistieken voor de opmaak van een A1-artikel

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Verwerking bio-indicatoren i.f.v. aansturing reewildbeheer

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Verwerking WBE-data i.f.v. bejaging patrijs

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Jaaroverzicht WBE-statistieken 2013

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Jaaroverzicht WBE-statistieken 2014

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Jaaroverzicht grofwildjachtdata

Beschrijving: Huysentruyt, F., Scheppers, T., Neukermans, A., Vercammen, J., Verschaffel, E., & Casaer, J. (2015). Grofwildjacht in Vlaanderen: cijfers en statistieken 2014. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.M.2015.10841465). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Opmaak overzicht grofwildjachtstatistieken in het Engels

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Door de vertraging in het aanleveren van de gegevens uit de meldingsformulieren en de langdurige ziekte van twee van de projectmedewerkers heeft dit project vertraging opgelopen. Bij het bepalen van de prioriteiten van de outputs werd beslist eerst aandacht te besteden aan een aantal andere outputs, nodig in het kader van het beleid van wildsoorten in Vlaanderen

OUTPUT 2015: Mededeling WBE-statistieken 2008 - 2013/2014

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Door de vertraging in het aanleveren van de gegevens uit de meldingsformulieren en de langdurige ziekte van twee van de projectmedewerkers heeft dit project vertraging opgelopen. Bij het bepalen van de prioriteiten van de outputs werd beslist eerst aandacht te besteden aan een aantal andere outputs, nodig in het kader van het beleid van wildsoorten in Vlaanderen.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Opmaak overzicht grofwildjachtstatistieken in het Engels

OUTPUT 2016: Mededeling WBE-statistieken 2008 - 2013/2014

OUTPUT 2016: Jaaroverzicht WBE-statistieken 2015

OUTPUT 2016: Overzicht grofwildstatistieken 2015

Kaderrichtlijn Mariene Strategie

Te continueren projecten

INBOPRJ-10166 Implementatie Kaderrichtlijn Mariene Strategie													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Het project betreft de monitoring van de aantallen en de verspreiding van mariene toppredatoren door middel van gestandaardiseerde scheeps- en vliegtuigtellingen. Daarnaast worden de effecten van antropogeen handelen (vervuiling, visserij, windmolens) op mariene sleutelsoorten onderzocht door tellingen van gestrande zeevogels, onderzoek naar plastic in zeevogelmagen, de mate van oliebesmeuring bij zeevogels en onderzoek naar het dieet en habitatgebruik van zeevogels. Het onderzoek is sterk beleidsondersteunend (RAMSAR, Natura2000, OSPAR, Mariene Strategie en de federale overheid) en kadert in het INBO-langetermijnengagement om marien ecologisch onderzoek te doen.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Presentatie onderzoeksresultaten op VLIZ-JCD (feb 2015)

Beschrijving: De resultaten m.b.t. 50 jaar tellingen van stookolieslachtoffers werden gepresenteerd op de VLIZ-Jongerencontactdag (20/2/2015).

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Presentatie over 'Dieet bij sternachtigen' op het WSGC

Beschrijving: Een abstract over 'Dieet bij sternachtigen' werd ingediend voor presentatie op de World Seabird Group Conference in Kaapstad, Zuid-Afrika (oktober 2015).

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: INBO-bijdrage aan 'Compendium voor Kust & Zee 2015'

Beschrijving: Een bijdrage over de activiteiten van INBO m.b.t. het marien onderzoek werd aangeboden voor opname in het 5-jaarlijkse 'Compendium voor Kust & Zee (2015)'.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Manuscript (A1) 'Effect of flock species composition of seabirds on the consumption of discarded fish' werd ter publicatie ingediend

Beschrijving: Onderzoeksresultaten werden verwerkt tot het manuscript 'Effect of flock species composition of seabirds on the consumption of discarded fish', in samenwerking met UGent en ILVO, dat ter publicatie werd ingediend bij een A1-tijdschrift.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Manuscript (A1) 'Long-term trend in oiling rates of beach washed seabirds' werd ter publicatie ingediend

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Organisatie infoavond zeevogels voor Vogelwerkgroep Oost-Brabant

OUTPUT 2016: Indiening manuscript 'Standardized multi-item discard experiments reveal effects of size and composition of flocks of ship-following seabirds on their consumption of discarded fish' (A1-publicatie)

OUTPUT 2016: Indiening manuscript 'Long-term trend in oiling rates of beach washed seabirds' (A1-publicatie)

OUTPUT 2016: Artikel over Kaderrichtlijn Mariene Strategie in Vogelnieuws

Kaderrichtlijn Water

Te continueren projecten

INBOPRJ-458 Monitoring vissen i.k.v. uitvoering Kaderrichtlijn Water (KRW) en Habitatrichtlijn (HR)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

De belangrijkste milieudoelstelling van de Europese Kaderrichtlijn Water was om tegen 2015 een goede oppervlakte- en grondwatertoestand in de verschillende Europese watersystemen te bereiken. De lidstaten moeten inspanningen leveren en de gemaakte vorderingen rapporteren. In het bijzonder zijn de lidstaten verplicht voor de oppervlaktewateren een specifieke ecologische monitoring uit te bouwen en uit te voeren. Daarnaast moeten de Natura 2000 soorten gebiedsdekkend in Vlaanderen gemonitord worden in uitvoering van de EU Habitatrichtlijn. Het vismeetnet verzamelt jaarlijks de nodige data om aan beide Europese rapportageverplichtingen te voldoen.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Datapaper VIS

Beschrijving: Brosens, D., Breine, J., Van Thuyne, G., Belpaire, C., Desmet, P., & Verreycken, H. (2015). VIS – A database on the distribution of fishes in inland and estuarine waters in Flanders, Belgium. ZooKeys, (475), 119-145. 10.3897/zookeys.475.8556

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Eindrapport GIG werkgroep Central Baltic Lakes -,Fish.

Beschrijving: Ritterbusch, D., Argillier, C., Breine, J., Prchalova, M., Virbickas, T., Birzaks, J., ... Pearson, G. (2015). Milestone 6 report: Lakes Central Baltic Fish. In: Milestone 6 report fish intercalibration lakes in Central and Baltic regio.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: INBO-rapport 'Ankerkuilvisserij Zeeschelde - Viscampagne 2015'

Beschrijving: Breine, J., De Bruyn, A., Galle, L., Lambeens, I., Maes, Y., Pauwels, I., & Van Thuyne, G. (2015). Monitoring van de visgemeenschap in het Zeeschelde-estuarium: ankerkuilcampagnes 2015. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11338975).

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): INBO-rapport 'Opvolging van het visbestand in de Zeeschelde: viscampagnes 2014'

Beschrijving: Breine, J., & Van Thuyne, G. (2015). Opvolging van het visbestand in de Zeeschelde: viscampagnes 2014. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.6977363). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): INBO-rapport 'Visbestandopnames in het kader van het Referentiemeetnet 2013-Bemonsteringsverslag'

Beschrijving: Van Thuyne, G., De Bruyn, A., Breine, J., Lambeens, I., Maes, Y., & Galle, L. (2015). Visbestandopnames in het kader van het Referentiemeetnet 2013-Bemonsteringsverslag. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11299278).

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): INBO-rapport 'Opvolging van het visbestand in de Rupel en Zenne: viscampagnes 2014'

Beschrijving: Breine, J., & Van Thuyne, G. (2015). Opvolging van het visbestand in de Rupel en Zenne: viscampagnes 2014. (Rapporten van het Instituut voor natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.8389208). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): Het visbestand in de getijde Dijle en Beneden Nete: viscampagnes 2014

Beschrijving: Breine, J., De Bruyn, A., Galle, L., Lambeens, I., Maes, Y., & Van Thuyne, G. (2015). Het visbestand in de getijde Dijle en Beneden Nete: viscampagnes 2014. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11302123). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Visbestandopnames in het kader van het Referentiemeetnet 2014 - Bemonsteringsverslag'

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Visbestandopnames in het kader van het Referentiemeetnet 2015 - Bemonsteringsverslag'

OUTPUT 2016: A1-publicatie intercalibratie visclassificatie North East Atlantic

OUTPUT 2016: INBO-Rapport Ankerkuilcampagne 2016

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Opvolging viscampagnes 2015 Zeeschelde'

INBOPRJ-595 Verfijning van de bestaande KRW en HR monitoringstrategie													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Het bestaande vismeetnet voldeed niet aan de rapportagenoden voor de Europese Kaderrichtlijn Water en de Habitatrichtlijn. Daarom wordt momenteel een nieuw vismeetnet ontworpen. Sinds 2013 is dit meetnet operationeel. Daarnaast moeten beide monitoringsstrategieën voortdurend aangepast worden aan nieuwe noden (o.a. aanpassen vistechnieken, aanpassen selectie afvisplaatsen, aanpassen indexen, ...).

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Veldprotocol voor het HR verdichtingsmeetnet is beschikbaar

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Intern rapport veldprotocol referentiemeetnet & verdichtingsmeetnet

Licentiejacht

Te continueren projecten

INBOPRJ-571		Licentiejacht reewild											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Doel van dit onderzoek is de evaluatie van de haalbaarheid, de mogelijkheden en de voor- en nadelen van licentiejacht als beheerinstrument voor reewild en bij uitbreiding andere wildsoorten in Vlaanderen. Het pilootproject vindt plaats in de domeinbossen Gewestbos Ravels en de Hoge Vijvers Arendonk.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Terugkoppeling naar de stuurgroep van het project

Beschrijving: Het INBO staat in voor de wetenschappelijke opvolging van de jachtinspanningen en afschotresultaten voor het Domeinbos Ravels en hoge vijvers Arendonk. Hierover wordt jaarlijks gerapporteerd naar de stuurgroep van het project.

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Debriefing resultaten naar kandidaat-licentiehouders n.a.v. de verpachting 2016

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Terugkoppeling naar projectstuurgroep

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Eerste twee 3-jaren periodes (2011-2013 / 2014-2016)'

Monitoring Bosreservaten

Te continueren projecten

INBOPRJ-520 Opvolgen spontane dynamiek bosreservaten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Het project bevat een systematische opvolging en beschrijving van de ontwikkelingen in bosreservaten in Vlaanderen ten behoeve van het biodiversiteitsbeleid in het algemeen en het bosbeleid in het bijzonder. Opbouw van een centraal referentiesysteem bosdynamiek.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Internationale publicatie over ontwikkelingen van de biodiversiteit in bosreservaten in Vlaanderen

Beschrijving: Het artikel 'Restoration of coppice-with-standards management in the Meerdaal forest : effects on saproxylic beetles diversity" (Kris Vandekerckhove, Arno Thomaes, Luc Crèvecoeur, Luc De Keersmaeker, Anja Leyman, Frank Köhler) is ingediend.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Publicatie voor beheerders

Beschrijving: Resultaten van de bosreservatenmonitoring met directe relevantie voor het beheer, zijn gebundeld in de artikels die in de Bosreservatennieuwsbrief nr. 14 (april 2015) zijn verschenen.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Publicatie voor vaktijdschrift en voor beheerders

OUTPUT 2016: Deelrapport mossen in Bosreservaat Zoniën

OUTPUT 2016: Artikel in Nieuwsbrief Bosreservaten

Nieuwe projecten

INBOPRJ-10852 Synergie en integratie bosonderzoek													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Het doel van dit project is het opstellen van een interne praktische onderzoeksagenda en strategie voor bosgerelateerde onderwerpen waarbij in de eerste plaats gestreefd wordt naar het definiëren van topics die geïntegreerd, vanuit de verschillende onderzoeksgroepen, geanalyseerd kunnen worden.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Nota 'Integratie van het bosgerelateerd onderzoek aan het INBO'

Natura 2000

Aflopende projecten

INBOPRJ-8929 Bepaling van bodemkundige, hydrologische en hydrochemische referentiewaarden voor de duurzame instandhouding van Europese habitattypen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Dit project beoogt de bepaling van bodemkundige, hydrologische en hydrochemische grens- en streefwaarden voor (een gunstige staat van instandhouding van) een aantal Europees te beschermen habitattypen. Literatuurstudie en standplaatsonderzoek dragen bij aan de kennisopbouw betreffende geschikte standplaatscondities van Natura2000-habitattypen.

Realisaties 2015

OUPUT 2015: Normen voor de duurzame instandhouding van vochtige heide in Vlaanderen.
Status: Gerealiseerd

INBOPRJ-9412 Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitatrictlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Beschrijving: De LSVI-criteria (Lokale Stand van Instandhouding) dienen n.a.v. de rapportering over de habitatrictlijnsoorten geactualiseerd te worden. Hierbij wordt terdege rekening gehouden met de opmerkingen van de wetenschappelijke toetsingscommissie, maar ook met die van de maatschappelijke sectoren (het zgn. middenveld) m.b.t. de metapopulatiebenadering.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Indiening ter publicatie van eindrapport (extern INBO-rapport)
Beschrijving: Het eindrapport werd gepubliceerd en voor nazicht voorgelegd aan ANB.
Status: Gerealiseerd

INBOPRJ-9541 EU-rapportage: actualisatie van de EU-gebiedendatabank (Standard Data Forms, SDF) – habitatrictlijnsoorten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Ten laatste één jaar na de rapportage over de staat van instandhouding van habitattypen en soorten van de Habitatrictlijn (HRL), en telkens wanneer er wijzigingen van gebiedsafbakeningingen gebeuren of nieuwe informatie en inzichten daartoe nopen, dient de gebiedendatabank (Standaardgegevensformulieren of Standard Data Forms, SDF) te worden geactualiseerd. Deze SDF geven een detailoverzicht rond de identificatie en ligging van het gebied (zogenaamde afgebakende Speciale Beschermingszones onder de HRL), de ecologische informatie rond habitattypen en de soorten die er voorkomen, beschrijving, beschermingsstatus, beheer, en ten slotte een overzichtskaart.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Eindrapport over SDF - soorten van HRL-gebieden

Beschrijving: In een INBO-rapport werden de toegepaste methodiek en de resultaten van de dataverzameling over soorten van Habitatrichtlijngebieden uit 2014 gebundeld gepubliceerd.

Status: Gerealiseerd

INBOPRJ-9673		EU-rapportage: actualisatie van de EU-gebiedendatabank (Standard Data Formats, SDF) – vogelrichtlijnsoorten												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving					

De EU-gebiedendatabank bevat voor elk habitat- en vogelrichtlijngebied de relevante beleidsmatige informatie. Telkens wanneer er een wijziging is aan de afbakening van een Speciale Beschermingszone (SBZ) van het Natura2000-netwerk of er beleidsmatig relevante nieuwe of betere informatie is, moet de gebiedendatabank geactualiseerd en overgemaakt worden aan de Europese Commissie.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Gedetailleerde SDF Vogelrichtlijngebieden zijn geactualiseerd

Beschrijving: De informatie voor de actualisering van de SDF voor Vogelrichtlijngebieden werd verzameld, geanalyseerd en aangeboden voor invoer in het EU-databanksysteem.

Status: Gerealiseerd

Te continueren projecten

INBOPRJ-414		EU-rapportage inzake de regionale staat van instandhouding Natura 2000 habitats												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving					

Om de 6 jaar moet elke Europese lidstaat de staat van instandhouding van de habitatrichtlijn-habitats rapporteren aan de Europese Commissie. INBO voert hierbij de rapportage uit voor de Belgisch Atlantische regio en werkt samen met de Direction Générale Opérationnelle Agriculture, Ressources naturelles et Environnement - Département de l'Etude du milieu naturel et agricole (DGARNE-DEMNA) en het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM). Na elke rapportage start de commissie samen met de lidstaten een grondige evaluatie van methodologie en proces op ter voorbereiding van de volgende rapportagecyclus.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: De insteek voor de evaluatie van de rapportagemethodologie en het -proces is opgeleverd

Beschrijving: De voorjaars- en najaarsmeeting van deze expertgroep is bijgewoond. De specifiek binnen dit kader opgerichte tijdelijke werkgroepen mogen slechts door één persoon per lidstaat bijgewoond worden en deze taak is door onze Waalse collega's opgenomen. Ter afstemming werd wel voordien overlegd.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: De verdere insteek voor de evaluatie van de rapportagemethodologie en het -proces is opgeleverd

INBOPRJ-434 Monitoring en evaluatie van het Linkerscheldeoevergebied (LO)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

De monitoring van het Linkerscheldeoevergebied evalueert de evolutie van de natuurwaarden in het Natura2000-gebied in de Waaslandhaven. Er wordt nagegaan of de Natura2000-habitats en -soorten in het Linkerscheldeoevergebied een goede staat van instandhouding halen en handhaven. Ook volgt het project of de compensatiemaatregelen voor het Deurganckdok en andere haveninfrastructuurwerken het gewenste effect hebben. Er wordt geëvalueerd of uitgevoerde natuurinrichtingsprojecten hun doelstelling halen en ingezet op de begeleiding van nieuwe natuurinrichtingsprojecten. Tot slot wordt ook de beheercommissie ondersteund zodat die op een onderbouwde manier kan bijsturen, en wordt waar nodig bijkomend ondersteunend onderzoek uitgevoerd. De monitoring richt zich op vogels, rugstreeppad, groenknolorchis, vleermuizen en de kwaliteit van de leefgebieden.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Resultaten 2014 opleveren aan Beheercommissie Natuur Linkerscheldeoever voor publicatie op hun website

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Rapport 'Evaluatie van rietaanplantingsmethoden in het Rietveld van Kallo'

Beschrijving: Gyselings, R., Spanoghe, G., & Van den Bergh, E. (2015). Evaluatie van rietaanplantingsmethoden in het Rietveld van Kallo. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11341734).

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Rapport 'Trends en jaarverlopen bij watervogels in de Kuifeend en Blokkersdijk'

Beschrijving: De Kuifeend en Blokkersdijk zijn zeer belangrijke watervogelgebieden in de Antwerpse haven die reeds zeer lang door vrijwilligers worden opgevolgd. Doordat een lange tijdsreeks beschikbaar is, wordt een trendanalyse mogelijk. Doel is feedback te geven aan de vrijwilligers en input te geven aan de beheercommissies Schelde Linkeroever en Rechteroever.

Spanoghe, G., & Gyselings, R. (2015). Analyse Watervogeltellingen Antwerps havengebied 1980-2013: partim "De Kuifeend – Blokkersdijk" : verkennende data-analyse. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.M.2015.11345346).

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Intern rapport 'Hydrochemische monitoring gebieden Waaslandhaven'

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Door een bijkomende vraag naar de realisatie van andere outputs, kon deze output niet gerealiseerd worden.

OUTPUT 2015: Artikel standplaatsfactoren groenknolorchis

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Er bleek nood aan een uitgebreidere gegevensanalyse en deze is nog steeds gaande.

OUTPUT 2015 (extra): Bijdrage aan het Congres Dunes & Estuaries over IHD haven
Beschrijving: Spanoghe, G., Gyselings, R., Van den Bergh, E., Mertens, W., & Rutten, J. (2015). The way to a favorable condition status for the Antwerp Harbour. Postersessie gepresenteerd op Conference Dunes & Estuaries 2015, Brugge, België
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): Bijdrage aan het Congres Dunes & Estuaries over broedeilanden
Beschrijving: Spanoghe, G., Gyselings, R., Van den Bergh, E. (2015). Breeding islands to meet the conservation goals for colonial water birds. Postersessie gepresenteerd op Conference Dunes & Estuaries 2015, Brugge, België
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Datalevering van de monitoringsgegevens voor publicatie op de website beheercommissie

MIJLPAAL 2016: Voorbereiden rapport over nestsucces

MIJLPAAL 2016: Uitbreiden watervogelanalyse volledig Antwerps havengebied

MIJLPAAL 2016: Voorbereiden rapportage plasgebruik door vleermuizen in Antwerpse haven

OUTPUT 2016: Artikel standplaatsfactoren groenknolorchis

OUTPUT 2016: Intern rapport 'Hydrochemische monitoring gebieden Waaslandhaven'

OUTPUT 2016: Manuscript A1-publicatie over rietaanplant

INBOPRJ-473 Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: grondwater													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het INBO beheert een meetnet van peilbuizen en peillatten in natuur- en bosgebieden in Vlaanderen voor de monitoring van waterstanden en waterkwaliteit. Zo'n 400 peilbuizen zijn uitgerust met druksondes voor continue peilregistratie.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2016: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten

INBOPRJ-581 Vlaamse vegetatiedatabank (INBOVEG, VLAVEDAT)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

INBOVEG staat zowel voor een softwarepakket voor de invoer en het beheer van vegetatieopnamen, als voor de 'Vlaamse databank vegetatieopnamen'. Deze databank is opgenomen in de internationale 'Global Index of Vegetation-Plot Databases'. Sinds 2015 maakt INBOVEG ook deel uit van de 'European Vegetation Archive (EVA)'.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: De vegetatiedatabank is beheerd en INBOVEG wordt geoptimaliseerd voor extern gebruik

Beschrijving: De databank is gegroeid met 33% en bevat momenteel ca. 26.950 vegetatieopnamen. Een belangrijk deel van de achterstand m.b.t. de eerstelijnscontrole is weggewerkt, al blijft dit een belangrijke opdracht voor 2016. Een set publiek toegankelijke opnamen is opgenomen in de Europese databank (EVA), waarvan INBO partner is. Er is ook een analyseset voor gebruik binnen een specifiek onderzoeksdoel overgemaakt aan de werelddatabank vegetatieopnamen (sPlot), waarbij INBO ook partner is. In functie van extern gebruik is het nu mogelijk opnamesets af te schermen van de buitenwereld via een zogenoemd 'embargo'. Helaas zijn er ten gevolge van deze softwareaanpassing elders in het programma bugs opgetreden. Deze moeten volledig verholpen zijn alvorens een externe uitrol van het INBOVEG-gebruik te realiseren.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: INBOVEG wordt beheerd, waarbij prioriteit wordt gelegd bij het overbrengen van data uit Vlavedat naar de nieuwe databank

OUTPUT 2016: Publicatie van een veldprotocol voor het standaardiseren van vegetatieopnamen

INBOPRJ-589 Vlaamse floradatabank													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

De Florabank is een databank met ongeveer 3 miljoen verspreidingsgegevens van vaatplanten in Vlaanderen. Naast verspreidingsgegevens bevat de databank ook een 100-tal kenmerken per soort zoals synoniemen, indicatorwaarden, biotoopvoorkeur, reproductiekenmerken, morfologie, zeldzaamheid, areaal, Rode Lijst en wettelijke bescherming. Wie zich als waarnemer registreert kan zelf zijn waarnemingen in de databank invoeren (en na controle) weer online opvragen.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Actualisering Florabank (incl. externe ontsluiting)

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Actualisatie Floradatabank applicatie

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: De start van de business analyse vond plaats, maar de analyse werd voortijdig afgebroken door de interne IT-dienst wegens personeelsgebrek en verschuiving van prioriteiten. De business analyse werd door de IT-dienst opnieuw gepland voor 2016.

OUTPUT 2015: Indiening van A1-manuscript ter publicatie (Annals of Botany)

Beschrijving: Het volgende A1-manuscript werd ter publicatie ingediend bij Annals of Botany: 'Caution is needed when attributing immigration of warmth-adapted immigrants'

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Business analyse van de Floradatabank

OUTPUT 2016: Actualisatie Floradatabank applicatie

INBOPRJ-590 Monitoring bijzondere broedvogels (BBV)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het project Bijzondere Broedvogels Vlaanderen (BBV) heeft als doel de jaarlijkse aantalsontwikkeling te volgen van zeldzame en weinig algemene, koloniebewonende en 'exotische' broedvogels. Het gaat om een monitoringproject, waarbij elk jaar op dezelfde manier geteld wordt. Hierdoor zijn de resultaten door de jaren heen onderling vergelijkbaar. Een aantal van de soorten zijn zo zeldzaam, of komen zo geconcentreerd voor, dat ze jaarlijks in geheel Vlaanderen dienen geïnventariseerd te worden om een wetenschappelijk verantwoorde analyse van de resultaten mogelijk te maken.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Actualisering databank Bijzondere Broedvogels

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Redactie van internationaal tijdschrift Bird Census News

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Actualisering databank Bijzondere Broedvogels (BBV)

OUTPUT 2016: Redactie van internationaal tijdschrift Bird Census News

INBOPRJ-591 Algemene broedvogelmonitoring (ABV)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het ABV-project (Algemene Broedvogels Vlaanderen) is gebaseerd op een door het INBO-team 'Biometrie en Kwaliteitszorg' ontwikkeld meetnet van 1200 random gestratificeerde kilometerhokken verspreid over Vlaanderen. De coördinatie van het project en de rapportering naar regionale, nationale en internationale overheden gebeurt door het INBO, terwijl Natuurpunt instaat voor de coördinatie van het vrijwilligersnetwerk en de verdeling van de steekproefhokken onder die vrijwilligers. Het project levert jaarlijks indices voor een 100-tal algemene en schaarse broedvogels in Vlaanderen.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Actualisering databank Algemene Broedvogels

Beschrijving: De gegevens van 2015 zijn verzameld en in de databank opgenomen.

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Optimalisering Algemene Broedvogels applicatie

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Deze mijlpaal werd uitgesteld wegen laattijdige gunning van de opdracht INBO.FB.2014.16, 'Monitoring van beleidsrelevante soorten in Vlaanderen'; gegund aan Natuurpunt Studie, opstart op 01/01/2016. Dit deelproject wordt onder voorbehoud gepland in 2016 (voorwaarde: opname in planning tijdens 1ste stuurgroep).

OUTPUT 2015: Publicatie van trends bij algemene broedvogels in Vogelnieuws

Beschrijving: Zie

https://data.inbo.be/purews/files/9693984/Vermeersch_etal_2015_VogelnieuwsAugustus2015.pdf

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Ontwerp meetnet voor minder algemene vogels

Status: Deze mijlpaal werd uitgesteld wegen laattijdige gunning van de opdracht INBO.FB.2014.16, 'Monitoring van beleidsrelevante soorten in Vlaanderen'; gegund aan Natuurpunt Studie, opstart op 01/01/2016.

OUTPUT 2015: Aanpassing 'Common Bird Indicator'

Status: Niet gerealiseerd

Reden niet-realiseratie: De data voor deze indicator werden in een andere format aangeleverd waardoor de indicator niet aangepast kon worden.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Optimalisering Algemene Broedvogels applicatie

OUTPUT 2016: Actualisering databank Algemene Broedvogels

OUTPUT 2016: Artikel over ABV in Vogelnieuws

OUTPUT 2016: Redactie van Vogelnieuws (incl. publicatie van 2 uitgaven)

OUTPUT 2016: Ontwerp meetnet voor minder algemene vogels

OUTPUT 2016: Organisatie van de Vogeldag editie 2016

INBOPRJ-592 Monitoring overwinterende watervogels													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het doel van de tellingen in dit project is om een inzicht te verkrijgen in de aantallen, de trends en de verspreiding van watervogels die tijdens de winter of de trekperiode in onze wetlands verblijven. Sinds 1979/'80 worden in Vlaanderen elke winter zes maandelijks tellingen georganiseerd. Bij elke telling worden zoveel mogelijk gebieden bezocht die van belang zijn voor watervogels. Voor het uitvoeren van de tellingen wordt beroep gedaan op ongeveer 400 vrijwillig meewerkende amateur-veldornithologen. De coördinatie van de tellingen en het beheer van de gegevensbank wordt sinds 1986 uitgevoerd door het INBO. In een aantal internationaal belangrijke wetlands voert het instituut ook aanvullende, meer frequente tellingen uit van watervogels.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Publicatie "Analyse van watervogeltellingen - methodologie"

Beschrijving: Onkelinx, T. & Devos, K. (2015). Resultaten van de vogeltellingen. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2015 (xxx). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. (referentie nog niet volledig beschikbaar)

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Actualisering Watervogeldatabank

Beschrijving: Data van Q4 2014 en Q1 2015 zijn gevalideerd en ingevoerd in de databank.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Tussentijdse rapportering gegevens 2014-2015 via website en nieuwsbrief

Beschrijving: Zie

https://data.inbo.be/purews/files/9693984/Vermeersch_etal_2015_VogelnieuwsAugustus2015.pdf

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Eindredactie Vogelnieuws

Beschrijving: Zie

https://data.inbo.be/purews/files/9693984/Vermeersch_etal_2015_VogelnieuwsAugustus2015.pdf

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Publicatie 'Jaarlijkse analyse van de watervogeltellingen'

Beschrijving: Zie

https://data.inbo.be/purews/files/9693984/Vermeersch_etal_2015_VogelnieuwsAugustus2015.pdf

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Watervogelrapport 1991-2015

Beschrijving: Watervogeltellingen uitgevoerd tijdens de periode 1991-2015 worden geanalyseerd. Het resultaat wordt momenteel in een publicatie verwerkt, nog geen referentie beschikbaar.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Actualisering databank Watervogeltellingen

OUTPUT 2016: Publicatie eindrapport Integrale Monitoring Aalscholver

OUTPUT 2016: Start manuscript over trends van watervogels in België (A1-publicatie)

OUTPUT 2016: Artikel over watervogeltellingen in Vogelnieuws

OUTPUT 2016: Watervogelrapport 1991-2015 (INBO-rapport)

INBOPRJ-594 Monitoring habitatrichtlijnsoorten vaatplanten (<i>Liparis</i> , <i>Apium repens</i> en <i>Luronium natans</i>)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Groenknolorchis en kruipend moerasscherm komen slechts op enkele gekende plaatsen voor zodat de populaties integraal opgevolgd kunnen worden. Voor drijvende waterweegbree dient verder nagegaan te worden of een steekproefbenadering mogelijk is. Op de locaties worden vooral de populatieaantallen opgevolgd, eventueel aangevuld met determinerende omgevingsvariabelen. Uitgebreider populatiedynamisch onderzoek en genetische aspecten worden in andere projecten opgevolgd.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Actualisering van databank Habitatrichtlijnsoorten - hogere planten

Beschrijving: De gegevens (aantallen en verspreiding) voor 2015 worden verzameld.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Actualisering van databank Habitatrichtlijnsoorten - hogere planten

INBOPRJ-736 Biologische waarderingskaart en kartering Natura 2000 habitattypen, incl. optimalisatie van de methodologie													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Voor de zesjaarlijkse rapportage van de staat van instandhouding van de Natura 2000 habitattypen moet de verspreiding en de oppervlakte van Natura 2000 habitattypen opgevolgd worden. Het Vlaamse beleid heeft ook nood aan gelijkaardige informatie over de biotopen beschermd via de Vlaamse wetgeving. De kartering wordt uitgevoerd volgens geoptimaliseerde standaarden. INBO karteert daarbij zelf de habitat- en vogelrichtlijngebieden en de Natura 2000 habitatlocaties daarbuiten in een twaalfjarige cyclus. Op regelmatige basis worden alle beschikbare gegevens geïntegreerd en publiek toegankelijk gemaakt.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: De jaarlijks te karteren oppervlakte, gebaseerd op een 12 jarige cyclus (18 jaar voor bossen), wordt gerealiseerd. We karteren daarbij habitatrichtlijn(deel)gebieden met een hoog aandeel verouderde gegevens.

Beschrijving: In 2015 werd ongeveer 13.000 ha gekarteerd. Een extra 520 ha is toegevoegd aan de geodatabase door gerichte vertaling vanuit gedetailleerde vegetatiekaarten, luchtfoto's of de

landbouwperceelsregistratie. Het betreft allemaal delen van habitatrictlijngebieden met een hoog aandeel karteringen van voor 2004.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016/1: Alle veldgegevens van de vorige jaren zijn ingevoerd en gecontroleerd voor aanvang van het nieuwe veldseizoen

MIJLPAAL 2016/2: Veldprotocollen voor determinatie en kartering van graslanden, moerassen, (ruderaal) ruigten en pioniervegetaties worden in ontwerp opgemaakt en op het terrein getest

MIJLPAAL 2016/3: De jaarlijks te karteren oppervlakte, gebaseerd op een 12-jarige cyclus, wordt gerealiseerd. We karteren daarbij habitatrictlijngebieden met een hoog aandeel verouderde gegevens.

MIJLPAAL 2016/4: De verspreidingskaart van de aquatische habitattypen is geactualiseerd ten behoeve van de geplande release

MIJLPAAL 2016/5: Een informatiebeheersysteem voor het efficiënt actualiseren van de verspreiding van het habitattypen 3260 en de relevante datahistoriek is uitgewerkt

OUTPUT 2016/1: Een nieuwe versie van de BWK-Habitatkaart is ter publicatie via Mercator aan AGIV opgeleverd

OUTPUT 2016/2: De veldprotocollen voor determinatie en kartering van wateren, heiden en bossen zijn gepubliceerd

INBOPRJ-766		EU-rapportage inzake staat van instandhouding Natura 2000-habitatrictlijnsoorten											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Elke 6 jaar moet elke Europese lidstaat de staat van instandhouding van de habitatrictlijn- en vogelrichtlijnsoorten rapporteren aan de Europese Commissie. Het INBO voert hierbij de rapportage uit voor de Belgisch Atlantische regio en incorporeert daarbij de rapportage van de mariene soorten, aangeleverd door de dienst Marien Milieu van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid. Het INBO werkt daartoe samen met DGARNE-DEMNA (Direction Générale Opérationnelle Agriculture, Ressources naturelles et Environnement - Département de l'Etude du milieu naturel et agricole) en het BIM (Brussels Instituut voor Milieubeheer).

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Algemene opvolging EU-rapportering

Beschrijving: De regels en vooral formats die de EU oplegt voor de rapportering over Natura2000-habitats en -soorten ondergaan een continue verandering. In het kader van de voorbereiding op de volgende rapportering in 2019 worden deze aanpassingen op de voet gevolgd.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Opvolging van de EC expertgroep

MIJLPAAL 2016: Onderhoud van contacten met de Waalse en Brussels collega's met het oog op rapportering 2019

OUTPUT 2016: Presentatie over Staat van Instandhouding en rapportage libellen binnen de EC27, Europees libellencongres, Zweden

OUTPUT 2016: Indiening manuscript over diversiteit en behoud van libellen in Europa (A1-publicatie)

INBOPRJ-7702 Monitoring Natura2000 habitatkwaliteit (incl. inhoudelijke aspecten van de implementatie)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

In het kader van de zesjaarlijkse rapportage van de staat van instandhouding van de Natura2000 habitattypen wordt hun kwaliteit opgevolgd, om zo uitspraken op niveau Vlaanderen en het netwerk aan habitatruchlijnggebieden mogelijk te maken. Dit gebeurt in vooraf vastgelegde meetnetten en via vooraf bepaalde veldprotocols. Habitattypen met een kleine totale oppervlakte die slechts op enkele plaatsen voorkomen worden integraal opgevolgd, andere via een steekproefkader. De meetcyclus bedraagt 12 jaar.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: De jaarlijks op te volgen locaties, gebaseerd op een 12-jarige cyclus, uit de representatieve meetnetten zijn opgevolgd

Beschrijving: Er werden ongeveer 253 locaties bezocht, waarvan 53 locaties geschikte meetpunten bleken voor het bedoelde habitatype. De opnames betreffen pijpestrootjes- en veldrusgraslanden (6410), stroomdalgraslanden (6120), zoomvormende natte ruigte (6430), overgangs- en trilvenen (7140), heischrale graslanden (6230) en binnendijks zilt grasland (1330).

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016/1: Alle veldgegevens van 2015 zijn ingevoerd voor aanvang van het nieuwe veldseizoen

MIJLPAAL 2016/2: De aanpassing van INBOVEG aan de LSVI-gegevens van aquatische habitattypen is gebeurd en de bijhorende veldformulieren zijn opgesteld

MIJLPAAL 2016/3: De jaarlijks op te volgen locaties, gebaseerd op een 12-jarige cyclus, uit de monitoringsmeetnetten zijn opgevolgd. Een deelset van de zeldzame types die via een gebiedsdekkende LSVI-inschatting gemonitord worden zijn opgevolgd.

MIJLPAAL 2016/4: De nodige protocols voor de dataverwerking m.b.t. aquatische habitattypen zijn verder uitgewerkt

INBOPRJ-7711 Monitoring habitatrichtlijnsoorten: coördinatie en inhoudelijke opvolging van de implementatie													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het INBO coördineert de monitoring van de habitatrichtlijnsoorten. Slechts voor enkele soorten(groepen) voert INBO deze monitoring (deels) zelf uit (opgenomen in afzonderlijke INBO-projecten). De overige soorten worden opgevolgd via bestekken en overeenkomsten met derden. Dit laatste vormt meteen één van de belangrijkste kritische succesfactoren. In een eerste fase worden de blauwdrukken per soortengroep afgewerkt. Hierin wordt onder andere geschetst voor welke soorten gestructureerde meetnetten nagestreefd worden. De blauwdrukken vormen de basis voor overleg met potentiële uitvoerders van de gegevensinzameling. Op basis van de resultaten van dit overleg kunnen de meetnetten vastgelegd en de veldprotocols opgemaakt worden.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Opstart van meetnettenproject met vrijwilligers
Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Posterpresentatie op Duitse Libellentagung
Beschrijving: De volgende posterpresentatie op de Duitse Libellentagung (maart, Braunschweig, Duitsland) werd verzorgd: 'A population of Gomphus flavipes on the Albert Canal (Belgium), suboptimal habitat or underestimated ecological amplitude'.
Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Implementatie van monitoring van selectie van libellen
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Algemene opvolging van de geplande soortenmeetnetten voor 2016

MIJLPAAL 2016: Begeleiding bij opstart van soortenmeetnet planten

MIJLPAAL 2016: Opvolging luik functionele analyse Habitatrichtlijnsoorten

OUTPUT 2016: INBO-rapport meetnetprotocol sprinkhanen

OUTPUT 2016: Presentatie 'Monitoring van libellen in Vlaanderen' op de Vlaamse libellenstudiedag

INBOPRJ-7713 Monitoring van de aanwezigheid van carnivoren aan de hand van fotovallen in het kader van de Natura2000 rapportage													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

In het kader van de Natura 2000 rapportage wordt door middel van het gebruik van fotovallen de aanwezigheid van boommarter in verschillende boscomplexen en natuurgebieden in Vlaanderen onderzocht. Mogelijk wordt in de toekomst deze methodiek verder uitgebreid naar andere carnivoren

waarvoor in het kader van Natura 2000 gerapporteerd dient te worden. Deze monitoring gebeurt in nauwe samenwerking met de lokale beheerders (o.a. het Agentschap voor Natuur en Bos).

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Bestaande dataset 2014 is aangevuld met historische data
Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Dataset is beschikbaar
Beschrijving: De dataset is beschikbaar met inspanning (dagen opstelling per site) en resultaten (waargenomen dieren per soort / datum / aantallen).
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: INBO-rapport met resultaten eerste jaren (inspanningen en resultaten)
Beschrijving: Van Den Berge, K., Gouwy, J., Berlengee, F., & Vansevenant, D. (2015). Onderzoek naar het voorkomen van de boommarter Martes martes in Vlaanderen met behulp van cameravallen. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11352656).
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Resultaten terreinwerk beschikbaar in databank

INBOPRJ-7731		Marternetwerk											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

De focus van het Marternetwerk ligt op marterachtigen, maar met uitbreiding ook op andere carnivoren (inheemse en uitheemse) in Vlaanderen. Dit project omvat het samenbrengen van gegevens van meldingen van verkeersslachtoffers, het inzamelen van verkeersslachtoffers en het uitvoeren van ecologische autopsies op de ingezamelde dieren. De output van dit project vormt onder andere de basis voor de EU-rapportering voor boommarter en bunzing.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Data nodig voor monitoring das in Vlaanderen cfr. blauwdruk zijn beschikbaar
Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Data nodig voor Natura2000-rapportage cfr. blauwdruk zijn beschikbaar (datum, soortbepaling, vindplaats)
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Terugkoppeling naar vrijwilligers marternetwerk via marternieuwsbrieven
Beschrijving: Er verschenen in 2015 drie marternieuwsbrieven:
<https://www.inbo.be/nl/publicaties/type/665>
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Data nodig voor Natura2000-rapportage cfr. blauwdruk zijn beschikbaar (datum, soortbepaling, vindplaats)

MIJLPAAL 2016: Data nodig voor monitoring das in Vlaanderen cfr. blauwdruk zijn beschikbaar

MIJLPAAL 2016: Interne ontsluiting data uit marternetwerk betreffende niet-inheemse carnivoren

OUTPUT 2016: Terugkoppeling vrijwilligers marternetwerk via verschillende nummers van marternieuws

OUTPUT 2016: INBO-rapport verspreiding en trend das – update

INBOPRJ-8927 Onderzoek naar de effecten van luchtverontreiniging en klimaatverandering op de biogeochemie van een bosecosysteem (De Inslag, Brasschaat)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het project onderzoekt de effecten van luchtverontreiniging en klimaatwijziging op de biogeochemische cycli (koolstof, stikstof, basische kationen, zwavel en fosfor) van een naaldbos in omvorming naar een gemengd bosecosysteem. Het onderzoek grijpt plaats in een wetenschappelijke zone van 2 ha waarin naast een level II proefvlak een meettoeren werd opgericht teneinde het monitoringprogramma van ICP-Forests inzake de studie van luchtverontreinigingseffecten te vervolledigen. Aan de meettoeren worden sinds 1995 metingen verricht van meteovariabelen (zoals temperatuur, relatieve vochtigheid, globale instraling,...) en de belangrijkste luchtpolluenten zoals NO_x, SO₂ en O₃. Van deze laatste wordt de gradiënt boven bos gemeten, wat toelaat de effectieve opname door het kronendak te berekenen.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Bijdrage artikel rond gemeten luchtpolluenten te Brasschaat

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten. Aanzet tot publicatie is gemaakt.

INBOPRJ-8928 Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: atmosferische depositie													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het INBO beoordeelt om de 6 jaar de staat van instandhouding van Europees beschermde habitats en soorten in het kader van de Natura 2000 habitatrictlijn. De bestaande meetnetten zijn niet representatief voor heel Vlaanderen en zijn ontoereikend om voor alle Europees beschermde habitats en soorten de nodige informatie m.b.t. bestaande milieudrukken te kunnen verschaffen en een gefundeerde beoordeling te kunnen doen. Dit project beoogt het verder uitbouwen van de bestaande meetnetten waarin depositiemetingen op lange termijn in Vlaamse bos- en natuurgebieden gebeuren, zodanig dat de resultaten een meer representatief beeld geven op Vlaams niveau en een waardevolle insteek kunnen bieden bij de beoordeling van de staat van instandhouding van Europees beschermde habitats en soorten in het kader van de Natura 2000 habitatrictlijn. Doel is informatie te verzamelen op schaal Vlaanderen, die

ons toelaat in te schatten of bepaalde milieudrukken (vermesting, verzuring, verdroging,...) een bedreiging of hinderpaal vormen.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten.

INBOPRJ-9413 Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - vogelrichtlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Deze opdracht kadert in het proces van de periodieke rapportering aan Europa m.b.t. de Habitatrichtlijn (HRL) en Vogelrichtlijn (VRL). Na elke rapportering wordt de lidstaat gevraagd om de LSVI-criteria (Lokale Staat van Instandhouding) te actualiseren en hierover bijkomend te rapporteren.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Indiening ter publicatie van eindrapport (extern INBO-rapport)

Beschrijving: Het eindrapport werd volledig afgewerkt maar de publicatie ervan vereist de instemming van ANB (werd voorlopig uitgesteld).

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Algemene opvolging van de afwerking van het LSVI-rapport

INBOPRJ-9429 Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: bodem													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Samen met de andere deelprojecten in kader van het meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen, beoogt dit project te ontrafelen in welke mate de actuele bodemkwaliteit mogelijkheden en beperkingen biedt voor de realisatie van een goede lokale staat van instandhouding (LSVI). De doelstelling is de ontwikkeling van aangepaste methodes ter karakterisering en opvolging van het bodemmilieu (fysische en chemische bodemkenmerken) in 24 terrestrische Natura 2000 habitattypen om zo een bodemmeetnet op te zetten en operationeel te maken.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten.

INBOPRJ-9430 Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: oppervlaktewater													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het meetnet levert basisinformatie omtrent de fysisch-chemische omstandigheden die gepaard gaan met het voorkomen en de staat van instandhouding van de Europees beschermde aquatische habitattypen in Vlaamse oppervlaktewateren, en de veranderingen die hierin optreden. Het integreert en complementeert kwaliteitsvolle gegevens van externe databronnen met eigen monitoringresultaten tot een regionaal representatief geheel om waargenomen trends in de staat van instandhouding van habitats beter te kunnen duiden.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: De fysisch-chemische oppervlaktewaterkwaliteitsdata zijn verzameld zoals gepland
Beschrijving: Fysisch-chemische kwaliteitsdata zijn verzameld van ca. 100 geselecteerde stilstaande wateren met aquatische habitat(s) en de bijdrage aan het ontwerp Meetnetten Natuurlijk Milieu - partim oppervlaktewater, 2015, is geleverd.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: De fysisch-chemische oppervlaktewaterkwaliteitsdata zijn verzameld zoals gepland

MIJLPAAL 2016: Fysisch-chemische kwaliteitsdata zijn gekoppeld aan HT3260-locaties

INBOPRJ-9431 Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitattypen: actualisering (versie 3)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het rapport voor het bepalen van de lokale staat van instandhouding (LSVI) voor de N2000 habitattypen is een noodzakelijk instrument voor de implementatie van de EU Habitatrictlijn. Tijdens het implementatietraject is beslist dat na elke zes-jaarlijkse rapportage van de toestand van soorten en habitattypen aan de EU een evaluatie en aanpassing van de LSVI mogelijk is. Daarbij moeten ook de bevindingen van een wetenschappelijke toetsingscommissie en nieuwe inzichten verwerkt worden.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: De beschikbare gegevens van de duinpoelen zijn geanalyseerd in het kader van de LSVI van habitatype 2190 (aquatisch subtype) en in conceptversie gerapporteerd

Beschrijving: Bij de opmaak van de derde versie van de LSVI voor de habitattypen bleek dat het beoordelingskader van het habitatype 2190 onvoldoende rekening hield met de (nagenoeg) permanent waterhoudende duinpoelen. Om deze lacune weg te werken moesten de datasets

verwerkt worden. Dit is gebeurd: de data zijn ingevoerd en in belangrijke mate geanalyseerd. De belangrijkste resultaten zijn in een korte nota samengevat. Later volgt een uitgebreide rapportage.
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: De LSVI-criteria voor het aquatische deel van het habitatype 2190 zijn uitgewerkt

OUTPUT 2016: Nota betreffende een vergelijking van versie 2 en 3 van de LSVI is opgeleverd.
Beschrijving: Momenteel is de versie 2 in beleidstoepassingen de standaard. Op die versie heeft een wetenschappelijke toetsingscommissie fundamentele opmerkingen geleverd. INBO heeft die inmiddels verwerkt, samen met nieuwe wetenschappelijke inzichten ter zake in een versie 3. Het maatschappelijk middenveld hecht veel belang aan het mogelijke effect van de aanpassingen op de lopende beleidstoepassingen. Daartoe is er overeengekomen dat er bij de volgende rapportage van de regionale staat van instandhouding (2019) zowel met de versie 2 als 3 gerekend wordt. We willen ter aanvulling daarop evenwel sneller de verschilpunten duiden via een opsomming van de verschilpunten.

INBOPRJ-9683 Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Met het project beogen we een kwaliteitsvolle en kosteneffectieve gegevensinzameling voor alle Natura 2000 meetnetten. Hiervoor zullen we de gegevens tussentijds verwerken om tijdig eventuele problemen te detecteren en de gegevensinzameling of het meetnetontwerp bij te sturen. Behalve de kwaliteitsrapporten zullen we ook alle achtergronddocumentatie van de meetnetten beheren om een uniforme kwaliteit te garanderen. In het bijzonder zal voor elk meetnet een analyseplan beschikbaar zijn voor de rapportering in functie van Natura 2000.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Verdere ontwikkeling instrumenten voor de kwaliteitszorg van de meetnetten soorten, habitats en natuurlijk milieu

Beschrijving: 1. Het concept om de gegevensstroom zoveel mogelijk automatisch te laten verlopen werd geïllustreerd voor de watervogel- en broedvogel-tellingen. 2. Voor een eerste serie soorten is er een werkende applicatietool voor de invoer van gegevens van de soortenmeetnetten Natura 2000. 3. Voor twee projecten (de Vlaamse Bosinventarisatie en vogeltellingen) zijn tools ontwikkeld om de kwaliteit van de gegevens te beoordelen en te verbeteren. 4. Een paper om op een alternatieve manier ontbrekende waarnemingen te verwerken ter vervanging van TRIM is verzonden. 5. We zijn aan het testen in hoeverre de methode bruikbaar/aanpasbaar is voor de verwerking van habitatgegevens.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Analyseplan meetnet habitatkwaliteit

OUTPUT 2016: Kwaliteitsrapport soortenmeetnetten

OUTPUT 2016: Structureren en automatiseren beheertaken Natura 2000 meetnetten

OUTPUT 2016: Synergie meetnetten habitatkwaliteit en bijsturing steekproefontwerp

OUTPUT 2016: Verwerking losse waarnemingen

INBOPRJ-9684 Meetnetten Natura 2000: implementatie soortenmeetnetten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het INBO-ANB project 'monitoring Natura 2000' maakte een prioritering van de op te volgen Natura 2000 soorten en resulteerde in een reeks blauwdrukken voor soortenmeetnetten. Het doel van het project is nu effectief de steekproefkaders en veldprotocols op punt te zetten en te optimaliseren. De komende vier jaar worden de meetnetten stap voor stap geïmplementeerd in overleg met de vrijwilligersorganisaties.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Verdere implementatie van de blauwdrukken conform het werkplan

Beschrijving: Blauwdrukken zijn ontwikkeld voor spinnen, planten, vlinders, libellen en salamander.

Het werkplan 2015 - 2018 is besproken, maar zal in januari 2016 definitief vastgelegd worden.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Op punt zetten R-package GRTS-steekproeftrekking

MIJLPAAL 2016: Afwerken analysestramien voor de soortenmeetnetten

MIJLPAAL 2016: Verder mee ontwikkelen en concreet uittesten van de invoerapplicatie

MIJLPAAL 2016: Kwaliteitszorg bij de uitrol van de eerste soortenmeetnetten

OUTPUT 2016: Verder opstellen van de meetnetprotocollen uit de meetnetten

OUTPUT 2016: Rapporten meetnetprotocollen (mollusken, kevers, zie INBOPRJ-10808)

OUTPUT 2016: Rapporten meetnetprotocollen (otter, vleermuizen)

INBOPRJ-9685 Meetnetten Natura 2000: ontwikkeling en implementatie meetnetten natuurlijk milieu													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Er zijn nog heel wat kennislacunes omtrent de milieuvorwaarden die gesteld worden voor een goede staat van instandhouding en de drukken en activiteiten die compatibel zijn met de staat van instandhouding. Toch moet het mogelijk zijn op basis van bestaande inzichten en gegevens een meetnet te ontwikkelen dat de meest kritieke determinanten opvolgt en tijdig een signaal geeft als iets fout loopt. Het project heeft als doel om aan de hand van de leidraad 'ontwerp beleidsgerichte meetnetten' een meetnet natuurlijk milieu te ontwikkelen afgestemd op de informatiebehoefte van de Europese en Vlaamse beleidsmaker.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Verdere ontwikkeling bouwstenen in synchronisatie met PAS/DPB

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Audit van het grondwatermeetnet

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Wegens de extra taken en verplichtingen voor de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is een ander spoor gekozen voor het meetnet natuurlijk milieu. Het was cruciaal om eerst een globaal overzicht te krijgen, terwijl de oorspronkelijke opzet was om meetnet per meetnet af te werken. Toch is er al een goede aanzet voor het meetnet grondwater.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Audit van het grondwatermeetnet

OUTPUT 2016: Generieke vraaganalyse voor de meetnetten natuurlijk milieu

OUTPUT 2016: Conceptueel model voor de selectie van meet- en analysevariabelen

OUTPUT 2016: Ontwerp meetnet grondwater Natura 2000

INBOPRJ-10190 Opgvolging trends hamster en hazelmuis													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

In het kader van de 6-jaarlijkse rapportage aan Europa, de implementatie van de blauwdrukken - soortenmonitoring, de LSVI- en SDF-projecten, zowel als in het kader van recente adviesvragen wordt binnen dit project de kennis en expertise rond hamster en hazelmuis samengebracht en up-to-date gehouden.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Inhaalslag kennisontwikkeling verspreiding en monitoring hamster en hazelmuis

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Kennisuitbouw i.f.v. monitoring en soortenherstel

Nieuwe projecten

INBOPRJ-10899 EU-rapportage inzake staat van instandhouding Natura 2000-vogelrichtlijnsoorten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Tot 2015 werden de activiteiten i.k.v. van dit project geregistreerd onder het gezamenlijke project INBOPRJ-766 'EU-rapportage inzake staat van instandhouding Natura 2000-habitat- en

vogelrichtlijnsoorten'. Vanaf 2016 werden de activiteiten i.k.v. vogelrapportering hiervan afgezonderd in dit project en werd project 766 hernoemd.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Organisatie van stuurgroep i.k.v. rapportering vogelrichtlijnsoorten 2019

Natuurrapportering

Te continueren projecten

INBOPRJ-412 Opmaak natuurrapport (NARA)													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

Elke twee jaar brengt het INBO voor de Vlaamse overheid een rapport uit over de toestand van de natuur in Vlaanderen. De volgende natuurrapporteringscyclus (2014-2018) is opgevat als een ecosysteem assessment voor Vlaanderen. Een ecosysteem assessment is een analyse van hoe en in welke mate de natuur diensten levert voor de mens. In het eerste deel van de cyclus worden de toestand en trend van de ecosystemen en hun diensten besproken (NARA-T - 2014). In het tweede deel ontwikkelen we methoden en tools om ecosysteemdiensten in rekening te brengen bij beleidsbeslissingen (NARA-B - 2016). Het laatste rapport bekijkt de evolutie van de natuur en ecosysteemdiensten onder verschillende scenario's (NARA-S - 2018). Naast deze 2-jaarlijkse rapporten wordt er ook een jaarlijkse update (via rapport en website) voorzien van de natuurindicatoren die relevant zijn voor het beleid.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Update natuurindicatorenwebsite

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Uitwerking wetenschappelijke ontwerprapporten voor NARA-B 2016

Beschrijving: Naast de blauwdruk werden de concepten van de verschillende deelprojecten voor NARA-B 2016 opgestart.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Rapport Natuurindicatoren / Biodiversity Indicators 2015

Beschrijving: Demolder, H., Peymen, J., Adriaens, T., Anselin, A., Belpaire, C., Boone, N., ... Verreycken, H. (2015). Natuurindicatoren 2015: toestand van de natuur in Vlaanderen, cijfers voor het beleid. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.M.2015.10366660).

Demolder, H., Peymen, J., Adriaens, T., Anselin, A., Belpaire, C., Boone, N., ... Verreycken, H. (2015). Biodiversity Indicators 2015: State of Nature in Flanders (Belgium). (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.M.2015.11178787). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Geoloket ESD-kaarten

Beschrijving: De ESD-kaarten die in NARA-T 2014 werden gemaakt, zijn via een INBO-geoloket ontsloten. Dit geoloket vormt ook de basis voor de verdere uitwerking van een INBO-geoportaal voor de ontsluiting van ruimtelijke data.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Internationale publicatie(s) op basis van NARA-T 2014

Beschrijving: Op basis van de inhoud van de wetenschappelijke rapporten die werden uitgewerkt voor NARA-T 2014 werden meerdere wetenschappelijke artikels uitgewerkt. Op die manier kunnen de resultaten van de natuurrapportering internationaal doorwerken

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Vertaling (UK) syntheserapport NARA-T 2014

Beschrijving: Door de vertaling van dit syntheserapport is een internationale doorwerking (doelgroep beleid) van de resultaten van de natuurrapportering mogelijk.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Conceptnota i.v.m. mogelijke nieuwe jachtindicatoren

Beschrijving: De mogelijkheden voor het herwerken van de natuurindicatoren voor jacht werden geëvalueerd in relatie tot de opsomming in het technisch rapport MAES van de Europese Commissie (2014). Nota beschikbaar onder de vorm van een goedgekeurd verslag.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Update Natuurindicatoren op INBO-website

OUTPUT 2016: Natuurindicatoren jacht

OUTPUT 2016: Rapport Natuurindicatoren 2016 - Biodiversity Indicators 2016

OUTPUT 2016: Uitwerking wetenschappelijke rapporten NARA-B 2016

OUTPUT 2016: Syntheserapport NARA-B 2016

Palingverordening

Te continueren projecten

INBOPRJ-10192 Palingverordening													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In uitvoering van de Europese Palingverordening (EG/1100/2007) werd een Palingbeheerplan voor België opgemaakt. Conform de Verordening moeten de lidstaten periodiek rapporteren over de voortgang en uitvoering van de Verordening. De tweede rapportage is medio 2015 ingediend bij Europa (gebaseerd op gegevens van het Meetnet Zoetwatervis van het INBO). De volgende rapportage is voorzien in 2018. De rapportering zelf wordt opgemaakt door ANB. Via het Meetnet Zoetwatervis verzamelt INBO de nodige data waaruit de cijfers berekend worden die noodzakelijk zijn voor de rapportage van de EU Palingverordening.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: INBO-rapport 'Berekening schieraaluittrek in functie van de rapportage voor de EU Palingverordening'

Beschrijving: Belpaire, C., Verschelde, P., Maes, Y., Stevens, M., Van Thuyne, G., Breine, J., & Coeck, J. (2015). Berekening van het ontsnappingspercentage van zilverpaling ten behoeve van de 2015 rapportage voor de palingverordening. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.9679951). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): ICES Rapport - Handleiding evaluatie palingkwaliteit

Beschrijving: Belpaire, C. (2015). Report of the Workshop of a Planning Group on the Monitoring of Eel Quality under the subject "Development of standardized and harmonized protocols for the estimation of eel quality" (WKPGMEQ). (Rapport niet door INBO uitgegeven; No. ICES CM 2014/SSGEF:14). International Council for the Exploration of the Sea.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): Report on the eel stock and fishery in Belgium (2014-2015)

Beschrijving: Claude Belpaire, Jan Breine, David Buysse, Jeroen Van Wichelen, Johan Coeck, Michael Ovidio, Billy Nzau Matondo, Jens De Meyer, Mathias Bouilliart, Dominique Adriaens, Pieterjan Verhelst, Kathleen Roland, Patrick Kestemont, Lieven Bervoets, François Darchambeau, Xavier Rollin, Kristof Vlietinck (2015). Report on the eel stock and fishery in Belgium 2014/'15. International Council for the Exploration of the Sea (ICES).

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Dataverzameling verspreiding paling uitgevoerd via INBOPRJ-458 en data ingevoerd in VIS

OUTPUT 2016: Report on the eel stock and fishery in Belgium (2015-2016)

Het PAS-DPB programma op het INBO

Het PAS-DPB programma geeft invulling aan de opdrachten die het INBO voorgesteld heeft uit te zullen voeren in het kader van de **Programmatische Aanpak Stikstof** en de opmaak en het actueel houden van een **Databank Passende Beoordeling**. De hierboven reeds aangehaalde wettelijk vastgelegde taken inzake N2000 dragen hier uiteraard ook toe bij. Het programma werd vorgelegd aan ANB en het kabinet en goedgekeurd. De duur van dit programma spoort samen met de huidige legislatuur (2014-2019) waarbinnen de opmaak van de voorlopige PAS (VPAS) en de opstart van de definitieve PAS (DPAS) is voorzien.

Te continueren projecten

INBOPRJ-9690 Remote sensing: methodologisch onderzoek naar de inzetbaarheid voor vegetatiemonitoring door het INBO													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het betreft hier het versneld bepalen van de toestand van een aantal relevante LSVI-indicatoren per habitatvlek (waartoe meteen ook versneld gekarteerd moet worden). Die vraag overschrijdt in sterke mate de beschikbare hoeveelheid personeel voor WVT kartering en DPB LSVI habitats samen. Remote sensing, d.i. het extraheren van informatie uit beelden van het aardoppervlak genomen vanuit satellieten of vliegtuigen, biedt mogelijkheden voor een efficiënte, nauwkeurigere en eenvormigere data-inwinning. De stap naar operationele toepassingen voor 'dagelijks gebruik' in de Natura2000-context ontbreekt echter nog te vaak en vereist verder onderzoek gericht op de praktijk.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015/1: Segmentatietechnieken zijn aangeleerd

Beschrijving: Segmentatietechnieken voor multispectrale orthofoto's met ECOGNITION zijn aangeleerd en verkend.

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015/2: Drone vluchten zijn uitgevoerd en veldgegevens verzameld

Beschrijving: Er zijn zomer- en/of najaarsvluchten uitgevoerd boven Averbode Bos & Heide, het Landschap De Liereman, de Kalmthoutse Heide en het Zwin (inclusief de Willem-Leopoldpolder). Veldgegevens, met name vegetatieopnames en (voor het Zwin) biomassabepalingen, werden verzameld in Averbode Bos & Heide, de Kalmthoutse Heide, de Lage Moere van Meetkerke en het Zwin. We verleenden ook onze medewerking aan VITO voor het uitvoeren van dronevluchten boven het Zwin en de Lage Moere van Meetkerke.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016/1: Functioneel testpakket voor verwerking van remote sensing beelden is aan INBO opgeleverd

Beschrijving: Aan VITO is eind 2015 een opdracht toegekend om een functioneel testpakket te bouwen en op te leveren in 2016. Dit pakket laat INBO toe zelf ongesuperviseerde classificaties van multi- of hyperspectrale beelden uit te voeren.

MIJLPAAL 2016/2: Drone vluchten zijn uitgevoerd en veldgegevens verzameld

Beschrijving: RPAS-vluchten van gebieden met nog lopende vliegvergunningen. Van een gedeelte van deze gebieden zijn relevante veldgegevens (vegetatieopnamen, biomassa, ...) verzameld.

MIJLPAAL 2016/3: De bruikbaarheid van het DHMVII voor bebossing in het kwaliteitsmeetnet is geëvalueerd

Beschrijving: De bruikbaarheid van het DHMVII van AGIV voor de bepaling van de bebossingsgraad van open habitats in de proefvlakken van het kwaliteitsmeetnet LSVI is geëvalueerd en, indien bruikbaar bevonden, geïmplementeerd. Dit kan leiden tot een efficiëntiewinst op het terreinwerk, doordat een proefcirkel van 1000 m² niet meer manueel opgemeten hoeft te worden.

INBOPRJ-10165 Voorbereiding en uitwerking PAS/DPB-opdrachten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Voor de uitvoering van de opdrachten in het kader van Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en Databank Passende Beoordeling (DPB) die in 2015 van start gaan, moeten projecten voorbereid en inhoudelijk uitgewerkt worden.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Voorbereiding en uitwerking PAS/DPB-opdrachten
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Afstemming PAS met meetnet atmosferische depositie

INBOPRJ-10603 eDNA monitoring voor PAS-DPB													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Het toetsen en opvolgen van doelsoorten en gemeenschappen is cruciaal voor de evaluatie en opvolging van de diversiteit en status van onze ecosystemen. Het is hiervoor dan ook noodzakelijk dat nauwkeurige schattingen of bepalingen van biodiversiteit bekomen worden en correcte inschattingen van aan- en afwezigheden van doelsoorten of schadelijke soorten gemaakt kunnen worden. Voor deze doeleinden is eDNA (meta)barcoding een uiterst veelbelovende techniek die op termijn erg snel en accuraat bruikbare info zal kunnen verschaffen rond bovengenoemde aspecten. De grote gevoeligheid van deze methoden laat toe soorten te detecteren die met de huidige methodieken moeilijk kunnen worden waargenomen en/of gekwantificeerd.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Data-analyse rivierexperiment is afgewerkt
Beschrijving: In 2015 werd in het kader van de Databank Passende Beoordeling een grootschalig experiment opgestart waarin 40 waterlopen werden bemonsterd in het kader van eDNA-onderzoek en klassieke monitoring. De twee methodes werden statistisch met elkaar vergeleken en vormen de

basis voor een rapport dat moet toelaten om te evalueren in welke mate eDNA-onderzoek moet versterkt worden voor de Kaderrichtlijn Water.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: DNA-extracties zijn geoptimaliseerd zodat inhibitie bij PCR bij eDNA geen probleem meer geeft

MIJLPAAL 2016: Data-analyse van vijverexperiment is afgewerkt

MIJLPAAL 2016: Experiment spatiële residente eDNA in rivieren is opgestart en veldwerk is afgewerkt

MIJLPAAL 2016: R&D eDNA kamsalamander

MIJLPAAL 2016: Samenwerking met ILVO omtrent eDNA-onderzoek is opgestart

OUTPUT 2016: Rapport eDNA voor vismonitoring: vijvers

INBOPRJ-10637 Evaluatie en ontwikkeling herstelbeheer in het kader van PAS, Programmatische Aanpak Stikstof													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

Het algemeen doel van dit project is:

- de effectiviteit en de inzetbaarheid of toepassing van bestaande beheer- en herstelmaatregelen voor de verbetering van de kwaliteit van door stikstof negatief beïnvloede N2000-habitattypen, regionaal belangrijke biotopen en hun kenmerkende soorten, te beoordelen;
- voorstellen te doen om de effectiviteit van deze maatregelen te verhogen en ze aan te passen aan situaties die specifiek zijn voor het Vlaams gewest;
- de wetenschappelijke validiteit van de toepassing van bestaande beheer- en herstelmaatregelen te verhogen;
- nieuwe en aangepaste beheer- en herstelmaatregelen voor de verbetering van de kwaliteit van door stikstof negatief beïnvloede natuurtypen te ontwerpen;
- de in het kader van PAS toegepaste herstelmaatregelen op te volgen en hun uitwerking te onderzoeken;
- bijstaan en adviseren van het particulier natuurbeheer.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Gestructureerde vragenlijst beheerders - herstelbeheer in de praktijk

Beschrijving: Een korte en op de praktijk gerichte vragenlijst werd opgesteld, bestemd om een gestructureerd gesprek over stikstofgerelateerd beheer te voeren met terreinbeheerders.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Dataverwerking bekalkingsproeven

MIJLPAAL 2016: Onderzoeksprogramma

INBOPRJ-10686 Databank passende beoordeling, partim LSVI terrestrische systemen en versneld karteren van habitattypen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project beoogt zowel het versneld op terrein karteren van delen van habitatrictlijngebieden als het ontsluiten en zelf verzamelen van gegevens van de lokale staat van instandhouding (LSVI) van Natura 2000 habitattypen. We benutten daartoe het beoordelingskader van Oosterlynck et al. (2014), maar bepalen tevens het verschil met 't Jollyn et al. (2009). Hierbij dient vooraf beslist te worden of die LSVI-bepalingen betrekking hebben op alle, dan wel een deel van de LSVI-criteria. De prioriteiten voor veldwerk worden in overleg met ANB bepaald, rekening houdend met noden van andere projecten. Wat bestaande informatiebronnen (bv. habitatkarteringen, vegetatieopnamen in INBOVEG) betreft, dient onderzocht te worden in hoeverre ze geschikt zijn om er (een deel van de) LSVI-indicatoren uit af te leiden. Alle LSVI(deel)bepalingen worden opgenomen in een databank (met expliciete vermelding van de bron van de ruwe gegevens). De wijze van terbeschikkingstelling hangt af van het al dan niet tot stand komen van een databank uit middelen buiten dit project.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015/1: Het nodige EVINBO personeel is geworven en hun opleiding is opgestart.

Beschrijving: In de loop van 2015 werd via het EVINBO het nodige personeel geworven om de extra karteertaken op te vangen. Nieuw aangeworven personeelsleden hebben op terrein ervaring opgedaan met de beschikbare veldprotocollen door opleidingssessies, het samen karteren met ervaren deskundigen en via zelfstudie. De INBO-personeelsleden reeds in dienst hebben hun GIS-ervaring bijgeschaafd en de invoer van data in andere databanken aangeleerd.

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015/2: Het project is meer in detail geconcipeerd in overleg met interne partners en overgemaakt aan ANB voor evaluatie.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016/1: De Biologische Waarderingskaart (BWK) en habitatgegevens die in het kader van dit project werden verzameld in 2015 zijn ingevoerd in de BWK-databank en er is een eerstelijnscontrole uitgevoerd.

MIJLPAAL 2016/2: De nodige INBOVEG-survey lijsten zijn opgemaakt om LSVI-veldgegevens in op te slaan. Voor geregistreerde INBOVEG-gebruikers zijn deze data beschikbaar.

MIJLPAAL 2016/3: Het personeel is getraind om BWK- & habitatkarteringen uit te voeren en om LSVI-bepalingen uit te voeren.

MIJLPAAL 2016/4: Voor ca. 3% (1500 ha) van het areaal actueel habitat binnen habitatrictlijngebied is een volledige LSVI bepaald (of een groter areaal bij gedeeltelijke LSVI). Tevens is het omliggende (deel)gebied mee gekarteerd.

INBOPRJ-10808 Monitoringstechnieken voor moeilijk op te volgen, waarneembare of te registreren soorten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project vormt een verzameling van diverse onderzoeksacties op moeilijk waarneembare of registreerbare soorten. Het focust op het verzamelen van informatie die moet toelaten op termijn duurzame monitoringmethoden voor deze soorten te ontwikkelen en/of de leefgebieden van deze soorten nauwkeuriger te bepalen. Ook het zoeken naar efficiëntiewinst bij het monitoren van soorten behoort tot de doelen van dit onderzoeksproject. Hierin sluit het nauw aan bij de e-DNA benadering van INBOPRJ-10603. Diverse soorten zoals he- en poelkikker, gladde slang, diverse kevers, vleermuizen en slakken komen tijdens 2015-2016 aan bod.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Opmaak van projectfiche, incl. implementatieplan
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Bepaling leefgebiedenkaart voor juchtleerkever

MIJLPAAL 2016: Voorstel voor praktische implementatie van monitoring van he- en poelkikker

MIJLPAAL 2016: Gedragen overeenkomst 'INBO – vleermuizenwerkgroep Natuurpunt' voor monitoring vleermuizen

MIJLPAAL 2016: Rapport 'Gebruik van ecologische snuffelhond voor monitoring van otter' (Masterthesis)

MIJLPAAL 2016: Rapport 'Effecten van microklimaat en menselijke ingrepen op overwinterende vleermuizen' (Masterthesis)

MIJLPAAL 2016: Rapport 'Impact van habitatfragmentatie op vleermuizen' (Masterthesis)

MIJLPAAL 2016: Rapport 'Analyse van de seizoenale variatie in vleermuisactiviteit met automatische batdetectoren' (Individueel project Masterstudent)

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Methodologie voor identificatie van batdetectoropnamen'

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Vorbereiding van de inhaalslag' (voor tenminste 2 molluskensoorten)

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Gebruik van ecologische snuffelhond voor monitoring van otter'

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Monitoringmethodes voor vliegend hert (snuffelhond, lokvallen)'

OUTPUT 2016: Indiening manuscript 'Simulatie vliegend hert transecten' voor A1-publicatie

Nieuwe projecten

INBOPRJ-8930 Actualisatie en evaluatie van POTNAT, een GIS-tool voor het bepalen van standplaatsgeschiktheid													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Het inschatten van natuurpotenties is een belangrijk onderdeel in plannen of processen die een ruimtelijke impact hebben op het voorkomen van natuurtypen. Hiertoe heeft men tegenwoordig beschikking over een aantal bestaande modellen, waarvan een aantal specifiek voor Vlaanderen werden ontworpen. De nood bleef bestaan aan een model dat op een overzichtelijke manier de bestaande ecologische natuurkennis ruimtelijk kan vertalen in heel Vlaanderen en ook op de schaal van Vlaanderen kan ingezet worden. Het INBO heeft met dat doel een deterministisch model PotNat ontwikkeld, op basis van het Nederlandse Natles-model.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Rapport 2. 'POTNAT, een kennissysteem voor abiotische standplaatsgeschiktheid en -potenties voor natuurtypen'

INBOPRJ-10602 Genetische Populatieschattingen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Voor de evaluatie van de staat van instandhouding (SVI) en voor de Passende Beoordeling is er nood aan schattingen van de grootte van populaties van 107 soorten van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn, net zoals er nood is aan de monitoring van de toestand van deze soorten. Voor vele soorten zijn betrouwbare tellingen zeer moeilijk te verkrijgen en/of zeer arbeidsintensief. Populatie-genetische technieken laten in principe toe om hier hulp te bieden, doordat je met een relatief beperkte staalname (25 tot 50 individuen) een schatting kan maken van de effectieve populatiegrootte.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Presentatie 'Genetische populatiestructuur van het Gentiaanblauwtje in NW-Europa', Europees vlindercongres, Wageningen (NL)

OUTPUT 2016: Indiening manuscript over genetische populatiestructuur van het Gentiaanblauwtje in NW-Europa (A1-publicatie)

OUTPUT 2016: A1-manuscript 'Metapopulation size and conservation status in the natterjack toad'

INBOPRJ-10636 HABNORM - Milieukwaliteitsnormen voor Europees beschermde habitattypen en leefgebieden van soorten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

De Habitatrictlijn vereist dat Europees beschermde habitattypen en leefgebieden van soorten in een gunstige staat van instandhouding worden gebracht en gehouden. Kennis omtrent de milieueisen en floristische samenstelling van deze habitattypen en leefgebieden is dan ook essentieel om hieraan tegemoet te komen. In dit project zal een grondige abiotische en biotische karakterisering gebeuren in relatie tot milieudrukken. Hieruit zullen kwaliteitsnormen/referentiewaarden worden bepaald die vervolgens kunnen worden opgenomen in een wetgevend kader. Door in een groot aantal proefvlakken voor elk van de onderscheiden habitattypen en leefgebieden een koppeling te maken van de floristische samenstelling met aanwezige waarden van bodem-, grondwater-, oppervlaktewater- en luchtvariabelen, zullen kwantitatieve milieukwaliteitsnormen worden gedistilleerd. De verkregen informatie zal toelaten om bij plannen en projecten die een milieudruk veroorzaken op aanwezige habitattypen en leefgebieden, via een wetenschappelijk gefundeerde en objectieve manier te besluiten tot het al dan niet uitvoeren van een passende beoordeling. Bijgevolg kunnen de onzekerheden in het vergunningenbeleid alsook kosten voor herstelbeheer worden beperkt.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Voor een aantal habitatsubtypen en regionaal belangrijke biotopen zijn data verwerkt en is een ontwerp milieukwaliteitsnormering gemaakt.

INBOPRJ-10765 Ontwikkeling en implementatie van een methodiek om de datakwaliteit van de datalagen op te volgen en te garanderen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Voor het instrument Databank Passende Beoordeling zullen we bij het beoordelen van een maatschappelijk project meerdere databronnen moeten aanspreken, zowel intern als extern. Zeker omdat de gegevens juridische implicaties hebben, zullen we de datakwaliteit ervan moeten kunnen aantonen. Ook reproduceerbaarheid is een belangrijk criterium. Bij betwistingen zullen we goed moeten weten welke gegevens we aangesproken hebben. Hiervoor zullen we een transparant proces uittekenen met heldere spelregels. Het doel is om instrumenten (standaarden en technieken) te ontwikkelen om het proces te faciliteren. Aanvullend hierbij is er een aanpak nodig om de kwaliteit van de beschikbare gegevens te verhogen, bij voorkeur proactief, maar ook corrigerend.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Proces scherp stellen voor de beheersing van de kwaliteit van (externe) datalagen

INBOPRJ-10766 Kwaliteitszorg veldonderzoek en opstellen veldprotocollen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Voor het opstellen van de veldprotocollen starten we met het veldwerk voor PAS/DPB als pilootprojecten. Uit deze ervaring moeten meer algemene aanbevelingen groeien om het proces te verbeteren. Per pilootproject zullen we een kwaliteitscirkel samenstellen met inhoudelijke experts en veldmedewerkers.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Ontwikkelen generieke aanpak om veldprotocollen op te stellen

INBOPRJ-10795 Wetenschappelijke ondersteuning bij de opmaak van gebiedsvisies per SBZ i.v.m. herstelmaatregelen per habitatvlek													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project omvat de wetenschappelijke ondersteuning van INBO voor VLM en ANB bij de opmaak van een gebiedsvisie per speciale beschermingszone, die per habitatvlek aangeeft welke herstelmaatregelen moeten worden genomen om verdere achteruitgang te voorkomen en te zorgen dat herstel mogelijk blijft.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Ad hoc ondersteuning in kader van o.a. uitwerking LandschapEcologische SysteemAnalyse

INBOPRJ-10798 Databank Passende Beoordeling, partim abiotiek oppervlaktewater													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project geeft een verdere invulling aan de gegevensinzameling t.b.v. de basisinformatie die opgenomen wordt in de Databank Passende Beoordeling voor oppervlaktewater, partim abiotiek, met betrekking tot de periode 2016 – 2019 (incl.). Het omvat het documenteren van de fysisch-chemische kwaliteit van de waterkolom van stilstaande wateren in SBZ. De prioriteiten voor veldwerk worden in overleg met ANB bepaald, rekening houdende met wat reeds beschikbaar is uit andere informatiebronnen, met name uit het meetnet m.b.t. habitatkwaliteit (INBOPRJ-9430).

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: De gegevens voor de selectie van wateren 2015-2016 zijn verzameld

MIJLPAAL 2016: De gegevens voor de selectie van wateren 2016-2017 zijn verzameld voor het meetjaar 2016

MIJLPAAL 2016: De meetpunten voor de cyclus 2016-2017 zijn geselecteerd

INBOPRJ-10799 Ontwikkelen en implementeren van contextafhankelijke populatiemodellerings technieken													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Een van de deelaspecten van de PAS/DPB-opdrachten is om voor de Habitatrichtlijnsoorten - naast het in kaart brengen van de toestand en verspreiding - de effecten van menselijke activiteiten in te schatten en het effect van mogelijke mitigerende of populatieherstelmaatregelen af te kunnen wegen. Voor het herstel en behoud van bedreigde soorten is het zoeken naar een optimale inzet van de beperkt beschikbare middelen vaak cruciaal. De beschikbare middelen worden best ingezet voor acties (beheermaatregelen) waarvan verwacht mag worden dat ze de grootste impact hebben op het bijsturen van de populatietrends. Er moet een prioritering gemaakt worden tussen de soorten(groepen) en de in te zetten beheermaatregelen. Een gebrek aan inzicht in de populatiedynamische en andere ecologische processen kan er toe leiden dat middelen worden verspild aan beheermaatregelen die slechts een beperkte tot geen invloed hebben op de bedreigde populaties. Dit project beoogt dan ook de kennis rond populatiemodellering en de toepassingen ervan in het kader van soortenherstel en –behoud binnen INBO te versterken en het gebruik ervan te ondersteunen.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Workshops inhaalslag

MIJLPAAL 2016: Workshops rond specifieke populatiemodelleringsvraagstukken

INBOPRJ-10801 Databank Passende Beoordeling, partim LSVI oppervlaktewateren													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project omvat het gezamenlijk bevestigen van de aanwezigheid van aquatische Natura 2000 habitattypen en het bepalen van hun lokale staat van instandhouding (LSVI) in stilstaande wateren gelegen in SBZ ten behoeve van de basisinformatie die opgenomen wordt in de Databank Passende Beoordeling. De prioriteiten voor veldwerk worden in overleg met ANB bepaald, rekening houdende met wat reeds beschikbaar is uit andere informatiebronnen, met name uit het meetnet m.b.t. habitatkwaliteit (INBOPRJ-9430).

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: De LSVI van aquatische habitats is bepaald in ca. 65 stilstaande wateren

INBOPRJ-10806 Aanmaak en periodieke actualisering Zoekzonemodel													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Managementplannen worden voor elk SBZ opgesteld, en geven een totaaloverzicht van de oppervlakte per habitatype en regionaal belangrijke biotopen, de plaatsen (als concreet doel of zoekzone) waar deze verwezenlijkt zullen worden, hoe en door wie ze beheerd zullen worden. Een belangrijk onderdeel van deze Managementplannen zijn de zoekzones, die de van drukken te vrijwaren zones aanduiden om

natuurdoelen te realiseren. Het zoekzonemodel zal geactualiseerd worden met elk nieuw Managementplan en de op dat moment beschikbare informatie meenemen om zo goed mogelijk (ecologisch relevant met socio-economische optimalisatie) de S-IHD doelen toe te wijzen. Bijgevolg zal de oppervlakte van de zoekzones telkens dalen (essentiële vraag van het middenveld) om socio-economische ontwikkeling mogelijk te maken en juridische zekerheid te bieden (rode PAS landbouwbedrijven).

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Ondersteuning wordt geleverd bij opmaak van het Zoekzonemodel

INBOPRJ-10826 Bepaling van grenswaarden voor effectgroepen van een selectie van relevante soorten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

Dit project heeft als doel gedetailleerde informatie te verzamelen over de gevoeligheid van soorten voor de effectgroepen ruimtebeslag (1), eutrofiëring (3), verzuring (4), wijziging van de grondwaterstand (5), wijziging van de hydrologie van een oppervlaktewaterlichaam (6), verzoeting en verzilting (7) en verontreiniging (8). Effectgroepen 2 (versnippering) en 9 (verstoring) komen niet aan bod, daar ANB hiervoor een specifieke opdracht uitschrijft. In eerste instantie wordt deze informatie ingewonnen via literatuurstudie en niet via veldwerk of experimenten. De informatie is bij voorkeur kwantitatief en zal op een manier ontsloten worden die het gebruik ervan door een lokale initiatiefnemer of het beleid vereenvoudigt. Gezien de omvang van de te verzamelen informatie en de beperkte beschikbaarheid van expertise, wordt dit project gespreid over meerdere jaren.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Rapportering over de resultaten behaald tijdens het eerste projectjaar

INBOPRJ-10832 Ammoniakcaptatie door bosbomen en –struiken													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

Ammoniakdepositie leidt tot vermisting, wat de stabiliteit en het adaptatievermogen van ecosystemen aantast, in het bijzonder van Natura 2000-gebieden, zeker in geval van klimaatwijziging. De ammoniakdepositie door landbouwbedrijven kan gereduceerd worden door groenelementen in de omgeving van het emissiepunt. Het is bekend dat vegetatie in staat is ammoniak te capteren en zelfs op te nemen. Wij willen onderzoeken welke kleine landschapselementen (KLE's) bestaande uit bomen en struiken en agroforestry-aanplantingen een rol kunnen spelen bij het verhinderen van de verspreiding van landbouwemissies (voornamelijk ammoniak) en kunnen instaan voor de verwijdering van een deel ervan.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Rapport/synthese over literatuurstudie naar het kwalitatieve en kwantitatieve reductiepotentieel van KLE's en agroforestry en specifieke boom- en struiksoorten ten aanzien van ammoniakemissies

INBOPRJ-10847 PAS-Regiebureau & Werkgroep Herstelbeheer													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Verzorgen van de integratie van kennis t.b.v. PAS en uitwerken van een strategie om deze kennis in te zetten voor het realiseren van de PAS-doelen. Focus ligt op het herstelbeheer. Kaders worden gemaakt waarmee de beschikbare maatregelen voor herstelbeheer geëvalueerd en nieuwe ontwikkeld kunnen worden.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Gestructureerde wetenschappelijke ondersteuning en informatiedoorstroming van INBO naar PAS-Regiebureau

Soortenbesluit

Aflopende projecten

INBOPRJ-7848 Bepaling en monitoring van de toestand en trends van invasieve vissoorten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Verschillende uitheemse vissoorten zijn in opmars in onze wateren. Hier monitoren we deze veranderingen en bestuderen we de eventuele impact op de inheemse biodiversiteit, en gaan we na, waar mogelijk, welke mitigerende maatregelen efficiënt zijn.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Manuscript A1-publicatie 'Modellering verspreiding blauwbandgrondel in Vlaanderen'

Beschrijving: Deze output werd gerealiseerd in het kader van INBOPRJ-10217 'Monitoring exoten ikv EU- verordening IAS : Coördinatie, voorbereiding, implementatie en opvolging'

Status: Gerealiseerd

Dit project wordt vanaf **2016** samengevoegd met project 10217 (zie lager).

Te continueren projecten

INBOPRJ-588 Beheren Vlaamse vlinderdatabank													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

De Vlinderdatabank is een online databank waar vrijwilligers hun gegevens kunnen opladen. De gegevens worden gebruikt voor het maken van een nieuwe verspreidingsatlas van de dagvlinders in Vlaanderen. Dit project is een samenwerking tussen het INBO en de Vlinderwerkgroep van Natuurpunt.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Actualisering Vlinderdatabank

Beschrijving: Invoer en validatie nieuwe gegevens voor 2015.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Actualisering Vlinderdatabank

OUTPUT 2016: Indiening datapaper over Vlaamse vlinderdata (A1-publicatie)

OUTPUT 2016: Indiening manuscript over Europese graslandvlinder indicator (A1-publicatie)

OUTPUT 2016: Indiening manuscript over het gebruik van lokale en continentale klimaatenveloppes bij het modelleren ter publicatie (A1-publicatie)

INBOPRJ-604		Vlaams florameetnet uitwerken											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Om de veranderingen in de verspreiding van plantensoorten op te volgen werd tot nu toe vooral beroep gedaan op opeenvolgende verspreidingsatlassen die de verspreiding van alle soorten gebiedsdekkend in kaart brachten over heel Vlaanderen. Om dit te realiseren werd en wordt in hoofdzaak beroep gedaan op vrijwilligers en duurde het meestal meerdere decennia om dit te realiseren. Daarom werd geopteerd een meetnet uit te werken met een kortere herhalingsfrequentie op basis van een beperkte steekproef. Dit meetnet zal vooral bruikbaar zijn om snelle veranderingen bij algemenere soorten te detecteren. Zeldzamere soorten zullen via een habitatmeetnet moeten opgevolgd worden.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Publicatie van eindrapport (INBO-rapport)

Beschrijving: Van Landuyt, W., & Westra, T. (2015). Een meetnet voor de flora van Vlaanderen: een verkennend onderzoek naar de mogelijkheden om een meetnet voor de Flora van Vlaanderen uit te bouwen. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7741571). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Opstart interface via website flo.wer om vrijwilligers te betrekken + dataverzameling in 70 1km²-hokken

INBOPRJ-765		Opmaak Rode Lijsten											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

De opmaak van een Rode Lijst (RL) start met een prioritering van een taxonomische groep, waarvoor alle beschikbare (bestaande) gegevens worden ingezameld. In een eerste fase wordt gecontroleerd of de integrale dataset voldoet aan de gewenste kwaliteits- en kwantiteitseisen. Is dit het geval, dan wordt voor elke soort van de geselecteerde taxonomische groep de RL-categorie bepaald. Finaal wordt een document (INBO-rapport, eventueel een wetenschappelijke publicatie) opgemaakt met informatie over de toegepaste methodiek en het eindresultaat (soortenlijst met relevante informatie, incl. RL-categorie), wat als Rode Lijst wordt beschouwd.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Opmaak Rode Lijst Watervogels

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Geringe vertraging wegens onvoorziene loopbaanonderbreking van de projectleider. De analyses en het rapport worden gepland voor de eerste drie maanden van 2016. Deze output wordt gecombineerd met 'Opmaak Rode Lijst Broedvogels' tot één rapport.

OUTPUT 2015: Opmaak Rode Lijst Broedvogels

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Geringe vertraging wegens onvoorziene loopbaanonderbreking van projectleider. De analyses en het rapport worden gepland voor de eerste drie maanden van 2016. Deze output wordt gecombineerd met 'Opmaak Rode Lijst Broedvogels' tot één rapport.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: De dataset van Vlaamse libellen is klaar voor analyse

OUTPUT 2016: INBO-rapport Rode Lijst vogels

OUTPUT 2016: Artikel over Rode Lijst vogels in Natuurpunt.Oriolus

OUTPUT 2016: Rapportering over resultaten van een eerste analyse over Bryophyta (hauwmossen, levermossen en hauwmossen)

INBOPRJ-10217 Monitoring van exoten i.k.v. EU-verordening IAS : Coördinatie, voorbereiding, implementatie en opvolging													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit omvat enerzijds de coördinatie binnen de Vlaamse overheid voor wat betreft het wetenschappelijk onderzoek rond IAS-soorten en hun beheer. Daarnaast gaat het om de voorbereiding, coördinatie, implementatie en opvolging van de monitoring van potentieel invasieve soorten in Vlaanderen (minimaal de Europese lijst, nationale en/of Vlaamse lijst) alsook van de monitoring van het beheer van deze soorten en de resultaten van dit beheer. In dit kader zal ook, net zoals voor de IHD-monitoring, geanalyseerd moeten worden of er soorten zijn waarvan de monitoring en rapportering noodzakelijk is in het kader van de verordening en die actueel noch door vrijwilligers, noch door andere professionele instanties opgevolgd worden.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Conceptnota exotenmonitoring en surveillance

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Artikel Zoogdier over surveillance exoten

Beschrijving: Adriaens, T., Huysentruyt, F., Stuyck, J., Van Den Berge, K., Vandegehuchte, M., & Casaer, J. (2015). Surveillance voor invasieve exoten: samen op de uitkijk. Zoogdier, 26(1), 17-19.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Manuscript over Open Data i.k.v. invasieve exoten

Beschrijving: Groom, Q. J., Desmet, P., Vanderhoeven, S., & Adriaens, T. (2015). The importance of open data for invasive alien species research, policy and management. Management of Biological Invasions, 6(2), 119–125. <http://dx.doi.org/10.3391/mbi.2015.6.2.02>

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Rapport over de wetenschappelijke implicaties van de EU-verordening
Beschrijving: Roy, H. E., Adriaens, T., Aldridge, D. C., Bacher, S., Bishop, J. D. D., Blackburn, T. M., ... Zenetos, A. (2015). Invasive alien species - prioritising prevention efforts through horizon scanning: ENV.B.2/ETU/2014/0016 Final Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union: European Commission. 10.2779/096586
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Artikel over aanpak invasieve soorten in België
Beschrijving: Vanderhoeven, S., Adriaens, T., D'hondt, B., Van Gossum, H., Vandegheuchte, M., Verreycken, H., ... Branquart, E. (2015). A science-based approach to tackle invasive alien species in Belgium – the role of the ISEIA protocol and the Harmonia information system as decision support tools. *Management of Biological Invasions*, 6(2), 197–208 .
<http://dx.doi.org/10.3391/mbi.2015.6.2.10>
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Herwerken risicoanalyse amurgrondel
Beschrijving: Verreycken, H. (2015). Risk analysis of the Amur sleeper *Perccottus glenii*: risk analysis report of non-native organisms in Belgium - update. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11325556). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: A1-publicatie 'Patterns of niche divergence between invasive and native fishes'
Beschrijving: Tran, T. N. Q., Jackson, M. C., Sheath, D., Verreycken, H., & Britton, J. R. (2015). Patterns of trophic niche divergence between invasive and native fishes in wild communities are predictable from mesocosm studies. *Journal of Animal Ecology*.
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: A1-publicatie 'Modellering verspreiding blauwbandgrondel in Vlaanderen'
Beschrijving: Verhelst, P., Boets, P., Van Thuyne, G., Verreycken, H., Goethals, P., & Mouton, A. (2015). The distribution of an invasive fish species is highly affected by the presence of native fish species: evidence based on species distribution modeling. *Biological Invasions*, DOI 10.1007/s10530-015-1016-y. [DOI 10.1007/s10530-015-1016-y]. DOI 10.1007/s10530-015-1016-y
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): A1-publicatie over invasieve vissen
Beschrijving: Huyse, T., Vanhove, M., Mombaerts, M., Volckaert, F., & Verreycken, H. (2015). Parasite introduction with an invasive goby in Belgium: double trouble?. *Parasitology Research*, [DOI 10.1007/s00436-015-4544-6].
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): Publicatie 'De opmars van de Aziatische hoornaar: wanneer is Vlaanderen aan de beurt?'
Beschrijving: Vandegheuchte, M., Adriaens, T., & Vandebussche, B. (2015). De opmars van de Aziatische hoornaar: wanneer is Vlaanderen aan de beurt?. *De Brandweerman*, (548), 39-42.
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): Artikel in VDV-magazine 'Digitale natuurvrijwilligers helpen invasieve soorten bestrijden'
Beschrijving: Adriaens, T. (2015). Digitale natuurvrijwilligers helpen invasieve soorten bestrijden. *VDV Magazine*, 2015 (april), 8.
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): Publicatie 'A first report of introduced non-native damselfly species (*Zygoptera*, *Coenagrionidae*) for Belgium'

Beschrijving: Adriaens, T., & De Knijf, G. (2015). A first report of introduced non-native damselfly species (*Zygoptera*, *Coenagrionidae*) for Belgium. *Belgian Journal of Zoology*, 145(1), 76-80.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): Datapaper VIS

Beschrijving: Brosens, D., Breine, J., Van Thuyne, G., Belpaire, C., Desmet, P., & Verreycken, H. (2015). VIS – A database on the distribution of fishes in inland and estuarine waters in Flanders, Belgium. *ZooKeys*, (475), 119-145. 10.3897/zookeys.475.8556

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Overlegplatform rond opzetten surveillance is opgestart

MIJLPAAL 2016: Interne ontsluiting INBO-data exoten

MIJLPAAL 2016: Beheerdata specifieke subset van soorten

MIJLPAAL 2016: Verkenning datalandschap exoten buiten INBO

MIJLPAAL 2016: Afvissingen exotische vissen hebben plaatsgevonden en data zijn beschikbaar

MIJLPAAL 2016: Identificatie actuele surveillance/beschikbare data in relatie tot Europese soortenlijst zijn geïnventariseerd

Vraaggestuurd onderzoek via enveloppes

Vraaggestuurd onderzoek voert het INBO uit op vraag van andere agentschappen binnen de Vlaamse overheid. Het INBO voorziet hiertoe budgettaire middelen per betrokken agentschap of beleidsdomein, zogenaamde enveloppes, waarbinnen door de klant prioriteiten kunnen vastgelegd worden. Uiteraard dient dit te gebeuren binnen de voorhanden zijnde expertise. Het INBO streeft bij het vraaggestuurde onderzoek naar een zo klantgericht mogelijke benadering.

Enveloppe Agentschap Natuur en Bos

Aflopende projecten

INBOPRJ-9454		Best practices voor invasieve exoten												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Exoten zijn organismen die van nature niet in Vlaanderen voorkomen. Verschillende van deze uitheemse soorten kunnen invasief worden en een negatieve invloed hebben op de biodiversiteit, de economie of de volksgezondheid. Wereldwijd worden biologische invasies door exoten als één van de belangrijkste bedreigingen voor de biodiversiteit beschouwd. De federale overheid plant een wetgeving om in- en uitvoer te verbieden voor een selectie van invasieve exoten. Voor deze exoten werden pest-risico analyses opgemaakt. ANB overweegt om voor (een deel van de) soorten die het voorwerp zijn van de geplande federale wetgeving en waarvoor het haalbaar is succesvol te bestrijden, om parallel een Vlaamse handels- en bezitsverbod in te stellen en de bestrijding van deze soorten in het wild te reguleren in een beheerregeling. ANB legt hierbij de nadruk op early warning soorten waarvoor verwacht wordt dat uitroeiing een haalbare zaak is: exotische invasieve eekhoorns (Pallas, grijze, zwarte, Thaise) en muntjak.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Best practice muntjak

Beschrijving: Casaer, J., & Adriaens, T. (2015). Best practice voor beheer van Chinese muntjak *Muntiacus reevesi* in Vlaanderen. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7092003). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Best practice exotische eekhoorns

Status: Niet gerealiseerd

Reden niet-realiseren: De binnen het project gebudgetteerde tijd werd gebruikt voor het opmaken van het algemeen sjabloon voor best-practices en de best practice voor muntjak. Ook werd een document opgemaakt voor de best practice voor stierkikker als input voor Ecopedia.

OUTPUT 2015: INBO-rapport : Opmaak van kapstok en checklist voor het opmaken van codes goede praktijken voor het beheer van invasieve uitheemse soorten

Beschrijving: Adriaens, T., Vandegehuchte, M., & Casaer, J. (2015). Basisdocument voor het opmaken van een code van goede praktijk (best practice) voor invasieve exoten. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7041776). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): Code goede praktijk stierkikker

Beschrijving: Adriaens, T., & Devisscher, S. (2014). Best practice voor beheer van Amerikaanse stierkikker *Lithobates catesbeianus* in Vlaanderen. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2014.7091959). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

INBOPRJ-9458		Aanvullend onderzoek, instrumentontwikkeling en beleidsondersteuning m.b.t. de passende beoordeling van de effectgroep 'hydrologie'											
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In dit project gebeurt onderzoek naar de combineerbaarheid van waterberging en instandhoudingsdoelstellingen. Er wordt ingezet op het opmaken van referentiewaarden voor de gevoeligheid van habitats voor overstromingen, op verder onderzoek naar de effecten van sedimentafzet en de relatie met eutrofiëring bij overstroming op semi-terrestrische habitattypen, het opmaken van een onderbouwde beoordelingsmethodiek en het uitwerken van richtlijnen en een checklist van te onderzoeken parameters bij overstromingen en waterberging.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Hydromorfologische gegevens voor habitatype 3260

Beschrijving: Een synthese van de beschikbare hydromorfologische gegevens voor waterlichamen met habitatype 3260 is gemaakt: case study Netebekken.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Synthese per waterlooptype

Beschrijving: Synthese van de beschikbare hydromorfologische gegevens per waterlooptype met grafische en tabelmatige voorstelling; zowel voor waterlichamen met actueel of voormalig voorkomen van het habitatype, als voor waterlichamen die tot de zoekzones gerekend worden.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Handleiding databank

Beschrijving: Handleiding voor het consulteren van de databank, incl. metadata en beschrijving van de gevolgde werkwijze.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Databank met beschikbare hydromorfologische metingen

Beschrijving: Access-databank met de in Vlaanderen beschikbare hydromorfologische metingen voor het habitatype 3260.

Status: Gerealiseerd

INBOPRJ-10198 Leefgebiedenbenadering i.k.v. voortoets													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

De afbakeningen van de leefgebieden aangeleverd in het ANB-vraaggestuurd onderzoek 'Soortenbenadering i.k.v. voortoets' waren gebaseerd op een vrij ruwe aanpak van het geschikte leefgebied van soorten. In dit onderzoeksproject werd getracht om de eerder aangeduide afbakeningen aan te vullen, bij te sturen en/of te verfijnen met behulp van een verdere uitwerking van de habitatbenadering, soortspecifieke en meer gedetailleerde modellen en het gebruik van begeleidende soorten.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Opmaak van eindrapport 'Leefgebieden voor soorten' - versie 3

Beschrijving: Leefgebieden voor soorten - versie 1 werd opgemaakt op basis van voorkeurhabitats (BWK-codes) en ecoregio's. Leefgebieden voor soorten - versie 2 werd verfijnd a.h.v. "ecologische verhaaltjes" (omgezet in beslissingsregels op basis van meer nauwkeurige habitatvereisten van soorten). Leefgebieden voor soorten - versie 3 is een nog verdere verfijning op basis van soortspecifieke modellering, downscaling en habitatkwaliteitsbepalingen a.h.v. habitattypische soorten.

Status: Gerealiseerd

INBOPRJ-10235 Op punt stellen van monitoringtools en indicatoren everzwijnen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In het kader van een faunabeheer waarbij de monitoring van de impact (schade, conditie, natuurontwikkeling), eerder dan de populatieaantallen van een soort centraal staat werd op basis van het rapport 'Criteria en indicatoren voor het opvolgen en evalueren van het everzwijnenbeheer: Achtergrondkader en casestudy Limburg' (Casaer, J., Keune, H., Scheppers, T. & Turkelboom, F. 2013) door het ANB beslist het everzwijnenbeheer te sturen op basis van een subset van criteria en indicatoren. Het ANB zal in de loop van 2015 deze subset aan het INBO bekend maken en vraagt een voorstel te formuleren voor het operationaliseren van deze criteria en indicatoren.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Rapport uittesten monitoringstechnieken naar ANB

Beschrijving: Scheppers, T., & Casaer, J. (2015). Uittesten van nieuwe monitoringsmethoden voor everzwijn: beknopt overzichtsrapport. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11344566).

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Nota ANB methodiek indicatoren

Beschrijving: In deze nota wordt voor een door het ANB aangereikte subset van indicatoren aangegeven hoe deze verzameld kunnen worden.

Status: Niet gerealiseerd

Reden niet-realiseren: Een eerste reeks van mogelijke indicatoren werd aangeleverd door ANB maar er werd geen finale lijst opgemaakt - de methodiek voor het verzamelen van deze indicatoren werd dan ook niet opgemaakt dit jaar.

Te continueren projecten

INBOPRJ-475		Bosvitaliteitsinventaris (Level 1)												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

Het INBO inventariseert jaarlijks de gezondheidstoestand van de Vlaamse bossen. Het instituut doet dit aan de hand van een vast aantal proefvlakken van het bosvitaliteitsmeetnet. Deze monitoring kadert in een internationaal programma rond bosvitaliteitsmonitoring (ICP Forests / Level 1). Het meetnet werd in Vlaanderen in 1987 opgericht. Met behulp van de jaarlijkse kroonbeoordelingen wordt de evolutie van de bosvitaliteit in Vlaanderen opgevolgd. Het percentage beschadigde (bos)bomen is één van de natuurindicatoren rond boskwaliteit.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Rapport 'Resultaten bosvitaliteitsinventaris 2014'

Beschrijving: Is afgerond en aan opdrachtgever bezorgd.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Conform de ICP-methodiek wordt gemonitord. Een ontwerpmanuscript is voorbereid.

INBOPRJ-558		Haas: analyse statistische power en uitspraakkracht van lijntellingen												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

Vanaf de opstartfase waarbij in een aantal wildbeheereenheden (WBE) gestart werd met hazentellingen aan de hand van schijnwerpers 's nachts werd door het INBO zelf ook een gebied nauwgezet opgevolgd. Enkele WBE's zetten ook de tellingen verder over langere periode (2001-2012). Alvorens richtlijnen uit te vaardigen over de algemene implementatie van deze methode wil het INBO de bestaande data analyseren om op basis van deze analyses een uitspraak te kunnen doen over de precisie van deze methode en de mogelijkheden (of juist niet) om deze methode te gebruiken bij lage densiteiten. Deze testen zouden gebeuren aan de hand van simulaties vertrekkende van de verzamelde data.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: INBO-rapport data en verwerking tellingen haas

Beschrijving: Een beschrijvend rapport wordt opgemaakt met de historische data van de hazentellingen. Een analyse van de sensitiviteit van deze manier van tellen maakt een integraal deel uit van dit rapport. Een referentie is nog niet beschikbaar.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Vulgariserend artikel tellingen haas

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Door de vertraging opgelopen in andere projecten (jachtwilddata) t.g.v. ziekte kon er pas later dan gepland gestart worden met dit project - het vertalen van de resultaten naar een vulgariserend artikel wordt dan ook uitgesteld naar volgend jaar

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Vulgariserend artikel tellingen haas

INBOPRJ-562 Opvolgen van populatietrends en bio-indicatoren van ree in verschillende gebieden teneinde de gevolgen van lokale situaties en beheerregimes te kunnen opvolgen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In verschillende gebieden in Vlaanderen (Meerdaalwoud, Zoniënwoud, Merodebossen en omgeving, Hallerbos, Drongengoed, Domeinbossen Ravels en de Hoge Vijvers Arendonk) levert het INBO sinds 2006 de ondersteuning, en staat het in voor de coördinatie en dataopslag, kwaliteitscontrole en data-analyse van kilometertellingen als instrument voor het opvolgen van veranderingen in de lokale reewildpopulaties.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Update databank en analyses telgegevens 2015

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Dataset Meerdaal is up-to-date

Beschrijving: De historische afschotgegevens en gegevens over jachtinspanningen voor Meerdaalwoud zijn aangevuld en datacleaning is gebeurd.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Jaarlijkse rapportage Zoniën

Beschrijving: De data van de tellingen in Zoniën zijn ingevoerd en geanalyseerd en een input wordt geleverd voor de jaarlijkse debriefing naar de tellers toe. De input voor het jaarlijkse rapport is tijdig aangeleverd.

Huysentruyt, F., Malengreaux, C., Vercammen, J., Casaer, J. & Licoppe, A. (2015).

Ondersteuningsproject bij de uitvoering van de reemonitoring in het Zoniënwoud /Mission d'appui pour le recensement du chevreuil dans le massif sonien: Jaarlijks rapport / Rapport annuel, Periode / Période de référence: 2008-2015. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. 29 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; no. INBO.R.2015.11201024)

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Eindrapportage Merode

Beschrijving: De verwerking van alle tellingen van de Merode wordt gebundeld en onder de vorm van een beperkt rapport opgemaakt als terugkoppeling naar de vrijwilligers en het ANB.

Huysentruyt, F., Vercammen, J. & Casaer, J. (2015). Opvolging van de reewildpopulatie in de Merodebossen: periode 2006-2014. 23 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; no. INBO.R.2015.11376238)

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Tellingen in de 3 gebieden werden uitgevoerd en data verwerkt, resultaten zijn beschikbaar

MIJLPAAL 2016: Terugkoppeling met vrijwilligers en deelnemers heeft plaats gevonden

OUTPUT 2016: Rapport Zoniën opgemaakt i.s.m. DEMNA

OUTPUT 2016: Rapport overzicht beschikbare gegevens Meerdaal

INBOPRJ-585		Populatiodynamisch en genetisch onderzoek <i>Liparis loeselii</i>												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project tracht een antwoord te bieden op volgende vragen: 1. Welke locaties in Vlaanderen zijn potentieel geschikt om populaties van groenknolorchis te herbergen? 2. Wat is de limiterende factor waarom ogenschijnlijk potentieel geschikte locaties niet gekoloniseerd worden door de soort (habitatgeschiktheid versus afwezigheid van naburige populaties rond geschikt habitat als limiterende factor)? 3. Welke methode (uitzaaien, in vitro opkweek of uitplanten / keuze van herkomstmateriaal) heeft de meeste kans op slagen bij een eventuele herintroductie?

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Gegevens (aantallen en verspreiding) voor 2015 worden verzameld

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Publicatie van rapport over kiemprouwen (INBO-rapport)

Beschrijving: Van Landuyt, W., T'Jollyn, F., Brys, R., & Vanden Broeck, A. (2015). Translocatie-experiment bij groenknolorchis (*Liparis loeselii*). (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.10142746). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Indiening van manuscript over invloed van grondwaterdynamiek (A1-tijdschrift)

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: De data werden reeds verzameld, maar de analyse vergt medewerking van collega's die onvoldoende tijd hadden om dit nog in 2015 uit te voeren.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Indiening van manuscript over invloed van grondwaterdynamiek (A1-tijdschrift)

INBOPRJ-7720		Onderzoek naar ruimtelijke en temporele bewegingspatronen van everzwijn in het kader van (schade)beheer												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project heeft als doel kennis te verwerven over de bewegingspatronen van everzwijnen in het sterk gefragmenteerde Vlaamse landschap i.f.v. het optimaliseren van beheerstrategieën en de schaderegeling voor everzwijn.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Terugkoppeling naar vrijwilligers die deelnemen aan het project

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Databank met GPS-locaties is up-to-date

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Opmaak vulgariserend artikel

Beschrijving: Scheppers, T., Casaer, J., Vercammen, J., Neukermans, A., & Baert, K. (2015). Everzwijnen volgen in Vlaanderen. De Vlaamse Jager : het ledenblad van HVV, Oktober, 8-9.
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Terugkoppeling naar ANB over voortgang project en presentatie resultaten

MIJLPAAL 2016: Terugkoppeling naar vrijwilligers die deelnemen aan het project

MIJLPAAL 2016: Analyse vangst/hervangst

OUTPUT 2016: Databank met GPS-locaties is up-to-date

INBOPRJ-8695 Conservatiegenetica van rugstreepad in Vlaanderen in het kader van een soortbeschermingsplan													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

INBO zal de genetische analyses voor de huidige populaties van de rugstreepad uitvoeren, met als voornaamste doel een referentiesituatie op te stellen van de genetische diversiteit. De nadruk ligt op de populaties van de Westkust, en zo goed als mogelijk alle kleine tot middelgrote populaties uit de rest van het Vlaamse verspreidingsgebied. Daarnaast worden ook enkele grote populaties in goede staat van instandhouding (of de best mogelijke staat van instandhouding) geselecteerd. Ook de genetische verbondenheid tussen populaties en de effectieve populatiegrootte wordt ingeschat. Tenslotte wordt deze informatie gecombineerd met ecologische en demografische gegevens en gegevens uit de literatuur om aanbevelingen te doen omtrent de voorwaarden voor kweek-, translocatie- en introductieprogramma's voor deze soort.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Voorlopige resultaten terugkoppelen aan leden stuurgroep

Beschrijving: De stuurgroep werd bijeen geroepen en de voorlopige resultaten van het genetisch onderzoek werden voorgesteld aan de stuurgroep ter evaluatie, in een voorlopig rapport. Op basis van de feedback werden de analyses waar nodig aangepast en werd een finaal rapport afgeleverd: zie OUTPUT 2015.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Eindrapport toestand rugstreepadpopulaties

Beschrijving: Cox, K., Vanden Broeck, A., & Mergeay, J. (2015). Toestand van Vlaamse rugstreepadpopulaties op basis van genetische data. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.10767598).

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Rapport ANB over de toestand van de genetische diversiteit en structuur van de rugstreepad in Vlaanderen

INBOPRJ-9779		Staalname dassen												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

Dassen kunnen drager zijn van rundertuberculose (*Mycobacterium bovis*), een bacteriële ziekte die verschillende zoogdieren waaronder de mens kan infecteren maar die vooral economische verliezen in de rundveesector kan veroorzaken. In het kader van een screening naar het voorkomen van rundertuberculose bij dassen neemt het INBO stalen van lymfeknopen van dassen die via het marternetwerk (project 7731) ingezameld worden. Deze stalen worden vervolgens verder onderzocht in een laboratorium op de aanwezigheid van de bacterie.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Stalen i.f.v. WILDTUB werden genomen

Beschrijving: Bij de dassen uit het marternetwerk binnengebracht in 2014 en 2015 worden de nodige stalen genomen voor verder onderzoek in het kader van het project WILDTUB.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Stalen i.f.v. WILDTUB werden genomen

INBOPRJ-10193		Uitwerken beoordelingskader voor de regionaal belangrijke biotopen (RBB) en andere relevante natuurstreefbeelden naar analogie van de LSVI												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

Het 'voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van de criteria inzake natuurbeheer' legt de bepalingen vast voor het toekomstige geïntegreerde natuurbeheer. De natuurstreefbeelden zijn een essentieel element in de toepassing ervan. Daartoe en in functie van de implementatie van het toekomstige subsidiebesluit is het nodig te beschikken over een beoordelingskader voor de natuurstreefbeelden. Voor de regionaal belangrijke biotopen kunnen de tabellen met lokale staat van instandhouding van de Natura 2000 habitattypen hiervoor als leidraad gebruikt worden.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Het beoordelingskader van de regionaal belangrijke graslandbiotopen en van de oude grove dennenbossen is opgemaakt.

Beschrijving: Het eigenlijke beoordelingsstelsel en het kader daartoe vormt het onderwerp van een voor derden zo gebruiksvriendelijk mogelijk rapport. Een tweede rapport bundelt het detail van de methodologie, van de analyses en van de resultaten.

D2015/3241/349 en INBO.R.2015.11288856: Beoordelingskader voor Regionaal Belangrijke Biotopen – methodologie

D/2015/3241/348 en INBO.R.2015.11288874: Beoordelingskader voor Regionaal Belangrijke Biotopen – case Graslanden

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Het beoordelingskader van de RBB moerasbiotopen en van wateren is opgemaakt
Beschrijving: De zinvolheid van de opmaak van een beoordelingskader voor overige natuurstreefbeelden binnen deze biotoopgroepen is geëvalueerd, en zo nodig opgemaakt. Het betreft het beoordelingskader voor brak of zilt water (ah), zuur laagveen (*Caricion curto nigrae*; ms niet vervat in habitat 7140), grote zeggenvegetatie (*Magnocaricion*; mc) en rietland (incl. andere *Phragmition*-vegetaties; mr). Overige, te evalueren natuurstreefbeelden zijn: ae niet vervat in habitat, ap diepe plas, ka eendenkooi, ad bezinkingsbekken (vanaf daar iets zinvol ontwikkeld = te beoordelen als ae), apo diepe plassen met brede ondiepe oeverzone (te beoordelen met overeenkomstig habitatype of als ae of ao).

INBOPRJ-10194 Implementatie leidraad beheerevaluatie													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

ANB wil de komende jaren de leidraad beheerevaluatie effectief implementeren binnen de organisatie. Het INBO zal ANB hierin bijstaan door een vormingspakket te ontwikkelen dat de principes van beheerevaluatie en een methodiek voor de effectieve opmaak van een monitoringsplan bijbrengt. De doelgroepen van de opleiding zijn op de eerste plaats de planmakers, maar ook personen die de beheeropvolging zullen uitvoeren of de verantwoordelijken die de gegevens zullen gebruiken en interpreteren.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Opleidingspakket beheermonitoring

Beschrijving: De dienst Biometrie & Kwaliteitszorg heeft een vormingspakket opgesteld dat als basis kan dienen voor interne en externe opleidingen.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Opstellen soortenmandjes

Beschrijving: Het is onhaalbaar om binnen het bestek van een jaar alle soortenmandjes op te stellen. Daarom zal in 2016 een krachtige aanzet gegeven worden voor de meest voorkomende en/of relevante situaties. Hiertoe zullen we samen met ANB een projectgroep samenstellen die een vijftal keer samenkomt onder de vorm van een workshop. Uit dat overleg moet ook een inzicht groeien hoe we soortenmandjes zullen ontsluiten via Ecopedia, zodat in 2016 een tool kan ontwikkeld worden die de kennis ontsluit.

INBOPRJ-10195 Rol en mogelijkheden predatiebestrijding/vermindering in functie van het behalen van IHD-doelstellingen voor grondbroeders													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

Momenteel worden in verschillende ANB-domeinen actieve maatregelen in het kader van het behalen van IHD-soortendoelstellingen, zoals uitrastering en afschot van predatoren, uitgevoerd of overwogen. Deze maatregelen worden genomen of overwogen om de potentiële impact van predatie op grondbroeders te reduceren. Omwille van de hoge kostprijs of personeelsinzet die sommige van deze maatregelen vragen, worden deze maatregelen en hun effectiviteit en efficiëntie geregeld in vraag gesteld.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Terugkoppeling opdrachtgever

Beschrijving: De terugkoppeling met ANB heeft plaatsgevonden op 17/12/2015. De stand van zaken en de lijst van opgenomen cases werd met ANB besproken op dit overleg. Ook de verdere planning voor 2016 kwam hier aan bod.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Rapportage naar ANB : overzicht verzamelde informatie van de cases

INBOPRJ-10196 Opgvolging van veranderingen in de druk op de bosverjonging en bodemvegetatie door reewild in Gewestbos Ravels en Hoge Vijvers													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

De oppervlakte doelen voor habitattypen 9190 zullen in de Antwerpse Kempen voor een groot deel verwezenlijkt moeten worden door de omvorming van naaldhout naar loofhout in principe van eik, door natuurlijke verjonging. De hoge reewilddruk vormt hiervoor een hindernis omdat loofhoutverjonging selectief begraasd wordt. Meer kennis naar de meest geschikte technieken om de reewilddruk op de verjonging van deze doelsoorten te verminderen (afschot, omheinen) is dus nodig.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Nota methodiek is opgeleverd en i.s.m. ANB is infrastructuur geplaatst

Beschrijving: Voorstel voor methodiek werd voorgelegd op een stuurgroepvergadering in de zomer, het terreinbezoek vond plaats in november 2015.

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Terugkoppeling ANB en stuurgroep licentiejachtproject van opmetingen jaar 1

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Omwille van de inzet van de betrokken onderzoeker in het kader van het klimaatonderzoek werd de terreininventarisatie voor T0 een jaar verdaagd.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Terugkoppeling ANB en stuurgroep licentiejachtproject van opmetingen jaar 1

OUTPUT 2016: INBO-rapport eerste veldopnames / juni 2016

Beschrijving: INBO-rapport met methodiek, resultaten en analyses opmetingen voorjaar 2016 is beschikbaar eind juni als input voor overleg stuurgroep in de zomer.

INBOPRJ-10197 Haalbaarheidsstudie (her)introduktie grote modderkruiper													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

De grote modderkruiper is een zoetwatervis die opgenomen werd in bijlage 2 van de Habitatrichtlijn. Historisch kwam de soort over heel Vlaanderen voor. Momenteel is zijn gekende verspreiding beperkt tot één populatie in het natuurgebied 'Het Goorken' in Arendonk. In een haalbaarheidsstudie zal nagegaan te worden of via herintroduktie het areaal van de soort zou kunnen uitgebreid worden om tegemoet te komen aan de doelstellingen van de Habitatrichtlijn.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Intern rapport 'Habitatbinding grote modderkruiper en habitatgeschiktheid SBZ's' (ontwerprapport)

Beschrijving: Belpaire, C., & Coeck, J. (2016). Haalbaarheidsstudie (her)introduktie grote modderkruiper – Luik 1a. Habitateisen Literatuurstudie naar habitateisen (ONTWERP).

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): Intern Rapport: Haalbaarheidsstudie herintroduktie grote modderkruiper - Luik Habitatgeschiktheid (ontwerprapport)

Beschrijving: Intern Rapport: Haalbaarheidsstudie herintroduktie grote modderkruiper - Luik 1b. Habitatgeschiktheid - Evaluatie van de geschiktheid van SBZ's voor herintroduktie en maatregelen gebiedsinrichting. Belpaire et al, 2015

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: INBO-rapport: Haalbaarheidsstudie herintroduktie grote modderkruiper - Luik 1a. Habitateisen – literatuurstudie (eindrapport)

OUTPUT 2016: INBO-rapport: Haalbaarheidsstudie herintroduktie grote modderkruiper - Luik 1b. Evaluatie van de geschiktheid van SBZ's voor herintroduktie en maatregelen gebiedsinrichting (eindrapport)

INBOPRJ-10200 Toepassing van marterbunkers als schademitigerend instrument en de acceptatie ervan door steenmarters													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Bij de overlast door steenmarter kan het gebruik van zolders (ruimtes in woonhuizen) als rustplaats of nestplaats zeer grote impact hebben op de schadelijder. Door het ontoegankelijk maken van de zolder wordt het probleem van één specifieke schadelijder verholpen, maar bestaat het risico op het verleggen van het probleem naar een andere buurtbewoner. Het aanbieden van alternatieve schuilplaatsen die aantrekkelijker zijn als nestplaats dan de bestaande nestplaatsen in woningen zou aan dit probleem kunnen verhelpen. Belangrijk voor de toepassing van deze maatregel in de toekomst is na te gaan (1) hoe deze piste in de praktijk kan worden toegepast bij concrete gevallen van overlast door steenmarters en (2) in welke mate deze steenmarters vervolgens gebruik maken van de hun aangeboden alternatieve schuilplaatsen.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Sjabloon voor terreinbezoek is opgemaakt en teruggekoppeld met ANB
Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Terugkoppeling naar ANB i.v.m. terreinbezoeken en vaststellingen voor 2015
Beschrijving: Terugkoppeling naar ANB over aantal geplaatste marterbunkers en terreinervaringen heeft plaatsgevonden op 17/12/2015.
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Uitvoering terreinwerk
Beschrijving: Nieuwe mogelijke cases werden in kaart gebracht en onderzocht en indien meerwaarde mee opgenomen.

MIJLPAAL 2016: Terugkoppeling ANB over voortgang project

INBOPRJ-10201 Negatieve impact en populatiedynamiek brandganzen in Vlaanderen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

In verschillende Europese projecten is de laatste jaren sterk ingezet op het ontwikkelen van een beheeraanpak voor verschillende overzomerende ganzensoorten. Brandgans kwam hierbij slechts in zeer beperkte mate aan bod omdat het een wettelijk beschermde diersoort is - in tegenstelling tot exoten zoals nijlgans en jachtwildsoorten als Canadese en grauwe gans. Om voor brandgans tot een beheer te komen dat in overeenstemming is met de noden inherent aan zijn beschermde statuut, ontbreekt momenteel de nodige actuele en lokale kennis rond populatiedynamiek en impact van de soort in Vlaanderen. Dit project moet aan deze noden tegemoet komen.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Eerste versie populatiemodel brandganzen is beschikbaar in R
Beschrijving: Aan de hand van bestaande literatuur werd een eerste model voor ganzen opgemaakt in R en werd de impact van populatieparameters generiek onderzocht.
Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Terugkoppeling naar ANB over eerste resultaten en populatiemodel V1
Beschrijving: De terugkoppeling naar ANB vond plaats op 17/12/2015. Zowel het model, het veldwerk als de resultaten van de simultaantelling werden voorgesteld op het overleg. Daarnaast werd de planning voor 2016 besproken.
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Projectdatabank is aangemaakt, data zijn ingevoerd en beschikbaar
Beschrijving: Dit omvat zowel data van tellingen, nestopvolging, broedsucces en eventueel ringen.
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Terugkoppeling naar ANB over voortgang project en presentatie resultaten

MIJLPAAL 2016: Verdere ontwikkeling van populatiemodel in R i.f.v. scenarioanalyses

OUTPUT 2016: Vulgariserend artikel voor vrijwilligers

INBOPRJ-10202 Ondersteuning en optimalisatie van de bestrijding van stierkikker													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

Stierkikker is een invasieve exoot die reeds meerdere jaren bestreden wordt in de provincie Antwerpen. Aangezien traditionele monitoring zeer arbeidsintensief is, wordt geprobeerd om een alternatieve monitoring op punt te stellen en te implementeren. Deze methode is gebaseerd op eDNA, omgevings-DNA dat stierkikkers, zowel larven als volwassen exemplaren, in de omgeving waar ze leven uitscheiden. Via genetische technieken wordt dan getest of we stierkikkers kunnen waarnemen. In eerste instantie wordt de methodiek op punt gesteld, geverifieerd en gevalideerd. In een latere fase wordt routinematige testing uitgevoerd.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Terugkoppeling naar opdrachtgever / stuurgroep

Beschrijving: Voorlopige resultaten van optimalisatietesten.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: R&D eDNA stierkikker

Beschrijving: Stierkikker is een soort die we via eDNA willen kunnen monitoren op routinematige wijze en in opdracht van ANB. Hier testen we een nieuwe methode en implementeren deze in een testfase. We evalueren aan het einde van het jaar de vooruitgang

INBOPRJ-10203 Kennisopbouw rond efficiëntie beheertechnieken voor lichtminnende soorten binnen bos													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

In functie van de realisatie van specifieke instandhoudingsdoelen voor habitats en soorten, worden belangrijke beheerinspanningen geleverd, gericht op licht- en warmteminnende soorten van permanente en tijdelijke open plekken. Het aanleggen van lichtrijke corridors, mantelzoomgradiënten, herstel van middel- en hakhout, vragen belangrijke investeringen van mensen en middelen. Via een aantal gericht gekozen veldexperimenten worden deze inspanningen onderzocht op hun effectiviteit in functie van de licht- en warmteminnende doelsoorten.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Dataverzameling beschaduwingsproef

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Conceptnota Veldwerk 2016

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Publicatie beschaduwingsproef

OUTPUT 2016: Rapportage veldwerk 2016 & conclusies t.a.v. beheer

INBOPRJ-10204 Lange-termijn monitoring van de processen in kerngebieden die representatief zijn voor onbeheerde climaxvegetaties of door begrazing gestuurde mozaïeklandschappen – fase 1													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In de grote speciale beschermingszones spelen natuurlijke dynamische processen een grote rol bij het bereiken van de doelen voor natuurtypen in het algemeen en voor de N2000-instandhoudingsdoelen in het bijzonder. In deze grote gebieden zijn de natuurlijke processen waarop het procesgericht beheer inspeelt, dikwijls sturend. In kleinere gebieden zal eerder een combinatie van proces- en patroonbeheer gevolgd worden om de instandhoudingsdoelen te bereiken.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Selectiekader sites en variabelen voor lange-termijn monitoring autonome processen in kerngebieden climaxvegetaties en begrazingsgestuurde mozaïeklandschappen

Beschrijving: De nota is afgewerkt en doorgestuurd naar de opdrachtgever voor commentaar.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Eindrapport 'Lange-termijn Monitoring Processen Kerngebieden voor Onbeheerde Climaxvegetaties en Begraasde Mozaïeklandschappen'

Nieuwe projecten

INBOPRJ-10821 Ecologische vereisten en leefgebieden habitattypische en Vlaams prioritaire soorten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Het beschrijven van de ecologische vereisten van de selectie aan beleidsrelevante soorten biedt een houvast voor de toekomstige beoordeling van soortgerichte maatregelen en soortgericht beheer in beheerplannen. Op basis van deze ecologische vereisten wordt vervolgens voor deze soorten een leefgebiedenkaart aangemaakt op basis waarvan kan nagegaan worden waar het voor een bepaalde soort zinvol is soortspecifieke beheermaatregelen in het beheerplan op te nemen. Ook bij de toekomstige beoordelingen van subsidieaanvragen is dergelijke informatie van belang.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Oplevering van eindrapport aan opdrachtgever

OUTPUT 2016: Indiening manuscript over vergelijking mechanistische en correlatieve modellen voor broedvogels in Vlaanderen (A1-publicatie)

INBOPRJ-10822 Praktische methodiek om de habitatwaardigheid te bepalen; opmaak gebruiksvriendelijke karteringssleutel voor habitats en RBB's													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In het kader van de uitvoeringsbesluiten van het Natuurdecreet is er nood aan gebruiksvriendelijke determinatiesleutels voor de herkenning van habitats en regionaal belangrijke biotopen (RBB's) op het veld. Hiertoe pleit ANB voor een vulgarisatie van de INBO-determineersleutels zodat ze breed inzetbaar worden. Om geen kwaliteitsverlies te veroorzaken is het opzet een evenwichtsoefening tussen gebruiksvriendelijkheid versus maximaal behoud van nauwkeurigheid. De aangepaste sleutels zullen voorgelegd worden aan een selectie personen uit het doelpubliek die de sleutels gedurende een bepaalde periode zullen gebruiken en hun bevindingen zullen terugkoppelen. Deze kunnen dan gebruikt worden om de gebruiksvriendelijkheid van de sleutels te verbeteren. Omdat het succes van deze benadering vooraf moeilijk in te schatten is, wordt beslist om in 2016 slechts één determinatiesleutel als testcase te behandelen.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Gebruiksvriendelijk veldprotocol voor het typeren van graslandvegetatie naar overeenkomstige habitat of RBB en BWKeenheid

Te continueren projecten

INBOPRJ-10205		Ontwikkelen van een standaardmethodologie voor het bepalen van bodembiodiversiteit in Vlaanderen												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Onderzoeksproject in fasen waarbij: (1) de actuele kennis inzake taxonomische, functionele en genetische biodiversiteit van de bodem (alle landgebruiken) wordt gesynthetiseerd, (2) de expertisecentra in Vlaanderen, Wallonië, Nederland en Frankrijk worden geïnventariseerd en beschreven, (3) in samenwerking met ALBON een beleidsondersteunende expertgroep wordt opgericht die de meest adequate standaardmethododes en biodiversiteitsindicatoren selecteert voor Vlaanderen, (4) een technische handleiding wordt uitgewerkt voor deze geselecteerde methododes en indicatoren, (5) deze handleiding wordt getest, geoptimaliseerd en gevalideerd middels lopende of nieuwe onderzoeksprojecten, (6) de biodiversiteitsdata gestructureerd wordt opgeslagen in de INBOdem- en DOV-databank en (7) de gevalideerde handleiding gepubliceerd, gepromoot en systematisch geïmplementeerd wordt voor het bepalen van bodembiodiversiteit in Vlaanderen.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Tussentijds INBO-rapport

Beschrijving: Het rapport zal volgende elementen bevatten: (1) review van literatuur betreffende methodes voor het inschatten van taxonomische, functionele en genetische bodembiodiversiteit; (2) overzichtslijst van alle expertisecentra en experts in België (inclusief toonaangevende experts uit Nederland en Frankrijk) en (3) proceedings en conclusies van de bodembiodiversiteitsworkshop (wetenschappers en beleidsmensen)

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Wegens andere prioriteiten wordt dit uitgesteld naar 2016.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Deelname aan internationaal congres

OUTPUT 2016: Tussentijds INBO-rapport

INBOPRJ-10206		Bepaling van de biodiversiteit in en rond ontginningsgebieden												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Dit project kadert in basisdoelstelling 6 van het Oppervlaktedelfstoffendecreet ‘het maximale behoud en de ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu’. Voortbouwend op een eerdere verkennende studie van het INBO (Spanhove, 2014) zullen in dit project aanbevelingen gegeven worden voor de ontwikkeling van een meetnet voor het opvolgen van biodiversiteitswaarden in en rond ontginningsgebieden.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Rapport 'Methodologie voor monitoring/toestandsopvolging van biodiversiteit in en rond ontginningsgebieden'

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: De gegevens voor de geselecteerde ontginningsgebieden zijn verzameld

INBOPRJ-10207 Ontwikkeling van een indicator voor de monitoring van de status van de functionele groep 'wilde bijen (incl. hommels)' in Vlaanderen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Als belangrijk onderdeel van de discussie rond functionele biodiversiteit worden indicatoren uitgewerkt voor de monitoring en de evolutie van populaties van wilde bijen en hommels. Dit gebeurt in samenspraak met de relevante stakeholders. In een latere fase (buiten scope van dit project) kunnen ook mogelijke "pressures" in kaart gebracht worden en kan worden nagegaan of hieruit ook bruikbare drukindicatoren naar voren komen.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Opstellen van eindrapport

Beschrijving: Het eindrapport 2015 is een literatuurstudie over methoden die gebruikt worden voor de inventarisatie van wilde bijen in het veld.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Oplevering van eindrapport aan opdrachtgever

Beschrijving: Het eindrapport 2016 omvat de beschrijving van het veldwerk dat door vrijwilligers van Natuurpunt wordt uitgevoerd onder begeleiding van INBO, en de analyse van de verzamelde gegevens.

INBOPRJ-10208 Inventarisatie van kennislacunes en uitwerken van voorstel voor een wetenschappelijke onderzoeksagenda voor het ontsnipperingsbeleid in Vlaanderen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

De laatste jaren vond internationaal redelijk wat populatiedynamisch en -genetisch onderzoek plaats naar de effecten van versnippering op de leefbaarheid van populaties. Eveneens zijn verschillende monitoringsprojecten uitgevoerd om de werking van ecoducten en andere ontsnipperingsmaatregelen te evalueren. Ook werden stappen gezet in de ontwikkeling van beslissingsondersteunende instrumenten voor het maken van prioriteringskeuzes in het kader van het ontsnipperingsbeleid. Maar er is ook nood aan de integratie van populatiedynamische, landschapsecologische, ethologische, genetische, economische en maatschappelijke kennis in deze beslissingsinstrumenten.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Eerste workshop in projecttraject i.s.m. LNE

Beschrijving: Er vonden verschillende overlegmomenten plaats tussen LNE en INBO. Op basis hiervan werd de vraagstelling rond de onderzoeksagenda verfijnd in twee vraagstukken: 1. De analyse van het sociale proces van de implementatie van ecoducten; 2. Voor welke soorten ontsnippering belangrijk is en welke soorten hierop mee kunnen surfen. Er werd beslist voor wat betreft de tweede vraag in 2016 mogelijke onderzoekspistes uit te werken. Voor de eerste vraagstelling werd een workshop georganiseerd op 4/12/2015 in het Vrieselhof. Hierbij werden de stakeholders die nauw betrokken waren bij de bouw van ecoducten in Vlaanderen uitgenodigd. De doelstelling was om te leren van de sociale dynamiek van drie praktijkervaringen om tot een betere strategie te komen bij het opstarten van nieuwe ontsnipperingsinitiatieven.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Overleg i.k.v. onderzoekspistes ecologische vraagstelling

Beschrijving: Opstartoverleg met LNE rond aanpak voor onderzoekspistes voor ecologische vraagstelling heeft plaatsgevonden.

OUTPUT 2016: Onderzoekspistes voor beantwoorden ecologische vraagstelling

Beschrijving: Een voorstel voor een aantal mogelijke onderzoekspistes (min. 1) voor het onderzoeken van de in 2015 gedefinieerde ecologische onderzoeksvraag is aangeleverd.

OUTPUT 2016: Best practices om het maatschappelijke proces van de implementatie van ecoducten te ondersteunen

INBOPRJ-10209		Ecoduct Kempengrens implementatie T0 – fase voor wat betreft genetisch luik												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving				

Doel van het omkaderend onderzoeksproject is het detecteren van mogelijke effecten van het ecoduct Kempengrens op de genetische structuur van populaties van soorten met drie verschillende ecoprofielen. Hiervoor werden soorten gekozen met respectievelijk een vrij grote, een gemiddelde en beperkte dispersieafstand.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Terugkoppeling LNE beschikbare stalen en genetische kwaliteit

Beschrijving: Een terugkoppeling werd georganiseerd met LNE waarbij de analyse van de beschikbare stalen en de resultaten van het evalueren van de kwaliteit van het genetisch materiaal werd gepresenteerd.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Terugkoppeling vrijwilligers

Beschrijving: Een terugkoppelmoment wordt georganiseerd i.s.m. LNE en naar alle vrijwilligers die betrokken waren bij het verzamelen van stalen in het kader van het opmeten van de T0-toestand van het ecoduct Kempengrens.

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: De resultaten van de data-analyses komen nog steeds binnen, en de terugkoppeling met de vrijwilligers, die reeds in beperkte mate is gebeurd via de stuurgroep maar nog niet

rechtstreeks aan de vrijwilligers, zal meer in detail gebeuren in het voorjaar van 2016 wanneer alle resultaten gekend zijn.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Terugkoppeling naar de vrijwilligers

Beschrijving: We voorzien een geschreven of mondelinge terugkoppeling naar de verschillende groepen van vrijwilligers (jagers, Natuurpunt) met informatie over de stalen die ze in het verleden voor ons inzamelden.

MIJLPAAL 2016: Labo-analyses nieuwe stalen

Beschrijving: Voor de nieuwe stalen van 2016 voorzien we DNA-extracties, kwaliteitsbepaling in voorbereiding van een opdracht tot de bepaling van de genetische structuur en dit langs weerskanten van het ecoduct Kempengrens.

Enveloppe Vlaamse Landmaatschappij

Aflopende projecten

INBOPRJ-10211 Gebiedsvisie weidevogels Noorderkempen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

VLM en ANB maken een gebiedsvisie weidevogels op voor de regio Noorderkempen in de provincie Antwerpen. Die gebiedsvisie kadert in het realiseren van de S-IHD, gebiedsgerichte projecten van de VLM en de taakstellingen m.b.t. beheerovereenkomsten. De gebiedsvisie moet als eenduidig communicatiemiddel vanuit de Vlaamse overheid naar de overlegplatforms S-IHD en de doelgroepen (landbouwers, regionale landschappen,...) kunnen dienen. Er wordt aan het INBO ondersteuning gevraagd voor de opmaak van een wetenschappelijke onderbouwing van de gebiedsvisie, o.a. door een beschrijving van Vlaamse trends en het inventariseren van habitatvereisten en randvoorwaarden voor een aantal weidevogelsoorten.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Beschikbaar stellen van basisinformatie(lagen)

Beschrijving: INBO heeft 4 datasets voorbereid en ter beschikking gesteld van de VLM voor de uitwerking van de gebiedsvisie.

Status: Gerealiseerd

INBOPRJ-10212 Afbakenen prioritair gebied voor het sluiten van alle natuurgerichte beheerovereenkomsten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Om de effectiviteit te verhogen, wil VLM natuurgerichte beheerovereenkomsten (BO) meer gebiedsgericht inzetten. Om een bepaalde BO voor percelen te kunnen afsluiten, moeten die in daarvoor geschikt gebied liggen; de 'prioritaire gebieden'. In 2014 zijn door het INBO al de prioritaire gebieden voor de BO 'Ontwikkeling soortenrijk grasland' en 'Beheergebied voor weide- of akkerfauna' voorgesteld. Met de daarvoor gevolgde methoden en op basis van vroegere ervaringen met BO t.b.v. akkervogels, moeten nu ook voor de andere natuurgerichte BO prioritaire gebieden geselecteerd worden.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Eindrapport Afbakening prioritaire gebieden voor een aantal beheerovereenkomsten

Beschrijving: Het eindrapport is ter goedkeuring aan de opdrachtgever voorgelegd.

Status: Gerealiseerd

Te continueren projecten

INBOPRJ-10210 Monitoring Smeetshof en eindevaluatie project													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In het Smeetshof, Limburg, is 10 jaar geleden door de VLM een Natuurinrichting uitgevoerd. Er werd toen ook met een monitoring gestart om de ontwikkelingen naar het beoogde eindresultaat en de effectiviteit van de ingrepen te kunnen beoordelen. Zoals voorzien, zou na de laatste monitoringsronde in jaar 10, een afrondende eindevaluatie gebeuren.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Resultaten monitoring T10 Smeetshof

Beschrijving: De monitoring is uitgevoerd en de data zijn verwerkt tot conceptrapporten.

Terugkoppeling met de opdrachtgever tijdens een workshop is gebeurd (november 2015).

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Eindrapport Monitoring Smeetshof

Nieuwe projecten

INBOPRJ-10823 Structurele monitoring van beheerovereenkomsten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Om de effectiviteit van PDPO-maatregelen op broedvogelpopulaties van het landbouwgebied in te kunnen schatten, ontwierp het INBO in 2010 een meetnet van 16 gebieden van elk ca. 250 ha, verspreid over Vlaanderen. Om de effectiviteit van de PDPO-maatregelen in te schatten en het beleid ter zake eventueel te kunnen bijsturen, is het noodzakelijk een lange data-tijdsreeks te verzamelen. Het voorliggende projectvoorstel voor 2016 betreft een verderzetting van de INBO-pilootstudie (Strubbe et al. 2010) en een eerste INBO vervolgstudie (Feys et al. 2013). De methodiek die in beide studies werd toegepast en goed bevonden, zal tevens gebruikt worden in dit vervolgproject. Ook werden twee extra gebieden voor monitoring aangeduid door VLM.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Inventarisatie marterachtigen in gebieden met beheerovereenkomsten

Beschrijving: Veldinventarisatie kleine marterachtigen is gebeurd, data beschikbaar in databanken, resultaten veldwerk zijn aangeleverd als input voor basisrapport 2016.

MIJLPAAL 2016: Overlay jachtwilddata met gebieden beheerovereenkomsten

Beschrijving: Overlay tussen studiegebieden beheerovereenkomsten en beschikbare gegevens jacht (afschotstatistieken - voorjaarstrends voor relevante soorten) is beschikbaar in GIS als input voor basisrapport 2016.

OUTPUT 2016: Oplevering van eindrapport aan opdrachtgever

Enveloppe Vlaamse Milieumaatschappij

Aflopende projecten

INBOPRJ-573 Bepalen van toxicologische aspecten (prim., sec. intox) bij het gebruik van rodenticiden bij het uitvoeren van knaagdierbestrijding													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Doelstelling is het verwerken van de resultaten van de tot hiertoe uitgevoerde analyses. Alle data zijn beschikbaar (resultaten labo analyses UGent + ecologische gegevens van de dieren waarvan stalen opgestuurd werden).

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: INBO-rapport 'Resultaten analyses secundaire intoxicatie bij bunzing en steenmarter'
Beschrijving: Baert, K., Van Den Berge, K., Jansen, I., Gouwy, J., Croubels, S. & Casaer, J. (2015). Secundaire intoxicatie bij het gebruik van rodenticiden: analyse van leverresiduen bij bunzing en steenmarter. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; no. INBO.R.2015.9435187)
Status: Gerealiseerd

Te continueren projecten

INBOPRJ-449 Muskusrat: onderzoek in functie van de optimalisatie van de bestrijding													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Deze resultaten dienen als input voor het overleg met de Vlaamse Milieumaatschappij om samen met hen daarna de beheervragen verder te bepalen, te prioriteren en de hieraan gekoppelde onderzoeksvragen te bepalen en het nodige onderzoek uit te voeren

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Een eerste model op basis van Ramas
Beschrijving: Vooruitgang in opbouw van metapopulatiemodel is voorgesteld op terugkoppelingsvergadering in november 2015.
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Eindrapport screening van *Echinococcus* (vossenlintworm) bij muskusrat
Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Bij het opvragen van verdere informatie rond vanggegevens, bleken er verschillen te zitten tussen de historische informatie die al aanwezig was op INBO en informatie uit de oorspronkelijke velddata die door VMM werden aangeleverd. Op het VMM/INBO-overleg van november werd beslist het rapport op te maken op basis van de historische gegevens aanwezig op INBO.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Uitvoeren autopsies muskusrat

MIJLPAAL 2016: Terugkoppelingen met VMM rond stand van zaken project

OUTPUT 2016: Populatiemodel muskusrat + documentatie parameters en assumpties

OUTPUT 2016: Eindrapport screening van *Echinococcus* (vossenlintworm) bij muskusrat

INBOPRJ-535 Onderzoek ecologisch waterbeheer onbevaarbare waterlopen VMM													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Waterbeheerders moeten onder impuls van internationale en regionale wetgeving, zoals de Europese Palingverordening, de Europese Kaderrichtlijn Water, de Benelux-beschikking met betrekking tot vrije vismigratie en het decreet integraal waterbeleid, de uitdaging aangaan om de ecologische kwaliteit van onze waterlopen te herstellen. Ook het herstel van vrije vismigratie maakt hiervan deel uit. Via modelstudies worden verschillende scenario's voor rivierherstel afgewogen en via voor- en nastudies wordt een evaluatie gemaakt van uitgevoerde maatregelen.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: INBO-rapport 'Evaluatie van een 'de Wit' visdoorgang ter hoogte van het pompemaal in Boekhoute'

Beschrijving: Robberechts, K., Buysse, D., Pauwels, I., Mouton, A., De Maerteleire, N., Gelaude, E., ... Coeck, J. (2015). Evaluatie van een 'de Wit' visdoorgang ter hoogte van het Isabellagemaal in Boekhoute. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11376082).

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Intern rapport 'Evaluatie rivierherstelproject'

Beschrijving: 'Onderzoek naar de visfauna in de Warmbeek (Maasbekken) vóór het uitvoeren van herinrichtings-maatregelen - Vastlegging nultoestand'. Vandamme L. et al.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: INBO-rapport 'Evaluatie van rivierherstelmaatregelen in de Marke (Denderbekken)'

Beschrijving: Buysse, D., Pauwels, I., Mouton, A., Robberechts, K., Pieters, S., Gelaude, E., De Maerteleire N.; Baeyens, R., Coeck, J. (2015). Evaluatie van rivierherstelmaatregelen in de Marke (Denderbekken). (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11352705).

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: INBO-rapport 'Evaluatie van vismigratie in de Demer in Diest'

Beschrijving: Pauwels, I., Buysse, D., Mouton, A., Baeyens, R., De Maerteleire, N., Robberechts, K., Pieters, S., Gelaude, E., Coeck, J. (2014). Evaluatie van vismigratie in de Demer in Diest: Evaluatie van de Grote Steunbeer als potentieel knelpunt en de Zwarte Beek als alternatieve route voor vismigratie. (Intern Rapport van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek).

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015 (extra): A1-publicatie 'Evaluatie schadeproblematiek palingmigratie door een vijzelpompmaal'

Beschrijving: Referentie nog niet beschikbaar.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Onderzoek naar de visfauna in de Warmbeek (Maasbekken) vóór het uitvoeren van herinrichtingsmaatregelen - Vastlegging nultoestand'

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Evaluatie van rivierherstelmaatregelen in de Dommel'

INBOPRJ-556													
Onderzoek naar de verspreiding van verschillende vormen van resistentie tegen rodenticiden bij de bruine rat in Vlaanderen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In dit project wordt onderzoek verricht naar de verspreiding van verschillende vormen van resistentie tegen rodenticiden bij de bruine rat in Vlaanderen, het inschatten van het praktische belang ervan met het oog op optimale efficiëntie en het voorkomen van een verdere opbouw van resistentie. In 2014 werd een nieuw opgestarte methode van opvolging van resistentie verdergezet (1200 starten).

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Verwerking data-inzameling 2014 is afgerond

Beschrijving: Dataset 2014 is volledig afgesloten, datacleaning, kwaliteitscontrole en verwerking is gebeurd.

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Verwerking data inzameling 2015 is afgerond

Beschrijving: Dataset 2015 is volledig afgesloten, datacleaning, kwaliteitscontrole en verwerking is gebeurd.

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Terugkoppeling veldcampagne 2014 naar VMM

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: INBO-rapport analyses en resultaten 2013 - 2015

Beschrijving: Baert, K. (2015). Resistentie tegen rodenticiden bij de bruine rat (*Rattus norvegicus*): overzicht van de screenings 2013 - 2015 op basis van SNP detectie in VKORC1. (Rapporten voor Natuur- en Bosonderzoek). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Analyseresultaten screening 2016 zijn beschikbaar

Beschrijving: Resultaten screening 2016 zijn beschikbaar tegen half oktober als input voor overleg met VMM i.f.v. keuze over werkwijze voor verderzetting screening.

MIJLPAAL 2016: Bepalen optimaal steekproefschema in functie van het resistentieonderzoek

Beschrijving: Het project beoogt het effect te onderzoeken van veranderingen in steekproefschema (jaarlijks, driejaarlijks, om het jaar, of geografisch gedifferentieerd) in het kader van het resistentieonderzoek. De resultaten zullen beschikbaar zijn tegen half oktober als input voor overleg met VMM i.f.v. keuze over werkwijze voor verderzetten screening

INBOPRJ-7766		Bruine rat: een verdere optimalisatie van de actuele bestrijding op parkings en langsheen waterlopen												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

Zowel in het kader van de efficiëntie van de bestrijding van bruine rat als in het kader van de doelstelling van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) om zo optimaal mogelijk rodenticiden in te zetten is hiervoor ondersteunend onderzoek gewenst. Dit onderzoek richt zich zowel op de optimalisatie van de bestrijding langsheen waterlopen als op parkings van autosnelwegen.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Terugkoppeling naar VMM over onderzoeksactiviteiten en resultaten eerste werkjaar

Beschrijving: De terugkoppeling naar VMM vond verschillende keren plaats (juni en november).

Status: Gerealiseerd

MIJLPAAL 2015: Resultaten van literatuurstudie over actuele kennis rond mechanische bestrijding van bruine rat

Status: Niet gerealiseerd

Reden niet-realiseren: Onvoldoende wetenschappelijke literatuur met betrekking tot verschillende mechanische vangmiddelen voor het bestrijden van de bruine rat bleek voorhanden te zijn.

OUTPUT 2015: Informatiebehoefteanalyse in het kader van de optimalisatie van de bestrijding van de bruine rat

Beschrijving: Casaer, J., Baert, K., Huysentruyt, F., & Stuyck, J. (2015). Informatiebehoefteanalyse in het kader van de optimalisatie van de bestrijding van de bruine rat op parkings en langs gewestwegen. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No.

INBO.R.2015.11333671).

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Testen mogelijke instrumenten voor mechanische bestrijding bruine rat

MIJLPAAL 2016: Testen om aantallen of indexen voor bruine rat te bepalen

MIJLPAAL 2016: Terugkoppelmomenten naar VMM over voortgang project

INBOPRJ-10213		Muskusrat: opmaak code goede praktijk												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

In het kader van een correcte uitvoering van de bestrijding vraagt de VMM aan het INBO om een aanzet te maken van een code goede praktijk voor de muskusratbestrijding en dit op basis van de bestaande literatuur, kennis en expertise.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Opmaak code goede praktijk voor muskusrat i.k.v. HTS-richtlijn
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Verdere opvolging en toelichting code goede praktijk

INBOPRJ-10214 Indicator overschrijding kritische lasten habitatgroepen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project heeft als finaliteit de update van de twee milieu-indicatoren 'overschrijding kritische lasten verzuring en vermeting' die door het MIRA team van VMM via www.milieurapport.be worden gecommuniceerd. Een kritische last is de maximaal toelaatbare depositie per eenheid van oppervlakte voor een bepaald ecosysteem zonder dat er – volgens de huidige kennis – op lange termijn verandering optreedt in het ecosysteem. De huidige indicatoren vertrekken van kritische lasten die in 2001 bepaald werden via de eenvoudige massa balans methode. Door de beschikbaarheid van nieuwe data en inzichten dringt zich een update op.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: De indicator is in opmaak
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: De indicator is geüpdatet

INBOPRJ-10215 Ecologische kwaliteitscoëfficiënten (EQR) voor overgangswateren													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In uitvoering van de Kaderrichtlijn Water bereidt de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) de stroomgebiedbeheerplannen (SGBP) voor. INBO maakte, in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en in samenwerking met UA (ECOBIE), UGent (LPAE) en het Centrum voor Estuariene en Mariene Ecologie (NIOO-CEME), de meetlatten op voor de biologische kwaliteitselementen en hydromorfologie voor de Vlaamse overgangswateren en zoetwatergetijdenwateren. INBO staat ook in voor de MONEOS monitoring en rapportering inzake habitats en soorten voor de Vlaams Nederlandse Scheldecmissie (VNSC). De meetlatten voor overgangswateren worden in dit project toegepast op de MONEOS-resultaten om de EKC-berekening en -beoordeling van de kwaliteitsklasse conform de Europese Kaderrichtlijn Water uit te voeren voor de getijgebonden waterlichamen van de Schelde. Voor de Havengeul van de IJzer wordt bovendien ook de monitoring uitgevoerd, aangezien dit geen deel is van MONEOS.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Berekening van de Ecologische Kwaliteitscoëfficiënten voor overgangswateren en zoete getijdenwateren i.f.v. het tweede stroomgebiedbeheerplan voor de Schelde
9Ecologische Kwaliteitscoëfficiënten voor overgangswateren en zoete getijdenwateren i.f.v. het tweede stroomgebiedbeheerplan voor de Schelde. INBO.A.3218. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Benthosstaalname IJzer

Enveloppe departement Mobiliteit en Openbare Werken

Aflopende projecten

INBOPRJ-684 Opgvolging waterbeheer-natuurontwikkeling, selectie Grensmaasprojecten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Hoe evolueren biodiversiteit en ecosystemen langs en in de Grensmaas onder invloed van de gewijzigde inrichting (meer ruimte voor hydromorfologische processen)? In een eerste fase behelst het project een gestandaardiseerde opvolging van de vegetatie in het nieuw ingerichte zomer- en winterbed van de Grensmaas. De nadruk ligt op oeverhabitat, overstromingskommen en sedimentatieplaatsen. Er komt ook een analyse van dijkvegetatie in relatie tot beheer.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Ontwerp projectvoorstel 'Dijken- en bermenbeheerplan voor de Grensmaas'

Beschrijving: Deze mijlpaal is opgegaan in het projectvoorstel dat voor en met MOW werd uitgewerkt als onderdeel van hun INBO-enveloppe: 'Evaluatie en optimalisatie van de inventarisatiemethodiek voor bermen' (zie hieronder).

Status: Gerealiseerd

Nieuwe projecten

INBOPRJ-10824 Evaluatie en optimalisatie van de inventarisatiemethodiek voor bermen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Zowel bij de Vlaamse wegbeheerder als bij de waterwegbeheerders worden bermbeheerplannen opgemaakt. Hiermee wil men de natuurwaarde van de bermen in stand houden of verder ontwikkelen zonder daarbij de primaire functie van de bermen als functioneel onderdeel en veiligheidszone van de weg of waterweg uit het oog te verliezen. Voor de inventarisatie van de aanwezige vegetatie wordt dikwijls gewerkt met de bermtypenbepaling volgens A. Zwaenepoel (Werk aan de berm). Deze methode is vatbaar voor interpretatieverschillen en zeer arbeidsintensief. Daarom moet er voor de kilometerslange bermen in Vlaanderen een nieuwe, pragmatische en praktische inventarisatiemethode worden opgesteld die bruikbaar is langs wegen en/of waterwegen.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Eindrapport

Enveloppe middenveld

Te continueren projecten

INBOPRJ-10199 Bepalen en verfijnen van kritische depositiewaarden voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Op dit moment werkt de praktische wegwijzer 'eutrofiëring lucht' met de Nederlandse set van kritische depositiewaarden (van Dobben et al. 2012). De vraag is om na te gaan in hoeverre deze set toepasbaar is in Vlaanderen. Ook de praktische wegwijzer 'verzuring lucht' zal waarschijnlijk gebruik maken van kritische depositiewaarden voor verzuring. Deze waarden zijn op dit moment evenmin beschikbaar voor de Vlaamse habitat(sub)typen.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: De methodologie rond KDW berekening is in ontwerp
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: De methodologie rond KDW berekening is op punt gesteld, de afbakeningskaart is verfijnd.

Nieuwe projecten

INBOPRJ-10850 Beheer- en beleidsdoelen jachtwildsoorten													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Herhaaldelijk bleek in het verleden dat wanneer advies gevraagd wordt aan het INBO omtrent mogelijke aanpassingen in de jachtregelgeving deze niet eenduidig beantwoord kunnen worden omdat de doelstellingen van het beleid of beheer van de soort / of van de voorgestelde wetwijziging niet voldoende duidelijk gedefinieerd zijn. Doel van dit project is om wetenschappelijke input en ondersteuning te geven aan dit proces van het bepalen van de beleids- en beheerdoelstellingen voor wildsoorten.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Voorleggen ontwerp basisrapport aan Minaraad
Beschrijving: Het ontwerp basisrapport i.v.m. de situering, rationale en werkwijze voor het opmaken van beheerdoelstellingen i.k.v. beleidsvoorbereiding en -evaluatie voor wildsoorten wordt ter bespreking voorgelegd aan de Minaraad.

Enveloppe departement Landbouw en Visserij

Nieuwe projecten

INBOPRJ-10820 Economische en ecologische synergieën van agromilieumaatregelen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project wil synergieën vastleggen en een samenwerking uitbouwen m.b.t. onderzoek rond agromilieuen klimaatmaatregelen (AMKM). Dit leidt, via bilaterale contacten en een tweetal workshops met alle betrokkenen, tot een voorstel van een gestructureerde en gezamenlijke programmatie van onderzoek vanaf 2017 binnen het kader van de enveloppe die INBO ter beschikking stelt. Daarnaast wil het project vanaf 2016 een samenwerking opstarten rond de mogelijkheden van remote sensing in het kader van AMKM en wildschade aan landbouwgewassen.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016/1: Gezamenlijke onderzoeksstrategie en –programmatie, met minimaal een projectvoorstel voor de enveloppe van 2017 en eventueel voor de volgende jaren

MIJLPAAL 2016/2: Richtinggevende resultaten en tussentijdse conclusie over inzet van RPAS in everzwijnschade aan landbouwgewassen

MIJLPAAL 2016/3: Selectie van graslandsites voor gezamenlijk onderzoek

OUTPUT 2016: Nota vraagzijdeanalyse (inclusief literatuurstudie) voor gebruik van RPAS in het graslandonderzoek

Enveloppe departement Ruimte Vlaanderen

Nieuwe projecten

INBOPRJ-10811 Afwegingskader van ecosysteemdiensten bij ruimtelijk beleid													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Door de publicatie van het NARA-T rapport zijn de beleidsmakers bij RWO zich meer bewust geworden van het belang van ecosystemen, de natuurlijke kringlopen die er in plaats vinden en de diensten die zij aan de maatschappij leveren, de zogenaamde 'ecosysteemdiensten'. Door middel van de uitwerking van een (of meerdere) concrete case(s) willen de beleidsmakers bij RWO de kennis over de maatschappelijke meerwaarde van ruimtelijke investeringen op vlak van de levering aan ecosysteemdiensten verruimen.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Rapport 'Afwegingskader van ecosysteemdiensten bij ruimtelijk beleid'

Vraag kabinet

Het gaat hier niet om een vraag die het enveloppeproces bij het INBO volgt, maar een vraag die rechtstreeks vanuit het kabinet van minister Schauvliege aan het INBO gesteld werd en beschouwd kan worden als een uitgebreide adviesvraag.

INBOPRJ-10191		Wildlife Estates												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

Reeds enkele jaren bestaat er in Europa het Label 'Wildlife Estates' (zie <http://www.wildlife-estates.eu/>). Om het label te kunnen krijgen dient de beheerder een evaluatieschema in te vullen over het beheer en de biodiversiteit op zijn domein. Deze gegevens worden vervolgens door evaluatoren bekeken en op basis hiervan wordt het label al dan niet toegekend. Aan het INBO wordt gevraagd het reeds bestaande internationale evaluatieschema aan te passen aan de Vlaamse situatie (soortenlijsten, wetgeving, beleidscontext). Daarnaast zal binnen dit kader ook een algemene evaluatie van het schema gebeuren als input voor de wetenschappelijke commissie verbonden aan het Europese Wildlife Estate Label.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Wetenschappelijke input evaluatieschema

Vraaggestuurd onderzoek via raamovereenkomsten

Raamovereenkomst met de Afdeling Maritieme Toegang van het Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Te continueren projecten

INBOPRJ-596		Analyse van de evolutie van estuariene ecotopen in Zeeschelde en getijgebonden zijrivieren												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit project bestaat uit verschillende deelopdrachten:

1. Opmeten en beschrijven van evolutie langs hoogteraaian en van de schorrand met een RTK-gps;
2. Opmaak van geomorfologische kaarten op basis van false colour beelden (FCIR) of orthofotobeelden;
3. Opmaak van fysiotopten, mits topo-bathymetrische en getijddata beschikbaar zijn;
4. Opmaak van ecotoptenkaarten, mits fysiotopten en geomorfologische kaart beschikbaar is;

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Eerstelijns rapportage in INBOMONEOS-datarapportage

Beschrijving: Van Ryckegem G. (red.), Van Braeckel A., Elsen R., Speybroeck J., Vandevoorde B., Mertens W., Breine J., De Regge N., Soors J., Dhaluin P., Terrie T., Van Lierop, F., Hessel K., Froidmont, M. & Van den Bergh E. (2015). MONEOS – Geïntegreerd datarapport INBO: toestand Zeeschelde 2014. Monitoringsoverzicht en 1ste lijnsrapportage Geomorfologie, diversiteit Habitats en diversiteit Soorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2015 (8990774). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Ecotoptenkaart NeteZenneDijle2013

MIJLPAAL 2016: Ecotoptenkaart BEZ 2014

OUTPUT 2016: Factual data rapportage MONEOS - toestand Zeeschelde 2015

INBOPRJ-8693		Habitatmapping Zeeschelde												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving					

In het streefbeeld van de LangeTermijnVisie (LTV) en de Ontwikkelingsschets (OS) 2010 voor het Schelde-estuarium worden laagdynamische intergetijden- en ondiepwatergebieden beschreven als belangrijke fysieke systeemkenmerken en ecologisch zeer waardevol voor benthos en daarvan afhankelijke vissen en vogels. Deze opdracht heeft als doel om het ecotoptenstelsel binnen het Schelde-estuarium te verfijnen en te valideren. Dit onderzoek ondersteunt het MONEOS programma.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Rapport over stroomsnelheden op het slik

Beschrijving: Van Braeckel, A., D'Haluin, P., Terrie, T., Elsen, R. & Van den Bergh. (2015).

Habitatmapping Zeeschelde. Deelrapportage: ADV meetcampagne - overzicht en 1ste lijnsrapportage stroomsnelheden op slik. Versie 1.1 3/06/2015 54p.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Rapport 'Watervogels op het slik'

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: De rapportage zal gecombineerd worden met de verwerking van de veldgegevens verzameld in de winter van 2015-2016 (mesohalien) en is hierdoor uitgesteld naar 2016. Output 2016 benoemd als 'habitatmapping intertidaal'.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Rapport Habitatmapping Zeeschelde intertidaal

INBOPRJ-9590 Wetenschappelijke ondersteuning VNSC - O&M – projectgroepen aMT													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Nederland en Vlaanderen hebben in 2005 een verdrag gesloten over samenwerking op het gebied van beleid en beheer van het Schelde-estuarium. Naar aanleiding van dit verdrag, dat op 1 oktober 2008 in werking is getreden, is de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie opgericht. De VNSC richt zich op de ontwikkeling van het Schelde-estuarium als 'een multifunctioneel estuarien watersysteem dat op duurzame wijze wordt gebruikt voor menselijke behoeften'. De gemeenschappelijke doelstellingen zijn: bescherming tegen overstromingen, optimale maritieme toegankelijkheid tot de Scheldehavens, instandhouding van een gezond en dynamisch ecosysteem en het opzetten van gemeenschappelijk wetenschappelijk onderzoek.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Roadmap Samenwerkingsovereenkomst VNSC – EVINBO

Beschrijving: Van Ryckegem, G.; Van de Meutter, F., Van Braeckel, A., Vanoverbeke, J., Speybroeck, J. & Van den Bergh E. (2015). Interne memo - Programma 'Trofische interacties' kaderend in het lopend onderzoeksprogramma Agenda voor de Toekomst van de Vlaams Nederlandse Scheldecommissie.

21pp.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: expertise inbrengen in de verschillende projectgroepen van de VNSC

Beschrijving: INBO levert wetenschappelijke ondersteuning binnen het programma O&M Onderzoek en Monitoring van de Vlaams Nederlandse Scheldecommissie. Onderzoekers lezen studies na, becommentariëren en doen beleidsondersteunende onderzoeksvoorstellen voor het ecologisch beheer van het Schelde-estuarium.

OUTPUT 2016: Factual data rapportage MONEOS - toestand Zeeschelde 2015

Raamovereenkomst met Waterwegen & Zeekanaal

Te continueren projecten

INBOPRJ-497		Ecologisch inrichtingsadvies voor gebieden opgenomen in het geactualiseerde Sigmoplan												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014			Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving						

In het kader van het geactualiseerde Sigmoplan worden verschillende gebieden verworven en ingericht als veiligheids- en/of natuurgebied. De opdrachtgevers (Waterwegen en Zeekanaal NV en Agentschap voor Natuur en Bos) wensen een optimale inrichting van de gebieden i.f.v. de vooropgestelde natuurdoelstellingen. Deze doelstellingen zijn bekrachtigd door de Vlaamse regering in het Meest Wenselijke Alternatief en geïntegreerd in de instandhoudingsdoelstellingen van de Zeeschelde. INBO zorgt als één van de partners bij het opmaken van het integraal inrichtingsplan voor de wetenschappelijke ondersteuning bij de opmaak van de ecologische visie, zorgt voor de opmaak van een (ecohydrologisch) inrichtingsadvies en bewaakt de gestelde natuurdoelstellingen (toetsing IHD) voor de wetland- en ontpolderingsprojecten.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Wetenschappelijke ondersteuning m.b.t. ecologisch inrichtingsadvies gebieden geactualiseerde Sigmoplan

Beschrijving: Op specifieke vraag van W&Z leverde INBO in 2015 ondersteuning voor volgende gebieden: Hingene-Bornem; Anderstadt; Fort Filip ; Pikhaken ; Wal-Zwijn ; Wijmeers; Schauselbroek, GGG Ham & Polder van Lier.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Wetenschappelijke ondersteuning m.b.t. ecologisch inrichtingsadvies gebieden geactualiseerde Sigmoplan

INBOPRJ-498		Onderzoek naar de ontwikkeling van elzenbroekbossen na de transplantatie van veen in Kruikeke-Bazel-Rupelmonde (KBR)												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014			Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving						

Bij de aanleg van gecontroleerde overstromingsgebieden worden ringdijken aangelegd ter bescherming van het hinterland. Bij de aanleg van deze dijken zijn grote hoeveelheden zand en klei nodig. Vooral aan klei is er een gebrek. Deze klei kan lokaal gewonnen worden. De ontstane kuilen kunnen gevuld worden met het uitgegraven veen. Dit zou een oplossing kunnen bieden voor het kleitekort en het veenoverschot. Het experiment is opgezet om na te gaan of elzenbroekbos kan ontwikkeld worden op deze plaatsen. Deze aanpak kan fungeren als boscompensatie en levert een win-winsituatie op.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Rapport m.b.t. optimalisatie compensatie elzenbroekbossen in Kruikeke-Bazel-Rupelmonde (KBR)

Status: Niet gerealiseerd

Reden niet-realiseren: Dit rapport is niet gerealiseerd door meer werkinzet voor de bermbeheerplannen en de vegetatiekartering. In 2016 is voor een rapportage ook geen tijd - het schrijven van een uitgebreide rapportage is opgeschort.

OUTPUT 2015: Tussentijdse rapportage in jaarverslag KBR

Beschrijving: Vandevoorde B. 2015. Vegetatieherstel op veentranslocatie proefpercelen in het GOG KBR. Jaarverslag beheercommissie Natuur KBR.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Bijdrage aan jaarverslag toestand 2015 Beheercommissie Natuur KBR

MIJLPAAL 2016: Statistische analyse en aanzet tot manuscript veentranslocatie experiment

INBOPRJ-500		Onderzoek naar inrichting en beheer van Sigmadijken												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014			Vlaams Regeerakkoord						OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dijken hebben primair een waterkerende functie maar daarnaast kunnen ze ook ecologisch belangrijk zijn. Niet alleen vormen ze het leefgebied van tal van plant- en diersoorten; ze fungeren ook als corridor waarlangs deze kunnen migreren. Potentieel vormen dijkgraslanden het grootste aaneengesloten grasland in Vlaanderen. Momenteel is er echter een grote variatie in de ecologische waarde en de erosiebestendigheid langsheen dit netwerk. Hier wordt onderzocht welke factoren (bodemsamenstelling, hellingsgraad, expositie, beschaduwning, beheer,...) daarmee samenhangen. Het doel is om richtlijnen voor inrichting en beheer voor dijken op te stellen om beide functies optimaal te combineren.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Dijkbeheerplan district 1 & 2

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: De rapportage neemt meer tijd in beslag dan vooropgesteld.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Dijkbeheerplan district 1 & 2

OUTPUT 2016: Beheervoorstel dijkvegetaties district 3

MIJLPAAL 2016: Inventarisatie dijken Dijle & Zenne (district 4)

INBOPRJ-501		Monitoren en analyseren van processen (sedimentatie/erosie, vegetatieontwikkeling, kolonisatie door biota) in estuariene herstelprojecten												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014			Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving						

De beheerders van het Schelde-estuarium voeren tal van maatregelen uit om de ecologische toestand van het systeem te verbeteren. Deze ingrepen zijn divers: voorbeelden zijn alternatieve oeververdediging, dijkverplaatsingen en ontpolderingen. Vaak zijn de ingrepen uitgevoerd in het kader van de Lange Termijn Visie Schelde – geconcretiseerd in het geactualiseerde Sigmapijn. Kleinschalige estuariene herstelprojecten vormen een goede leerschool voor de inrichting en het beheer van de geplande grootschaligere projecten in de Zeeschelde. In dit project worden de reeds uitgevoerde (kleine) estuariene herstelmaatregelen op de voet gevolgd en wordt getracht om sleutelfactoren in estuariene herstelprocessen te identificeren.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: T1-rapport 'Potpolder Lillo'

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: De planning is in de loop van het jaar door de klant gewijzigd, de prioriteit ging naar de managementplannen voor de SBZ Zeeschelde.

OUTPUT 2015 (extra): Dunes & Estuaries - poster Natuurontwikkelingsproject Lillo

Beschrijving: Mertens W., Van Beek H., Vandevoorde B., Van Braeckel A., Speybroeck J., Van Lierop F., Van Ginhove, W. & Van den Bergh E. 2015. Geomorphology and biotic colonization of a recently restored tidal wetland in the Schelde estuary (Belgium). Poster presentation Dunes & Estuaries.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Rapportage natuurontwikkelingsproject 'Potpolder Lillo'

INBOPRJ-502		Ruimtelijke en temporele trends van macrobenthos in de Zeeschelde en getijgebonden zijrivieren												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014			Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving						

Dit project is geïntegreerd in het lopende MONEOS programma – gecoördineerd vanuit de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie. Jaarlijkse ruimtelijke bemonstering van de bodemfauna doorheen het hele Zeeschelde-estuarium laat een gedetailleerde opvolging van de variatie in ruimte en tijd toe. Macro-invertebraten vormen een vereist biologisch kwaliteitselement in de beoordeling van de ecologische toestand van overgangswateren in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: MONEOS-rapportage macrobenthos

Beschrijving: Speybroeck, J. (2015). Macrozoöbenthos. p. 19-28 In Van Ryckegem G. (red.). MONEOS – Geïntegreerd datarapport INBO: toestand Zeeschelde 2014. Monitoringsoverzicht en 1ste lijnsrapportage Geomorfologie, diversiteit Habitats en diversiteit Soorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2015 (8990774). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: MONEOS-rapportage hyperbenthos

Beschrijving Speybroeck, J. (2015). Hyperbenthos. p. 29-40 In Van Ryckegem G. (red.). MONEOS – Geïntegreerd datarapport INBO: toestand Zeeschelde 2014. Monitoringsoverzicht en 1ste lijnsrapportage Geomorfologie, diversiteit Habitats en diversiteit Soorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2015 (8990774). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Factual data rapportage MONEOS - toestand Zeeschelde 2015 - bodemdieren

OUTPUT 2016: Factual data rapportage MONEOS - toestand Zeeschelde 2015 – hyperbenthos

INBOPRJ-505														Onderzoek sanering vismigratieknelpunten W&Z	
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB		
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM		
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving							

De Beneluxbeschikking M.2009.01 bepaalt dat de lidstaten vrije vismigratie in waterlopen dienen te herstellen. Het uiteindelijke doel is het wegwerken van alle migratieknelpunten tegen 2027. Hiermee sluit de Beneluxbeschikking aan bij de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water en de Europese Palingverordening. Via gerichte onderzoeken worden evaluaties gemaakt van uitgevoerde saneringsprojecten van vismigratieknelpunten in waterlopen beheerd door Waterwegen en Zeekanaal (W&Z). Daarnaast wordt onderzocht op welke wijze de vismigratieproblematiek op specifieke locaties kan opgelost worden.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Intern rapport 'Evaluatie van de vismigratie in de Dijle ter hoogte van de Bovenstuw in Mechelen' (ontwerprapport)

Beschrijving: Evaluatie van de vismigratie in de Dijle ter hoogte van de Bovenstuw in Mechelen. Vermeersch et al. Intern Rapport INBO

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: INBO-rapport 'Evaluatie van de vismigratie in de Dijle ter hoogte van de Bovenstuw in Mechelen' (eindrapport)

OUTPUT 2016: Intern Rapport 'Evaluatie vismigratie GGG gebieden Zeeschelde'

INBOPRJ-507		Ecotoxicologische risico-evaluatie, landgebruiksverkenning en inrichting van overstromingsgebieden Sigmaphan												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014			Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving						

Er wordt een ecologische risicobeoordeling voor bos en natuur uitgevoerd in overstromingsgebieden. Aan de basis hiervan ligt de chemische en fysische karakterisering van sedimenten en bodems, en de chemische karakterisering van planten en dierlijke organismen (evaluatie biobeschikbaarheid). Er worden ook aanbevelingen geformuleerd voor het beheer van bos en natuur binnen overstromingsgebieden in functie van het beperken van de ecologische risico's. De verzamelde gegevens worden opgeslagen in de beheerondersteunende databank DredGis.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Intern rapport 'Ecologische risico-evaluatie Hollaken/Hoogdonk'
Beschrijving: Is afgerond en aan opdrachtgever overgemaakt.
Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Onderzoeksvoorstel landgebruik in focus-Sigmagebied
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z

INBOPRJ-509		Ecotoxicologische risico-evaluatie bodemverontreiniging in baggergronden												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014			Vlaams Regeerakkoord					OD65 Beleidsnota Omgeving						

Er wordt een ecologische risicobeoordeling voor bos en natuur op verontreinigde terrestrische sedimentbodems uitgevoerd. Aan de basis hiervan ligt de chemische en fysische karakterisering van sedimenten en bodems en de chemische karakterisering van planten en dierlijke organismen (evaluatie biobeschikbaarheid). Er worden ook aanbevelingen geformuleerd voor het beheer van bos en natuur op verontreinigde sedimentbodems in functie van het beperken van de ecologische risico's. De verzamelde gegevens worden opgeslagen in de beheerondersteunende databank DredGis.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Rapport m.b.t. de bladstaalnames 2008/2011/2014 in Menen
Status: Uitgesteld
Reden uitstel: Er is een kleine vertraging; deze output wordt in februari gerealiseerd.

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z.

OUTPUT 2016: Rapport m.b.t. de bladstaalnames 2008/2011/2014 in Menen

INBOPRJ-597		Analyse van de ontwikkeling en evolutie van schorvegetaties in de Zeeschelde en getijgebonden zijrivieren												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014			Vlaams Regeerakkoord						OD65 Beleidsnota Omgeving					

Dit onderzoek kadert in het MONEOS-programma van de VNSC (Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie). Schorvegetaties zijn een vereist biologisch kwaliteitselement in de beoordeling van de ecologische toestand van overgangswateren voor de Kaderrichtlijn Water. Ook voor de Europese Habitatrichtlijn tellen ze mee in het vaststellen van de lokale staat van instandhouding (LSVI), als habitatype en als leefgebied voor soorten. De ruimtelijke spreiding, de kwaliteit en de evolutie van de schorvegetaties in de Zeeschelde en haar zijrivieren onder getij-invloed worden opgevolgd. Hiertoe worden herhaalde gebiedsdekkende vegetatiekaarten en vegetatieopnames uitgevoerd.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Eerstelijnsoutput in INBOMONEOS-datarapportage (voorlopige vegetatiekaart Beneden-Zeeschelde)

Beschrijving: Van Ryckegem G. (red.), Van Braeckel A., Elsen R., Speybroeck J., Vandevoorde B., Mertens W., Breine J., De Regge N., Soors J., Dhaluin P., Terrie T., Van Lierop, F., Hessel K., Froidmont, M. & Van den Bergh E. (2015). MONEOS – Geïntegreerd datarapport INBO: toestand Zeeschelde 2014. Monitoringsoverzicht en 1ste lijnsrapportage Geomorfologie, diversiteit Habitats en diversiteit Soorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2015 (8990774). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Karteren schorren zijrivieren (Netes, Dijle en Zenne)

OUTPUT 2016: Factual datarapportage MONEOS rapport toestand Zeeschelde 2015 van de vegetatie (vegetatiekaart Zeeschelde, Durme, Rupel)

INBOPRJ-598		Ruimtelijke en temporele trends van watervogels in de Zeeschelde – ecosysteemonderzoek												
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014			Vlaams Regeerakkoord						OD65 Beleidsnota Omgeving					

Watervogels zijn één van de belangrijkste gebruikers van het Schelde-ecosysteem. Ze staan bovenaan de voedselketen waardoor ze een signaalfunctie vervullen voor de algemene toestand van een systeem. Watervogels worden door het INBO dan ook permanent gemonitord in het kader van het MONEOS programma – het monitoringsprogramma gecoördineerd vanuit de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie. Welke kenmerken van de Schelde bepalend zijn voor het voorkomen van de watervogels, en hoe deze variabelen de vogelaantallen bepalen is onderwerp van onderzoek.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Eerstelijnsoutput in INBOMONEOS-datarapportage (eind mei)

Beschrijving: Van Ryckegem G. (red.), Van Braeckel A., Elsen R., Speybroeck J., Vandevoorde B., Mertens W., Breine J., De Regge N., Soors J., Dhaluin P., Terrie T., Van Lierop, F., Hessel K., Froidmont, M. & Van den Bergh E. (2015). MONEOS – Geïntegreerd datarapport INBO: toestand Zeeschelde 2014. Monitoringsoverzicht en 1ste lijnsrapportage Geomorfologie, diversiteit Habitats en diversiteit Soorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2015 (8990774). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Factual data rapportage MONEOS - toestand Zeeschelde 2015 – Watervogels

INBOPRJ-7863 Evaluatie van gecontroleerd gereduceerd getij													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Onder het Sigmaplan worden overstromingsgebieden ingericht langs de Schelde. De projectmonitoring van de Sigma-gebieden is bedoeld om de effecten van de inrichtingsmaatregelen in functie van de gestelde natuurdoelen te evalueren. De meetcampagne omvat bevissingen van de belangrijkste waterlopen en stilstaande wateren van de projectgebieden in voor- en najaar. Na de bemonstering van de nulsituatie en de inrichting van de gebieden, worden opvolgingen voorzien op 1, 3 en 6 jaar na inrichting en vervolgens om de 6 jaar.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: A1-publicatie vismonitoring GGG Lippenbroek

Status: Niet gerealiseerd

Reden niet-realisatie: Deze output zal niet meer gerealiseerd worden wegens een beperking in het aantal werkuren van de projectleider naar 80%.

OUTPUT 2015: INBO-rapport vismonitoring GGG Lippenbroek

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Uitgesteld naar 2016 wegens langdurige ziekte van een aantal medewerkers.

OUTPUT 2015: INBO-rapport GGG Bergemeersen

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Uitgesteld naar 2016 wegens langdurige ziekte van een aantal medewerkers.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: INBO-rapport vismonitoring GGG Lippenbroek

OUTPUT 2016: INBO-rapport GGG Bergemeersen

INBOPRJ-7960													
Optimalisatie vismigratie zoet-zout overgangen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Spuiconstructies creëren een harde overgang tussen zoet en zout, waardoor migrerende aquatische organismen zoals vissen hun voortplantings- of opgroei biotopen niet meer kunnen bereiken. Via onderzoek naar aangepast beheer van spuiconstructies worden oplossingen gezocht en geëvalueerd om de migratiemogelijkheden van o.a. vissen te herstellen.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Intern INBO-rapport 'Opvolging zoutintrusie door aangepast spuibeheer in 2014 in waterlopen beheerd door W&Z'

Beschrijving: Nog geen referentie beschikbaar.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: INBO-rapport 'Glasaalmigratie ter hoogte van het uitwateringscomplex in de haven van Zeebrugge'

Beschrijving: Glasaalmigratie ter hoogte van het uitwateringscomplex in de haven van Zeebrugge. David Buysse, Hugo Verreycken, Nico De Maerteleire, Emilie Gelaude, Karen Robberechts, Raf Baeyens, Sébastien Pieters, Ans Mouton, Linde Galle, Nico De Regge, Johan Coeck. Rapport INBO.R.2015.XXX

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Intern INBO-rapport 'Opvolging zoutintrusie door aangepast spuibeheer in 2015 in waterlopen beheerd door W&Z'

INBOPRJ-7961													
Evaluatie NTMB-oeveren als aquatische habitat													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Natuurtechnische milieubouw (NTMB) langs oeveren van bevaarbare waterlopen is een techniek om een meerwaarde te creëren voor de biodiversiteit. Via evaluatie van verschillende projecten wordt onderzocht welke types van NTMB-oeveren de grootste meerwaarde leveren voor de aquatische biodiversiteit. Tevens wordt onderzocht welk beheer toegepast kan worden op deze NTMB-oeveren om de waarde ervan voor de aquatische biodiversiteit te optimaliseren.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Intern INBO-rapport 'NTMB oeveren als aquatisch habitat voor vissen in het kanaal Brussel-Schelde en Leuven-Dijle'

Beschrijving: Vermeersch, S., Van Kerckvoorde, A., Baeyens, R., De Geest, L., De Maerteleire, N., Gelaude, E., Mouton, A., Pieters, M., Pieters, S., Robberechts, K. & Willems, K. (2015). Ecologische evaluatie van de NTMB-oeveren van het kanaal Brussel-Schelde, het kanaal Charleroi-Brussel en het kanaal Leuven-Dijle. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. 180 blz. (Interne rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek)

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: INBO-rapport 'Methodiek voor de evaluatie van NTMB-oeveren van het Kanaal Brussel-Schelde, Kanaal Charleroi-Brussel en Kanaal Leuven-Dijle'

Beschrijving: Vermeersch, S., Baeyens, R., De Geest, L., De Maerteleire, N., Mouton, A., Pieters, M., Pieters, S., Robberechts, K. & Willems, K. (2014). Methodiek voor de evaluatie van NTMB-oeveren van het Kanaal Brussel-Schelde, Kanaal Charleroi-Brussel en Kanaal Leuven-Dijle. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. 59 blz. (Interne rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek)

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Feedback W&Z verwerkt in intern rapport 'Ecologische evaluatie van de NTMB-oeveren van het kanaal Brussel-Schelde, het kanaal Charleroi-Brussel en het kanaal Leuven-Dijle'

INBOPRJ-8694 Beheer van slikken en schorren in het Schelde-estuarium													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Breuksteenbestorting is één van de methodes om de waterkering langs een rivier te verstevigen en te beschermen tegen erosie. Hierbij gaat de aandacht volledig naar veiligheid en wordt er geen rekening gehouden met de kwetsbare oeverhabitats. De noodzaak van deze bestortingen en het onderhoud is niet onderbouwd, waardoor ook ecologisch waardevolle – laag dynamischer oeveren bestort worden. De herbestorting gebeurt eerder systematisch waar slikzones ontstaan. Het doel van dit project is om het proces van breuksteenstorting in de Zeeschelde efficiënter te laten verlopen en meer af te stellen op de natuurlijkheid van de oever. Voor locaties die zowel erosiegevoelig zijn als kwetsbaar habitat, zoeken we naar alternatieve oeververdediging.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Oeverbeheerplan Beneden Zeeschelde

Beschrijving: Van Ryckegem, G., Van Braeckel, A. & Van den Bergh E.(2015). Duurzaam beheerplan – oeverbeheer getijdennatuur Zeeschelde. Schorrand- en slikbeheer van de Boven-Zeeschelde. (INBO.R.2015.7206076). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Analyse van de evolutie van slikken en schorren in relatie tot het gevoerde beheer

Status: Uitgesteld

Reden uitstel: Door een personeelsverschuiving was onvoldoende capaciteit binnen de onderzoeksgroep om deze rapportage af te ronden in 2015. Dit is doorgeschoven naar 2016 onder de titel 'Schorbeheerplan Zeeschelde, Rupel en Durme'.

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Schorbeheerplan Zeeschelde, Rupel en Durme

INBOPRJ-8750 Typologie, standplaatsvereisten en beheer van berm- en dijkvegetaties													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Bermen en dijken zijn kleine landschapselementen met een onschatbare ecologische waarde. Ze kunnen immers fungeren als leefgebied, stapsteen, verbindingsweg, uitwijkplaats of maken deel uit van de biotoop voor een soort. Bovendien kunnen bermen bijdragen aan ecologische processen, zoals plaagbestrijding of bestuiving. Naast het ecologisch belang hebben bermen en dijken langs waterlopen een civieltechnische waarde door de waterkerende functie die ze vervullen. Het project omvat verschillende aspecten van advisering, opvolging en onderzoek rond vegetaties van bermen en dijken langs waterlopen onder beheer van Waterwegen en Zeekanaal NV in het Schelde- en IJzerbekken.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Rapport 'Ecologische opvolging van bermen langs de IJzer'

Beschrijving: Van Kerckvoorde, A., & De Geest, L. (2015). Ecologische inventarisatie, opvolging en beheervoorstellen van bermvegetaties langs W&Z-beheerde waterwegen in het IJzerdistrict. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11336028).

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z

INBOPRJ-8773 Evaluatie en optimalisatie van de ecologische performantie van oeverinrichtingen langs bevaarbare waterlopen													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

In dit onderzoek vraagt de klant om (1) de ecologische performantie van bestaande oeverinrichtingen langs bevaarbare waterlopen (Boven-Schelde, Zeekanaal) op te volgen en te evalueren, en (2) aanpassingen in ontwerp of uitvoering voor te stellen die het ecologisch resultaat verbeteren. Het gaat hierbij om een veelheid aan oeverinrichtingen waaronder NTMB-maatregelen, vooroevers, plasbermen en het heraantakken van meanders. Daarnaast omvat dit project ook de kennisopbouw over de impact van o.a. golfslagwerking, oevererosie en stromingspatronen op vegetatie-ontwikkeling in de oeverzone.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z.

INBOPRJ-8798														Onderzoek en monitoring van de relatie tussen waterpeilbeheer, grondwater en vegetatieontwikkeling
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

De algemene doelstelling van dit project is, vanuit een ecologische invalshoek, een bijdrage te leveren aan het beheer en beleid dat door W&Z wordt voorbereid en uitgevoerd met betrekking tot de waterwegen onder haar beheer, specifiek in relatie tot de waterhuishouding en de vegetatieontwikkeling in de aangrenzende vallei. Bij de advisering wordt gestreefd naar een integratie van scheepvaartbelangen, veiligheid en de ecologische waarden in de aangrenzende gebieden. Het betreft zowel bestaande natuur- en landschapswaarden als potentiële, te herstellen of te ontwikkelen waarden.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z

INBOPRJ-8894														Natuurinrichting, -ontwikkeling en -herstel in (vallei)gebieden in eigendom of beheer van W&Z
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

Dit project omvat ad-hoc advisering en onderzoek in functie van natuurinrichting- en natuurherstelprojecten, die W&Z wenst te realiseren in binnendijkse gebieden.

Realisaties 2015

MIJLPAAL 2015: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z
Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z

INBOPRJ-9649														Wetenschappelijke ondersteuning VNSC - O&M projectgroepen W&Z
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB	
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM	
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving						

In de schoot van de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie (VNSC) wordt binnen de werkgroep Onderzoek en Monitoring de evaluatie van het systeemfunctioneren uitgewerkt op basis van onderzoek en de uitvoering van het lopende monitoringsprogramma MONEOS. Het is binnen deze werkgroep O&M dat INBO actief meewerkt aan de doelstellingen geformuleerd door de VNSC.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Terms of Reference Zoetwaterbeheer Schelde-estuarium

Beschrijving: Van Ryckegem, G. Memo - Aanzet tot de Terms of Reference Zoetwaterbeheer Schelde-estuarium. Ecologische randvoorwaarden mbt het zoetwaterbeheer in het Schelde-estuarium.

Opdrachtgever afdeling Maritieme Toegang

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Expertise inbrengen in projectgroepen VNSC

Raamovereenkomst Commercialisatie Veredeling

Aflopende projecten

INBOPRJ-9934 Selectie en veredeling populier en wilg i.f.v. klassieke teelt													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Om de druk op houtoogst in meer natuurgerichte bossen te beperken, wordt de houtproductie in aanplantingen bestudeerd. Snelgroeïende bomen zoals populier en wilg vormen het beste bosbouwkundig uitgangsmateriaal hiervoor. Bovendien zijn ze de ideale pioniers voor de snelle ontwikkeling van nieuwe bossen. Het hout van snelgroeïende boomsoorten is zeer gegeerd bij de houtverwerkende industrie voor de productie van zaag- en afrothout (o.a. multiplex-platen, fruitkisten, verpakkingsmateriaal) en de productie van duurzamer hout via thermische of chemische behandeling. Dit project streeft naar de selectie en creatie van bosbouwkundig uitgangsmateriaal van o.a. populier en wilg met een hoge groeikracht en goede houtkwaliteit.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Jaarrapport over houtkwaliteit van populieren- en wilgenklonen voor de klassieke teelt

Beschrijving: Het rapport (UGENT/WOODLAB - INBO) is beschikbaar.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Strategieplan m.b.t. afbouw veredeling met oog op commercialisatie nieuwe klonen

Beschrijving: De strategie voor afbouw van het veredelingsprogramma is opgenomen in project 9935 – ‘Valorisatie collectie en afbouw klonale veredeling populier en wilg’.

Status: Gerealiseerd

Te continueren projecten

INBOPRJ-9935 Valoriseren collectie en afbouw klonale veredeling populier en wilg (voorheen 'Selectie en veredeling populier en wilg i.f.v. KOH teelt')													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014				Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving					

Het INBO verricht sinds 1948 onderzoek naar de veredeling van populier en wilg voor de productie van industrieel hoogwaardig hout, biomassa voor bio-energie en recent ook voor tweede generatie biobrandstoffen. In het kader van de heroriëntering van het INBO-onderzoek in 2014 werd beslist INBO-middelen niet meer verder in te zetten voor veredeling gericht op commercialisering. Wel is een afbouwperiode voorzien, die moet toelaten het wetenschappelijk onderzoek van de laatste 15 jaar te valoriseren en het selectieproces af te ronden. Het selectieproces (20 jaar) gebeurt in verschillende fases: uitvoeren van kruisingen, selectie op zaailingniveau, selectie op kloonniveau in de proefkwekerij en selectie op pre-commercieel niveau waarbij kandidaat-cultivars op verschillende standplaatsen aangeplant en opgevolgd worden. Dit project beoogt de markt-introductie van verschillende cultivars in de periode 2020-2025, nieuwe kruisingen zullen niet meer worden uitgevoerd.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Jaarrapport over fysische en calorimetrische eigenschappen van korte omloop hout van INBO populieren- en wilgenklonen

Beschrijving: Het rapport (UGENT-WOODLAB) is beschikbaar.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

MIJLPAAL 2016: Verdere selectie van kandidaat-cultivars op kloonniveau in de proefkwekerij en op pre-commercieel niveau in aanplantingen is uitgevoerd en data zijn aanwezig in databestand.

MIJLPAAL 2016: Specifieke testen voor ziekteresistentie van kandidaat-cultivars werden uitgevoerd en data zijn beschikbaar in databestand

MIJLPAAL 2016: Selectie van kandidaat-cultivars voor bio-energie en tweede generatie biobrandstoffen werd uitgevoerd

MIJLPAAL 2016: Vergelijkende studie tussen INBO-cultivars en andere Europees gecommmercialiseerde cultivars voor wat betreft biomassa/bio-energie productie: data zijn beschikbaar

OUTPUT 2016: Marktintroductie van 2 nieuwe cultivars van populier

OUTPUT 2016: Rapport over de huidige bodemkwaliteit in een 9-jarige biomassa-aanplanting voor fyto-remediatie (Lommel)

Wetenschapsondersteunende projecten

Te continueren projecten

INBOPRJ-711 Ontwikkelen en verhogen interne expertise inzake gegevensinzameling, gegevensverwerking en modelbouw													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

Een opleidingstraject is uitgetekend om zoveel mogelijk wetenschappelijke onderzoekers (ook voor onderzoekers van andere Vlaamse wetenschappelijke instellingen) recente statistische inzichten en regressietechnieken bij te brengen. Hiertoe is de S-taal het gemeenschappelijke softwareplatform. Op termijn is het doel om ook opleidingen op maat voor de onderzoeksteams aan te brengen.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Vervolg lessenreeks statistiek

Beschrijving: De outputs waren:

- Verdere introductie van R als algemeen softwareplatform: een vernieuwde lessenreeks om R te introduceren met meer nadruk op praktijkvoorbeelden.
- Herhaling van de cursus 'Mixed Models' voor gevorderden: in house training door externe lesgevers (Alain Zuur en Elena Ieno): twee groepen voor telkens een week.
- Introductie multivariate technieken: we ontwikkelden een reeks lessen bestaande uit drie sessies waarin telkens een categorie van technieken aan bod kwam. Wegens de grote interesse werd de lessenreeks drie keer gegeven.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Vervolg kennisopbouw ecologische modelbouw

Beschrijving: Aangezien de ontwikkeling van de populatiemodellen prioritair was in functie van de PAS, werd hieraan de meeste aandacht besteed. Hiervoor werden in de loop van 2015 een viertal workshops georganiseerd.

Status: Gerealiseerd

OUTPUT 2015: Verdere ontplooiing van het statistisch softwareplatform R

Beschrijving:

> Voor de watervogels en broedvogels werd een R-package ontwikkeld die een automatische analyse van de gegevens mogelijk maakt. Een paper die de statistische methodologie ontwikkelt is in voorbereiding.

> Voor de Vlaamse Bosinventarisatie werd een analysestramien ontwikkeld ter ondersteuning van regelmatige tussentijdse analyses. Een belangrijk resultaat is een datawarehouse (DWH) waarbij de gegevens van de twee bosinventarisaties ontsloten worden.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Workshopreeks R en R-studio

OUTPUT 2016: Workshopreeks capita selecta statistiek

OUTPUT 2016: Het ontwikkelen van een R-package voor Multiple Imputation

OUTPUT 2016: Op punt zetten INBO R-packages INBOmisc, INBOtheme en INBOmd

INBOPRJ-757 Naar een wetenschappelijke accreditatie van de gegevensinzameling													
WVT	A	BWK	EBT	JD	KMS	KRW	LJ	MB	N2000	NARA	PV	PAS-DPB	SB
Vraag	RO	W&Z	aMT	CV	ENV	ANB	VMM	VLM	LNE	MOW	RWO	L&V	MM
Besl. Vlaamse Reg. 2014					Vlaams Regeerakkoord				OD65 Beleidsnota Omgeving				

Empirisch onderzoek moet reproduceerbaar zijn. Ook het beleid en andere eindgebruikers wensen meer en meer garanties over de kwaliteit van de gegevens. Hiertoe is een traceerbare aanpak nodig over de volledige cyclus van de gegevensinzameling: de voorbereiding van het veldbezoek, de bemonstering op het terrein, het transport naar het laboratorium, de analyse in het labo van de veldgegevens, de archivering van de resultaten en onderzoekstalen.

Realisaties 2015

OUTPUT 2015: Opzetten implementatietraject veldprotocollen

Beschrijving: Eind 2014 is een enquête afgenomen i.v.m. de houding van de collega's i.v.m. veldprotocollen en veldformulieren. In het voorjaar van 2015 zijn de resultaten besproken met een brede groep en hieruit zijn aanbevelingen geformuleerd naar het management. Ook was er een bezoek bij de VMM waar een vergelijkbaar initiatief loopt.

Een werkgroep is opgestart die de aanmaak van veldprotocollen structureel ondersteunt. Een planning voor 2016 is opgemaakt.

Status: Gerealiseerd

Vooruitblik 2016

OUTPUT 2016: Haalbaarheidsstudie ISO-label en stappen richting accreditatie

OUTPUT 2016: Upgrade en verdere implementatie Laboratory Information Management System (LIMS)

Bijlage 3: Procesindicatoren

Procesindicator	Maatstaf / beschrijving	Link SD/OD	Meetinterval	Streef-waarde	Significante afwijking
Onderzoek					
Kwaliteit analyserapporten labo	Gemiddelde score op feedbackformulier bij analyserapport. De score op een feedbackrapport gaat van 1 tot 5	SD 1 - 3	Jaarlijks	4	1
Evolutie kwaliteit labo	Aantal uitgeschreven, gevalideerde protocols in het labo.	SD 1 - 3	jaarlijks	63	5
Evaluatie vormingen BMK	Gemiddelde score op de evaluatiebevragingen n.a.v. de georganiseerde vormingen door BMK. De score op het feedbackformulier gaat van 1 tot 5.	SD1 - 3	Jaarlijks	4	1
Percentage succesvolle onderzoeksvoorstellen voor EV INBO projecten	Aantal succesvolle onderzoeksvoorstellen voor EV INBO projecten / aantal ingediende onderzoeksvoorstellen	SD3	Jaarlijks	70%	20%
Aantal tijdig gerealiseerde outputs in JOP	Het aantal outputs in het jaarlijks ondernemingsplan dat gerealiseerd werd binnen de vastgelegde termijn / Totaal aantal outputs uit het jaarlijks ondernemingsplan	SD1 - 3	Jaarlijks	100%	15%
Tijdigheid adviezen	Aantal tijdige adviezen / totaal aantal adviezen (incl. parlementaire vragen)	SD1 - 3	Halfjaarlijks	95%	5%
Kwaliteit advies	Gemiddelde score op evaluatiebevraging na uitbrengen van een advies. Wordt enkel gerapporteerd indien 15% van de uitgestuurde evaluatiebevragingen werden ingevuld	SD1 - 3	Jaarlijks	4	1
Review rapporten	Aantal rapporten die gereviewd worden door dienst R&A	SD1 - 3	Jaarlijks	15	2
Tijdsbesteding aan stuurgroepen, netwerken en adviescommissies	Totaal van de tijdsbesteding dat geregistreerd wordt in Jira bij niet-projectgebonden stuurgroepen en netwerken / Totaal van beschikbare tijd van alle personeelsleden	SD1 - 3	Jaarlijks	5%	2%
Aantal A1 publicaties, JOP gerelateerd	Aantal publicaties volgens niveau A1, JOP gerelateerd. Publicaties in Web of Science. Alle publicaties waarbij de eerste auteur of een coauteur uit het INBO komt. Het cijfer wordt gevormd door de optelsom van alle bijdrages van INBO medewerkers aan een publicatie. Het kan dus gaan om meer dan één bijdrage per publicatie.	SD1 - 3	Jaarlijks		
Aantal A2 en A3 publicaties	Publicaties in peer reviewed tijdschriften (nationaal of internationaal, niet opgenomen in Web of Science) + publicaties zonder peer review (niet-wetenschappelijke publicaties)	SD1 - 3	Jaarlijks		
Gemiddelde impactfactor van wetenschappelijke publicaties, JOP gerelateerd	Gemiddelde impactfactor van wetenschappelijke publicaties, JOP gerelateerd. De impactfactor is een maat om het relatieve aanzien (het belang) van een wetenschappelijk tijdschrift aan te geven. Hoe vaker de artikels uit een bepaald wetenschappelijk tijdschrift in andere tijdschriften worden geciteerd, des te hoger de impactfactor. Elk tijdschrift heeft een andere impactfactor en deze wordt jaarlijks vastgelegd. Voor het INBO wordt per A1-publicatie gekeken uit welk tijdschrift het komt en welke impactfactor eraan vast hangt voor dat jaar. Al deze impactfactoren worden opgeteld en gedeeld door het aantal artikels van dat jaar om zo tot een gemiddelde impactfactor te komen voor het INBO voor een bepaald jaar.	SD1 - 3	Jaarlijks		
Gemiddelde van citation index van wetenschappelijke publicaties, JOP gerelateerd	Gemiddelde van citation index, JOP gerelateerd. De citatie-index wordt per jaar berekend voor de publicaties vanaf 2006 (oprichting INBO) tot nu, met een verschuivend perspectief van 5 jaar. Vervolgens wordt een gemiddelde van de citaties voor deze publicaties van de afgelopen 5 jaar berekend.	SD1 - 3	Jaarlijks		

5-jaarlijks vlottend gemiddelde van het aantal A1-publicaties	5-jaarlijks vlottend gemiddelde van het aantal A1-publicaties	SD1 - 3	5-jaarlijks		
Organisatie / ondersteuning					
Realisatie begroting	Realisatie begroting / geplande realisatie	SD1 - 3	Driemaandelijks	100%	5%
Aantal tijdig ingeboekte facturen	Aantal betalingen dat door de boekhouding van INBO voor de vervaldatum werd ingeboekt in Orafin / Totaal aantal facturen dat door INBO werd ingeboekt in Orafin	SD1 - 3	Driemaandelijks	90%	5%
Absenteïsme	Aantal dagen afwezigheid (ziekte, ongevallen, exclusief zwangerschap) voor alle werknemers / aantal werkdagen van de gemeten maand voor alle werknemers samen	SD1 - 3	Maandelijks	4%	2%
Aantal tijdig voltooide PLOEG documenten	Aantal tijdig voltooide PLOEG documenten / totaal aantal PLOEG documenten Einddatum is 31/03/xxxx	SD1 - 3	Jaarlijks	100%	5%
Effectiviteit helpdeskfunctie HRM	Aantal vragen die binnen de week worden opgelost / totaal aantal vragen	SD1 - 3	Maandelijks	90%	10%
Effectiviteit helpdeskfunctie facility	Aantal vragen die binnen de week worden opgelost / totaal aantal vragen	SD1 - 3	Maandelijks	70%	10%
Effectiviteit van IT helpdesk	Aantal vragen die binnen de week worden opgelost / totaal aantal vragen	SD1 - 3	Maandelijks	80%	10%
Effectiviteit bib helpdesk	Aantal vragen die binnen de week worden opgelost / totaal aantal vragen	SD1 - 3	Maandelijks	70%	10%
Evolutie elektriciteitsverbruik gebouwen	(elektriciteitsverbruik in de gebouwen van het INBO kwartaal Q van jaar x-1) / elektriciteitsverbruik in de gebouwen van het INBO kwartaal Q van jaar x-1.	SD1 - 3	Halfjaarlijks	-3%	3%
Evolutie gasverbruik gebouwen	(gasverbruik in de gebouwen van het INBO kwartaal Q van jaar x - gasverbruik in de gebouwen van het INBO kwartaal Q van jaar x-1) / gasverbruik in de gebouwen van het INBO kwartaal Q van jaar x-1.	SD1 - 3	Halfjaarlijks	-3%	3%
Evolutie kosten wagenpark	(Globale kosten voor gebruik wagenpark (inclusief brandstofkosten en verkeersbelastingen, onderhoud en herstelling, zonder aankoopkosten) kwartaal n - globale kosten kwartaal n-1) / Globale kosten kwartaal n-1	SD1 - 3	Driemaandelijks	-3%	3%
Aantal verstuurd INBO nieuwsbrieven		OD2	Jaarlijks	6	2
Percentage beleidsrelevante mediabijdragen	Aantal beleidsrelevante mediabijdragen / totaal aantal mediabijdragen	OD2	Driemaandelijks	90%	20%
Onbeschikbaarheid ICT service	Aantal keer dat een ICT service onbeschikbaar is. Een ICT service is onbeschikbaar wanneer deze langer dan 15 minuten niet beschikbaar is voor de eindgebruiker. Zowel ongeplande als geplande onderbrekingen tellen mee. ICT services: Mail en kalender; netwerkschijven, connectiviteit naar internet; connectiviteit naar andere sites; connectiviteit naar Vonet; GIS-services	SD1 - 3	Halfjaarlijks	3	1
Aantal tijdig gerealiseerde acties organisatiebeheersing	Aantal tijdig gerealiseerde acties uit de overzichtslijst organisatiebeheersing	SD1 - 3	Jaarlijks	100%	10%

Bijlage 4: Beheersmaatregelen organisatiebeheersing

Taken en beheersmaatregelen interne controle uit te voeren in 2015		
Taak	Deadline	Links
Thema Doelstellingen, proces- en risicomanagement		
<p>Dit thema omvat drie onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het formuleren, communiceren, uitvoeren en bijsturen van te leveren resultaten en inspanningen, zowel op lange termijn (strategische doelstellingen) als op korte termijn (operationele doelstellingen), door de organisatie. - Het hanteren van principes van procesmanagement en het voeren van een kwaliteitsbeleid. - Het identificeren, evalueren en beheersen van risico's die het bereiken van deze doelstellingen in het gedrang zouden kunnen brengen en van de opportuniteiten die zich aanbieden (risicomanagement). 		
Kerntakenplan bezorgen aan AV	jun/15	Leidraad OBH
Meerjarenplan bezorgen aan AV	jun/15	Leidraad OBH
Verslagen DR bezorgen aan AV	dec/15	Leidraad OBH
Uitvoeren interne controle: aandacht hebben voor het realiseren van een evenwicht tussen financiële, procesmatige en inhoudelijke controle	dec/15	Risicoanalyse 2012-2013
Opvolgen van onderzoek: Extra aandacht besteden aan het fijn stellen van de scope tijdens het voorbereiden van het onderzoek bij EV INBO projecten; meer terugkoppeling met DR voorzien	dec/15	Risicoanalyse 2012-2013
Verzamelen van veldgegevens: opstarten van een project 'grijze zones'	dec/15	Risicoanalyse 2012-2013
Strategie opstellen voor INBO zodanig dat gebruikte methodes gedocumenteerd worden	jun/15	Zelfevaluatie 2014
Beheren begroting: vertalen van de beheersovereenkomst naar strategische doelstellingen en acties + linken van financiële middelen aan deze strategische doelstellingen en acties, doorlichting door financiële consultant	dec/15	Risicoanalyse 2012-2013
Analyse en eventuele instap in nieuwe tool in kader van doelstellingenmanagement	jun/15	Leidraad OBH
Operationele doelstellingen bepalen	jun/15	Zelfevaluatie 2014
De jaarplanning wordt opgemaakt via een manueel systeem in Excel. Van zodra dit proces op punt staat, zal de werkwijze geëvalueerd worden in functie van efficiëntie en effectiviteit	jun/15	Zelfevaluatie 2014
In JIRA moeten outputs zo concreet mogelijk weergegeven zijn om een degelijke opvolging te kunnen garanderen. Om duidelijk te omschrijven wat mogelijke outputs kunnen zijn, moeten heldere richtlijnen worden opgesteld	jun/15	Zelfevaluatie 2014
De koppeling van projectomschrijvingen en tijdsregistratie in een applicatie (JIRA) levert nog problemen op, door het feit dat projecten daardoor onoverzichtelijk worden door opsplitsing in deelprojecten; de koppeling van actuele tijdsregistratie en de projectdatabank moet verder geëvalueerd worden	jun/15	Zelfevaluatie 2014
Er moet bepaald worden hoe onze doelstellingen gecommuniceerd worden naar belanghebbenden van INBO	jun/15	Zelfevaluatie 2014
Aangezien er een nieuwe missie, visie en doelstellingen bepaald zijn, moet de link met de andere thema's van organisatiebeheersing geoptimaliseerd worden	jun/15	Zelfevaluatie 2014
Processen moeten op een hoger niveau in kaart gebracht worden (zoals aangegeven door proceshuis)	dec/15	Zelfevaluatie 2014
De evaluatie van de processen dient planmatiger te worden aangepakt	dec/15	Zelfevaluatie 2014
Beheren processen: organiseren van een opleiding procesmanagement. Deze opleiding niet enkel benaderen vanuit technisch oogpunt, maar zeker ook vanuit rollen, verantwoordelijkheden,... + ontwikkelen van een marketingactie die draagvlak creëert	dec/15	Risicoanalyse 2012-2013
Beheren processen: Onderzoeken welke de meest geschikte methode is om ook kleine(re) proceswijzigingen op een efficiënte manier te communiceren naar de betrokkenen	dec/15	Risicoanalyse 2012-2013
Er moet meer bewustzijn en kennis gecreëerd worden omtrent risicomanagement	dec/15	Zelfevaluatie 2014

Thema Belanghebbendenmanagement

Belanghebbendenmanagement is het proces waarbij de belangen van de diverse (externe) belanghebbenden mee worden afgewogen in de strategieontwikkeling en -implementatie. Extreem belanghebbenden zijn alle partijen die worden beïnvloed door of invloed uitoefenen op de activiteiten van de organisatie, maar er formeel geen deel van uitmaken. De belangen van interne belanghebbenden zijn verwerkt in de andere thema's. Het afleggen van verantwoording, participatie, transparantie en evaluatie zijn sleutelbegrippen voor een degelijk belanghebbendenmanagement. Vanuit het perspectief van deugdelijk overheidsbestuur wil belanghebbendenmanagement waarborgen scheppen voor de realisatie van de organisatiedoelstellingen. Het vergroot het vertrouwen van de belanghebbenden in de organisatie. Een organisatie die goed luistert naar haar omgeving en haar keuzes goed uitlegt, verwerft een positiever imago en kan rekenen op een groter draagvlak. Gelet op het openbaar karakter van de dienstverlening en de herkomst van de middelen (belastinggeld), heeft de overheid op dat vlak een voorbeeldfunctie te vervullen. Het thema belanghebbendenmanagement wordt verder geconcretiseerd en geoperationaliseerd aan de hand van volgende stappen:

- identificatie van en dialoog met de belanghebbenden (participatie van belanghebbenden);
- transparantie en verantwoording afleggen;
- evaluatie en bijsturing van het proces belanghebbendenmanagement

Nieuwe visie en structuur belanghebbendenmanagement + dialoog met middenveld concreet uitwerken	jun/15	Leidraad OBH + zelfevaluatie 2014
Indien overleg met belanghebbenden AV uitnodigen en verslag bezorgen	dec/15	Leidraad OBH
Nieuwe overeenkomsten bezorgen aan AV	dec/15	Leidraad OBH
Er is meer interne informatie-uitwisseling nodig omtrent belanghebbendenmanagement zodat er meer draagvlak gecreëerd wordt binnen INBO	dec/15	Zelfevaluatie 2014
Het op elkaar afstemmen van het hele spectrum aan vraag gestuurd onderzoek van de klanten met een enveloppe en de haalbaarheid van de som van die vragen qua expertise en experttijd vergt nog de nodige strakke timing, zowel binnen het INBO als bij de klanten.	dec/15	Zelfevaluatie 2014

Thema Monitoring

Monitoring is het systematisch en continu verzamelen, analyseren en rapporteren van relevante data om de behaalde resultaten periodiek te toetsen aan de doelstellingen uitgedrukt in vooropgestelde normen of verwachte resultaten. Monitoring stelt een organisatie in staat om de realisatie van de doelstellingen - al dan niet opgenomen in de beheersovereenkomst, managementovereenkomst of ander planningsdocument - op te volgen. Ook de opvolging van verbeteracties volgend uit audit- of consulting-opdrachten mag niet uit het oog worden verloren. De evaluatie van de monitoringgegevens kan leiden tot een bijsturing van de acties. Het management moet continu opvolgen wat binnen de organisatie gebeurt. Heel wat instrumenten bieden ondersteuning om een integraal en gestructureerd monitoringsysteem op te zetten.

Verslag van rapporteringen indicatoren steeds bezorgen aan AV	dec/15	Leidraad OBH
De huidige set van indicatoren moet grondig geëvalueerd en bijgestuurd worden.	jun/15	Zelfevaluatie 2014
De huidige indicatoren hebben momenteel vooral betrekking op het management en de ondersteunende diensten. Er zouden ook indicatoren moeten zijn om de wetenschappelijke aspecten op te volgen om een meer effectieve monitoring te garanderen.	jun/15	Zelfevaluatie 2014
Er moeten bekeken worden of er nog andere organisatiebrede monitoring nodig is.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
Er moet meer aandacht zijn voor het meten van efficiëntie en efficiëntiewinsten	dec/15	Zelfevaluatie 2014
De rapporteringswijze van de indicatoren dient geëvalueerd en bijgestuurd te worden om een maximale effectiviteit te bekomen. Het INBO zal moeten nadenken over rapportering aan andere interne niveaus (in functie van de behoeften) en externen (belanghebbenden).	jun/15	Zelfevaluatie 2014
INBO wil vanaf 2015 een andere tool gebruiken om de indicatoren op te volgen	jun/15	Zelfevaluatie 2014

Thema Organisatiestructuur

Een organisatiestructuur omvat:

- de indeling van de te verrichten werkzaamheden (zowel betreffende constant beleid als nieuwe projecten) in functies en taken van personen, werkgroepen of entiteiten;
- de vastlegging van hun bevoegdheden en onderlinge betrekkingen bij de uitvoering van de werkzaamheden;
- de daarbij gebruikte communicatiekanalen ten behoeve van de coördinatie van het geheel

De organisatiestructuur is een cruciale factor om de doelstellingen te bereiken en de organisatie te beheersen. De structuur van een organisatie zorgt voor interne samenhang tussen de verschillende onderdelen. Ook moet de structuur zijn afgestemd op de eigenheid van de organisatie (omvang, omgeving, cultuur, complexiteit van de activiteiten, beschikbare middelen, enz.). Een organisatie kan een aantal doelstellingen realiseren via projectwerking. Het is van belang dat deze werkwijze structureel wordt ondersteund en een eigen plaats krijgt in de organisatie. De structuur van een organisatie wordt schematisch weergegeven in een organigram. In de praktijk wijkt de werkelijke (informele) structuur van de organisatie soms af van wat het organigram formeel weergeeft. Een correct beeld van de organisatie wordt pas verkregen als zowel het formele als het informele aspect van de organisatiestructuur gekend is.

Herintroducties: Er wordt een werkgroep samengesteld die onderling een expert aanduidt. De afdelingshoofden laten weten wie er in de werkgroep zal zetelen. Op ANB-INBO overleg stelt INBO voor een werkgroep op te richten rond herintroducties onder leiding van een INBO expert. De opdracht is een algemene strategie uit te bouwen (wetenschappelijke visie). Via dezelfde expert zullen dan de INBO adviezen verlopen die hierop betrekking hebben.	jun/15	Opvolging resultaten workshops 27/05/2013
Veldmethodieken: er wordt een werkgroep samengesteld die een invulling geeft aan volgende punten: opleiding organiseren rond veldmaterialen en -methodieken; communicatie doen met stand van zaken van het centraal beheer van veldmateriaal; de verschillende veldmethodieken beschrijven in protocollen en vastleggen in centraal beschikbare documentatie; centrale aanspreekpunten aanduiden. Er wordt een oproep geplaatst met de vraag wie er in deze werkgroep wil zetelen.	jun/15	Opvolging resultaten workshops 27/05/2013
Met de start van het nieuwe Regeerakkoord merken we op dat het beleidsdomein waartoe we behoren hervormd zal worden. Het is een aandachtspunt om telkens te evalueren of de huidige organisatiestructuur voldoende antwoorden biedt op de uitdagingen waar het INBO voor staat.	jun/15	Zelfevaluatie 2014
De flexibiliteit binnen de organisatiestructuur moet meer aandacht krijgen. De koppeling met het flexibel inzetten van talent en het werken met tijdelijke projecten zal geëvalueerd worden in 2015.	jun/15	Zelfevaluatie 2014

Thema HRM

HRM is erop gericht om de benodigde competenties te (ver)werven, te behouden en te ontwikkelen en op een geïntegreerde, pro-actieve wijze het werkgedrag, en de prestaties van mensen zodanig te beïnvloeden dat een hoge en constante toegevoegde waarde wordt gecreëerd, gebaseerd op de persoonlijke inzet van alle medewerkers, binnen een gegeven omgeving en rekening houdend met de finaliteit en strategie van de organisatie.

Aanpassingen personeelsplan en personeelsuitgaveprognose aan AV bezorgen	dec/15	Leidraad OBH
Het vormingsplan wordt verder ontwikkeld	dec/15	Zelfevaluatie 2014
Het onthaalbeleid wordt geoptimaliseerd	dec/15	Zelfevaluatie 2014
In de toekomst zullen steeds afzonderlijke gesprekken plaatsvinden voor de persoonsgebonden competenties enerzijds en de vaktechnische competenties anderzijds bij aanwervingen.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
De HRM processen moeten geoptimaliseerd worden.	jun/15	Zelfevaluatie 2014
De procedures en richtlijnen worden bijgestuurd naar aanleiding van het nieuwe intranet.	dec/15	Zelfevaluatie 2014

Thema Organisatiecultuur

De organisatiecultuur omvat het geheel van waarden en normen, die het concrete gedrag van individuen en groepen in de organisatie beïnvloeden. De organisatiecultuur bepaalt het gezicht van de organisatie. Er bestaat een sterke relatie tussen de cultuur van een organisatie en het integriteitsbewustzijn. Het integriteitsbeleid omvat het identificeren van formele waarden en normen waar de organisatie voor staat en het geheel van beleidsmaatregelen die gericht zijn op:

- het vergroten van de weerbaarheid van de medewerkers tegen mogelijke aantastingen van de integriteit; en
- het ondersteunen van de medewerkers in de omgang met moeilijke situaties en integriteitsdilemma's, zodat de realisatie van de organisatiedoelstellingen niet in het gedrang worden gebracht.

Interne uitwisseling data en kennis: de leidinggevenden krijgen de verantwoordelijkheid om het delen van data en kennis te bevorderen. Dit wordt geëvalueerd in PLOEG.	dec/15	Opvolging resultaten workshops 27/05/2013
--	--------	---

Samenwerken: de bereidheid tot het delen van kennis en data wordt gestimuleerd. Eventuele struikelblokken worden weggewerkt. Er wordt meer ingezet op google tools om samenwerking te bevorderen.	dec/15	Cultuurplan december 2013
Transparantie: transparantie in financieel kader voor meer openheid in budgetopvolging en besteding	dec/15	Cultuurplan december 2013
Transparantie: uitbouwen van kennisbeheer	dec/15	Cultuurplan december 2013
Openstaan voor kritiek: opzetten van een methodologie waarbij, in samenspraak met de gehele instelling, kritisch kan gekeken worden naar de werking van de organisatie	dec/15	Cultuurplan december 2013
Openstaan voor kritiek: 1-2 keer per jaar een discussiemoment voor de verschillende onderzoeksgroepen over de gebruikte methoden etc. inlassen	dec/15	Cultuurplan december 2013
Een integriteitsbeleid dient verder concreet te worden uitgebouwd. Dit kan onderdeel uitmaken van het groter geheel van organisatiebeheersing.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
Betrouwbaarheid en integriteit: constructieve discussie over deze thematiek zal via discussierondes onder de middag worden aangemoedigd. Op deze wijze worden we met de dagdagelijkse realiteit geconfronteerd en ontstaat een cultuur om hier op een open wijze mee om te gaan	dec/15	Cultuurplan december 2013
Betrouwbaarheid en integriteit: opleidingstraject voor leidinggevendenden om gepast te leren reageren op integriteitsschendingen. Leidinggevendenden treden consequent op wanneer medewerkers de regels en afspraken uit verschillende documenten (arbeidsreglement, deontologische code,...) niet nakomen	dec/15	Cultuurplan december 2013
Klantgerichtheid: op elke vraag moet een antwoord komen vanuit INBO	dec/15	Cultuurplan december 2013
Review van rapporten zoals dit gebeurt voor adviezen	dec/15	Stappenplan kwetsbare functies
Klantgerichtheid: Het systeem van enveloppefinanciering is uitgewerkt met LNE, ANB, VMM en VLM. Het systeem wordt uitgebreid in 2015 met klanten die actief zijn in de open ruimte binnen en buiten de Vlaamse overheid	dec/15	Cultuurplan december 2013
Klantgerichtheid: enveloppefinanciering wordt geïntegreerd in meerjarenplan	jun/15	Cultuurplan december 2013
Flexibiliteit: uitbouw van opleidingstrajecten die de inzetbaarheid binnen de organisatie verhogen	jun/15	Cultuurplan december 2013
Flexibiliteit: motivatie-instrumenten (talentmanagement) uitbouwen	2016	Cultuurplan december 2013
Voortdurend verbeteren: instap in Vlimpers talent waardoor opleidingsbehoeften van mensen gemakkelijker en sneller gedetecteerd kunnen worden + om organisatiedoelstellingen te vertalen in concrete doelstellingen op niveau van de individuele medewerker & om het behalen van de doelstellingen op te volgen en te evalueren	jun/15	Cultuurplan december 2013
Efficiëntie: alle processen met veel administratie worden geëvalueerd en bijgestuurd om de administratieve last te verminderen	jun/15	Cultuurplan december 2013
Er moeten sterker ingezet worden op het bouwen van een waarde gedreven organisatie door het inzetten van gepaste interne communicatie –en veranderingstrajecten.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
INBO moet inzetten op leiderschap om de cultuur binnen de organisatie te laten doorleven + opleidingstraject 'coachend leiding geven'	dec/15	Zelfevaluatie 2014 + opvolging resultaten workshops 27/05/2013
Delen uit de deontologische code, arbeidsreglement en cultuurplan moeten op meer regelmatige basis belicht en gecommuniceerd worden naar de werkvloer toe.	dec/15	Zelfevaluatie 2014

Thema Informatie en communicatie

De informatie- en communicatiestromen zijn geënt op de structuur van de ganse organisatie. Ze zijn gericht naar alle interne en externe belanghebbenden en moeten de waarden en de realisatie van de doelstellingen van de organisatie ondersteunen. Informatiedoorstroming doorheen de organisatie is nodig om de doelstellingen te kunnen bereiken. Van belang is dat het om kwaliteitsvolle informatie gaat. Deze kan als volgt gemeten worden:

- De informatie is relevant: de inhoud stemt overeen met de behoefte.
- De informatie is tijdig: wordt bezorgd wanneer nodig.
- De informatie is actueel: bevat de laatst beschikbare data.
- De informatie is accuraat: de data zijn juist.
- De informatie is toegankelijk: de inhoud kan gemakkelijk gevat worden door de bestemming.

Het beheersen van de informatie- en communicatiestromen veronderstelt dat deze vanuit meerdere invalshoeken worden bekeken. Immers, op ieder niveau van de organisatie en bij elke externe belanghebbende is er behoefte aan informatie. De organisatie dient daarom te bepalen welke visie ze heeft op interne en op externe communicatie en hoe ze een afstemming tussen de twee visies nastreeft. De organisatie kan dan overgaan tot de opstelling van een informatie- en communicatieplan ter uitvoering van de informatie- en communicatiedoelstellingen.

Jaarplan externe communicatie 2015. Het communicatieplan moet meer gelinkt worden met de communicatiestrategie	jun/15	Leidraad OBH
--	--------	--------------

Strategie en jaarplan interne communicatie 2015	jun/15	Leidraad OBH + zelfevaluatie 2014
Nieuw intranet	dec/15	Enquête interne communicatie + zelfevaluatie 2014
Proefproject opzetten waarbij drie workshops worden georganiseerd op verschillende tijdstippen, zonder verplichte deelname. Deze workshops vinden plaats op INBO van 11u30 tot 14u00 (afhankelijk van thema). De thema's worden bepaald door de personeelsleden.	dec/15	Opvolging resultaten workshops 27/05/2013
DR antwoord' of 'DR vraagt' organiseren	dec/15	Opvolging resultaten workshops 27/05/2013
Er dient een evaluatie te gebeuren van de verschillende kanalen die gebruikt worden voor interne communicatie.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
<u>Thema Financieel Management</u>		
<p>Met 'financieel management' wordt het plannen, beheren, evalueren, (bij)sturen en verantwoorden van waarestromen bedoeld in functie van de (organisatie)doelstellingen. Waarestromen omvatten enerzijds de geldstromen, maar anderzijds ook de vorderingen, schulden en ruimer de activa en passiva van de organisatie.</p> <p>Om het voortbestaan van de organisatie en de realisatie van de organisatiedoelstellingen mogelijk te maken, is het noodzakelijk dat het gehele organisatiegebeuren ook financieel wordt uitgetekend en geregistreerd. Enerzijds is dit de basis om de vraag naar middelen voor het volgende werkingsjaar te onderbouwen, anderzijds vloeit hieruit ook de evaluatie en verantwoording voort van de gevoerde werking tijdens het afgelopen werkingsjaar. Financieel management moet ook de nodige financiële opvolgingsinstrumenten leveren aan het management, op elk niveau, om de financiële evolutie van de werking te kunnen inschatten en waar nodig tijdig te kunnen bijsturen.</p> <p>Tijdens het werkingsjaar volgt de organisatie permanent de realisatie van haar doelstellingen en de uitvoering van de begroting op om over een actueel beeld van de situatie te beschikken. De begroting, economische en analytische boekhouding hebben een voldoende detailniveau om te voorzien in de gestelde interne en externe financiële informatienoden.</p>		
Driemaandelijks rapportering van stand van zaken budgetten naar DR	dec/15	Leidraad OBH
Driemaandelijks rapportering van stand van zaken van buitenlandse zendingen naar DR	dec/15	Leidraad OBH
Driemaandelijks rapportering van personeelsuitgaveprognose	dec/15	Leidraad OBH
Jaarlijkse evolutie bekijken van de maaltijdvergoedingen, thuiswerk, vaste en mobiele telefonie en dit communiceren aan DR	dec/15	Leidraad OBH
Implementeren van de optimalisatietool zodat het lange termijn financieel beheer optimaal kan worden opgevolgd.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
Het proces 'intelligent scannen moet geoptimaliseerd worden zodat het percentage van tijdig betaalde facturen hoger komt te liggen.	jun/15	Zelfevaluatie 2014
<u>Thema Facility Management</u>		
<p>Onder facilitymanagement wordt het beheer van alle goederen en diensten, ondersteunende processen en activiteiten verstaan die moeten toelaten dat alle bedrijfsprocessen zich in ideale omstandigheden kunnen ontwikkelen. In de eerste plaats wordt vooral gefocust op deze aspecten van facilitymanagement die de kernopdrachten ondersteunen.</p> <p>De goederen of diensten die door facility worden aangeboden, zijn zeer uitgebreid en verschillen van organisatie tot organisatie. 'Facility' is - binnen de Vlaamse overheid - de verzamelnaam voor gebouwen, catering, schoonmaak, de onthaalbalie, afvalverwijdering, klussen, postbedeling, reprografie, reservatie en uitrusting vergaderzalen, de bediening van telefooncentrales, aankoop van verbruiks- en uitrustingsgoederen, het beheer van het wagenpark, kantoorinrichting, ondersteuning bij verhuizingen,... Afhankelijk van de grootte en het type van organisatie zal deze lijst beperkt zijn tot die activiteiten die de grootste invloed hebben op de realisatie van de doelstellingen en/of een groot stuk van de middelen opeisen.</p> <p>Bij bepaalde organisaties kunnen een aantal activiteiten die in eerste instantie tot de lijst van facilitygoederen en -diensten behoren, deel uitmaken van de core-business of -activiteit van de organisatie. Deze kernactiviteiten vallen buiten de reikwijdte van dit thema.</p>		
Facilityplan	jun/15	Leidraad OBH
AV op de hoogte houden van plannen huisvesting	dec/15	Leidraad OBH
Wegens de recente wijzigingen binnen het Facilityteam wordt verder bekeken welke overlegformule het beste werkt binnen het team.	jun/15	Zelfevaluatie 2014

De samenwerking en communicatie met AFM moet geoptimaliseerd worden	dec/15	Zelfevaluatie 2014
De resultaten van de enquête omtrent de werking van Facility moet nauwkeuriger worden bekeken en de actiepunten moeten beter worden opgevolgd.	jun/15	Zelfevaluatie 2014
Thema ICT		
<p>Informatie en communicatietechnologie kan worden omschreven als het geheel van technologieën (hardware, software, datacommunicatie en databasebeheer) dat gegevens op geautomatiseerde wijze omzet naar informatie.</p> <p>Ingevolge de toenemende automatisering van de kernactiviteiten in een organisatie, en de daarmee gepaard gaande investeringen, is ook de behoefte aan een adequate sturing en beheersing van ICT sterk toegenomen.</p> <p>Het topmanagement moet erop toezien dat het inzetten van ICT binnen de organisatie een daadwerkelijke toegevoegde waarde levert voor de bedrijfsactiviteiten van de organisatie en bijdraagt tot een degelijk risicobeheer. Zo zorgt de organisatie ervoor dat ICT de organisatiedoelstellingen optimaal ondersteunt.</p> <p>Het afstemmen van de verschillende verwachtingen omtrent de rol en de waarde van ICT vereist een beheersingsproces dat zorgt voor een voortdurende terugkoppeling tussen de doelstellingen van de organisatie en de vereiste IT-diensten en capaciteiten.</p>		
Jaaractieplan	jun/15	Leidraad OBH
De ICT strategie dient geactualiseerd te worden. Bovendien moet de strategie nog meer afgestemd worden op de organisatiedoelstellingen.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
De indeling van het team ICT-operaties met de bijhorende taakverdeling zal opgenomen worden in de nieuwe strategie	jun/15	Zelfevaluatie 2014
Er zou een inventarisatie moeten komen van de bestaande datasets- en bestanden die momenteel niet bekend zijn bij ICT, maar wel gebruikt worden door personeelsleden.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
ICT-processen moeten geactualiseerd worden. Ook moet er een proces voor open data beleid uitgetekend worden.	jun/15	Zelfevaluatie 2014
INBO moet het informatieveiligheidsbeleid afgestemd op de veiligheidsrisico's van het INBO bijsturen. Hierbij wordt het ICT-veiligheidsbeleid van de Vlaamse overheid als leidraad gebruikt.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
Het informatiebeleid moet verder worden uitgewerkt.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
Het DRP moet geëvalueerd en bijgestuurd worden.	dec/15	Zelfevaluatie 2014
Er komt een klantenbevraging	jun/15	Zelfevaluatie 2014
IDC zet in op een open data beleid. Een visie is ontwikkeld en een actieplan wordt uitgewerkt in 2015	dec/15	Cultuurplan december 2013
Evaluatie		
Evaluatie organisatiebeheersing 2015	dec/15	Leidraad OBH

HR beleidsplan 2014-2019

Inleiding

Binnen het INBO is er de laatste jaren hard gewerkt aan een nieuwe organisatiestrategie die het onderzoek opdeelt in wettelijk vastgelegde taken, vraaggestuurd onderzoek en strategisch onderzoek en de klemtoon legt op beleidsrelevantie van het wetenschappelijk onderzoek.

Deze projectindeling zal voor de eerste maal ten dele toegepast worden bij de opmaak van het JOP 2014 en wordt ten volle uitgerold bij de opmaak van het JOP 2015.

De nieuwe projectindeling komt er op een ogenblik dat de Vlaamse Regering inzet op de rationalisatie van de managementondersteunende functies en meer algemeen besparingen oplegt aan alle entiteiten in termen van koppen en personeelskredieten.

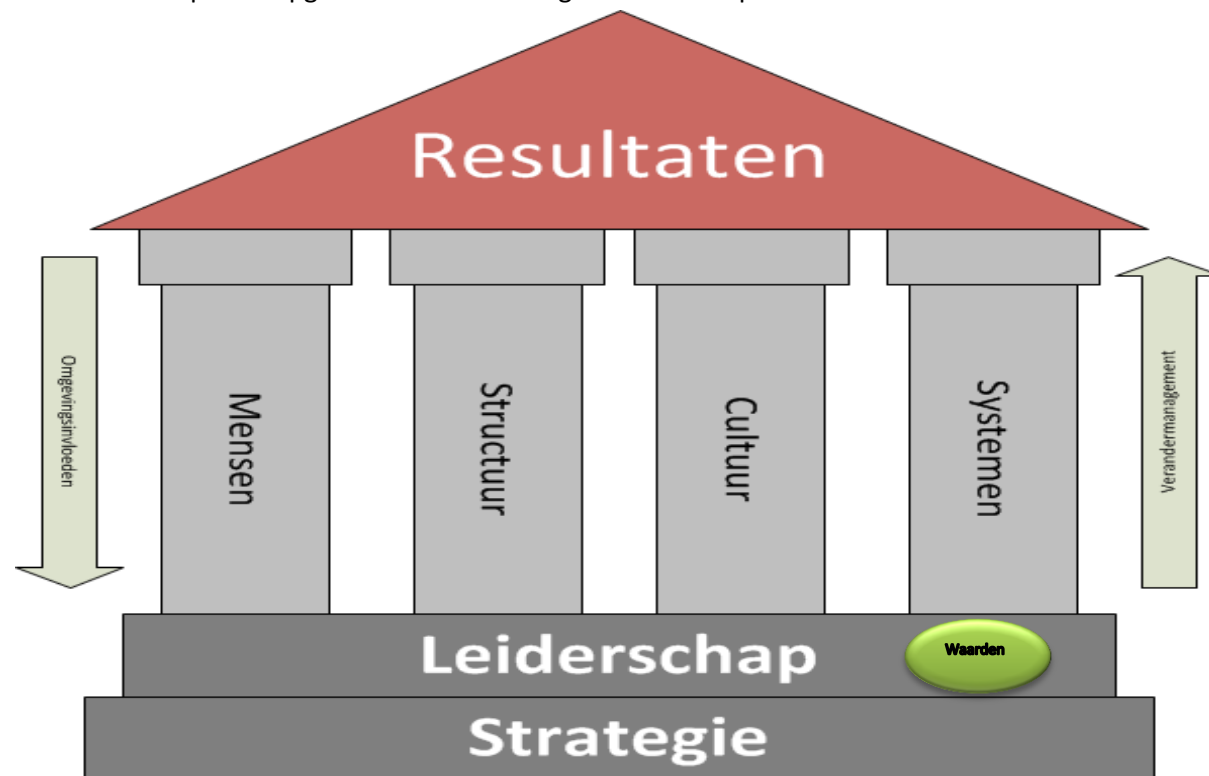
In deze context was een herziening van het bestaande HR beleidsplan met een horizon tot 2015 noodzakelijk. Het beleidsplan geeft de prioriteiten weer op het vlak van HR processen en projecten voor de periode 2014-2019. Het nieuwe beleidsplan houdt rekening met de uitdagingen op het vlak van HRM die voortvloeien uit de strategie van het INBO en dat in een context van budgettaire matiging.

Naast de nieuwe strategie van het INBO werd er bij het uitwerken van het HR beleidsplan ook rekening gehouden met:

- De mededeling aan de leden van de Vlaamse regering betreffende een modern HR-beleid voor de Vlaamse overheid (VR 2013 1101 MED.0011/1) en meer bepaald de vijf strategische doelstellingen van het sleutelproject modern HR-beleid en de waarden van de Vlaamse overheid
- De resultaten van de personeelspeiling 2012; in die zin is dit HR beleidsplan tevens het actieplan gekoppeld aan de personeelspeiling
- De visienota “naar een talentenbeleid binnen de Vlaamse overheid”
- Het cultuurplan van het INBO
- De doelstellingen die IAVA oplegt in het hoofdstuk HRM van de leidraad interne controle

Aanpak

Het HR beleidsplan is opgebouwd rond het zogenaamde tempelmodel:

Het INBO moet *doelstellingen/resultaten* halen. Om te bepalen welke resultaten behaald moeten worden is er een *strategie* nodig. Om te bepalen hoe de resultaten behaald moeten worden heeft de organisatie *waarden* nodig. *Leiderschap* is een kritische succesfactor om de resultaten op de gewenste manier te behalen. Een organisatie heeft vier pijlers die onderling verbonden zijn en die het mogelijk maken om de strategie om te zetten in concrete resultaten. Deze pijlers moeten dus afgestemd zijn op de strategie en de waarden van de organisatie. Het HR beleidsplan bevat voornamelijk acties die inspelen op de pijler *mensen* met de bedoeling de medewerkers zo optimaal mogelijk te laten bijdragen aan de resultaten van het INBO, rekening houdend met de organisatiewaarden van de Vlaamse overheid en het INBO. Daarnaast worden er in het beleidsplan ook enkele voorstellen gedaan op het vlak van *structuur*, *cultuur* en *systemen*.

De waarden van de Vlaamse overheid en het INBO

De Vlaamse overheid ziet zichzelf als een **open** en **wendbare** organisatie die **daadkrachtig** anticipeert op de evoluties en behoeften in de samenleving. Samen met alle belanghebbenden werken we aan een duurzame dienstverlening in **vertrouwen** en vanuit het algemeen belang.

Daadkracht:

- We nemen met respect voor alle belanghebbenden weloverwogen beslissingen die we kordaat uitvoeren.
- We grijpen opportuniteiten en ondernemen gedurfde, adequate acties om innovatieve oplossingen te bieden.
- We nemen daarbij verantwoorde risico's en leren uit fouten.

Openheid:

- We hebben oog voor wat er leeft in de samenleving.
- We werken samen met alle betrokken actoren binnen en buiten de overheid en stellen onze gegevens, informatie, kennis en vaardigheden ten dienste van de maatschappij.
- We zeggen wat we doen.

Vertrouwen:

- We gedragen ons deontologisch correct, zijn eerlijk en loyaal aan het algemeen belang.
- We geven en verdienen vertrouwen.
- We stimuleren de kwaliteiten in de eigen organisatie en in de maatschappij.
- We zijn authentiek en doen wat we zeggen. Duidelijkheid en voorbeeldig werkgeverschap maken ons geloofwaardig.

Wendbaarheid:

- We reageren alert op de ontwikkelingen in de samenleving.
- We definiëren onze dienstverlening proactief naargelang de noden, wensen en verwachtingen van de klanten en belanghebbenden.
- We zetten onze talenten flexibel in.

Bovenop de waarden die door de Vlaamse overheid voorop gesteld worden kent het INBO nog een aantal entiteitspecifieke waarden:

Beleidsrelevant - Objectief - Transparant – Innovatief - Wetenschappelijk

Alle acties in het HR beleidsplan werden afgetoetst aan deze waarden.

Strategische HR doelstellingen

Het sleutelproject modern HR-beleid heeft vijf strategische HR doelstellingen naar voor geschoven:

- Personeelsbewegingen: realiseren van een kostenbewuste personeelsinzet door op een kwalitatieve en solidaire manier om te gaan met de personeelsbewegingen (in-, door- en uitstroom) op het niveau van de Vlaamse overheid.
- Inzetbaarheid: een grotere inzetbaarheid realiseren van alle medewerkers zowel binnen de entiteit, de Vlaamse overheid als over de bestuurslagen heen, en hierbij een voortdurende ontwikkeling van de medewerker combineren met een toegevoegde waarde voor de organisatie.
- Beloningsbeleid: inzetten op een flexibel beloningsbeleid gericht op het erkennen van competenties en prestaties als doorslaggevende factor, vanuit een globaal raamwerk.
- Wendbare organisatie: maximaal inzetten op een wendbare en flexibele arbeidsorganisatie door gepaste initiatieven te nemen om de beschikbaarheid, betrokkenheid en creativiteit van de medewerkers voortdurend te verbeteren.
- Leiderschap: ontwikkelen van een leiderschapsstijl die de vorige doelstellingen faciliteert en stimuleert, en die een evenwicht tussen de vier rollen van leidinggeven (leider, ondernemer, manager en coach) realiseert.

In dit HR beleidsplan beperken we ons tot de kernuitdagingen voor het INBO die zich situeren op het vlak van inzetbaarheid, leiderschap en loopbaan- en beloningsbeleid.

Implementatie

Het HR beleidsplan is opgesteld voor de rest van de huidige en de volgende legislatuur. Elk jaar zal een HR actieplan worden opgemaakt dat de acties en projecten m.b.t. HR voor dat jaar bevat. Dat HR jaarplan zal deel uitmaken van het ondernemingsplan van het INBO (rubriek interne werking).

Budget en capaciteit

Er is geen groei voorzien op het vlak van specifieke HR capaciteit binnen het INBO. Om het HR beleid verder vorm te geven zal beroep gedaan worden op verschillende actoren binnen en buiten de organisatie. Er wordt gekozen om:

- Maximaal gebruik te maken van tools die al bestaan binnen de Vlaamse overheid.
- De personeelsadministratie maximaal te centraliseren bij de departementale MOD in de mate dat dit efficiënter en effectiever zou zijn
- HR processen in eigen beheer zoveel mogelijk te optimaliseren
- HR rollen ook bij andere actoren in de organisatie te voorzien en niet enkel bij de HR dienst. Er wordt verwacht dat de leidinggevenden voldoende tijd besteden aan de HRM aspecten van hun job.

De kernuitdagingen van het INBO op het vlak van HR

De HR kernuitdagingen van het INBO situeren zich op het vlak van inzetbaarheid, leiderschap, loopbaan- en beloningsbeleid. Uit de nieuwe organisatiestrategie worden daarnaast twee bijkomende kernuitdagingen afgeleid, zijnde klantgerichtheid en innovatie. In dit beleidsplan werd gekozen voor die processen en projecten die maximaal een bijdrage leveren aan deze uitdagingen.

In de concrete uitwerking van acties is ook rekening gehouden met de principes die vooropgesteld zijn op het vlak van budget en capaciteit. Naast de klassieke HR-actoren (binnen de dienst HRM) wordt verwacht dat er ook door leidinggevenden voldoende tijd besteed wordt aan HRM aspecten. Het is belangrijk om deze capaciteit zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten.

Hieronder worden kort de hoofdlijnen van het HR beleidsplan toegelicht per kernuitdaging.

Inzetbaarheid

Het HR beleid moet er toe bijdragen dat de INBO medewerkers de nodige kennis en competenties bezitten om op meerdere processen en/of onderzoekstopics ingezet te kunnen worden. Om dit te realiseren wordt er in het HR beleidsplan ingezet op competentieontwikkeling. Naast deze top down benadering waarbij gekeken wordt welke competenties de organisatie nodig heeft en hoe deze ontwikkeld kunnen worden bij de medewerkers (competentiemanagement) heeft het HR beleidsplan ook oog voor een bottom up benadering waarbij gekeken wordt hoe medewerkers zo goed mogelijk ingezet kunnen worden op hun talenten. De ontwikkeling van competenties vraagt immers een grote inspanning van zowel de medewerker als de leidinggevende. Bovendien zijn niet alle competenties goed ontwikkelbaar en focust deze competentiegerichte benadering op wat men nog niet goed kan

wat demotiverend kan werken. Met de talentenbenadering daarentegen ligt de focus op wat medewerkers wel goed kunnen en graag doen. Dit is dus een positieve benadering die bovendien veel efficiënter met de middelen omgaat. Uiteraard moeten beide benaderingen tot op zekere hoogte gecombineerd worden in een organisatie en moeten de leidinggevenden de nodige ondersteuning krijgen om het talent in hun onderzoeksgroep of dienst te ontdekken en zo goed mogelijk in te zetten. Met deze benadering wil het HR beleid ook tegemoet komen aan de relatief lage score in de personeelspeiling op tevredenheid op het vlak van jobinhoud van voornamelijk 50 plussers.

Leiderschap

Zoals al gesteld is leiderschap een kritische succesfactor in het behalen van de resultaten. Leidinggevenden moeten vooreerst geloven in de cultuurkenmerken van de Vlaamse overheid en die ook op een geresponsabiliseerde manier uitdragen. Om deze cultuur te belichamen moeten leidinggevenden de vier rollen van een leidinggevende, zijnde die van leider, ondernemer, manager en coach opnemen en hier voortdurend tussen switchen. Onze leidinggevenden zijn sleutelfiguren in de vertaling van het beleid naar de medewerkers. Het HR beleid wil de leidinggevenden ondersteunen en wapenen zodat ze in staat zijn om aan deze verwachtingen te beantwoorden.

Loopbaan en beloning

Uit de resultaten van de laatste en alle voorgaande personeelspeilingen blijkt dat de medewerkers hogere verwachtingen hebben van de horizontale en verticale loopbaanmogelijkheden bij het INBO en meer transparantie wensen aangaande de interne selecties van personeel. Om hieraan tegemoet te komen zal het INBO als pilootorganisatie instappen in het vernieuwd loopbaan- en beloningsbeleid van de Vlaamse overheid. Ook op het vlak van rekrutering en selectie worden er in het HR beleidsplan een aantal bijstellingen voorgesteld.

Klantgerichtheid

De nieuwe projectindeling legt de klemtoon op het feit dat het INBO zich ten dienste stelt van het beleid en van haar andere klanten. Een klantgerichte houding is daarbij van groot belang. Deze strategische HR doelstelling hangt nauw samen met de processen die gevolgd worden en de cultuur die er heerst binnen een organisatie. Naast de dienst Managementondersteuning speelt dan ook de Stafdienst een belangrijke rol in de realisatie van deze doelstelling.

Innovatie

De laatste strategische HR doelstelling vindt zijn oorsprong in de nieuwe organisatiestrategie van het INBO die een innovatieve aanpak veronderstelt. De innovatieve arbeidsorganisatie kenmerkt zich door een doorgedreven klantgerichte organisatie. Minimale hiërarchie, vereenvoudigde procedures, sterk

leiderschap en anders en beter leren zijn er essentiële elementen van. Binnen het concept van de innovatieve arbeidsorganisatie vallen de organisatie van het werk en het organiseren van leren samen. Werken is leren en kan structureel gestimuleerd worden door personeelsleden te laten werken in een organisatieprincipe 70-20-10⁵, door personeelsleden gelijktijdig de mogelijkheid te geven om hun expertise te ontwikkelen en hen tijdelijk, al dan niet projectmatig, in te zetten in andere diensten of hen tijdelijk een bijkomende rol te laten opnemen in hun bestaande functie. Om innovatief ondernemerschap te stimuleren zijn een organisatiestructuur, leiderschap, een cultuur en arbeidsorganisatie nodig die hiervoor de nodige ruimte creëren. Elementen die nauw verweven zijn met de pijlers structuur en cultuur en dus een belangrijke inbreng van de Stafdienst vereisen.

Actieplan 2014-2019

In het actieplan worden alle prioritaire HR acties (processen en projecten) opgesteld per kernuitdaging en per HR proces (loopbaan en beloning, beheren van prestaties, ontwikkelen van medewerkers, selectie en werving en organisatie van het werk).

De budgettaire impact van de acties wordt ingeschat op basis van uitgewerkte implementatiefiches (processen) of projectplannen (projecten).

+ betekent een verhoging van de werklust in de periode 2014-2019; - betekent een verlaging van de werklust in de periode 2014-2019; de volgorde is indicatief in termen van grootte.

Het INBO wil de inzetbaarheid van de medewerkers vergroten

Pijler - HR proces	Actie - projectstappen	Ingeschatte impact op werklust rollen	Timing	Project/proces-verantwoordelijke	Stand van zaken
Mensen: ontwikkelen van medewerkers	Uitwerken en implementeren van een strategisch ontwikkelplan met verschillende leervormen voor de verschillende functiegroepen en per onderzoekscluster (cultuurplan): 1. Grenzen van flexibiliteit vastleggen 2. Kennisgebieden afbakenen waarbinnen	+ HR dienst + leidinggevenden + betrokken medewerkers	2014-2015	Dieter Viaene	Nog niet opgestart

⁵ Het 70-20-10-principe betekent dat er gestreefd wordt naar een verdeling waarbij een personeelslid 70 % van de tijd aan kerntaken besteedt, 20 % aan taken of projecten gerelateerd aan kerntaken en 10 % in andere taken of projecten in het belang van de Vlaamse overheid en gericht op ontwikkeling

	met snel inzetbaar moet zijn 3. Generieke competenties per kennisgebied afbakenen 4. Kloof bepalen 5. Vormingsplan uitwerken en implementeren				
Mensen: ontwikkelen van medewerkers	Uitwerken en implementeren van een onthaalbeleid voor nieuwe medewerkers	+ HR dienst	2015	Daphne Lingier	Nog niet opgestart
Mensen: Loopbaan en beloning	Uitwerken van een talentmanagement aanpak (cultuurplan)	+ HR dienst + leidinggevend	2016	Dieter Viaene	In uitvoering
Systemen	Uitrollen van Vlimpers Talent Leren bij het INBO (cultuurplan)	+ HR dienst	2014-2015	Dieter Viaene	Gerealiseerd
Mensen: selectie en werving	Selecteren van kandidaten in 2 rondes: een 1 ^{ste} ronde waarbij HR eventueel bijgestaan door de lijn die kandidaten selecteert die beantwoorden aan de persoonsgebonden competenties (o.a. flexibiliteit) en een 2 ^{de} ronde waarin de lijn bijgestaan door HR de technische competenties screent en uit de overgebleven sollicitanten de meest geschikte kandidaat selecteert voor de betreffende vacature	+ HR dienst	2014-2015	Daphne Lingier	Gerealiseerd
Mensen: selectie en werving	Herwerken van de functiebeschrijvingen voor R&S zodat deze niet te specifiek zijn en standaard een aantal taken en competenties bevatten waarbinnen iemand ingezet zal worden (bv. vermelden van een onderzoeksdomein i.p.v. een onderzoekstopic)	+ HR dienst	2015	Daphne Lingier	Nog niet opgestart
Systemen	Uitrollen van de selfservice in profielbeheer zodat medewerkers hun eigen talenten kunnen beheren en de organisatie zicht krijgt op de aanwezige talenten bij het INBO	+ HR dienst	2016	Dieter Viaene	Nog niet opgestart

Systemen	Deelnemen aan een onderzoek naar inzetbaarheid van de KULeuven	+ HR dienst + alle medewerkers	2014	Dieter Viaene	Gerealiseerd
Mensen: ontwikkelen van medewerkers	Inzetten van ervaren werknemers in de rol van mentor van jongere collega's of opvolgers	+ HR dienst	2015	Dieter Viaene	Nog niet opgestart

Het INBO wil leiderschap ontwikkelen

Pijler - HR proces	Actie - projectstappen	Ingeschatte impact op werklust rollen	Timing	Project/proces-verantwoordelijke	Stand van zaken
Mensen: ontwikkelen van medewerkers	Uitwerken en organiseren van een vormingstraject voor leidinggevenden afdelingshoofden, OGL en DH, operationeel leidinggevenden	+ HR dienst + leidinggevenden	2014-2017	Dieter Viaene	In uitvoering
Mensen: beheren van prestaties	Functiebeschrijving van OGL en DH herbekijken zodat er tijd vrijkomt om te focussen op leiderschap	+ HR dienst + OGL, DH en AH	2016	Dieter Viaene	Nog niet opgestart
Mensen: ontwikkelen van medewerkers	Interne en externe coaches ter beschikking stellen van de leidinggevenden	/	2014	Dieter Viaene	Gerealiseerd
Structuur en systemen	Kritisch evalueren van de processen en de structuur zodat er tijd vrij komt voor de OGL en DH om te focussen op leiderschap	+ HR dienst + Stafdienst	2016	Kato Simons	In uitvoering
Mensen: beheren van prestaties	Deelnemen aan de BUE en de rapporten als insteek gebruiken voor de evaluatie van leidinggevenden en als aanzet voor verbeteracties	/	Jaarlijks	Daphne Lingier	Gerealiseerd

Het INBO wil een loopbaan- en beloningsbeleid uitwerken

Pijler - HR proces	Actie - projectstappen	Ingeschatte impact op werklust rollen	Timing	Project/proces-verantwoordelijke	Stand van zaken
Mensen: beheren van prestaties	Afstemmen van de opmaak van het JOP op de PLOEG cyclus per kalenderjaar	/	2014	Elke Wambacq	Gerealiseerd

Mensen: loopbaan en beloning	Instappen als pilootproject in het nieuwe loopbaan- en beloningsbeleid: 1. Uitvoeren functiewegingen 2. Communiceren resultaat wegingen 2. Beroepsprocedure 3. Valideren functiewegingen 4. Remuneratie-analyse	+ HR dienst + leidinggevenden	2014	Kato Simons	In uitvoering
Mensen: loopbaan en beloning	Uitwerken van een vereenvoudigde selectieprocedure voor interne vacatures	+ HR dienst	2014	Daphne Lingier	Gerealiseerd
Mensen: loopbaan en beloning	Bevorderingen op de niveaus B, C en D doorvoeren	+ HR dienst + leidinggevenden	2014-2015	Kato Simons	Nog niet opgestart
Mensen: loopbaan en beloning	Organiseren van statutaire benoemingen volgens de afgesproken criteria	+ HR dienst + leidinggevenden	2014	Daphne Lingier	Gerealiseerd
Mensen: loopbaan en beloning	Opmaken criteria en proces wetenschappelijke loopbaan	/	2014	Maurice Hoffmann	Gerealiseerd
Mensen: beheren van prestaties	Kalibratieproces integreren in de evaluatiecyclus	+ HR dienst + leidinggevenden	2016	Kato Simons	Nog niet opgestart
Mensen: beheren van prestaties	De mogelijkheid om 360 ° feedback te introduceren in de evaluatiecyclus onderzoeken	/	2015	Dieter Viaene	Gerealiseerd
Mensen: loopbaan en beloning	Functiebeschrijvingen van onderzoeker, senior onderzoeker en expert onderzoeker optimaliseren	+ HR dienst + werkgroepen samengesteld uit onderzoekers en OGL	2014	Kato Simons	Nog niet opgestart

Het INBO wil een klantgerichte organisatie zijn

Pijler - HR proces	Actie - projectstappen	Ingeschatte impact op werklust rollen	Timing	Project/proces-verantwoordelijke	Stand van zaken
Structuur en mensen: arbeidsorganisatie werk	Onderzoeken hoe de organisatiestructuur en de werkorganisatie klantgerichtheid kunnen bevorderen	+ HR dienst + Stafdienst	2016	Kato Simons en Elke Wambacq	In uitvoering

Mensen: beheer van prestaties en cultuur	Belang van klantgerichtheid benadrukken in de plannings- en evaluatiecyclus	+ HR dienst	2015	Dieter Viaene	Nog niet opgestart
Mensen: arbeidsorganisatie	Kritisch bekijken en hertekenen van de processen van de personeelsdienst	+ HR dienst	2014	Daphne Lingier	In uitvoering
Cultuur	Een plan uitwerken om de waarden van de Vlaamse overheid en bij uitbreiding het INBO te doen leven bij de medewerkers van het INBO inclusief de DR	/	2015	Kato Simons en Elke Wambacq	Nog niet opgestart
Systemen	Uitrollen van arbeidsplaatsbeheer voor het opvolgen van het PEP	+ HR dienst	2016	Dieter Viaene	Nog niet opgestart

Het INBO wil een innovatieve organisatie zijn

Pijler - HR proces	Actie - projectstappen	Ingeschatte impact op werklust rollen	Timing	Project/proces-verantwoordelijke	Stand van zaken
Cultuur en systemen	Introduceren van tijds- en plaatsonafhankelijk werken	+ HR dienst + Stafdienst	2017	Kato Simons	In uitvoering
Structuur en systemen	Onderzoeken hoe de organisatiestructuur en de arbeidsorganisatie innovatie kunnen bevorderen	+ HR dienst + Stafdienst	2016	Kato Simons en Elke Wambacq	In uitvoering
Mensen: loopbaan en beloning	Tijdelijke mobiliteit in lokale en internationale publieke sector faciliteren	+ HR dienst	2019	Kato Simons	Nog niet opgestart
Cultuur en systemen	Vorbereiden van de organisatie op de verhuis naar het VAC in 2017	+ HR dienst	2016	Kato Simons	In uitvoering

Bijlage 6: Personeelsplan

	Functies op 01/01/2015				PEP AS IS 07/12/2015				PEP TO BE				Wijzigingen t.o.v. PEP AS IS			
	Statutair	Contract.	Mandaat	Totaal	Statutair	Contract.	Mandaat	Totaal	Statutair	Contract.	Mandaat	Totaal	Statutair	Contract.	Mandaat	Totaal
Niveau A																
A3 (m)	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0
A2A (m)	0	0	3	3	0	0	3	3	0	0	2	2	0	0	-1	-1
Hoofdadviseur	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	-1	0	0	-1
A2	14	2	0	16	14	2	0	16	13	2	0	15	-1	0	0	-1
A1	72	26	0	98	69	24	0	93	73	23	0	96	4	-1	0	3
Subtotaal A	86	28	4	118	84	26	4	114	86	25	3	114	2	-1	-1	0
Niveau B																
B2	3	0	0	3	3	0	0	3	3	0	0	3	0	0	0	0
B1	39	13	0	52	39	13	0	52	40	11	0	51	1	-2	0	-1
Subtotaal B	42	13	0	55	42	13	0	55	43	11	0	54	1	-2	0	-1
Niveau C																
C2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal C	18	10	0	28	18	10	0	28	17	11	0	28	-1	1	0	0
Niveau D																
D2	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
D1	12	5	0	17	12	4	0	16	11	4	0	15	-1	0	0	-1
Subtotaal D	13	5	0	18	13	4	0	17	12	4	0	16	-1	0	0	-1
TOTAAL FUNCTIES	159	56	4	219	157	53	4	214	158	51	3	212	1	-2	-1	-2

- **PEP as is 01/01/15:** situatie van waaruit vertrokken wordt voor de besparingsronde
- **PEP as is 07/12/2015:** onze personeelsbezetting op 7december 2015
- **PEP TO BE:** onze huidige personeelsbezetting verminderd met de natuurlijke uitstroom via pensionering tijdens deze regeerperiode. Aangezien de opgelegde personeelsbesparingen nog niet goedgekeurd zijn door de Vlaamse regering werd hier in het PEP to be nog geen rekening mee gehouden.

Bijlage 7: Globaal preventieplan 2016-2020

1 Inleiding

In de wetgeving betreffende het welzijn van de werknemers tijdens de uitvoering van hun werk werd een dynamisch risicobeheerssysteem gedefinieerd. Dit is in feite een dynamische aanpak van de risico's binnen de onderneming.

Om dit te realiseren vraagt de wetgeving een globaal preventieplan vast te leggen voor een periode van 5 jaar.

Dit globaal preventieplan wordt opgesteld in overleg met de leden van de hiërarchische lijn en de Gemeenschappelijke Dienst voor Preventie en Bescherming op het werk (GDPB).

Het plan bevat volgende punten:

1. het resultaat van de identificatie van de risico's en de bepaling, de omschrijving en de evaluatie van de risico's
2. de te nemen preventiemaatregelen
3. de belangrijkste te bereiken doelstellingen
4. de te ontwikkelen activiteiten en uit te voeren opdrachten om deze doelstellingen te bereiken
5. de toe te wijzen organisatorische, materiële en financiële middelen
6. de opdrachten, de verplichtingen en de hulpmiddelen van alle betrokken personen
7. de wijze waarop het globaal preventieplan kan aangepast worden bij verandering van omstandigheden
8. de evaluatiecriteria van het welzijnsbeleid ten opzichte van de werknemers tijdens de uitvoering van hun werk.

Wetgevingen ter zake zijn:

- de welzijnswet van 4 augustus 1996 (B.S. 18.9.1996)
- het Koninklijk Besluit van 27 maart 1998 (B.S. 31.3.1998)

2 Resultaten van de risico-inventarisatie en -evaluatie

De risico-evaluatie gebeurt via diverse invalshoeken.

1. Het risico-onderzoek

Bekijken met de onderzoeksgroepsleiders waar er risicoanalyses van de verschillende werkposten nodig zijn indien deze nog niet werden uitgevoerd. Een inventarisatie van de vereiste risicoanalyses en het opstellen ervan is noodzakelijk. De risicoanalyses dienen een multidisciplinair karakter te hebben.

2. Het onderzoek naar arbeidsongevallen

Bij een arbeidsongeval of een ongeval woon-werkverkeer wordt onmiddellijk de personeelsdienst van het INBO verwittigd.

De personeelsdienst handelt het arbeidsongeval administratief af en brengt de hiërarchische lijn op de hoogte, die een onderzoek kan uitvoeren zoals beschreven in het KB.

Indien gewenst kan de hiërarchische lijn zich laten bijstaan door de GDPB.

3. Jaarlijkse welzijnsrondgangen

Vanaf 2008 werden er welzijnsrondgangen georganiseerd in de vestigingen van INBO.

Deze rondgangen vinden jaarlijks plaats.

Uitgenodigd worden:

- De preventieadviseur
- De arbeidsgeneesheer
- De verantwoordelijke facility, veiligheid en milieuzorg
- De gebouwenverantwoordelijke van de dienst facility, veiligheid en milieuzorg
- De medewerker milieuzorg
- Een vertegenwoordiging van de vakorganisaties

Tijdens de rondgangen worden de personeelsleden van INBO op ad hoc basis betrokken om een juiste interpretatie van de werkpost en de werkomstandigheden mogelijk te maken.

3 Mogelijke preventiemaatregelen

a) Risico voorkomen

- Gevaarlijke werken uitbesteden, rekening houdende met de wetgeving op werken met derden;
- Verwijderen van buiten gebruik gestelde machines, goederen en producten;
- Advies inwinnen bij de GDPB in het kader van de opmaak van bestekken en de indienststellingen;
- Onderhoudscontracten afsluiten, indien vereist;
- Verplichte periodieke onderzoeken/keuringen laten uitvoeren en de opmerkingen uit de verslagen laten wegwerken

b) Vervangen wat gevaarlijk is door wat minder gevaarlijk is

- Gebruik van milieuvriendelijke brandstoffen;
- Waar mogelijk: gebruik van minder gevaarlijke solventen;
- Evalueren van nieuwe technieken.

c) Collectieve beschermingsmiddelen

- Nemen van de gepaste voorzorgsmaatregelen, beschreven in de verschillende regelgevingen;
- Opslag van producten met gevaarlijke eigenschappen in aangepaste omstandigheden
- Voorzien van voldoende verluchting op de werkplaatsen;
- Voorzien van voldoende verlichting op de werkplaatsen;
- Zorgen voor juiste temperatuur op de werkplaatsen;
- Acties opzetten om het arbeidsklimaat te bevorderen;
- Voorzien van de nodige brandbestrijdingsmiddelen.

- d) Persoonlijke beschermingsmiddelen
- Vaststellen voor welke activiteiten er persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) noodzakelijk zijn en aan welke normen deze PBM's moeten voldoen;
 - Er zorg voor dragen dat iedere werknemer voldoende en de juiste PBM's ter beschikking heeft en dat deze gedragen worden.
- e) Instructies, richtlijnen (multidisciplinair)
- Inventariseren welke instructies en richtlijnen er al bestaan;
 - Inventariseren van de ontbrekende en te actualiseren instructies en richtlijnen;
 - Opstellen of actualiseren van de richtlijnen;
 - Zorg dragen voor de toepassing van de richtlijnen.
- f) Opleiding
- Opleiding rond het gebruik mobiele arbeidsmiddelen (kettingzaag, elektrovisserij, bosmaaier, tractoren...) te voorzien in vormingsplan;
 - Attesteren van de bevoegdheid en bekwaamheid van de werknemer door de werkgever;
 - Veiligheid als een verplicht aandachtspunt bij opleidingen;
 - Opleiding hef- en tiltechnieken voorzien;
 - Opleiding betreffende instructies en richtlijnen organiseren.
- g) Onthaal van nieuwe werknemers
- Onthaalprocedure en onthaalmap;
 - Introductie van een peter- en meterschap te voorzien in vormingsplan.
- h) EHBO
- In elke vestiging zorgen voor voldoende nijverheidshelpers;
 - Er zorg voor dragen dat op iedere werkplek een EHBO-doos beschikbaar is;
 - Een uniforme samenstelling van EHBO-doos bepalen volgens de nieuwe omzendbrief en vervangen van vervallen producten.
- i) Arbeidsmiddelen
- Aandacht voor ergonomische aspecten bij aankoop;
 - Uitvoering geven aan de (ergonomische) adviezen van de arbeidsgeneesheer;
 - Uitwerken en toepassen procedure van de drie groene lichten rond advies voor aankoop, nazicht bij levering en indienststelling
- j) Aandacht voor de psychosociale belasting van de werknemers
- Aanstellen van vertrouwenspersonen
 - Opstellen en communiceren van een procedure inzake geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk
 - Vooral naar aanleiding van alle geplande verhuizen en de nieuwe manier van werken die geïntroduceerd zal worden

=> preventieve psychosociale risico-analyse

- ✓ Waarbij getracht worden om een antwoord te verkrijgen op de volgende vragen:
 - Hoe is het gesteld met het welzijn van de werknemers?
 - ❖ Wat is hun stressniveau? Hebben zij stressklachten?
 - ❖ Wat is hun niveau van motivatie en betrokkenheid?
 - ❖ Welke zijn de risico's op ongewenst gedrag (pesten, discriminatie, ...)?
 - Welke zijn de risicofactoren binnen hun werksituatie?
 - Welke risicofactoren hebben een impact op welzijn?
 - Welke factoren in de werksituatie verdienen prioriteit?
 - Welke factoren in de werksituatie dienen zeker behouden te worden?
 - Welke groepen van werknemers verdienen prioriteit?
 - Waar kunnen we uit leren ('best practices' van de organisatie)?
- ✓ Om te voldoen aan de wettelijke verplichting om preventief psychosociale risico's te detecteren, o.a. op het vlak van psychosociale belasting (incl. stress, conflicten en burn-out) en grensoverschrijdend gedrag. Deze risicoanalyse vormt de basis voor de welzijnsacties in het globaal preventieplan en het jaaractieplan.
- ✓ Omdat welzijn en productiviteit hand in hand gaan. Een welzijnsbeleid heeft ook positieve effecten op ziekteverzuim, verloopintentie, ...

4 Te bereiken prioritaire doelstellingen over een periode van 5 jaar

INBO wenst zich te conformeren aan de wetgeving op het gebied van welzijn op het werk.

Om dit te bereiken dienen de verschillende acties op het gebied van welzijn gestroomlijnd te worden tussen de verschillende vestigingen.

De voornaamste aandacht gaat hierbij uit naar:

1. Conformiteit m.b.t. wettelijke keuringen: keuringsverslagen zonder inbreuken en opmerkingen
2. het geven van het gepaste gevolg aan de opmerkingen en vaststellingen naar aanleiding van de uitgevoerde risico-analyses, de welzijnsrondgangen en, indien van toepassing, de actiepunten van de arbeidsongevallenonderzoeken.
3. het formaliseren van procedures en instructies

Het engagement van de hiërarchie is hierbij van groot belang.

5 Te ontwikkelen projecten en uit te voeren opdrachten

VEILIGHEID

- Opleidingen/brevetten: matrix opstellen in het kader van veiligheid door vormingsverantwoordelijke (voor welke functies een opleiding organiseren, frequentie van heropfrissing)
- Veiligheidsinstructiekaarten en lijst gevaarlijke producten opstellen

- Veiligheid en organisatie van de nieuw in te richten of her in te richten locaties. Risico-analyses laten uitvoeren (in samenwerking met de GDPB)
- Jaarlijks brandoefeningen organiseren in alle vestigingen en opstellen van de verschillende procedures (interventiedossiers en evacuatie-richtlijnen)
- Jaarlijkse legionella-analyses laten doen
- Geactualiseerd register van de arbeidsmiddelen: conforme keuringen, indienststellingen, onderhoudsregister

MILIEU

- Up to date houden van de mobiliteitsplannen
- CO2 actieplan uitwerken en opvolgen
- Conformiteit met milieuvergunningen (voor alle vestigingen)
- Gaverstraat 35: studie omtrent plaatsen zonnepanelen (+eventuele plaatsing)

ARBEIDSHYGIENE/ERGONOMIE & PSYCHOSOCIAAL WELZIJN

- Arbeidskledij: procedures, instructies, budgettering op punt stellen (cfr. wetgeving ter zake)
- Organisatie en opkuis van de bodemstalen
- Ergonomie (burelen, werkposten, ...)
- Stress en burnout: maatregelen en risico-analyses (RA KUL, volgens noodzaak bijkomende RA)
- Bewaken van de periodieke onderzoeken voor alle medewerkers in samenspraak met de arbeidsarts en op basis van de risico codes

VERHUIS & HERHUISVESTING

- Verhuis naar VAC Brussel:
 - administratieve afhandeling verlaten Kliniekstraat
 - fysieke verhuis materiaal+personeel
 - werkplekinrichting
 - psychosociaal welzijn
 - 3 werkgroepen
 - ICT: smartphonebeleid, open source,...
 - informatiebeheer: radicaal digitaal
 - HRM: HNW+PTOW (teamcharters, leiderschapstraject, talentmanagement,...)
- Sluiten van de vestiging Groenendaal:
 - administratieve afhandeling van de sluiting
 - fysieke verhuis materiaal+personeel
 - psychosociaal welzijn
- Bekijken van de toekomstmogelijkheden Linkebeek

BOUWPROJECTEN (jaartal tussen haakjes = datum van vermoedelijke aanvang van de uitvoering in samenspraak met het Facilitair Bedrijf (HFB) en op voorwaarde dat er budgettair voldoende middelen (zowel bij HFB als bij het INBO) zijn EN dat de verdeelsleutels niet wijzigen. INBO is proefproject van HFB m.b.t. toepassen verdeelsleutel).

- Gaverstraat 4: oprichten van loods+ inrichten (2016; 100% EVINBO)
- Gaverstraat 4: sanitaire voorzieningen aanpassen: scheiding mannen/vrouwen, aanpassingen (2015-2016- 3 sanitaire blokken (niets in de conciërgewoning) 100% HFB: raming 110.027,29 euro)

- Gaverstraat 4: tweede deel van de bib gebruiksklaar maken (2016)
- Gaverstraat 4: stookplaatsrenovatie (nav opmerkingen keuringsverslag) (2016- HFB: raming 92.140,23 euro; INBO: raming 74.144,87 euro)
- Gaverstraat 4: isolatie dak (2019- HFB: raming 123.400 euro; INBO: raming 76.600 euro)
- Gaverstraat 4: hoog rendementsglas (2020- HFB: raming 107.048,37 euro; INBO: raming 66.449,80 euro)
- Gaverstraat 4: muurisolatie (2020- HFB: raming 160.179,41 euro; INBO : raming 99.430,66 euro)
- Gaverstraat 35: aanpassen van de huidige trek-/zuurkasten (2016; 100% INBO)
- Gaverstraat 35: aanpakken maalruimtes in de kelder (2015-2016; 100% INBO)
- Gaverstraat 35: luchtoptimalisatie (2017; 100% INBO zeer ruwe raming 150.000 euro)
- Gaverstraat 35: relighting labo achteraan (2017- 100 INBO raming 19.231,10 euro)
- Gaverstraat 35: hoog rendementsglas (2018- HFB: raming 74.968,93 euro; INBO: raming 74.968,93 euro)
- Gaverstraat 35: muurisolatie (2018- HFB: raming 35.697,41 euro; INBO: raming 35.697,41 euro)
- Gaverstraat 35: gevelonderhoud (2018- HFB: raming 31.022 euro; INBO: raming 31.022 euro)
- Geraardsbergen: verder centralisaties van de labo's (2016)
- Grimminge: herstellen van het dakconstructie (2016-100% HFB) en isolatie ervan (2016-100% INBO raming 20.000 euro)
- Sint-Pieters-Leeuw: werken uitvoeren in loods die ter beschikking wordt gesteld door Dep LNE+ inrichting (2016)

WERKPLEKINRICHTING (jaartal tussen haakjes = datum van uitvoering in samenspraak met AFB en op voorwaarde dat er budgettair voldoende middelen zijn (zowel bij HFB als bij het INBO))

- Gaverstraat 4: inrichten volgens de principes van het nieuwe werken (inclusief relighting studies en vernieuwen radiatoren) (2016- HNW:100% HFB raming 404.700 euro- relighting raming HFB: 34.664,36 euro; INBO: 21.245,90 euro- vernieuwen radiatoren: nog geen raming)

TECHNISCH BEHEER

- Gaverstraat 4: relighting studie uitvoeren + aanpassingen uitvoeren volgens de resultaten voortvloeiend uit de studie
- Gaverstraat 4: vernieuwen radiatoren
- Gaverstraat 35: plaatsen thermostatische kranen
- Keuring en conform stellen van de elektrische installaties (1 draadschema's ,...)
- Opvolgen van jaarlijks onderhoud en keuringen

OVERIGE

- Procedure van de 3 groene lichten introduceren en formaliseren
- infosessie organiseren in functie van de gewijzigde organisatiestructuur betreffende de verantwoordelijkheden van de hiërarchische lijn (onderzoekgroepsleiders)

6 De wijze waarop het globaal preventieplan kan aangepast worden bij verandering van omstandigheden

Het globaal preventieplan zal jaarlijks worden aangepast, evenals bij grote verbouwingen of veranderingen van installaties, bij de uitvoering van nieuwe activiteiten of werkposten, en telkens wanneer de directie van het INBO hierom vraagt.

Andere mogelijke aanleidingen tot verandering van het globaal preventieplan zijn ernstige ongevallen, opmerkingen en suggesties van werknemers, van de leden van de welzijnswerkgroep, van verslagen van interne of externe controleorganismen, enz. ...

7 De evaluatiecriteria van het welzijnsbeleid

Het welzijnsbeleid zal in de eerste plaats gemeten worden aan de hand van de vorderingsstaten van de voorgestelde projecten en opdrachten, met rapportering ervan op het entiteitsoverlegcomité, via de jaarlijkse actieplannen (JAP).

Daarnaast zal het welzijnsbeleid geëvalueerd worden aan de hand van de arbeidsongevallen. De evolutie van de ernst- en de frequentiegraad zullen hierbij als leidraad dienen.

De werkgever,

Maurice Hoffmann

Wvd. Administrateur-generaal

Bijlage 8: In 2015 tot nu toe gepubliceerde A1-publicaties met een INBO-medewerker als 1ste auteur of coauteur

Dit overzicht omvat alle A1-publicaties⁶ waar een (EV)INBO-medewerker als eerste auteur of coauteur is opgetreden. Deze output is grotendeels het resultaat van projecten uitgevoerd op het (EV)INBO (niet noodzakelijk in 2015), in een aantal gevallen betreft het evenwel publicaties die specifiek voortvloeien uit de intrinsieke expertise van de betreffende medewerker(s); deze publicaties werden niet gerealiseerd binnen de opdracht van het (EV)INBO, dus ook niet binnen de (EV)INBO-tijd. Publicaties uit deze tweede categorie worden voorafgegaan door een asterisk.

1. Anthropogenic and natural drivers of gene flow in a temperate wild fruit tree : a basis for conservation and breeding programs in apples. / Cornille, Amandine; Feurtey, Alice; G lin, Uriel; Ropars, Jeanne; **Vander Mijnsbrugge, Kristine**; Gladieux, Pierre; Giraud, Tatiana . In: Evolutionary Applications, Vol. 8, Nr. 4, 2015, blz. 373-384.
2. Assessing bundles of ecosystem services from regional to landscape scale: insights from the French Alps. / Crouzat, Emilie; Mouchet, Maud; **Turkelboom, Francis**; Byczek, Coline; Meersmans, Jeroen; Berger, Frederic; Verkerk, Pieter Johannes; Lavorel, Sandra. In: JOURNAL OF APPLIED ECOLOGY, Vol. 52, Nr. 5, 10.2015, blz. 1145-1155.
3. Assessing seabird displacement at offshore wind farms : power ranges of a monitoring and data handling protocol. / **Vanermen, Nicolas; Onkelinx, Thierry; Verschelde, Pieter; Courtens, Wouter; Van De Walle, Marc; Verstraete, Hilbran; Stienen, Eric**. In: Hydrobiologia, Vol. 756, 09.01.2015, blz. 155-167.
4. Benchmark values for forest soil carbon stocks in Europe : results from a large scale forest soil survey. / **De Vos, Bruno; Cools, Nathalie**; Ilvesniemi, Hannu; Vesterdal, Lars; Vanguelova, Elena; Carnicelli, Stefano. In: Geoderma, Vol. 251-252, 06.03.2015, blz. 33-46.
5. Can multilayer perceptron ensembles model the ecological niche of freshwater fish species? / Munoz-Mas, R.; Martinez-Capel, F.; Alcaraz-Hernandez, J. D.; **Mouton, A. M.** In: ECOLOGICAL MODELLING, Vol. 309, 10.08.2015, blz. 72-81.
6. Climate-driven changes in winter abundance of a migratory waterbird in relation to EU protected areas. / Pav n-J rdan, D.; Fox, A.D. ; Clausen, P. ; Mindaugas, M. ; Deceuninck, B.; **Devos, Koenraad**; Hearn, R.D.; Holt, C.A.; Hornman, M. ; Keller, V. ; Langendoen, T. ; Lawicki, L.; Lorentsen, S.H.; Luigujoe, L.; Meissner, W. ; Musil, P. ; Nilsson, L. ; Paquet, J.-Y.; Stipniece, A. ; Stroud, D.A. ; Wahl, J.; Zenatello, M. ; Lehikoinen, A. In: Diversity and Distributions, Vol. 21, Nr. 5, 05.2015, blz. 571-582.
7. Development of a fish-based index combining data from different types of fishing gear. : A case study of reservoirs in Flanders (Belgium). / **Breine, Jan; Van Thuyne, Gerlinde; De Bruyn, Luc**. In: Belgian Journal of Zoology, Vol. 154, Nr. 1, Belg. J. Zool., 145(1) : 17-39, 01.2015, blz. 17-39.
8. Diatom assemblages of non-living substrates in petrifying Cratoneurion springs from lower Belgium. / **Denys, Luc; Oosterlyncx, Patrik**. In: Fottea, Vol. 15, Nr. 2, 2015, blz. 123-138.
9. Disentangling dispersal from phylogeny in the colonization capacity of forest understorey plants. / Baeten, Lander; Davies, T. Jonathan; Verheyen, Kris; **Van Calster, Hans**; Vellend, Mark. In: Journal of Ecology, Vol. 103, Nr. 1, 01.2015, blz. 175-183.
10. Dispersal constraints for the conservation of the grassland herb *Thymus pulegioides* L. in a highly fragmented agricultural landscape. / **Vanden Broeck, An**; Ceulemans, Tobias; Kathagen, Gunter;

⁶ **A1-publicatie**: Artikels opgenomen in  n van de ISI Web of Science databanken 'Science Citation Index', 'Social Science Citation Index' of 'Arts and Humanities Citation Index', beperkt tot publicaties van het type: article, review, letter, note, proceedings paper

- Hoffmann, Maurice**; Honnay, Olivier; **Mergeay, Joachim**. In: Conservation Genetics, Vol. 2015:16, 2015, blz. 765-776.
11. Drivers of temporal changes in temperate forest plant diversity vary across spatial scales. / Bernhardt-Roemermann, Markus; Baeten, Lander; Craven, Dylan; De Frenne, Pieter; Hedl, Radim; Lenoir, Jonathan; Bert, Didier; Brunet, Jorg; Chudomelova, Marketa; Decocq, Guillaume; Dierschke, Hartmut; Dirnboeck, Thomas; Doerfler, Inken; Heinken, Thilo; Hermy, Martin; Hommel, Patrick; Jaroszewicz, Bogdan; Keczynski, Andrzej; Kelly, Daniel L.; Kirby, Keith J.; Kopecky, Martin; Macek, Martin; Malis, Frantisek; Mirtl, Michael; Mitchell, Fraser J. G.; Naaf, Tobias; Newman, Miles; Peterken, George; Petrik, Petr; Schmidt, Wolfgang; Standovar, Tibor; Toth, Zoltan; **Van Calster, Hans**; Verstraeten, Gorik; Vladovic, Jozef; Vild, Ondrej; Wulf, Monika; Verheyen, Kris. In: Global Change Biology, Vol. 21, Nr. 10, 10.2015, blz. 3726-3737.
 12. Emerging ecosystem services governance issues in the BELgium Ecosystem Services Community of Practice. / **Hans Keune**, Nicolas Dendoncker, Florin Popa, **Sander Jacobs**, Stephan Kampelmann, Fanny Boeraeve, Marc Dufrêne, Tom Bauler, **Jim Casaer**, Tanya Cerulus, **Geert De Blust**, Bart Denayer, Lieve Janssens, Inge Liekens, Jeroen Panis, **Thomas Scheppers**, **Ilse Simoens**, Jan Staes, **Francis Turkelboom**, Paula Ulenaers, Katrien Van der Biest, Jan Verboven. In: Ecosystem Services, 2015.
 13. Evaluation of downstream migration mitigation actions for eel at an Archimedes screw pump pumping station. / **Buysse, David**; **Mouton, Ans**; **Baeyens, Raf**; **Coeck, Johan**. In: Fisheries Management and Ecology, Vol. 2015, Nr. 22, 22, 2015, blz. 286–294.
 14. Exceedance of critical loads and of critical limits impacts tree nutrition across Europe. / Waldner, Peter; Thimonier, Anne; Graf Pannatier, Elisabeth; Etzold, Sophia; Schmitt, Maria; Marchetto, Aldo; Rautio, Pasi; Derome, Kirsti; Nieminen, Tiina Maileena; Nevalainen, Seppo; Lindroos, Antti-Jussi; Merilä, Päivi; Kindermann, Georg; Neumann, Markus; **Cools, Nathalie**; **De Vos, Bruno**; **Roskams, Peter**; **Verstraeten, Arne**; Hansen, Karin; Pihl Karlsson, Gunilla; Dietrich, Hans-Peter; Raspe, Stephan; Fischer, Richard; Lorenz, Martin; Iost, Susanne; Granke, Oliver; Sanders, Tanja G. M.; Michel, Alexa; Nagel, Hans-Dieter; Scheuschner, Thomas; Simončič, Primož; von Wilpert, Klaus; Meesenburg, Henning; Fleck, Stefan; Benham, Sue; Vanguelova, Elena; Clarke, Nicholas; Ingerslev, Morten; Vesterdal, Lars; Gundersen, Per; Stupak, Inge; Jonard, Mathieu; Potočić, Nenad; Minaya, Mayte. In: Annals of Forest Science, Vol. 72, 25.05.2015, blz. 929-939.
 15. First records of *Myotis alcathoe* von Helvesen & Heller, 2001 in Belgium. / Nyssen, Pierrette; Smits, Quentin; Van de Sijpe, Marc; Vandendriessche, Bob; **Halfmaerten, David**; Dekeukeleire, Daan. In: BELGIAN JOURNAL OF ZOOLOGY, Vol. 145, Nr. 2, 07.2015, blz. 130-136.
 16. Habitat type shapes long-term plant biodiversity budgets in two densely populated regions in north-western Europe. / Hautekeete, Nina-Coralie; Frachon, Lea; Luczak, Christophe; Toussaint, Benoît; **Van Landuyt, Wouter**; Van Rossum, Fabienne; Piquot, Yves. In: Diversity and Distributions, Vol. 21, 2015, blz. 631-642.
 17. Harmonia+ and Pandora+: risk screening tools for potentially invasive plants, animals and their pathogens. / **D'hondt, Bram**; Vanderhoeven, Sonia; Roelandt, Sophie; Mayer, François; Versteirt, Veerle; **Adriaens, Tim**; Ducheyne, Els; San Martin, Gilles; Grégoire, Jean-Claude; Stiers, Iris; Quoilin, Sophie; Cigar, Julien; Heughebaert, André; Branquart, Etienne. In: Biological Invasions, 2015.
 18. How (not) to perform ecosystem service valuations: pricing gorillas in the mist. / Boeraeve, Fanny; Dendoncker, Nicolas; **Jacobs, Sander**; Gómez-Baggethun, Erik; Dufrêne, Marc. In: Biodiversity and Conservation, Vol. 24, Nr. 2, 01.01.2015, blz. 187-197.

19. Implementing the Habitats Directive : How science can support decision making. / **Louette, Gerald; Adriaens, Dries; Paelinckx, Desire; Hoffmann, Maurice.** In: JOURNAL FOR NATURE CONSERVATION, Vol. 23, 02.2015, blz. 27-34.
20. Intra-specific plasticity in parental investment in a long-lived single-prey loader. / **Stienen, Eric; Brenninkmeijer, Allix; Courtens, Wouter.** In: Journal of Ornithology, Vol. 156, 25.06.2015, blz. 699-710.
21. Morphological dissection of leaf, bud and infructescence traits of the interfertile native *A-glutinosa* and non-native *A-incana* in Flanders (northern part of Belgium). / **Vander Mijnsbrugge, Kristine.** In: Trees - Structure and function, Vol. 29, Nr. 6, 2015, blz. 1661-1672.
22. Nature-based solutions: framing an emerging concept that may deeply influence future environmental management and research in Europe. / Hilde Eggermont, Estelle Balian, José Azevedo, Victor Beumer, Tomas Brodin, Joachim Claudet, Bruno Fady, Martin Grube, **Hans Keune**, Penelope Lamarque, Katrin Reuter, Matt Smith, Chantal van Ham, Wolfgang W Weisser & Xavier Le Roux. In: *gaia*, 2015.
23. Organophosphorus flame retardants in the European eel in Flanders, Belgium: Occurrence, fate and human health risk. / Malarvannan, Govindan; **Belpaire, Claude; Geeraerts, Caroline;** Igor, Eulaers; Neels, Hugo; Covaci, Adrian. In: Environmental Research, Vol. 140, 2015, blz. 604-610.
24. Parasite introduction with an invasive goby in Belgium : double trouble?. / Huyse, Tine; Vanhove, Maarten; Mombaerts, Merlijn; Volckaert, Filip; Verreycken, Hugo. In: Parasitology Research, 2015.
25. Past and present distribution of the rare aquatic plant *Luronium natans* (Alismataceae) in Belgium shows marked decline and bad conservation status. / Ronse, Anne; **Leysen, An; Packet, Jo; Denys, Luc.** In: Plant Ecology and Evolution, Vol. 148, Nr. 2, 01.06.2015, blz. 160-170.
26. Patterns of trophic niche divergence between invasive and native fishes in wild communities are predictable from mesocosm studies. / Tran, Thi Nhat Quyen ; Jackson, Michelle C.; Sheath, Danny ; **Verreycken, Hugo;** Britton, J. Robert. In: Journal of Animal Ecology, 2015.
27. Phosphorus nutrition of beech (*Fagus sylvatica* L.) is decreasing in Europe. / Talkner, Ulrike; Meiwes, Karl Josef ; Potočić, Nenad ; Seletković, Ivan ; **Cools, Nathalie; De Vos, Bruno;** Rautio, Pasi. In: Annals of Forest Science, 12.03.2015.
28. Remote sensing for mapping natural habitats and their conservation status – New opportunities and challenges. / Corbane, Christina; Lang, Stefan; Pipkins, Kyle; Alleaume, Samuel; Deshayes, Michel; Garcia Millan, Virginia Elena; Strasser, Thomas; **Vanden Borre, Jeroen; Spanhove, Toon;** Förster, Michael. In: International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation, 05.2015.
29. Seabird avoidance and attraction at an offshore wind farm in the Belgian part of the North Sea. / **Vanermen, Nicolas; Onkelinx, Thierry; Courtens, Wouter; Van De Walle, Marc; Verstraete, Hilbran; Stienen, Eric.** In: Hydrobiologia, Vol. 756, 09.2015, blz. 51-61.
30. Seed dispersal by ungulates as an ecological filter: a trait-based meta-analysis. / Albert, Aurelie; Auffret, Alistair G.; Cosyns, Eric; Cousins, Sara A. O.; **D'hondt, Bram;** Eichberg, Carsten; Eycott, Amy E.; Heinken, Thilo; **Hoffmann, Maurice;** Jaroszewicz, Bogdan; Malo, Juan E.; Marell, Anders; Mouissie, Maarten; Pakeman, Robin J.; Picard, Melanie; Plue, Jan; Poschlod, Peter; **Provoost, Sam;** Schulze, Kiowa Alraune; Baltzinger, Christophe. In: OIKOS, Vol. 124, Nr. 9, 09.2015, blz. 1109-1120.
31. Strong negative impacts of whole tree harvesting in pine stands on poor, sandy soils : A long-term nutrient budget modelling approach. / Vangansbeke, Pieter; De Schrijver, An; De Frenne, Pieter; **Verstraeten, Arne;** Gorissen, Leen; Verheyen, Kris. In: Forest Ecology and Management, Vol. 356, 01.08.2015, blz. 101-111.

32. Successful eradication of a suburban Pallas's squirrel *Callosciurus erythraeus* (Pallas 1779) (Rodentia, Sciuridae) population in Flanders (northern Belgium). / **Adriaens, Tim; Baert, Kristof; Breyne, Peter; Casaer, Jim; Devisscher, Sander; Onkelinx, Thierry; Pieters, Sébastien; Stuyck, Jan**. In: *Biological Invasions*, Vol. 17, Nr. 9, 2015, blz. 2517–2526.
33. Temporal distribution of accumulated metal mixtures in two feral fish species and the relation with condition metrics and community structure. / De Jonge, M.; **Belpaire, Claude; Van Thuyne, Gerlinde; Breine, Jan**; Bervoets, L. In: *Environmental Pollution*, Vol. 197, 2015, blz. 43-54.
34. Testing the applicability of regional IUCN Red List criteria on ladybirds (Coleoptera, Coccinellidae) in Flanders (north Belgium) : opportunities for conservation. / **Adriaens, Tim**; San Martin y Gomez, Gilles; Bogaert, Johan; Crevecoeur, Luc; Beuckx, Jean-Pierre; **Maes, Dirk**. In: *Insect Conservation and Diversity*, Vol. 8, Nr. 5, 2015, blz. 404-417.
35. The analysis of spatio-temporal forest changes (1775–2000) in Flanders (northern Belgium) indicates habitat-specific levels of fragmentation and area loss. / **De Keersmaecker, Luc; Onkelinx, Thierry; De Vos, Bruno**; Rogiers, Nele; **Vandekerkhove, Kris; Thomaes, Arno**; De Schrijver, An; Hermy, Martin; Verheyen, Kris. In: *Landscape Ecology*, 02.2015.
36. The distribution of an invasive fish species is highly affected by the presence of native fish species: evidence based on species distribution modeling.. / Verhelst, Pieterjan; Boets, Pieter; **Van Thuyne, Gerlinde; Verreycken, Hugo**; Goethals, Peter; **Mouton, Ans**. In: *Biological Invasions*, 2015, blz. DOI 10.1007/s10530-015-1016-y.
37. The Impact of Conservation Management on the Community Composition of Multiple Organism Groups in Eutrophic Interconnected Man-Made Ponds. / Lemmens, Pieter; **Mergeay, Joachim; Van Wichelen, Jeroen**; De Meester, Luc; Declerck, Steven A. J. In: *PLoS ONE*, Vol. 10, 2015, blz. e0139371.
38. The large-scale removal of mammalian invasive alien species in northern europe.. / Robertson, Peter A.; **Adriaens, Tim**; Lambin, X.; Mill, A.; Roy, Sugoto; Sutton-Croft, Michael. In: *Pest Management Science*, 2015.
39. The lost generation hypothesis : Could climate change drive ectotherms into a developmental trap?. / Van Dyck, Hans; Bonte, Dries; Puls, Rik; Gotthard, Karl; **Maes, Dirk**. In: *Oikos (København)*, Vol. 124, Nr. 1, 01.2015, blz. 54-61.
40. The population genomic signature of environmental selection in the widespread insect-pollinated tree species *Frangula alnus* at different geographical scales. / De Kort, H.; Vandepitte, K.; **Mergeay, J.; Vander Mijnsbrugge, Kristine**; Honnay, O. In: *Heredity*, Vol. 115, 2015, blz. 415-425.
41. The search for the onset of head shape bimodality in European eel (*anguilla anguilla*). / De Meyer, J.; Ide, C.; **Belpaire, Claude**. In: *Integrative and Comparative Biology*, Vol. 21, Nr. 5, 04.2015, blz. 571-582.
42. Towards a cumulative collision risk assessment of local and migrating birds in North Sea offshore wind farms. / Brabant, Robin; **Vanermen, Nicolas; Stienen, Eric**; Degraer, Steven. In: *Hydrobiologia*, Vol. 756, 2015, blz. 63-74.
43. Towards the European eradication of the North American ruddy duck. / Robertson, P.A.; **Adriaens, Tim**; Caizergues, A.; Cranswick, P. A. ; **Devos, Koen**; Gutiérrez-Expósito, C. ; Henderson, I.; Hughes, B.; Mill, A.C.; Smith, G.C. In: *Biological Invasions*, Vol. 17, Nr. 1, 01.2015, blz. 9-12.
44. Toxic textile dyes accumulate in wild European eel *Anguilla anguilla*. / **Belpaire, Claude**; Reyns, Tim; **Geeraerts, Caroline**; Van Loco, Joris. In: *Chemosphere*, Vol. 138, 07.08.2015, blz. 784-791.
45. Tree mineral nutrition is deteriorating in Europe. / Jonard, Mathieu; Fürst, Alfred; **Verstraeten, Arne**; Thimonier, Anne; Timmermann, Volkmar; Potocic, Nenad; Waldner, Peter; Benham, Sue; Hansen, Karin; Merilä, Päivi; Ponette, Quentin; De La Cruz, Ana C; **Roskams, Peter**; Nicolas,

- Manuel; Croisé, Luc; Ingerslev, Morten; Matteucci, Giorgio; Decinti, Bruno; Bascietto, Marco; Rautio, Pasi. In: *Global Change Biology*, Vol. 21, Nr. 1, 01.2015, blz. 418-430.
46. Variables related to nitrogen deposition improve defoliation models for European forests. / Ferretti, Marco; Calderisi, Marco; Waldner, Peter; Thimonier, Anne; Jonard, Mathieu; **Cools, Nathalie**; Rautio, Pasi; Clarke, Nicholas; Hansen, Karin; Merilä, Päivi; Potočić, Nenad. In: *Annals of Forest Science*, Vol. 72, Nr. 7, 10.2015, blz. 897-906.
47. Variation in bud burst and flower opening responses of local versus non-local provenances of hawthorn (*Crataegus monogyna* Jacq.) in Belgium. / **Vander Mijnsbrugge, Kristine; Onkelinx, Thierry; De Cuyper, Bart**. In: *Plant systematics and evolution*, Vol. 301, Nr. 4, 04.2015, blz. 1171-1179.
48. VIS – A database on the distribution of fishes in inland and estuarine waters in Flanders, Belgium. / **Brosens, Dimitri; Breine, Jan; Van Thuyne, Gerlinde; Belpaire, Claude; Desmet, Peter; Verreycken, Hugo**. In: *ZooKeys*, Nr. 475, 2015, blz. 119-145.
49. WetVegEurope: a database of aquatic and wetland vegetation of Europe. / Landucci, Flavia; Reznickova, Marcela; Sumberova, Katerina; Chytry, Milan; Aunina, Liene; Bitá-Nicolae, Claudia; Bobrov, Alexander; Borsukevych, Lyubov; Brisse, Henry; Carni, Andraz; Csiky, Janos; Cvijanovic, Dusanka; **De Bie, Els**; De Ruffray, Patrice; Dubyna, Dmytro; Dimopoulos, Panayotis; Dziuba, Tetiana; FitzPatrick, Una; Font, Xavier; Gigante, Daniela; Golub, Valentin; Hennekens, Stephan M.; Hrivnak, Richard; Iemelianova, Svitlana; Jandt, Ute; Jenackovic, Dragana; Jansen, Florian; Kacki, Zygmunt; Lajer, Konrad; Matuleviciute, Dalyte; Mesterhazy, Attila; Michalcova, Dana; Paal, Jaanus; Papastergiadou, Eva; Properzi, Alessandro; Radulovic, Snezana; Rodwell, John S.; Schaminee, Joop H. J.; Silc, Urban; Sinkeviciene, Zofija; Stancic, Zvezdana; Stepanovich, Jazep; Teteryuk, Boris; Tzonev, Rossen; Venanzoni, Roberto; Weekes, Lynda; Willner, Wolfgang. In: *PHYTOCOENOLOGIA*, Vol. 45, Nr. 1-2, 07.2015, blz. 187-194.
50. What a forest? Whose forest? Struggles over concepts and meanings in the debate about the conservation of the Białowieża Forest in Poland. / Blicharska, Malgorzata; **Van Herzele, Ann**. In: *Forest Policy and Economics*, Vol. 57, 07.05.2015, blz. 22-30.
51. Wildlife comeback in Flanders : Tracing the fault lines and dynamics of public debate. / **Van Herzele, Ann**; Aarts, Noelle; **Casaer, Jim**. In: *European Journal of Wildlife Research*, Vol. 61, Nr. 4, 08.2015, blz. 539-555.
52. Wood-pastures of Europe : Geographic coverage, social-ecological values, conservation management, and policy implications. / Plieninger, Tobias; Hartel, Tibor; Martin-Lopez, Berta; Beaufoy, Guy; Bergmeier, Erwin; Kirby, Keith; Jesus Montero, Maria; Moreno, Gerardo; Oteros-Rozas, Elisa; **Van Uytvanck, Jan**. In: *BIOLOGICAL CONSERVATION*, Vol. 190, 10.2015, blz. 70-79.
53. (*) A first report of introduced non-native damselfly species (Zygoptera, Coenagrionidae) for Belgium. / **Adriaens, Tim; De Knijf, Geert**. In: *Belgian Journal of Zoology*, Vol. 145, Nr. 1, 01.2015, blz. 76-80.
54. (*) A long-lasting taxonomic problem in European *Sympycnus* resolved, with the description of a new species and data on habitat preferences. / **Pollet, Marc**; Persson, Magnus; Boggild, Esben; Crossley, Roy. In: *ZOOTAXA*, Vol. 4032, Nr. 1, 14.10.2015, blz. 81-102.
55. (*) Aquatic acute species sensitivity distributions of ZnO and CuO nanoparticles. / Adam, Nathalie; Schmitt, Claudia; **De Bruyn, Luc**; Knapen, Dries; Blust, Ronny. In: *Science of the Total Environment*, Vol. 526, 2015, blz. 233-242.
56. (*) Arthropod distribution in a tropical rainforest : Tackling a four dimensional puzzle. / Basset, Yves; Cizek, Lukas; Cuenoud, Philippe; Didham, Raphael K.; Novotny, Vojtech; Odegaard, Frode; Roslin, Tomas; Tishechkin, Alexey K.; Schmidl, Juergen; Winchester, Neville N.; Roubik, David W.;

- Aberlenc, Henri-Pierre; Bail, Johannes; Barrios, Hector; Bridle, Jonathan R.; Castano-Meneses, Gabriela; Corbara, Bruno; Curletti, Gianfranco; da Rocha, Wesley Duarte; De Bakker, Domir; Delabie, Jacques H. C.; Dejean, Alain; Fagan, Laura L.; Floren, Andreas; Kitching, Roger L.; Medianero, Enrique; de Oliveira, Evandro Gama; Orivel, Jerome; **Pollet, Marc**; Rapp, Mathieu; Ribeiro, Servio P.; Roisin, Yves; Schmidt, Jesper B.; Sorensen, Line; Lewinsohn, Thomas M.; Leponce, Maurice. In: PLoS ONE, Vol. 10, Nr. 12, 03.12.2015.
57. (*) Contribution to the knowledge of the Moroccan Odonata, with first records of *Orthetrum sabina*, and an overview of first and last dates for all species. / El Haissoufi, Mohamed; **De Knijf, Geert**; van 't Bosch, Johan; Bennis, Nard; Millan Sanchez, Andrés . In: Odonatologica, Vol. 44, Nr. 3, 01.12.2015, blz. 225-254.
58. (*) Disjunct populations of European vascular plant species keep the same climatic niches. / Wasof, Safaa; Lenoir, Jonathan; Arild Aarrestad, Per; Greve Alsos, Inger ; Armbruster, W. Scott; Austrheim, Gunnar; Bakkestuen, Vegar; Birks, H. John B.; Brathen, Kari Anne; Broennimann, Olivier; Brunet, Jörg; Bruun, Hans Henrik; Dahlberg, Carl Johan; Diekmann, Martin; Dullinger, Stefan; Dynesius, Mats; Erjnaes, Rasmus; Gégout, Jean-Claude; Graae, Bente Jessen; Grytnes, John-Arvid; Guisan, Antoine ; Hylander, Kristoffer; Jonsdottir, Ingibjörg S.; Kapfer, Jutta; Klanderut, Kari; Luoto, Miska ; **Milbau, Ann**; Moora, Mari; Nygaard, Bettina; Odland, Arvid; Pauli, Harald; Ravolainen, Virve; Reinhardt, Stefanie; Sandvik, Sylvi Marlen; Hoistad Schei, Fride; Speed, James D.M.; Svenning, Jens-Christian; Thuiller, Wilfried; Tveraabak, Liv Unn; Vandvik, Vigdis; Velle, Liv Guri; Virtanen, Risto; Vittoz, Pascal ; Willner, Wolfgang; Wohlgemuth, Thomas; Zimmermann, Niklaus E.; Zobel, Martin; Decocq, Guillaume . In: Global Ecology and Biogeography, Vol. 24, 2015, blz. 1401-1412.
59. (*) Disruption of the distylous syndrome in *Primula veris*. / **Brys, Rein**; Jacquemyn, Hans. In: Annals of Botany, Vol. 115, Nr. 1, 01.2015, blz. 27-39.
60. (*) From economic survival to recreation: contemporary uses of wild food and medicine in rural Sweden, Ukraine and NW Russia. / Stryamets, Nataliya; Elbakidze, Marine; **Ceuterick, Melissa**; Angelstam, Per; Axelsson, Robert. In: JOURNAL OF ETHNOBIOLOGY AND ETHNOMEDICINE, Vol. 11, 16.06.2015.
61. (*) Post-harvest summer tillage to control wind erosion in the Khanasser Valley, Syria. / Masri, Z.; van Donk, S.; Bruggeman, A.; **Turkelboom, F.** In: AEOLIAN RESEARCH, Vol. 17, 06.2015, blz. 219-229.
62. (*) Suppression of invasive topmouth gudgeon *pseudorasbora parva* by native pike *esox lucius* in ponds. / Lemmens, Pieter; **Mergeay, Joachim**; Vanhove, Tom; De Meester, Luc; Declerck, Steven. In: Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems, Vol. 25, Nr. 1, 02.2015, blz. 41-48.
63. (*) Synchronous flowering despite differences in snowmelt timing among habitats of *Empetrum hermaphroditum*. / Bienau, Miriam J.; Kröncke, Michael; Eiserhardt, Wolf L. ; Otte, Annette; Graae, Bente J.; Hagen, Dagmar; **Milbau, Ann**; Durka, Walter; Eckstein, R. Lutz. In: Acta Oecologica, Vol. 69, 2015, blz. 129-139.
64. (*) The hidden season : growing season is 50% longer below than above ground along an arctic elevation gradient. / Blume-Werry, Gesche ; Wilson, Scott D.; Kreyling, Juergen; **Milbau, Ann**. In: New Phytologist, Vol. doi: 10.1111/nph.13655, 2015.
65. (*) Trade-off between competition and facilitation defines gap colonisation in mountains. / Lembrechts, Jonas Johan; **Milbau, Ann**; Nijs, Ivan. In: AoB Plants, 2015.

Bijlage 9: In 2015 gepubliceerde INBO-rapporten⁷

1. Afbakening van prioritaire beheergebieden voor het sluiten van natuurgerichte beheerovereenkomsten. / Van Uytvanck, Jan; Esprit, Marc; De Blust, Geert. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7872503).
2. Atmosferische stikstofdepositie en Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen in Vlaanderen : verkennende gewestelijke ruimtelijke analyse van de ecologische impact, van sectorbijdragen en van de bijdrage van individuele emissiebronnen. / Cools, Nathalie; Wils, Carine; Hens, Maarten; Hoffmann, Maurice; Deutsch, Felix; Lefebvre, Wouter; Overloop, Stijn; Vancraynest, Line; Van Vynckt, Inge. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 71 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.6897993).
3. Baggerstortplaats Desselgem : onderzoek en conclusies uit analyse van bodem, blad en strooisel. / De Beule, Kinnie; Lettens, Suzanna; De Vos, Bruno. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 46 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 45).
4. Basisdocument voor het opmaken van een code van goede praktijk (best practice) voor invasieve exoten. / Adriaens, Tim; Vandegehuchte, Maurits; Casaer, Jim. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 35 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7041776).
5. Bepaling van het gunstig abiotisch bereik voor (semi)-terrestrische habitattypen op basis van standplaatsonderzoek. / Wouters, Jan; Raman, Maud; Hens, Maarten; Van Calster, Hans. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2014.2942552).
6. Berekening van het ontsnappingspercentage van zilverpaling ten behoeve van de 2015 rapportage voor de palingverordening. / Belpaire, Claude; Verschelde, Pieter; Maes, Yves; Stevens, Maarten; Van Thuyne, Gerlinde; Breine, Jan; Coeck, Johan. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 67 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.9679951).
7. Bijlagen hoofdstuk 10 : Ecosysteemdienstengericht beleid. / Van Gossum, Peter; Michels, Helen; De Beck, Lode; De Keersmaeker, Luc. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 205 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.6344660).
8. Bosvitaliteitsinventaris 2014 : resultaten uit het bosvitaliteitsmeetnet (Level 1). / Sioen, Geert; Verschelde, Pieter; Roskams, Peter. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 76 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7887244).
9. Duurzaam beheerplan - Oeverbeheer getijdennatuur Zeeschelde : schorrand en slikbeheer Boven-Zeeschelde. / Van Ryckegem, Gunther; Van Braeckel, Alexander; Van den Bergh, Erika. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 123 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7206076).
10. Ecologische opvolging van bermen en natuurvriendelijke oevers langs het Kanaal Gent-Brugge : resultaten vegetatieopnames 3de ronde en beheervoorstellen. / Van Kerckvoorde, Andy; De Geest, Luc. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 90 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7255805).
11. Een meetnet voor de flora van Vlaanderen : een verkennend onderzoek naar de mogelijkheden om een meetnet voor de Flora van Vlaanderen uit te bouwen. / Van Landuyt, Wouter; Westra,

⁷ **Rapport:** een eindverslag van een project of verslag van een onderzoek. Het wordt extern verspreid. Rapporten krijgen een ISSN-nummer.

- Toon. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 34 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7741571).
12. Experiment Deelerwoud : evaluatie verzamelde gegevens 2001-2014 ter voorbereiding van het evaluatierapport. / Huysentruyt, Frank; Casaer, Jim. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.9092053).
 13. Genetische beoordeling van potentiële bronpopulaties rugstreepad voor herintroductie in Zwinstreek. / Cox, Karen; Mergeay, Joachim. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.9091964).
 14. Genetische diversiteit van de INBO-zaadboomgaard van boskers. / De Cuyper, Bart. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. (Rapporten van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7158296).
 15. Het visbestand in de getijde Dijle en Beneden Nete : viscampagnes 2014. / Breine, Jan (Hoofdauteur); De Bruyn, Adinda; Galle, Linde; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 35 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11302123).
 16. Huidige milieudruk in het brongebied en de bovenloop van de Zwarte Beek, de Bolisserbeek en de Dommel en mitigerende maatregelen. / Herr, Cécile; Milbau, Ann; De Becker, Pieter. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 92 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.8532699).
 17. Informatiebehoefteanalyse in het kader van de optimalisatie van de bestrijding van de bruine rat op parkings en langs gewestwegen. / Casaer, Jim; Baert, Kristof; Huysentruyt, Frank; Stuyck, Jan. 2015. 19 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11333671).
 18. Meerwaarden, valkuilen en het in de praktijk brengen van het ESD-concept in het beleid : verslag van de workshops tijdens de voorstelling van NARA-T. / Van Gossum, Peter (Hoofdauteur); Stevens, Maarten (Coördinator); Thoonen, Marijke; Demolder, Heidi; Schneiders, Anik; Vriens, Lieve; Spanhove, Toon; Jacobs, Sander; Van Reeth, Wouter; Peymen, Johan. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 27 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7901424).
 19. MONEOS – Geïntegreerd datarapport INBO: Toestand Zeeschelde 2014 : Monitoringsoverzicht en 1ste lijnsrapportage Geomorfologie, diversiteit Habitats en diversiteit Soorten.. / Van Ryckegem, Gunther; Van Braeckel, Alexander; Elsen, Ruben; Speybroeck, Jeroen; Vandevoorde, Bart; Mertens, Wim; Breine, Jan; De Regge, Nico; Soors, Jan; Dhaluin, Pieter; Terrie, Thomas; Van Lierop, Frederic; Hessel, Kenny; froidmont, Marlies; Van den Bergh, Erika. 2015. 170 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.8990774).
 20. Monitoringsprotocol kamsalamander. / De Bruyn, Luc; Speybroeck, Jeroen; Maes, Dirk; De Knijf, Geert; Onkelinx, Thierry; Piesschaert, Frederic; Pollet, Marc; Truyens, Peter; Van Calster, Hans; Westra, Toon; Quataert, Paul. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 12 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.10186543).
 21. Monitoringsprotocol libellen. / De Knijf, Geert; Maes, Dirk; De Bruyn, Luc; Onkelinx, Thierry; Piesschaert, Frederic; Pollet, Marc; Truyens, Peter; Van Calster, Hans; Westra, Toon; Quataert, Paul. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 36 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7886774).
 22. Monitoringsprotocol spinnen. / Van Keer, Koen; De Knijf, Geert; Lambeets, Kevin; Maes, Dirk; De Bruyn, Luc; Onkelinx, Thierry; Piesschaert, Frederic; Pollet, Marc; Westra, Toon; Quataert, Paul.

- Brussel : Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 25 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.10069665).
23. Monitoringsprotocol vlinders. / Maes, Dirk; De Bruyn, Luc; De Knijf, Geert; Onkelinx, Thierry; Piesschaert, Frederic; Pollet, Marc; Truyens, Peter; Van Calster, Hans; Westra, Toon; Quataert, Paul. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 35 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7827697).
 24. Monitoringsprotocol vuursalamander. / De Bruyn, Luc; Speybroeck, Jeroen; Maes, Dirk; De Knijf, Geert; Onkelinx, Thierry; Piesschaert, Frederic; Pollet, Marc; Truyens, Peter; Van Calster, Hans; Westra, Toon; Quataert, Paul. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 7 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.10186299).
 25. Monitoring van kustbroedvogels in de SBZ-V 'Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist' en de westelijke voorhaven van Zeebrugge tijdens het broedseizoen 2014. / Stienen, Eric; Courtens, Wouter; Van De Walle, Marc; Vanermen, Nicolas; Verstraete, Hilbran. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7299133).
 26. Ondersteuningsproject bij de uitvoering van de reemonitoring in het Zoniënwoud /Mission d'appui pour le recensement du chevreuil dans le massif sonien : Jaarlijks rapport / Rapport annuel, Periode / Période de référence: 2008-2015. / Huysentruyt, Frank; Malengreaux, Céline; Vercammen, Jan; Casaer, Jim; Licoppe, Alain. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 29 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11201024).
 27. Opmaak van een analysestramien voor de gegevens van de vlaamse bosinventarisatie. / Westra, Toon; Verschelde, Pieter; Van Calster, Hans; Lommelen, Els; Onkelinx, Thierry; Quataert, Paul; Govaere, Leen. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 123 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.9034827).
 28. Opvolging van het visbestand in de Rupel en Zenne : viscampagnes 2014. / Breine, Jan; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 36 blz. (Rapporten van het Instituut voor natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.8389208).
 29. Opvolging van het visbestand in de Zeeschelde : viscampagnes 2014. / Breine, Jan; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 62 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.6977363).
 30. Permanente Inventarisatie van de Natuureservaten aan de Kust, PINK II : eindrapport periode 2012-2014. / Provoost, Sam; Van Gompel, Wouter; Vercruyssen, Edward; Packet, Jo; Denys, Luc. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 176 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.8890955).
 31. Proefproject rond bejaging en bestrijding van houtduiven in West-Vlaanderen. / Huysentruyt, Frank; Simoens, Ilse; Verschelde, Pieter; Van Herzele, Ann; Turkelboom, Francis; Casaer, Jim. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 76 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.8749919).
 32. Risk analysis of the Amur sleeper *Perccottus glenii* : risk analysis report of non-native organisms in Belgium - update. / Verreycken, Hugo. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 28 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11325556).
 33. Rode lijst van de saproxyle bladsprietkevers (Lucanidae, Cetoniidae en Dynastidae) in Vlaanderen. / Thomaes, Arno; Drumont, Alain; Crevecoeur, Luc; Maes, Dirk. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 43 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7843021).

34. Secundaire intoxicatie bij het gebruik van rodenticiden : analyse van leverresiduen bij bunzing en steenmarter. / Baert, Kristof; Van Den Berge, Koen; Jansen, Ivy; Gouwy, Jan; Croubels, Siska; Casaer, Jim. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.9435187).
35. Terreïnstrument voor biomassaooft vanuit een ecologisch perspectief. / Cosyns, Hannes; De Keersmaeker, Luc. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 35 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.6913764).
36. Toestand van Vlaamse rugstreeppadpopulaties op basis van genetische data. / Cox, Karen; Vanden Broeck, An; Mergeay, Joachim. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 44 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.10767598).
37. Translocatie-experiment bij groenknolorchis (*Liparis loeselii*). / Van Landuyt, Wouter; T'Jollyn, Filip; Brys, Rein; Vanden Broeck, An. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.10142746).
38. Trendbepaling natuurindicatoren 2015. / Jansen, Ivy. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 96 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.10259948).
39. Typologie en standplaatsonderzoek van berm- en dijkvegetaties langs enkele W&Z-waterlopen. / Van Kerckvoorde, Andy; Vandevoorde, Bart; Raman, Maud; De Geest, Luc; Vervaeet, Koen; Willems, Koen; De Haeck, Arthur; Pieters, Mathieu; Dhaluin, Pieter; Terrie, Thomas. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 59 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.7255881).
40. Verfijnen van een algemeen afwegingskader voor biomassaooft in Vlaamse bossen tot een werkbaar terreïnstrument : begeleidend document: methodiek en onderbouwing. / Cosyns, Hannes; De Keersmaeker, Luc; Verstraeten, Arne; Roskams, Peter; Cools, Nathalie. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 76 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.6913826).
41. Visbestandopnames in het kader van het Referentiemeetnet 2013 : bemonsteringsverslag. / Van Thuyne, Gerlinde (Hoofdauteur); De Bruyn, Adinda; Breine, Jan; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; Galle, Linde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 102 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11299278).
42. Visbestandopnames op enkele wateren in het bekken van de Zeeschelde (2014-2015) : Meting nulsituatie in het kader van de monitoring van het Sigma-plan. / Breine, Jan; Mertens, Wim; De Bruyn, Adinda; Galle, Linde; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 36 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.9449682).
43. Vogelmonitoring van het SBZ-V "Poldercomplex" en monitoring van de compensatie-inrichtingen voor de achterhaven van Zeebrugge a.d.h.v. 3 parameters : vegetatie, broedvogels en hydrologie. 2014. / Verstraete, Hilbran; Van De Walle, Marc; Courtens, Wouter; Vanermen, Nicolas; Verbelen, Dominique; De Bie, Jan; D'heer, J.; Kuijken, Eckhart; Verschuere, Christine ; Van de Meutter, Frank; Vriens, Lieve. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 190 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.9535155).

Bijlage 10: In 2015 gepubliceerde INBO-mededelingen⁸

1. Biodiversity Indicators 2015 : State of Nature in Flanders (Belgium). / Demolder, Heidi; Peymen, Johan; Adriaens, Tim; Anselin, Anny; Belpaire, Claude; Boone, Niko; De Beck, Lode; De Keersmaecker, Luc; De Knijf, Geert; Devos, Koenraad; Everaert, Joris; Jansen, Ivy; Lommaert, Leon; Maes, Dirk; Onkelinx, Thierry; Simoens, Ilse; Stevens, Maarten; Thoonen, Marijke; Van Den Berge, Koen; Van der Aa, Beatrijs; Van Gossum, Peter; Van Landuyt, Wouter; Van Reeth, Wouter; Van Uytvanck, Jan; Vermeersch, Glenn; Verreycken, Hugo. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 63 blz. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.M.2015.11178787).
2. Flanders Regional Ecosystem Assessment : State and trend of ecosystems and their services in Flanders. / Stevens, Maarten (Coördinator); Demolder, Heidi; Jacobs, Sander; Michels, Helen; Schneiders, Anik; Simoens, Ilse; Spanhove, Toon; Van Gossum, Peter; Van Reeth, Wouter; Peymen, Johan (Administratief coördinator). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 80 blz. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.M.2015.7842756).
3. Flanders Regional Ecosystem Assessment - State and trends of ecosystems and their services in Flanders : Key findings of the Technical Report. / Stevens, Maarten; Demolder, Heidi; Jacobs, Sander; Michels, Helen; Schneiders, Anne; Spanhove, Toon; Thoonen, Marijke; Van Gossum, Peter; Van Reeth, Wouter; Peymen, Johan. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 26 blz. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.M.2015.8820574).
4. Grofwildjacht in Vlaanderen : cijfers en statistieken 2014. / Huysentruyt, Frank; Scheppers, Thomas; Neukermans, Axel; Vercammen, Jan; Verschaffel, Erik; Casaer, Jim. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2015. 43 blz. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.M.2015.10841465).
5. Natuurindicatoren 2015 : toestand van de natuur in Vlaanderen cijfers voor het beleid. / Demolder, Heidi; Peymen, Johan; Adriaens, Tim; Anselin, Anny; Belpaire, Claude; Boone, Niko; De Beck, Lode; De Keersmaecker, Luc; De Knijf, Geert; Devos, Koenraad; Everaert, Joris; Jansen, Ivy; Lommaert, Leon; Maes, Dirk; Onkelinx, Thierry; Simoens, Ilse; Stevens, Maarten; Thoonen, Marijke; Van Den Berge, Koen; Van der Aa, Beatrijs; Van Gossum, Peter; Van Landuyt, Wouter; Van Reeth, Wouter; Van Uytvanck, Jan; Vermeersch, Glenn; Verreycken, Hugo. 2015. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.M.2015.10366660).

⁸ **Mededeling:** publicatie over een afgerond onderzoek bestemd voor een ruim publiek (Rode Lijsten, Natuurrapport, atlasen,...); elke mededeling krijgt een individueel ISBN-nummer.

Bijlage 11: In 2015 door het INBO verstrekte en gepubliceerde adviezen

- 1 INBO.A.3229 Advies over stadsvossen
- 2 INBO.A.3230 Evaluatie van een passende beoordeling in het kader van een bouwaanvraag voor een ophoging te Zandhoven
- 3 INBO.A.3233 Advies over de actuele verspreiding van de habitattypische soorten per SBZ-H deelgebied - deel fauna
- 4 INBO.A.3234 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Hekelgem (Affligem)
- 5 INBO.A.3237 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Perk (Steenokkerzeel)
- 6 INBO.A.3238 Advies over het Project-MER 'Windturbines Beveren'
- 7 INBO.A.3239 Advies over een subsidiedossier voor een bebossing in Lo-Reninge
- 8 INBO.A.3240 Advies over een subsidiedossier voor een bebossing in Kanne (Riemst)
- 9 INBO.A.3242 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Sint-Katelijne-Waver
- 10 INBO.A.3243 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Heffen (Mechelen)
- 11 INBO.A.3244 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Walem (Mechelen)
- 12 INBO.A.3245 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in het Battenbroek (Walem, Mechelen)
- 13 INBO.A.3246 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Weert (Bornem)
- 14 INBO.A.3248 Advies over de begrenzing van de speciale beschermingszones 'BE2500001 Duingebieden inclusief IJzermonding en Zwin' en 'BE2500121 Westkust' en BE2501033 Het Zwin'
- 15 INBO.A.3249 Advies m.b.t. beheerovereenkomst faunavoedselgewas en integratie soortenbeschermingsprogramma's grauwe kiekendief en hamster
- 16 INBO.A.3250 Advies over ecologische monitoring in het kader van grindwinning in de Grensmaas
- 17 INBO.A.3251 Aanvullingen bij INBO.A.3209: 'Advies over de impact van watersport op de Schelde op vogels, fint, bruinvis en bever'
- 18 INBO.A.3260 Advies over de toegekende bemestingsklassen in het gewestelijk RUP 'Volvo Trucks - wijziging deelplan 18' in uitvoering van het Mestdecreet
- 19 INBO.A.3261 Advies over de toegekende bemestingsklassen in het gewestelijk RUP 'Afbakening regionaalstedelijk gebied Hasselt - Genk' in uitvoering van het Mestdecreet
- 20 INBO.A.3263 Advies over de mogelijke impact van overstromingen op de aanwezige en tot doel gestelde vegetaties in de Wingevallei
- 21 INBO.A.3265 Advies over de toegekende bemestingsklassen in het gewestelijk RUP 'Zwinpolders' in uitvoering van het Mestdecreet
- 22 INBO.A.3266 Advies over de bruikbaarheid van LSVI-tabellen in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof
- 23 INBO.A.3267 Advies betreffende het luik Rivierherstel Leie in het kader van het Seine-Scheldeproject
- 24 INBO.A.3274 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Koningshooikt (Lier)
- 25 INBO.A.3275 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Zonnebeke
- 26 INBO.A.3276 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Dentergem
- 27 INBO.A.3277 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Ardooie
- 28 INBO.A.3285 Advies over waterberging in de Bosbeek-Witbeek
- 29 INBO.A.3286 Advies over de depositiesnelheid van vermestende/verzurende depositie
- 30 INBO.A.3291 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Winksele (Herent)
- 31 INBO.A.3292 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Kessel-Lo (Leuven)
- 32 INBO.A.3293 Advies over de effectiviteit van het Bat Protection System
- 33 INBO.A.3294 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Aalter
- 34 INBO.A.3295 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Zomergem en Ursel (Knesselare)

- 35 INBO.A.3296 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Bellem (Aalter)
- 36 INBO.A.3297 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Verrebroek (Beveren-Waas)
- 37 INBO.A.3298 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Erwetegem (Zottegem)
- 38 INBO.A.3299 Ecologische informatie over het Zeeschelde traject Heusdenbrug - E17
- 39 INBO.A.3303 Voortoets bij de aanleg van een jaagpad langsheen de Durme-Moervaart tussen Veerstraat en Daknambrug te Lokeren
- 40 INBO.A.3308 Advies bij de proefopzet om de ecosysteemdiensten geleverd door de neushoornkever te onderzoeken
- 41 INBO.A.3309 Advies over de opzet van een ex situ kweek van vuursalamander in Vlaanderen
- 42 INBO.A.3311 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Elene (Zottegem)
- 43 INBO.A.3312 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Stekene
- 44 INBO.A.3313 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Briel (Weert, Bornem)
- 45 INBO.A.3314 Advies over de verenigbaarheid van het leefgebied van enkele habitattypische soorten met Natura 2000-habitats en regionaal belangrijke biotopen
- 46 INBO.A.3315 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Kerkhove (Avelgem)
- 47 INBO.A.3316 Advies over kruipend moerasscherm in het Vrijbroekpark in Mechelen
- 48 INBO.A.3317 Advies betreffende de aanvraag tot ontheffing van project-MERplicht voor een windturbineproject te Mendonk (Gent)
- 49 INBO.A.3319 Advies bij de herziening van bijlage 1 van het Soortenbesluit
- 50 INBO.A.3320 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Brasschaat
- 51 INBO.A.3321 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Schilde
- 52 INBO.A.3322 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Maarke-Kerkem (Maarkedal)
- 53 INBO.A.3323 Advies over de introductie van das in de Kalmthoutse heide
- 54 INBO.A.3327 Advies over de toegekende bemestingsklassen in het gewestelijk RUP 'Closing the circle te Houthalen-Helchteren' in uitvoering van het Mestdecreet
- 55 INBO.A.3328 Advies ter ondersteuning van een gebiedsvisie voor broedende weidevogels in de Noorderkempen
- 56 INBO.A.3329 Advies over de bestrijding van houtduiven via jacht
- 57 INBO.A.3330 Advies over het aantal koppels patrijzen per 100 ha open ruimte per wildbeheereenheid
- 58 INBO.A.3332 Advies over faunabeheer (ree, Canadese gans) in de plantentuin te Meise
- 59 INBO.A.3333 Advies betreffende de vismigratie tussen Berlare Broek, Donkmeer (Birlare) en de Schelde
- 60 INBO.A.3334 Verkennende gebiedsanalyses in functie van het PAS-herstelbeheer. Prioriteringsvoorstellen inzake herstelbeheermaatregelen in het kader van het remediëren van momenteel te hoge N-depositie in SBZ-deelgebieden en -habitats
- 61 INBO.A.3336 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Sint-Maria-Aalter (Aalter)
- 62 INBO.A.3337 Inventaris grondwatermonitoring en vegetatiekartering in natuurgebieden langsheen het Kanaal Gent-Oostende tussen Steenbruggebrug (Oostkamp) en de keersluis (Beernem)
- 63 INBO.A.3341 Advies betreffende het beheer gericht op bosorchis en wasplaten op het domein Roomakker te Tielrode (Temse)
- 64 INBO.A.3342 Aanvullend advies over het aantal koppels patrijzen per 100 ha open ruimte per wildbeheereenheid
- 65 INBO.A.3343 Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart PAS-maatwerk 2015
- 66 INBO.A.3344 Advies over de impact op avifauna van werken aan wachtboezems in de Antwerpse haven
- 67 INBO.A.3347 Advies over een subsidiedossier voor een herbebossing in Ichtegem
- 68 INBO.A.3349 Advies over indicatorsoorten bij de risicoanalyse voor zoogdieren bij de erkenning van gewasbeschermingsmiddelen

- 69 INBO.A.3350 Advies over het Project-MER voor de grondwaterwinning Balen-Nete
- 70 INBO.A.3352 Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart in Mol-Postel
- 71 INBO.A.3353 Advies over de verstoringsgevoeligheid van kwartelkoning, roerdomp en porseleinhoen
- 72 INBO.A.3359 Advies over inrichtingsmaatregelen voor het Zuidervaartje ter hoogte van Damme
- 73 INBO.A.3360 Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart van twee percelen te Hove
- 74 INBO.A.3361 Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart van drie percelen te Oelegem
- 75 INBO.A.3365 Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart i.h.k.v. het GRUP 'Uitbreiding transportbedrijf H. Essers'
- 76 INBO.A.3366 Advies over de jaaropbrengst van palingfuiken in typische West-Vlaamse polderwaterlopen
- 77 INBO.A.3367 Advies over het gebruik van grenswaarden in de passende beoordeling
- 78 INBO.A.3368 Advies betreffende vismigratie tussen de Boven-Zeeschelde en de Bovenschelde in Merelbeke
- 79 INBO.A.3370 Advies over de passende beoordeling voor de bouw van windturbines langs de E34 in Lille
- 80 INBO.A.3371 Advies over de ecologische risico-evaluatie van een terrein in Lovendegem
- 81 INBO.A.3373 Advies over een subsidiedossier voor een bebossing in Lot (Beersel)
- 82 INBO.A.3375 Advies over het EUFORGEN-programma
- 83 INBO.A.3378 Advies over de KDW-waarden voor de vegetatietypes 'ah' brak of zilt water en 'ku' pioniersvegetatie
- 84 INBO.A.3381 Validatie van de door de VLM opgemaakte attesten in het kader van bestemmingswijzigingen in ruimtelijke uitvoeringsplannen
- 85 INBO.A.3382 Afbakening van de zones in het gebied Putten Weiden met een vegetatiesamenstelling die gewenst is in compensatiegebied Nieuw-Arenbergpolder en voorstel van methode voor translocatie
- 86 INBO.A.3383 Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart in Ranst
- 87 INBO.A.3386 Advies over de ecologische waarde van gewone esdoorn voor de bebossing van voormalige landbouwgronden
- 88 INBO.A.3387 Advies over de translocatie van een populatie kamsalamanders

Bijlage 12: Antwoorden op parlementaire vragen waaraan het INBO in 2015 bijdroeg

- 1 INBO.PA.2015.1 Externe communicatiebureaus
- 2 INBO.PA.2015.3 Europees Instituut voor Bosbouw - samenwerking
- 3 INBO.PA.2015.6 Leefmilieu en natuur - beleidsondersteunende studies
- 4 INBO.PA.2015.14 Hoogspanningsleidingen - preventie vogelaanvaringen
- 5 INBO.PA.2015.16 Dienstverlening Vlaamse overheid - Ecologische aanpak
- 6 INBO.PA.2015.17 Aanpak zieke tamme kastanjabomen
- 7 INBO.PA.2015.19 Schrifelijke vraag om uitleg mbt implicaties van rapport Ecosysteemdiensten op het biodiversiteitsbeleid
- 8 INBO.PA.2015.20 Schade door steenmarters - maatregelen
- 9 INBO.PA.2015.24 Overzetacties amfibieën - Initiatieven
- 10 INBO.PA.2015.26 Vlaamse overheid - Lidmaatschap internationale organisaties
- 11 INBO.PA.2015.28 Wilddetectiesysteem - Proefproject
- 12 INBO.PA.2015.30 Bevoegdheden - internationale dimensie - instructies
- 13 INBO.PA.2015.37 Everzwijnenbeheer - INBO-studie
- 14 INBO.PA.2015.38 Everzwijnpopulatie - Beheersmaatregelen
- 15 INBO.PA.2015.41 Rood- en geelwangschildpadden - Bestrijding
- 16 INBO.PA.2015.45 Reuzenbalsemien - verspreiding
- 17 INBO.PA.2015.49 Everzwijnenpopulatie - maatregelen
- 18 INBO.PA.2015.50 Uitbreiding maïsteelt Limburg - impact
- 19 INBO.PA.2015.56 Everzwijnenpopulatie - maatregelen
- 20 INBO.PA.2015.58 Uitbreidingsplannen transportbedrijf Genk Noord - Stand van zaken
- 21 INBO.PA.2015.59 Vossenpopulatie - stand van zaken